

LUONNOS 28.2.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydensuojelulakia, vesihuoltolakia, ympäristönsuojelulakia sekä eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia.

Ehdotettavilla muutoksilla pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin uusi juomavesidirektiivi. Esityksellä vahvistettaisiin talousveden laadun valvonnan riskiperusteisuutta tarkentamalla talousvedeksi tuotettavan raakaveden, talousvettä toimittavan laitoksen veden toimitusketjun ja rakennusten vesilaitteistojen veden laatuun vaikuttavien tekijöiden riskinarviointia ja riskien hallintakeinoja. Lisäksi esityksellä ehdotetaan tarkennettavaksi sääntelyä talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointiin perustuvasta käyttötarkkailusta eli omavalvonnasta. Rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnissa otettaisiin erityisesti huomioon riskit, jotka liittyvät talousveden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien ja tuotteiden uusiin terveydensuojelulain nojalla säädettäviin hygieniää koskeviin vähimmäisvaatimuksiin. Esityksellä säädettäisiin terveydensuojelulaissa ns. ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten omistajille velvollisuus tehdä vesilaitteistoistaan riskinarviointi, jossa olisi huomioitava erityisesti legionella-bakteerin esiintyvyys ja lyijyn pitoisuus vedessä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vesihuoltolaissa vesihuoltolaitoksille velvoite huolehtia siitä, että vesihuoltolaitoksen riskiperusteisesti suorittaman raakavesitarkkailun tulokset toimitetaan viranomaisjärjestelmiin, mistä nämä tiedot saadaan viranomaiskäyttöön, jotta tietoja voidaan julkaista verkossa direktiivin edellyttämällä tavalla. Lisäksi säädettäisiin laitoksen velvollisuudesta ilmoittaa viranomaisille raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaitsemistaan epätavallisista muutoksista. Vesihuoltolaitokselle ehdotetaan myös säädettäväksi velvoite toimittaa pyytämättä asiakkaalle veden kulutus-, hinta- ja laatutietoja. Asiakkaan olisi puolestaan välitettävä nämä tiedot talousveden loppukäyttäjälle. Lisäksi esityksellä ehdotetaan tarkennettavaksi vesihuoltolaitoksen määritelmää kattamaan kaikki juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvat talousvettä toimittavat laitokset.

Ympäristönsuojelulain ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskevaa sääntelyä ajantasaistettaisiin ja kehitettäisiin eräiltä osin.

Esityksellä ehdotetaan lisättäväksi terveydensuojelulaki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain soveltamisalapykälään. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto olisi täten jatkossa talousveden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden hygieenisyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten markkinavalvontaviranomainen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Sisällys

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT.....	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta.....	6
1.1.1 Juomavesidirektiivi.....	6
1.1.2 Talousveden tuotantoketjun riskinarviointi	6
1.1.3 Veden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet ja materiaalit.....	6
1.1.4 Legionella-infektiot.....	7
1.1.5 Kestävän kehityksen tavoitteet.....	7
1.2 Valmistelu	8
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu.....	8
1.2.2 Käsittely eduskunnassa	9
1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu.....	10
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	11
2.1 Juomavesidirektiivi	11
2.1.1 Yleiset velvoitteet ja niistä poikkeaminen	11
2.1.2 Riskiperusteinen lähestymistapa talousveden laadun turvaamiseksi	12
2.1.3 Juomavesilainsäädännön ja vesienhoidon lainsäädännön yhteensovittaminen	13
2.1.4 Veden laadun seuranta	13
2.1.5 Uudet seurattavat muuttujat	14
2.1.6 Materiaalien, tuotteiden, käsittelykemikaalien ja suodatinaineiden hygieniää koskevat vaatimukset ja niiden siirtymäsäännökset.....	14
2.1.7 Tiedottaminen veden käyttäjille.....	15
2.1.8 Raportointi ja tietokokonaisuudet	15
2.1.9 Veden saatavuuden parantaminen heikoimmassa asemassa oleville väestöryhmille	15
2.2 Muut keskeiset EU-säädökset	17
2.2.1 Markkina- ja valvonta-asetus	17
2.2.2 Vesipuidedirektiivi.....	17
2.2.3 Rakennustuoteasetus	18
2.2.4 Ihmisten käyttöön tarkoitetussa vedessä olevilta radioaktiivisilta aineista koskevista vaatimuksista annettu direktiivi	18
2.2.5 INSPIRE-direktiivi.....	19
2.2.6 Ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivi.....	19
2.2.7 EU-komissiolle siirretty säädösvalta.....	20
2.3 Kansainväliset sopimukset.....	21

2.3.1 YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma ja tavoitteet	21
2.3.2 Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja	21
2.3.3 Århusin sopimus	21
3 Nykytila ja sen arviointi.....	22
3.1 Lainsäädäntö	22
3.1.1 Terveydensuojelulainsäädäntö	22
3.1.1.1 Talousveden laadun valvonta ja viranomaisvastuut.....	22
3.1.1.2 Riskinarviointi ja riskienhallinta	23
3.1.1.3 Tiedottaminen.....	25
3.1.1.4 Veden käsittelyssä ja jakelussa käytetyt aineet ja materiaalit.....	25
3.1.1.5 Kiinteistöjen vesilaitteistoista saatavan veden lämpötila	26
3.1.2 Vesihuoltolaki	26
3.1.3 Ympäristönsuojelulainsäädäntö	29
3.1.4 Vesienhoitolainsäädäntö	30
3.1.5 Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö	32
3.1.6 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta	35
3.1.6.1 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	35
3.1.6.2 Tulli	35
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	36
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	36
4.1.1 Terveydensuojelulaki	36
4.1.2 Vesihuoltolaki	36
4.1.3 Ympäristönsuojelulaki	38
4.1.4 Markkinavalvontalaki	43
4.2 Pääasialliset vaikutukset	43
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	43
4.2.1.1 Vaikutukset valtion talouteen.....	43
4.2.1.2 Vaikutukset kuntatalouteen	49
4.2.1.3 Vaikutukset yritysten toimintaan	52
4.2.1.4 Vaikutukset kotitalouksiin	54
4.2.2 Vaikutukset viranomaistoimintaan	55
4.2.2.1 Viranomaisyhteistyö talousveden laadun turvaamiseksi.....	55
4.2.2.2 Tietojärjestelmien poikkihallinnollinen käyttö ja hyödyntäminen.....	55
4.2.3 Terveys- ja ympäristövaikutukset	57
4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset	58
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	59

5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	59
5.1.1	Riskinarviointi ja riskienhallinta.....	59
5.1.2	Soveltaminen vesihuoltolaitoksiin.....	59
5.1.3	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja Suomen ympäristökeskuksen tehtävät....	60
5.1.4	Vedenkäyttäjille pyytämättä tiedottaminen.....	60
5.1.5	Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä.....	60
5.1.6	Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet.....	61
5.1.7	Rakennusten vesilaitteistot.....	61
5.1.8	Veden saatavuuden lisääminen.....	62
5.2	Muiden jäsenvaltioiden suunnitelmat tai toteuttamat keinot.....	62
5.2.1	Ruotsi.....	62
6	Lausuntopalaute.....	63
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	64
7.1	Terveydensuojelulaki.....	64
7.2	Vesihuoltolaki.....	84
7.3	Ympäristönsuojelulaki.....	90
7.4	Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta.....	93
8	Lakia alemman asteinen sääntely.....	93
8.1	Terveydensuojelulain nojalla annettavat valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetukset.....	93
8.2	Vesihuoltolain nojalla annettava valtioneuvoston asetus.....	95
9	Voimaantulo.....	95
9.1.	Terveydensuojelulain siirtymäsäännökset.....	95
9.2.	Vesihuoltolain siirtymäsäännökset.....	95
10	Toimeenpano ja seuranta.....	96
11	Suhde muihin esityksiin.....	96
11.1	Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	97
11.2	Suhde talousarvioesitykseen.....	97
12	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	97
12.1	Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja sekä julkisuusperiaate.....	97
12.2	Oikeus sosiaaliturvaan ja väestön terveyden edistäminen.....	98
12.3	Vastuu ympäristöstä sekä ympäristötietojen saatavuus.....	98
12.4	Oikeus kunnalliseen itsehallintoon.....	99
12.5	Norminantovaltuudet.....	99
	Lakiehdotukset.....	101
	Laki terveydensuojelulain muuttamisesta.....	101

LIITE.....	107
Laki vesihuoltolain muuttamisesta.....	108
Laki ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta.....	109
Laki eräiden tuotteiden markkina- valvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	110
RINNAKKAISTEKSTIT.....	110
Laki terveydensuojelulain muuttamisesta	110
Laki vesihuoltolain muuttamisesta.....	123
Laki ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta.....	128
Laki eräiden tuotteiden markkina- valvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	129

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

1.1.1 Juomavesidirektiivi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi pohjautuu ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta uudelleenlaadittuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2020/2184, jäljempänä *juomavesidirektiivi*¹. Juomavesidirektiivi on annettu 16.12.2020 EU:n toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 192 artiklan 1 kohdan nojalla ja tullut voimaan 12.1.2021. Direktiivi on ns. vähimmäisvaatimusdirektiivi, eli kansallisesti voidaan antaa direktiiviä tiukempia säännöksiä. Direktiivi on saatettava osaksi kansallista oikeusjärjestystä kahden vuoden sisällä sen voimaantulosta eli direktiivin täytäntöönpanon määräpäivä on 12.1.2023.

1.1.2 Talousveden tuotantoketjun riskinarviointi

Direktiivin yhtenä keskeisenä tavoitteena on talousveden (juomaveden) terveydellisen laadun turvaaminen talousveden laatuvaatimusten ja riskienhallinnan keinoin. Riskinarvioinnissa ja riskienhallinnassa on otettava huomioon koko vedentuotanto- ja vedenjakelujärjestelmä raakavedestä veden käyttäjän hanaan asti. Riskiperusteinen lähestymistapa on todettu yleisesti tehokkaaksi tavaksi ehkäistä ennalta talousveden laatuun liittyviä häiriöitä. Ehdotuksen taustalla on Maailman terveysjärjestön (WHO), vuonna 2004 julkaisema vedenturvallisuussuunnitelma—malli (engl. Water Safety Plan), jäljempänä *WSP*, jonka mukaan talousveden laatuun vaikuttavat vaarat tunnistetaan, niihin liittyvät riskit arvioidaan ja riskeille määritellään hallintakeinot koko vedentuotantoketjussa. Vedentuotantoketjuun kuuluvat talousvedeksi valmistettavan raakaveden laatu ja siihen vaikuttavat tekijät, veden otto, veden käsittely ja sen varastointi ja jakelu vesijohtoverkostossa sekä kiinteistöjen vesilaitteistoista aiheutuvat riskit.

1.1.3 Veden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet ja materiaalit

Veden tuotantoketjussa veden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet, kuten vesijohdot, liittimet ja muut putkiyhteet ja niissä käytettävät tiivisteet, sekä tuotteissa käytetyt materiaalit voivat heikentää talousveden laatua ja aiheuttaa haittaa ihmisten terveydelle. Talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden EU:n laajuista harmonisoitua tuotehyväksyntämenettelyä (engl. European Acceptance Scheme; EAS) alettiin valmistella vuonna 1999 ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun neuvoston direktiivin 98/83/EY, jäljempänä *vanha juomavesidirektiivi*, ja rakennusalan tuotteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 89/106/ETY, jäljempänä *rakennustuotedirektiivi*, pohjalta.

Vuonna 2006 komission Euroopan komission rakennustuotedirektiivistä vastaava yritystoiminnan pääosasto (engl. Directorate General Enterprise) totesi, että rakennustuotedirektiivi ei muodosta oikeusperustaa mainitun kaltaiseen kattavaan tuotehyväksyntämenettelyn harmonisointiin. Laajan hy-

¹ Linkki EU:n juomavesidirektiiviin (EU) 2020/2184 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020L2184&from=FI>

väksyntämenettelyn toteuttaminen olisi kuitenkin mahdollista juomavesidirektiivin nojalla. Tuotehyväksyntämenettelyn valmistelua jatkettiin ns. CPDW-hankkeena (juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvat rakennusalan tuotteet; engl. Construction Products in Contact with Drinking Water), ja sen edellyttämien eurooppalaisten harmonisoitujen standardien valmistelua jatkettiin Euroopan standardisointijärjestössä (CEN) komission antaman mandaatin M136 perusteella. Standardien lisäksi komission oli tarkoitus antaa juomaveden kanssa kosketuksiin joutuvien tuotteiden valmistuksessa käytettävien hyväksytyjen materiaalien listat (ns. positiivilistat) ja hyväksyntämenettelyjen kuvaukset vuoden 2009 aikana. Työ ei kuitenkaan koskaan valmistunut, mistä syystä komissio perui mainitun mandaatin vuonna 2016. Tätä ennen vuonna 2014 oli kuitenkin jo tehty päätös aloittaa valmistelut juomavesidirektiivin uudelleenlaatimiseksi ja sisällyttää siihen EAS- ja CPDW-hankkeita vastaavat säännökset veden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille ja tuotteille.

1.1.4 Legionella-infektiot

Juomavesidirektiiviin sisältyvän uuden velvoitteen, rakennusten vesijärjestelmien riskinarvioinnin taustalla on etenkin *Legionella*-bakteerien aiheuttamien infektioiden ja veden kanssa kosketuksissa olevista tuotteista ja materiaaleista liukenevan lyijyn määrän vähentäminen. Lyijy ei sinällään ole ollut ongelma Suomessa, koska Suomessa ei ole käytetty lyijyputkia veden johtamiseen toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa. *Legionella*-infektioita eli vakavaa legionelloosi-keuhkokuumetta (legioonalaistauti) sen sijaan tilastoidaan Suomessa vuosittain. Vuosina 2001–2021 Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja Hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään Tartuntatautirekisteriin ilmoitettuja legionelloosi-keuhkokuume-tapaauksia on ollut vuosittain 10–58 tapausta, keskimäärin 30 tapausta vuodessa, eli raportoitujen keuhkokuume-tapausten ilmaantuvuus on ollut keskimäärin 5,5 tapausta miljoonaa asukasta kohden. Vuosina 2016–2020 tartuntatautirekisterin mukaan legionelloosi-keuhkokuumeeseen kuoli 14 henkilöä. Kuolleisuus sairastuneista oli noin 8–9 %. Lievempiä *Legionella*-bakteerin aiheuttamia Pontiac-kuume-tapaauksia ei rekisteröidä Suomessa. Euroopan tautienehkäisy- ja valvontakeskuksen (engl. European Centre for Disease Prevention and Control; ECDC) viimeisimmän legionalaistautia koskevan vuosiraportin mukaan taudin ilmaantuvuus Euroopassa miljoonaa asukasta kohden on kasvanut 14:stä 22:een vuosien 2015–2019 välisenä aikana. Tautia pidetään alidiagnosoituna.

Legionella-bakteereja esiintyy pieninä pitoisuuksina maaperässä ja makeissa luonnonvesissä. Ihmisille ne voivat aiheuttaa terveyshaittaa, jos ne pääsevät lisääntymään esimerkiksi rakennusten vesijärjestelmissä. Legionelloosia aiheuttaneita tapauksia on esiintynyt sekä kotitalouksissa että suurissa vesijärjestelmissä, kuten kerrostalojen, hotellien ja sairaaloiden kylmä- ja lämminvesijärjestelmissä. Tartunnanlähteitä voivat olla esimerkiksi suihkut, vesihanat ja porealtaat, joissa aerosolisoinut vesi pääsee vedenkäyttäjän hengityselimiin. Vesilaitteiston ominaisuudet ja siinä vallitsevat olosuhteet ratkaisevat, pääseekö legionella lisääntymään terveydelle haittaa aiheuttaviin pitoisuuksiin. Vesijärjestelmien lämpimän veden pitäminen riittävän kuumana ja kylmän veden pitäminen riittävän kylmänä on ensiarvoisen tärkeää, jotta *Legionella*-bakteerien lisääntymistä vesijärjestelmissä voidaan ehkäistä.

1.1.5 Kestävän kehityksen tavoitteet

Komission ehdotuksen taustalla oleva kaikkien ihmisten oikeus vähimmäisvesihuoltoon, puhtaaseen juomaveteen ja jätevesihuoltoon, on tunnustettu Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleiskokouksen päätöslauselmassa 64/292. Valtion päämiesten vuonna 2015 hyväksymässä globaalissa vuoteen 2030 ulottuvassa kestävän kehityksen toimintaohjelmassa (Agenda 2030) yhtenä kestävän kehityksen päätavoitteena on varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille (engl. Sustain-

nable Development Goal; SDG-6). Tämän lisäksi komission ehdotuksen antamisen taustalla on vaikuttanut eurooppalainen kansalaisaloite Right2Water, jonka mukaan vesi on ihmisoikeus ja kuuluu kaikille, minkä vuoksi etenkin kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten talousveden saatavuutta tulisi parantaa.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi ehdotuksen juomavesidirektiivistä² 1.2.2018. Ehdotus oli uudelleenlaadittu versio aiemmasta samannimisestä neuvoston direktiivistä 98/83/EY³. Ehdotus juomavesidirektiivistä⁴, komission suorittamaan eri sidosryhmien (vesiyhdistykset, jäsenvaltiot, teollisuuden etujärjestöt, kansalaisjärjestöt, EU-kansalaiset, eri tahojen asiantuntijat ja muut EU-instituutiot) kuulemiseen⁵ sekä Maailman terveysjärjestön (WHO) suosituksiin talousvedestä tutkittavien muuttujien muutostarpeesta⁶.

Komission selvityksessä tunnistettiin viisi pääasiallista aihealuetta, joiden sääntelyä tulisi parantaa. Ensinnäkin talousvedestä tutkittaviksi edellytettyjen muuttujien luettelo todettiin osittain vanhentuneeksi. Lisäksi aiemman direktiivin lähestymistapa todettiin vanhentuneeksi, koska siitä puuttui talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arvioimisen ja ennaltaehkäisyn lähestymistapa. Toiseksi talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden puuttuva yhteis-eurooppalainen hyväksyntämenetelmä loi esteitä unionin sisämarkkinoille. Kolmanneksi todettiin, että veden käyttäjien oli vaikea saada ajantasaista talousvettä koskevaa tietoa. Talousvettä koskevien tietojen raportointi komissiolle oli myös monimutkaista. Neljänneksi Right2Water-kansalaisaloitteessa oli tuotu esiin huoli siitä, että noin kahdella miljoonalla unionin alueen ihmisellä ei ole mahdollisuutta saada hanavettä, minkä vuoksi komissio halusi ottaa hanaveden saantimahdollisuuksien lisäämisen direktiivin sääntelyn tavoitteeksi. Viidenneksi säännösten uusimisella pyrittiin sovittamaan yhteen direktiivin säännöksiä yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY⁷, jäljempänä *vesipuidedirektiivi*, kanssa lisäämällä juomavesidirektiiviin raakaveden laatuun liittyvän vedenmuodostumisalueen riskinarvioinnin ja sen tulosten raportointiin liittyviä velvollisuuksia.

Juomavesidirektiivin kolmikantaneuvottelut Euroopan komission, parlamentin ja neuvoston välillä (ns. trilogia) ajoittuivat Suomen EU:n neuvoston puheenjohtajuuskaudelle syksyllä 2019. Poliittinen

² Linkki komission ehdotukseen https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8c5065b2-074f-11e8-b8f5-01aa75ed71a1.0019.02/DOC_1&format=PDF

³ Linkki neuvoston vanhaan juomavesidirektiiviin 98/83/EY: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998L0083&from=FI>

⁴ Linkki komission vaikutusten arviointiin: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0449&from=EN> (saatavilla vain englannin kielellä), suomenkielinen tiivistelmä <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0448&from=EN>

⁵ Linkki komission tekemään kuulemiseen: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0451&from=EN> (saatavilla vain englannin kielellä)

⁶ Linkki WHO:n suosituksiin talousvedestä tutkittavien muuttujien muutostarpeesta: https://ec.europa.eu/environment/water/water-drink/pdf/20171215_EC_project_report_final_corrected.pdf

⁷ Linkki vesipuidedirektiiviin 2000/60/EY: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb-2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0010.02/DOC_1&format=PDF

kompromissi direktiivin sisällöstä saavutettiin 18.12.2019, ja pysyvien edustajien komitea ja Euroopan parlamentin ympäristön, kansanterveyden ja elintarvikkeiden turvallisuuden valiokunta (engl. Environment, public health and food safety; ENVI) hyväksyi kompromissiehdotuksen⁸ 24.2.2020. Neuvottelujen vaikeimmat kohdat koskivat veden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien ja materiaalien terveydellisiin vähimmäisvaatimuksiin sekä veden saatavuuden lisäämiseen liittyviä säännöksiä. Myös komissiolle siirrettävään säädösvaltaan koskevien delegoitujen säädösten ja toimeenpanosäädösten sisällöstä päästiin kompromissiratkaisuun vasta viimeisessä kolmikantaneuvottelussa.

EAS- ja CPDW-hankkeiden (kts. luku 1.1.3) kariuduttua neljä jäsenvaltiota (Saksa, Ranska Iso-Britannia ja Alankomaat, ns. *4MS-ryhmä*) olivat kehittäneet pitkälle yhteistä testaus- ja hyväksyntäjärjestelmää veden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille ja tuotteille. Komission esitys veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja tuotteiden sääntelystä perustui pitkälti 4MS-ryhmän menettelytapaan, jota useat muut jäsenvaltiot pitivät hankalasti toteutettavana, mutta periaatteessa kannatettavana. 4MS-ryhmä piti neuvotteluissa tiukasti kiinni omista näkemyksistään, ja neuvotteluratkaisu noudattaa niiden kehittämän menettelytavan periaatteita.

Veden saatavuuden lisäämistä koskevat säännökset jakoivat jäsenvaltioiden mielipiteet. Veden saatavuuden lisääminen kuuluu YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin, joiden toteuttamisesta jokainen jäsenvaltio vastaa itse. Lisäksi veden saatavuuden lisääminen kuuluu osana vesivaroja ja terveyttä koskevaan pöytäkirjaan vuoden 1992 yleissopimukseen maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä. Pöytäkirjan on allekirjoittanut 26 EU:n jäsenvaltiota, joista 16 on sopimuksen osapuolia eli ne ovat ratifioineet sopimuksen. Edellä mainituilla perusteilla joidenkin jäsenvaltioiden näkemyksen mukaan juomavesidirektiivissä tulisi säätää ainoastaan veden terveydelliseen laatuun liittyvistä seikoista, ja veden saatavuuteen, kestävän kehityksen tavoitteisiin ja ihmisoikeuksiin liittyvät toimenpiteet olisivat kunkin jäsenvaltion itsenäiseen päätäntävaltaan kuuluvia asioita. Toisten jäsenvaltioiden sekä komission ja Euroopan parlamentin näkemyksen mukaan veden saatavuuteen liittyvä sääntely oli edellytyksenä koko juomavesidirektiivin hyväksymiselle. Hyväksytyssä kompromississa veden saatavuuteen liittyviä komission alkuperäiseen ehdotukseen sisältyneitä säännöksiä lievennettiin siten, että ne olivat jäsenvaltioiden hyväksyttävissä.

1.2.2 Käsittely eduskunnassa

Komission ehdotus juomavesidirektiiviksi esiteltiin EU-asioiden komitean alaiselle ympäristöjaostolle (EU 23) 26.2.2018. Luonnos valtioneuvoston kirjelmäksi oli käsitellyssä jaoston kirjallisessa menettelyssä 15–19.3.2018. Valtioneuvosto antoi ehdotuksesta U-kirjelmän (U 13/2018 vp⁹) eduskunnalle 5.4.2018. U-kirjelmän mukainen valtioneuvoston kanta oli, että valtioneuvosto tukee direktiivin tavoitetta ihmisten terveyden suojelun edistämiseksi, riskiperusteista lähestymistapaa talousveden laadun turvaamiseksi, sisämarkkinoiden harmonisointia talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden osalta sekä sitä, että EU:n vakiintuneeseen vesialan lainsäädäntöön kuuluvat direktiivit (juomavesidirektiivi ja vesipuidedirektiivi) muodostaisivat toisiaan tukevan kokonaisuuden.

⁸ Linkki sovintoehdotukseen: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_6060_2020_REV_1&from=EN

⁹ Linkki valtioneuvoston U-kirjelmään (U 13/2018 vp):

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/U_13+2018.aspx

Asia saapui eduskuntaan 6.4.2018, ja se lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan sekä ympäristövaliokuntaan lausuntojen antamista varten. Sekä ympäristövaliokunta että sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyivät lausunnoissaan (YmVL 15/2018 vp¹⁰, StVL 1/2019 vp¹¹) pääosin valtioneuvoston kantaan. Suuri valiokunta hyväksyi 20.9.2019 eduskunnan kannan (ks. SuVP 14/2019 vp¹²), jossa valiokunta yhtyi erikoisvaliokuntien mukaisesti valtioneuvoston kantaan.

1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys juomavesidirektiivin täytäntöönpanemisesta on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa juomavesidirektiivin täytäntöönpanon valmistelun ohjausryhmässä. Ohjausryhmässä ovat sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi olleet edustettuina ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Suomen Kuntaliitto ry. sekä Suomen Vesilaitosyhdistys ry. Ohjausryhmän sihteeristössä ovat olleet edustettuina sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ohjausryhmän alaisuuteen nimettiin viisi alatyöryhmää, joiden tehtävänä oli kuvata vastuualueensa seensa liittyvä voimassa oleva lainsäädäntö ja nykytila ja kansallinen liikkumavara direktiivin täytäntöönpanossa sekä tehdä ohjausryhmälle vastuualueensa osalta lainsäädäntömuutosehdotukset perusteluineen ja arvioida lainsäädäntömuutosten kustannusvaikutukset. Alatyöryhmien vastuualueet olivat: 1) Vedenmuodostumisalueiden ja veden toimitusjärjestelmien riskinarviointi ja riskienhallinta sekä siihen liittyvät seurantaohjelmat, 2) Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi, 3) Vedenkäyttäjille tiedottaminen ja kansalliset tietokokonaisuudet, 4) Talousveden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet sekä vedenkäyttökemikaalit ja suodatinaineet sekä 5) Pienet ja vähäriset talousvettä toimittavat laitokset. Alatyöryhmissä ovat olleet toimialojen mukaan edustettuina keskeiset viranomaiset, järjestöt ja toiminnanharjoittajat.

Esitys on ollut lausunnolla 28.2.2022–8.4.2022 välisen ajan lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Säädösvalmistelun kuulemisohjeiden mukaan (<http://kuulemisopas.finlex.fi/>) kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaika on aihetta pidentää, jos se ajoittuisi yleiseen lomakauteen. Lausuntoaika voi perustellusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi. Lausuntoaika oli hieman säädösvalmistelun kuulemisohjeita lyhyempi, koska esityksestä on kuultu laajasti sidosryhmiä ohjausryhmän alatyöryhmien valmistelutyössä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot...

Esitys on käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa (Kuthanek) x.x.2022.

Lisäksi EU:n jäsenvaltion on pyydettävä komission lausuntoa ennen teknisen kaupan esteisiin liittyvien kansallisten säädösten vahvistamista. Komissiolla on kolme kuukautta aikaa antaa lausuntonsa

¹⁰ Linkki ympäristövaliokunnan lausuntoon (YmVL 15/2018 vp): https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/YmVL_15+2018.pdf

¹¹ Linkki sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon (StVL 12019 vp): https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/StVL_1+2019.pdf

¹² Linkki Suuren valiokunnan 20.9.2019 pidetyn kokouksen pöytäkirjaan (SuVP 14/2019 vp) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KokousPoytakirja/Sivut/SuVP_14+2019.aspx

ehdotetuista säädöksistä. Ennakkolausuntomenettely liittyy veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden markkinoille saattamisen varmistamiseen.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> (STM010:00/2021).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Juomavesidirektiivi

Juomavesidirektiivissä säädetään talousveden laadun turvaamisesta vedentuotantoketjun riskienhallinnalla, hygieenisistä vaatimuksista talousveden kanssa kosketuksissa oleville materiaaleille ja tuotteille, vedenkäyttäjille annettavasta tiedosta veden laadusta ja muista vesihuoltolaitoksen toimintaa kuvaavista tunnusluvuista, veden saatavuuden varmistamisesta etenkin heikompiosaisille ja haavoittuville väestöryhmille sekä uusista seurattavista talousveden laadun muuttujista.

2.1.1 Yleiset velvoitteet ja niistä poikkeaminen

Juomavesidirektiivin yleisinä tavoitteina on suojella ihmisten terveyttä ihmisten käyttöön tarkoitettun veden saastumisesta aiheutuvilta haitallisilta vaikutuksilta varmistamalla, että vesi on terveellistä ja puhdasta, ja parantaa ihmisten käyttöön tarkoitettun veden saatavuutta. Direktiivillä päivitetään talousveden laatuvaatimusmuuttajat vastamaan pääosin WHO:n antamia suosituksia.

Direktiivin tarkoittamalla ihmisten käyttöön tarkoitettulla vedellä tarkoitetaan kaikkea vettä, joka on tarkoitettu juomavedeksi, ruoanlaittoon, ruoanvalmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin tai jota käytetään elintarvikealan yrityksessä. Jäsenvaltiot voivat edelleen myöntää vapautuksen direktiivin soveltamisesta – kuten myös vanhan juomavesidirektiivin mukaan – vedelle, joka otetaan yksittäisestä, alle 10 kuutiometriä vuorokaudessa keskimäärin tuottavasta vesilähteestä tai josta otetaan vettä alle 50 henkilön tarpeisiin, jollei vettä tarjota osana kaupallista tai julkista toimintaa. Pienimuotoisen julkisen ja kaupallisen toiminnan osalta uudessa direktiivissä on lievennetty vanhan juomavesidirektiivin vaatimuksia siten, että näihin toimintoihin sovelletaan vain osaa direktiivin säännöksistä. Suomen lainsäädännössä ”ihmisten käyttöön tarkoitettusta vedestä” käytetään termiä ”talousvesi”.

Elintarvikeyritysten osalta juomavesidirektiivi antaa mahdollisuuden olla soveltamatta direktiiviä elintarvikeyrityksen erityistarkoituksiin käytettävän veden osalta sillä edellytyksellä, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että veden laatu ei voi vaikuttaa valmiiden elintarvikkeiden turvallisuuteen ja että elintarvikealan toimijan vedenhankinnassa noudatetaan riskiperusteista lähestymistapaa sekä tarvittaessa unionin elintarvikelainsäädännön mukaisia korjaavia toimenpiteitä. Elintarvikeyritysten erityistarkoituksiin käytettävällä vedellä tarkoitetaan ns. puhdasta vettä, joka on elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 mukaan puhdasta merivettä tai vastaavanlaatuista makeaa vettä.

Uusina toimijoina direktiivissä mainitaan merialukset, jotka käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa, kuljettavat matkustajia ja toimivat veden toimittajina. Tällaisiin merialuksiin sovelletaan vain osaa direktiivin säännöksistä.

Juomavesidirektiivin 15 artiklan mukaan jäsenvaltio voi myöntää talousveden toimittajalle luvan poiketa talousveden kemiallisista laatuvaatimuksista, sillä edellytyksellä, ettei poikkeuksesta aiheudu vaaraa ihmisten terveydelle eikä ihmisten käyttöön tarkoitettun veden jakelusta kyseisellä alueella voida huolehtia millään muulla kohtuulliseksi katsotulla tavalla. Poikkeusmahdollisuus on sisältynyt myös vanhaan juomavesidirektiiviin, mutta uudessa direktiivissä poikkeuksen myöntämisen perusteita on kiristetty siten, että se voidaan myöntää vain, jos kyseessä on uusi vedenmuodostumisalue, vedenmuodostumisalueella on havaittu uusi pilaantumislähde tai uusi pilaantumista aiheuttava muuttuja tai jos olemassa olevalla veden ottamiseen käytettävällä vedenmuodostumisalueella on tapahtunut ennakoimaton ja poikkeuksellinen tilanne, mikä voisi johtaa muuttujien arvojen väliaikaiseen ja rajoitettuun ylittymiseen. Kun ennen poikkeuksen on voitu myöntää korkeintaan kolme kertaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan, uuden direktiivin mukaan poikkeuksen voi myöntää enää vain kahdeksi kolmivuotiskaudeksi.

2.1.2 Riskiperusteinen lähestymistapa talousveden laadun turvaamiseksi

Juomavesidirektiivin keskeisenä ajatuksena on lisätä riskiperusteisen lähestymistavan ja riskienhallinnan merkitystä talousveden laadun turvaamiseksi. Talousveteen liittyvästä riskiperusteisesta lähestymistavasta säädettiin vuonna 2015 ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annetussa komission direktiivissä (EU) 2015/1787¹³ siten, että jäsenvaltiot voivat, mutta niiden ei ole pakko, poiketa vanhan juomavesidirektiivin edellyttämästä talousveden laadun valvonnasta, jos talousveden laadun seuranta perustuu WHO:n niin sanottuun WSP-periaatteen mukaiseen talousveden laatua koskevaan riskienhallintaan. WSP:n periaatteet on esitetty myös eurooppalaisessa standardissa talousvesijärjestelmien turvallisuutta koskevassa standardissa SFS-EN 15975–2.

Juomavesidirektiivillä säädetään riskiperusteinen talousveden laadun turvaaminen pakolliseksi direktiivin soveltamisalaan kuuluvan talousveden toimittamiseen. Riskiperusteinen lähestymistapa kohdistuu koko talousveden tuotantoketjuun, alkaen niistä vaaroista ja vaaratilanteista, jotka kohdistuvat talousvedeksi valmistettavan raakaveden laatuun ja sen muodostumisalueen riskeihin, ja jatkuen veden oton, käsittelyn, varastoinnin ja jakelun kautta kiinteistöille, joissa vedenkäyttäjät ottavat vettä talousvetenä käytettäväksi. Riskiperusteinen lähestymistapa jakaantuu kolmeen eri osaluokkaan, joita ovat 1) raakaveden laatuun ja vedenmuodostumisalueen toimintoihin kohdistuva riskinarviointi ja riskienhallinta, 2) veden toimitusjärjestelmän riskinarviointi ja riskienhallinta sekä 3) kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi.

Raakaveden laatuun vaikuttavien ja vedenmuodostumisalueen toimintoihin kohdistuvien vaarojen ja pilaantumislähteiden tunnistamisen perusteella tulee juomavesidirektiivissä säädetyn mukaisesti tunnistaa merkitykselliset talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavat muuttujat, joita vesimuodostumista tulee seurata. Riskinarvioinnin perusteella on toteutettava hallintatoimenpiteitä, joilla tunnistettuja vaaroja ja vaaratilanteita ehkäistään ennalta sekä vähennetään niistä talousveden välityksellä aiheutuvaa riskiä ihmisten terveydelle.

Riskiperusteisen lähestymistavan soveltaminen talousveden toimitusjärjestelmään säädetään juomavesidirektiivissä veden toimittajan tehtäväksi. Siihen kuuluu vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistaminen, niistä aiheutuvien terveysriskien arviointi ja riskien hallitsemiseksi tehtävien toimenpiteiden

¹³ Linkki komission direktiiviin 2015/1787: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L1787&from=FI>

määrittely ja täytäntöönpano. Riskiperusteista lähestymistapaa tulee soveltaa koko talousveden toimittajan hallinnoimaan veden toimitusjärjestelmään, eli veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun.

Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnissa tulee keskittyä sellaisiin terveyttä vaarantaviin muuttujiin, joihin kiinteistön vesijärjestelmä voi vaikuttaa. Näitä ovat etenkin *Legionella*-bakteerin esiintyminen ja lisääntyminen rakennusten vesilaitteistoissa sekä lyijyn pitoisuus vedessä. Jäsenvaltioiden tulee tunnistaa ns. ensisijaiset tilat, eli suuret muut kuin kotitalouden käyttöön tarkoitetut tilat, joissa monet tilan käyttäjät mahdollisesti altistuvat veteen liittyville riskeille, erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitetut suuret tilat. Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnissa tulee keskittyä erityisesti näihin tiloihin, mutta lisäksi jäsenvaltioiden tulee kannustaa kaikkia kiinteistöjen omistajia soveltamaan riskiperusteista lähestymistapaa sekä harkita muita toimenpiteitä kiinteistöjen vesijärjestelmistä aiheutuvien riskien hallitsemiseksi ja toteuttaa niistä tarkoituksenmukaiset toimenpiteet.

2.1.3 Juomavesilainsäädännön ja vesienhoidon lainsäädännön yhteensovittaminen

Juomavesidirektiivillä pyritään hyödyntämään laajasti yhteisön vesiputedirektiiviin perustuvaa vesienhoidon suunnittelun järjestelmää ja siinä kerättyä tietoa. Juomavesidirektiivissä viitataan useassa kohdassa vesiputedirektiivin artikloihin. Vesienhoidossa tunnistetaan erityisalueiksi talousveden ottoon käytettävät vesimuodostumat ja järjestetään niille seuranta. Lisäksi vesienhoidossa laaditaan toimenpideohjelmiä, jossa esitetään toimenpiteitä talousveden ottoon käytettäville vesimuodostumille. Talousveden suojelemiseksi voidaan tarvittaessa myös perustaa suoja-alueita vesilain perusteella. Juomavesidirektiivi ei siten edellytä uuden päällekkäisen suunnittelujärjestelmän luomista vaan kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan hyödyntää jo olemassa olevaa vesienhoidon suunnittelujärjestelmää ja sitä koskevaa sääntelyä.

2.1.4 Veden laadun seuranta

Juomavesidirektiivissä säädetään talousvedestä tutkittavien muuttujien vähimmäistutkimustiheydet. Sekä veden terveydelliseen laatuun vaikuttavia laatuvaatimusmuuttujia että talousveden käyttökel- poisuutta ja tuotantoprosessin toimivuutta kuvaavia laatutavoitemuuttujia tulee seurata säännöllisesti, kuten myös vanhassa juomavesidirektiivissä säädettiin.

Talousveden vähimmäistutkimustiheydet eivät muutu merkittävästi. Riskinarvioinnin tulosten perusteella juomavesidirektiivissä säädettyä muuttujien tutkimustiheyttä olisi lisättävä tai tutkimustiheyttä voitaisiin vastaavasti harventaa muuttujakohtaisesti tai poistaa jokin direktiivin luettelossa säädetty muuttuja valvonnasta lukuun ottamatta keskeisiksi määritellyjä mikrobiologisia muuttujia. Tämä sallittiin jo aiemmin ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annetun komission direktiivin (EU) 2015/1787 nojalla sellaisten jäsenvaltioiden osalta, jotka ottivat riskiperusteisen lähestymistavan käyttöön.

Juomavesidirektiivi edellyttää muuttujien seurantaan myös raakavedestä, jota otetaan talousvedeksi valmistettavaksi, mitä ei aiemmin edellytetty. Raakavedestä tulee seurata sellaisia muuttujia, joita raakaveden laatuun ja vedenmuodostumisalueen toimintoihin kohdistuvan riskinarvioinnin perusteella voi esiintyä vedessä ja joista voi olla haittaa ihmisten terveydelle.

Juomavesidirektiivissä säädetään myös uudesta tarkkailulistasta sellaisten epäpuhtauksien osalta, joiden terveysvaikutuksista ei ole varmaa tieteellistä näyttöä, mutta jotka aiheuttavat terveydellistä huolta yleisölle tai tieteelliselle yhteisölle, kuten lääkkeitä, hormonaalisia haitta-aineita ja mikro-
muoveja. Komissio antaa sille siirretyn lainsäädäntövallan nojalla täytäntöönpanosäädöksiä tarkkailulistalle otettavista yhdisteistä. Ensimmäiselle tarkkailtavien aineiden listalle tulevat beeta-estradioli ja nonyylifenoli. Listalle voidaan lisätä tai siltä voidaan poistaa yhdisteitä komission esityksestä komitologia-menettelyllä.

Uutena seurantavelvollisuutena juomavesidirektiivissä säädetään veden toimittajien suorittamasta käyttötarkkailusta, joka vastaa Suomessa toiminnanharjoittajan omavalvontaa. Käyttötarkkailussa edellytetään seurattavaksi sameutta talousveden toimitusmäärästä riippuen kerran viikossa tapahtuvasta tarkkailusta jatkuvatoimiseen tarkkailuun sellaisessa veden käsittelyssä, jossa käytetään suodatusta vedessä olevien aineiden poistamiseksi. Käyttötarkkailussa edellytetään seurattavaksi raakavedestä myös somaattisia kolifaageja sen selvittämiseksi, kuinka tehokkaasti vedenkäsittelymenetelmät pystyvät poistamaan viruksia vedestä. Somaattisia kolifaageja on tutkittava, jos riskinarvioinnin tulokset antavat siihen aiheita.

Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnin tulosten perustella juomavesidirektiivi edellyttää seurattavaksi *Legionella*-bakteeria ja lyijyn pitoisuutta kiinteistöjen vesijärjestelmistä. Seuranta tulee keskittää ainakin ensisijaisesti tiloihin (ks. luku 2.1.2), jos riskinarvioinnin tulokset antavat siihen aiheita.

2.1.5 Uudet seurattavat muuttujat

Juomavesidirektiivissä päivitetään aiemman yli 20 vuotta sitten laaditun talousvedestä tutkittavaksi edellytettyjen muuttujien lista ja raja-arvot pääasiassa WHO:n esittämän ehdotuksen (ks. alaviite 6) mukaisesti. WHO:n suositusten mukaiset seurannasta poistettaviksi esittämät muuttujat, joilla WHO:n näkemyksen mukaan on vain vähän vaikutusta terveyden suojeluun, kuitenkin on säilytetty juomavesidirektiivissä, ja eräille muuttujille on WHO:n ehdotuksesta poiketen asetettu eri tavalla tai tiukempia raja-arvoja.

Uusia talousvedestä tutkittavaksi edellytettäviä muuttujia ovat desinfioidin sivutuotteet klooraatti, kloriitti ja haloetikkahapot, syanobakteeritoksiini mikrokystiini-LR, bisfenoli A, poly- ja perfluoroidut yhdisteet (PFAS-yhdisteet) ja uraani. Lisäksi jäsenvaltioiden on asetettava toimenpideraja torjunta-aineiden ei-merkityksellisille aineenvaihduntatuotteille. Kiinteistöjen vesijärjestelmistä tutkittava *Legionella*-bakteeri ja käyttötarkkailussa tutkittavat somaattiset kolifaagit ovat myös uusia direktiivissä säädettyjä muuttujia.

2.1.6 Materiaalien, tuotteiden, käsittelykemikaalien ja suodatinaineiden hygieniaa koskevat vaatimukset ja niiden siirtymäsäännökset

Juomavesidirektiivissä vahvistetaan talousveden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien hygieniaa ja terveellisyyttä koskevat vähimmäisvaatimukset koko EU:n alueella. Yhdenmukaistamisella on tarkoitus edistää yhdenmukaisen tason saavuttamista kaikkien EU:n kansalaisten terveyden suojelussa ja parantaa unionin sisämarkkinoiden toimintaa.

Kaikki lähtöaineet, koostumukset ja ainesosat, joita käytetään sellaisten materiaalien valmistuksessa, jotka joutuvat kosketuksiin talousveden kanssa kirjataan EU:ssa sallittujen aineiden luetteloi-

hin eli ns. positiivilistoihin. Eri materiaalityypeistä (orgaaniset materiaalit, sementtiä ja metallia sisältävät materiaalit, emali, keramiikka ja muut epäorgaaniset materiaalit) laaditaan erilliset positiivilistat.

Juomavesidirektiivissä säädetyn mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston (engl. European Chemicals Agency; ECHA) tehtävänä on laatia esitys komissiolle unionin ensimmäisistä positiivilistoista ja arvioida jäsenvaltioissa hyväksytyjen lähtöaineiden ja koostumusten riskinarvioinnit, joiden perusteella niiden käyttö on sallittua. ECHAN esityksen perusteella komissio julkaisee positiivilistat viimeistään 12.1.2025. Kun positiivilistat on julkaistu, ECHA pitää luettelot ajan tasalla, arvioi kaikkien listoille lisättyjen nimikkeiden turvallisuuden niille tehtyjen ja ECHAlle toimitettujen riskinarvioiden perusteella. ECHA arvioi myös positiivilistoille esitettävien uusien lähtöaineiden ja koostumusten riskinarviointien perusteella niiden hyväksyttävyyden positiivilistoille.

2.1.7 Tiedottaminen veden käyttäjille

Uusi juomavesidirektiivi laajentaa veden käyttäjille tiedottamisvelvollisuutta merkittävästi. Direktiivin mukaan tiedottamisen on oltava läpinäkyvää ja käyttäjäystävällistä, ja tiedot on esitettävä verkossa. Lisäksi direktiivi edellyttää tiedottamista verkossa myös kaikilta sen soveltamisalaan kuuluvilta talousvettä toimittavilta laitoksilta eli laitoksilta, jotka toimittavat vettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Juomavesidirektiivi velvoittaa talousvettä toimittavia laitoksia tiedottamaan asiakkaitaan ilman näiden pyyntöä myös veden laadusta, hinnasta sekä kuutiometriä että litraa kohden, kulutetusta vesimäärästä vähintään vuosi- tai laskutuskausikohtaisesti ja veden käytön trendisuuntauksista mahdollisuuksien mukaan sekä ilmoittamaan verkkosivun tai -sivujen osoitteet, joilta asiakas löytää direktiivin liitteen IV mukaiset seurantatiedot.

2.1.8 Raportointi ja tietokokonaisuudet

Uuden juomavesidirektiivin täytäntöönpano edellyttää talousveteen liittyvien tietojen sitomista paikkatietoon kaikkien sellaisten vedenjakelualueiden osalta, joille toimitetaan talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Direktiivin säännösten mukaan kansallisesti on laadittava paikkatietoon sidottuja tietokokonaisuuksia, joihin EU:n komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienehkäisy- ja valvontakeskuksella on oltava pääsy tietojärjestelmien rajapintojen kautta. Tietokokonaisuudet voidaan jakaa neljään suurempaan kokonaisuuteen: 1) veden saatavuuden edistämisen tietokokonaisuus, 2) vedenjakelualueeseen sidotut tietokokonaisuudet, 3) vedenottopisteeseen sidotut tietokokonaisuudet; sekä 4) kiinteistöjen vesilaitteistojen riskinarviointiin liittyvät tietokokonaisuudet.

Juomavesidirektiivin 18 artiklan 4 alakohdassa on siirretty komissiolle säädösvalta antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joissa täsmennetään laadittavien tietokokonaisuuksien tietojen muoto ja niiden esittämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Koska komissio ei ole vielä antanut kyseisiä täytäntöönpanosäädöksiä, tietokokonaisuuksien muotoon ja tietojärjestelmien rajapintoihin liittyvät tekniset yksityiskohdat tarkentuvat myöhemmänä ajankohtana.

2.1.9 Veden saatavuuden parantaminen heikoimmassa asemassa oleville väestöryhmille

Juomavesidirektiiviin sisältyy jäsenvaltiolle uusi velvoite, jonka mukaan niiden tulee toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ihmisten käyttöön tarkoitetun veden saatavuuden parantamiseksi kaikille, erityisesti jäsenvaltioiden itsensä määrittämille väestön heikoimmassa asemassa oleville syrjäytyneille

ryhmille. Komissio perustelee heikoimmassa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin ryhmiin kuuluvien veden saatavuuden parantamista kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuun ihmisoikeuteen turvallisen juomaveden ja jätevesihuollon saatavuudesta. Veden saatavuuden osalta EU on sitoutunut YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin ja Euroopan parlamentti on edellyttänyt EU-tason toimia vastauksena eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen vedestä ihmisoikeutena.

Juomavesidirektiivin 16 artiklan kansallinen täytäntöönpano osalta ei vaatisi erillisiä kansallisia lainsäädäntötoimenpiteitä, koska 16 artiklan edellyttämät toimenpiteet on jo aiemmin saatettu osaksi Suomen voimassa olevaa oikeusjärjestystä Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan voimaansaattamisesta koskevilla voimaansaattamissäädöksillä:

- 1) maasta toiseen ulottuvien vesistöjen sekä kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn vuoden 1992 yleissopimuksen vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettu laki (1302/2004);
- 2) maasta toiseen ulottuvien vesistöjen sekä kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn vuoden 1992 yleissopimuksen vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan voimaansaattamisesta sekä pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta annettu Tasavallan presidentin asetus (SopS 83/2005).

Valtioneuvosto toi U-kirjelmässä (U-13/2018) esille, että puhtaan talousveden saatavuus on ensisijaisen tärkeä tekijä ihmisten terveyden kannalta. Valtioneuvosto suhtautui kuitenkin varauksellisesti ehdotetun sääntelyn yksityiskohtaisuuteen. Ehdotetut toimenpiteet eivät olleet valtioneuvoston näkemyksen mukaan kaikille jäsenvaltioille kaikkein tehokkain keino puuttua ongelmaan, eikä ongelma ole yhtä suuri kaikissa jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto korosti myös sitä, että direktiivi ja Vesivesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja ovat osittain päällekkäisiä.

2.1.9 Kiertotalouden edistäminen, energiankulutuksen vähentäminen

Juomavesidirektiivin tarkoituksena on myös lisätä kuluttajille vesihuoltopalveluista jaettavan tiedon saatavuutta ja avoimuutta säätämällä vesihuoltopalvelujen toimittajien tiedottamisvelvollisuuksista. Komission näkemyksen mukaan kuluttajien luottamus talousveteen paranisi, jos heillä olisi nykyistä kattavimmat ja ajantasaisemmat tiedot talousveden laadusta, talousvettä toimittavien laitosten tuotantotehokkuuteen vaikuttavista tekijöistä ja muista vesihuoltopalveluista. Se auttaisi kuluttajia osallistumaan aktiivisesti myös vesihuoltoa koskevaan päätöksentekoon ja tarkastelemaan kriittisesti vesilaitosten tehokkuutta ja palvelujen laatua. Luottamuksen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen kannustaisi vesihuollon toimijoita investointeihin palveluiden turvaamiseksi, johtaisi ympäristönsuojelun kannalta toivottaviin lopputuloksiin kuten pulloitetun veden käytön vähenemiseen, mikä voisi vähentää muovin käyttöä, roskia ja kasvihuonekaasujen päästöjä sekä edistää positiivista vaikutusta ilmastonmuutoksen hillintään ja ympäristöön ylipäänsä. Tuotantotehokkuuteen vaikuttavista tekijöistä direktiivissä mainitaan erityisesti vesijohtoverkoston vuotovesien määrä, josta jäsenvaltioiden tulee direktiivin 4 artiklan 3 alakohdan mukaisesti laatia arvio viimeistään 12.1.2026. Jäsenvaltioiden arvioiden ja vuotoja koskevan unionin keskiarvon perusteella komissio antaa viimeistään 12.1.2028 delegoidun säädöksen kynnsarvosta, jonka ylittyessä jäsenvaltioiden on esitettävä toimitasuunnitelma vesivuotojen vähentämiseksi.

2.2 Muut keskeiset EU-säädökset

2.2.1 Markkina- ja vesivälvonta-asetus

Juomavesidirektiivissä säädetään, että ihmisten käyttöön tarkoitettun veden kanssa kosketuksiin joutuviin tuotteisiin sovelletaan markkina- ja vesivälvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 706/2008 ja (EU) 305/2011 muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1020, jäljempänä *markkina- ja vesivälvonta-asetus*. Markkina- ja vesivälvonta-asetuksen täytäntöönpanolla on yhdenmukaistettu markkina- ja vesivälvontasääntelyä ja viranomaisten valvontamenettelyjä kansallisella tasolla ja vahvistettu yleiset puitteet Euroopan unionin maissa tehtävälle markkina- ja vesivälvonnalle.

Markkina- ja vesivälvonta-asetuksen tarkoituksena on, että unionin markkinoille asetetaan saataville ainoastaan vaatimustenmukaisia tuotteita ja varmistetaan siten muun muassa terveyden ja turvallisuuden suojelun, kuluttajansuojan ja ympäristönsuojelun korkea taso. Asetuksessa säädetään näiden tavoitteiden toteuttamiseksi muun muassa tietyistä talouden toimijoiden velvollisuuksista, markkina- ja vesivälvontaviranomaisten vähimmäistoimivaltuuksista, rajat ylittävistä yhteistyöstä valvontaviranomaisten kesken sekä yhteistyöstä tulliviranomaisten kesken. Asetuksen täytäntöönpano edellyttää muun muassa, että jäsenvaltiot säätävät kansallisesti markkina- ja vesivälvonnasta vastaavien viranomaisten toimivaltuuksista. Tavoitteena on kansallisen markkina- ja vesivälvontasääntelyn yhdenmukaistaminen.

Markkina- ja vesivälvonta-asetusta on Suomessa täydennetty eräiden tuotteiden markkina- ja vesivälvonnasta annetulla lailla (1137/2016), jäljempänä *markkina- ja vesivälvontalaki*. Sitä sovellettaisiin jatkossa kaikkien talousveden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden ja materiaalien markkina- ja vesivälvontaan. Talousvettä toimittavien laitosten vedentuotantoketjussa olevien tuotteiden markkina- ja vesivälvonnassa noudatettaisiin uudistuksen myötä markkina- ja vesivälvontalakia.

2.2.2 Vesipuitteidirektiivi

Vesipuitteidirektiivin tarkoituksena on luoda puitteet vesiensuojelua varten EU:n jäsenvaltioissa. Vesipuitteidirektiivin tavoitteena on saavuttaa kaikille Euroopan unionin jäsenvaltioiden vesien hyvä tila ja estää vesien tilan heikkeneminen. Direktiivin mukaan vesien hyvä tila olisi tullut saavuttaa vuoteen 2015 mennessä. Vesipuitteidirektiiviä on tarkennettu pohjavesien osalta pohjavesien suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (2006/118/EY), jota on muutettu komission direktiivillä 2014/80/EU pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/118/EY liitteen II muuttamisesta. Lisäksi vesipuitteidirektiiviä on tarkennettu pintavesien kemiallisen tilan osalta ympäristölaatu- ja vesipolitiikan alalla annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2008/105/EY, ja sitä on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2013/39/EU direktiivien 2000/60/EY ja 2008/105/EY muuttamisesta vesipolitiikan alan prioriteettiaineiden osalta. Vesipuitteidirektiivin nojalla on annettu myös pintavesiä koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/105/EY ympäristölaatu- ja vesipolitiikan alalla, jota on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä vesipolitiikan alan prioriteettiaineiden osalta (2013/39/EU) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/118/EY pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta, muutettuna komission direktiivillä (2014/80/EU).

Juomavesidirektiivillä ei ole muutettu vesipuitteidirektiiviä. Juomavesidirektiivissä kuitenkin viitataan useissa kohdin vesipuitteidirektiiviin muun muassa riskinarvioinnin ja seurantojen huomioon ottamista

koskevilta osin. Juomavesidirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan siten hyödyntää vesiputedirektiivin täytäntöönpanon keskeistä sääntelyä sitä muuttamatta. Vesiputedirektiivin artiklan 7 mukaan jäsenvaltioiden tulee yksilöidä kaikki ne vesimuodostumat, joista otetaan vettä ihmisten käyttöön enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli 50 henkilön tarpeisiin, ja sellaiset vesimuodostumat, jotka on tarkoitus ottaa tällaiseen käyttöön. Nämä vesimuodostumat tulee liittää vesiputedirektiivin mukaiseen suojelualueiden rekisteriin. Lisäksi vesimuodostumia, joista otetaan vettä ihmisen käyttöön yli 100 kuutiometriä vuorokaudessa, tulee seurata direktiivin liitteen V mukaisesti. Direktiivin artiklan 5 ja liitteen II perusteella jäsenvaltiot tarkastelevat vesimuodostumien ominaispiirteitä mukaan lukien ihmistoiminnan vaikutuksia pintavesien ja pohjaveden tilaan. Näiden juomaveden ottoon käytettävien vesimuodostumien osalta tulee varmistaa, että vesi täyttää asianmukaisesti käsiteltynä juomavesidirektiivissä asetetut vaatimukset. Jäsenvaltioiden on huolehdittava yksilöityjen vesimuodostumien riittävästä suojelusta niiden laadun huononemisen välttämiseksi, jotta juomaveden tuottamisessa vaadittavan puhdistuskäsittelyn tasoa voidaan laskea. Jäsenvaltiot voivat perustaa suojavyöhykkeitä kyseisiä vesimuodostumia varten.

Vesiputedirektiivin täytäntöönpanon keskeiset säännökset sisältyvät vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin (1299/2004), jäljempänä *vesienhoitolaki*, ja sen nojalla annettuihin valtioneuvoston asetuksiin. Vesiputedirektiivin säännöksiä on toimeenpantu myös vesilailla ja ympäristönsuojelulla, terveydensuojelulainsäädännöllä ja vesihuoltolainsäädännöllä.

2.2.3 Rakennustuoteasetus

Juomavesidirektiivissä säädetään talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien ja niistä valmistettujen tuotteiden hygieenisistä vaatimuksista. Talousveden kanssa kosketuksissa oleville rakennustuotteille ei ole annettu eurooppalaisia harmonisoituja tuotestandardeja, joten niiden olennaisten teknisten vaatimusten tai hygieenisten vaatimusten täyttymistä ei ole mahdollista todentaa rakennustuotteiden kaupan pitämisestä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta ja neuvoston direktiivin 89/106/ETY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston (EU) asetus N:o 305/2011, jäljempänä *rakennustuoteasetus*, ja sitä edeltäneen rakennustuotedirektiivin mukaisella CE-merkinnällä. Juomavesidirektiivin uudistamisen myötä talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden ja -materiaalien hygieniää koskevista vaatimuksista säädetään juomavesidirektiivin nojalla, minkä lisäksi näiden on täytettävä myös mainitusta rakennustuotelainsäädännöstä johtuvat tekniset vaatimukset. Kansallisesti juomavesidirektiivissä säädettävistä tuotteiden hygieenisistä vaatimuksista säädetään Suomessa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla, ja tuotteiden teknisistä vaatimuksista ympäristöministeriön hallinnonalalla.

2.2.4 Ihmisten käyttöön tarkoitettussa vedessä olevilta radioaktiivisilta aineista koskevista vaatimuksista annettu direktiivi

Väestön terveyden suojelemista ihmisten käyttöön tarkoitettussa vedessä olevilta radioaktiivisilta aineilta koskevista vaatimuksista annettu neuvoston direktiivi 2013/51/Euratom, jäljempänä *talousveden radioaktiivisuusdirektiivi*, on tullut voimaan 27.11.2013. Talousveden radioaktiivisista aineista aiheutuvan säteilyaltistuksen rajoittamisesta säädetään mainitun direktiivin täytäntöönpanosäädöksinä terveydensuojelulaissa ja säteilylain (859/2018) nojalla talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (1352/2015), jäljempänä *talousvesiasetus*.

2.2.5 INSPIRE-direktiivi

Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE, engl. Infrastructure for Spatial Information in Europe) perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2007/2/EY, jäljempänä *INSPIRE-direktiivi*, tavoitteena on luoda yhteinen eurooppalainen paikkatietoinfrastruktuuri helpottamaan paikkatietoaineistojen yhteiskäyttöä. Paikkatietoinfrastruktuuri yhteisine tietomalleineen mahdollistaa jäsenmaiden julkishallinnon paikkatietoaineistojen jakamisen ja käytön esimerkiksi päätöksen teon tukena sekä kansallisesti että Euroopan laajuisesti.

INSPIRE-direktiivin tavoitteena on Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuuri. INSPIRE-direktiivi mahdollistaa paikkatietojen yhteensopivuuden yli organisaatioiden ja valtioiden rajojen. Esimerkiksi ilmanlaatuun ja vesistöihin liittyvät ympäristövaikutukset eivät tunne rajoja, joten tietojen tulee olla yhteensopivia, laadukkaita ja helposti saatavilla, jotta päätöksiä voidaan perustaa niiden varaan.

INSPIRE-direktiivi ohjaa EU:n jäsenvaltiot rakentamaan yhtenäiset ja yhteensopivat paikkatietoinfrastruktuurit. Toisin sanoen, kukin jäsenvaltio rakentaa ja ylläpitää kansallista paikkatietoinfrastruktuuria eli yhteisesti sovitulla tavalla tuotettuja ja saatavilla olevia paikkatietoaineistoja ja paikkatietopalveluja, näiden kuvailuja ja teknisiä toteutuksia sekä tietojen saatavuutta ja käyttöä koskevia periaatteita ja prosesseja. INSPIRE-direktiivi tuli voimaan 15.5.2007 ja sen toimeenpano on edennyt direktiivissä määriteltyjen siirtymäaikojen puitteissa vaiheittain 31.12.2021 saakka.

INSPIRE-direktiivillä on vaikutusta siihen, miten juomavesidirektiivin tietokokonaisuuksia, erityisesti juomavesidirektiivin mukaisia paikkatietoja koskeva sääntely, pannaan täytäntöön. Juomavesidirektiivin mukaan jäsenvaltio voi poiketa säädetyistä raportointivelvoitteista INSPIRE-direktiivin 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti kansainvälisiin suhteisiin, yleiseen turvallisuuteen tai maanpuolustukseen liittyvien syiden vuoksi kansallisten lakien salassapitoluokituksen nojalla.

2.2.6 Ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivi

Ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/4/EY, jäljempänä *ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivi*, pyrkii laajemmalla ympäristötiedon julkisella saatavuudella ja tällaisen tiedon levittämällä edistämään osaltaan tietoisuuden lisääntymistä ympäristökysymyksistä, vapaata keskustelua ja yleisön aktiivisempaa osallistumista ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä viime kädessä parempaan ympäristöön. Direktiivin avulla turvataan viranomaiskäyttöön kerätyn ympäristötiedon julkinen saatavuus. Euroopan unionin kansalaisella on direktiivin mukaisesti oikeus saada tietoa ympäristöstä kirjallisessa, visuaalisessa, kuultavassa, sähköisessä tai muussa ai-neellisessa muodossa.

Juomavesidirektiivissä viitataan ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiiviin yleisölle tiedottamista koskevassa 17 artiklassa, jossa säädetään ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä koskevien asi-anmukaisten ja ajan tasalle saatettujen tiettyjen tietojen saattamisesta yleisön saataville sekä täytäntöönpanon seuranta koskevassa 18 artiklassa, jonka 1 kohta koskee ihmisten käyttöön tarkoitettun veden saatavuuteen liittyvien tietokokonaisuuksien luomista. Erityisesti juomavesidirektiivin 17 artikla toteuttaa osaltaan ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivin ympäristötietojen saatavuutta koskevia velvoitteita.

2.2.7 EU-komissiolle siirretty säädösvalta

Juomavesidirektiivillä on siirretty säädösvaltaa komissiolle seuraavien asioiden osalta.

Komissiolle on siirretty valta antaa delegoituja säädöksiä

- direktiivissä säädettyjen muuttujien määrittämistä koskevista eritelmistä tarvittaessa siten, että otetaan huomioon tieteen ja tekniikan kehitys;
- talousveden laatuvaatimuksissa säädetyn bisfenoli A:n arvon muuttamiseksi siinä määrin, kuin on tarpeen sen mukauttamiseksi tieteen ja tekniikan kehitykseen, pääasiassa Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisessa (engl. European Food Safety Authority; EFSA) käynnissä olevan uudelleentarkastelun perusteella;
- vuotovesi-indeksin eli ILI:n (engl. Infrastructure Leakage Index) tai johonkin muuhun asianmukaiseen menetelmään perustuvan kynnsarvon asettamiseksi vesijohtoverkoston vuotojen arvioimiseksi;
- menetelmästä, jolla mitataan mikromuoveja, jotta ne voitaisiin sisällyttää juomavesidirektiivissä säädettyjen tarkkailtavien aineiden luetteloon.

Delegoidut säädökset tulevat voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa siitä, kun säädös on annettu niille tiedoksi, ilmaissut vastustavansa sitä tai jos ne molemmat ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä.

Komissiolle on siirretty valta antaa täytäntöönpanosäädöksiä talousveden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien hygieniää koskevista vähimmäisvaatimuksista, joissa vahvistetaan:

- testaus- ja hyväksymismenetelmät lähtöaineille, koostumuksille ja ainesosille, jotka sisällytetään EU:ssa sallittujen lähtöaineiden, koostumusten tai ainesosien luetteloihin, mukaan lukien aine- tai materiaalikohtaiset siirtymien raja-arvot ja tieteelliset ennakkoehdot (viimeistään 12.1.2024);
- luettelot EU:ssa sallituista lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, joiden käyttö on sallittu talousveden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa, mukaan lukien tarvittaessa ehdot niiden käytölle ja siirtymien raja-arvot (viimeistään 12.1.2025);
- testaus- ja hyväksymismenettelyt ja -menetelmät lopullisille materiaaleille, joita käytetään tuotteessa, joka on valmistettu EU:ssa sallittujen aineiden luetteloihin merkityistä lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista (viimeistään 12.1.2024), mukaan lukien:
 - testiveteen siirtyneiden testattavien merkityksellisten aineiden ja muiden muuttujien, kuten sameuden, maun, hajun, värin, orgaanisen hiilen kokonaismäärän, odottamattomien aineiden päästöjen ja mikrobien kasvun lisääntymisen, tunnistaminen;
 - vaikutuksia veden laatuun mittaavat testausmenetelmät ottaen huomioon mahdolliset asiainkuuluvat eurooppalaiset standardit;
 - hyväksymis- ja hylkäysperusteet testituloksia varten, joissa otetaan huomioon muun muassa muuntokertoimet aineiden siirtymälle testiveteen hanasta arvioitaville tasoille, ja soveltamis- tai käyttöehdot, jos se on tarpeen.
- sellaisia aineita tai yhdisteitä, jotka aiheuttavat terveysperusteista huolta yleisölle tai tieteelliselle yhteisölle, kuten lääkkeitä, hormonaalisia haitta-aineita ja mikromuoveja, koskevan tarkkailtavien aineiden luettelon, jäljempänä *tarkkailulista*, vahvistamiseksi ja saattamiseksi ajan tasalle.
- direktiivin täytäntöönpanon seurantaa koskevien tietojen muodosta ja niiden esittämistä koskevista vaatimuksista

Täytäntöönpanosäädökset hyväksytään juomavesidirektiivin 22 artiklan mukaista tarkastusmenettelyä noudattaen. Direktiivin 22 artiklassa säädetään, että komissiota avustaa yleisistä säännöistä ja

periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä, annettussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 182/2011, jäljempänä *komitologia-asetus*, tarkoitettu komitea. Jos komitea ei anna lausuntoa, komissio ei hyväksy ehdotusta täytäntöönpanosäädökseksi, ja tuolloin sovelletaan komitologia-asetuksen 5 artiklan 4 kohdan kolmatta alakohtaa.

2.3 Kansainväliset sopimukset

2.3.1 YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma ja tavoitteet

Esitys liittyy YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmaan ja tavoitteisiin, jotka ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä vuosina 2016–2030. YK:n jäsenvaltiot sopivat toimintaohjelmasta ja tavoitteista vuonna 2015. Tavoitteiden pyrkimyksenä on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta ja turvata hyvinvointi ympäristölle kestävällä tavalla. Tavoitteita on yhteensä 17, ja niistä tavoite 6 on varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.

2.3.2 Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja

Aloite vesivaroja ja terveyttä koskevasta instrumentista syntyi WHO:n suosituksesta Euroopan ympäristö- ja terveystieteiden komiteassa. WHO:n Euroopan aluetoimiston ja YK:n Euroopan talouskomission (ECE) valmistelemasta ehdotuksesta laadittiin hallitustenvälisissä neuvotteluissa oikeudellisesti sitova asiakirja, joka liittyy ECE:n sopimukseen maasta toiseen ulottuvien vesistöjen ja kansainvälisten järvien suojelusta. Tällä hetkellä sopimuksen on ratifioinut 27 valtiota, joista 16 on EU:n jäsenvaltioita.

Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja hyväksyttiin ja avattiin allekirjoitettavaksi vuonna 1999, jolloin myös Suomi allekirjoitti sen. Pöytäkirja tuli voimaan elokuussa 2005, kun 16 maata oli ratifioinut sen. Pöytäkirja on saatettu voimaan osaksi Suomen oikeusjärjestystä lailla maasta toiseen ulottuvien vesistöjen sekä kansainvälisten järvien suojelusta ja käytöstä tehdyn vuoden 1992 yleissopimuksen vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (1302/2004) ja näiden määräysten voimaantulosta annetulla Tasavallan presidentin asetuksella (SopS 83/2005).

Vesivaroja ja terveyttä koskeva pöytäkirja edellyttää kaikilta osapuolilta kansallisten tavoitteiden asettamista vedestä aiheutuvien sairauksien ehkäisemiseksi. Suomen kansalliset tavoitteet valmistuivat vuonna 2008, ja ne päivitettiin vuonna 2019. Pöytäkirja edellyttää, että tavoitteiden saavuttamisesta raportoidaan pöytäkirjan sihteeristölle kolmen vuoden välein. Juomavesidirektiivin johdanto-osan kohdassa 34 viitataan pöytäkirjaan ihmisten käyttöön tarkoitettun veden saatavuuden parantamiseksi kaikille.

2.3.3 Århusin sopimus

Suomi on sitoutunut vuonna 2004 tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehtyyn Århusin yleissopimukseen, jäljempänä *Århusin sopimus*. Sopimus on saatettu voimaan osaksi Suomen oikeusjärjestystä tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (767/2004) sekä tiedon saannista, yleisön osallistumismahdollisuudesta

päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta annetulla tasavallan presidentin asetuksella (866/2004).

Århusin sopimuksen tavoitteena on edistää nykyiseen ja tuleviin sukupolviin kuuluvien oikeutta elää heidän terveydelleen ja hyvinvoinnilleen riittävän laadukkaassa ympäristössä. Yleissopimus sisältää laajoja velvoitteita, jotka liittyvät sekä siihen, että ympäristötietoja saatetaan saataville pyynnöstä ja että kyseisiä tietoja levitetään aktiivisesti. Århusin sopimuksen mukaisesti niillä, jotka kuuluvat yleisöön, jota asia koskee, olisi oltava muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeus ympäristöä koskevissa asioissa siten kuin yleissopimuksessa tarkemmin määrätään. Edellä kirjattu yleisöön kuuluvien oikeus on kirjattu myös juomavesidirektiivin 47. johtolauseessa.

Erityisesti juomavesidirektiivin 17 artiklassa säädetty yleisölle tiedottamista koskeva vaatimus toteuttaa osaltaan Århusin sopimuksen ja samalla myös ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivin ympäristötietojen saatavuutta koskevia velvoitteita. Viimeksi mainittu direktiivi on Århusin sopimukseen liittyvää EU:n täytäntöönpanosääntelyä. Juomavesidirektiivin johtolauseessa 42 korostetaan, että kaikkia direktiivin säännöksiä, jotka Århusin sopimuksen mukaisesti liittyvät tietojen saantiin ja tiedonvaihtojärjestelyihin, ei tulisi rajoittaa ympäristötiedon julkisen saatavuuden direktiivin eikä INSPIRE-direktiivin soveltamista.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Lainsäädäntö

3.1.1 Terveydensuojelulainsäädäntö

3.1.1.1 Talousveden laadun valvonta ja viranomaisvastuut

Talousveden terveydellisen laadun varmistaminen on tärkeää, koska vedenlaadulla voi olla merkittäviä vaikutuksia ihmisten terveyteen. Talousvesi on vettä, jota käytetään kotitalouksissa juomavetenä, ruoan valmistamiseen ja muihin kotitaloustarkoituksiin. Talousvettä on myös vesi, jota käytetään elintarvikehuoneistoissa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen tai julkisen tai kaupallisen toiminnanharjoittajan toiminnassa ihmisten käyttöön. Talousvettä voidaan jakaa talousvettä toimittavan laitoksen verkoston kautta tai tankeista tai sitä voidaan ottaa vedenkäyttäjän omilla laitteilla tai hankkia pulloissa tai säiliöissä.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontaa koskevasta lainsäädännöstä ja sen kehittamisestä Suomessa. Talousvettä koskeva säädökset ovat: 1) terveydensuojelulaki (763/1994), 2) terveydensuojeluasetus (1280/1994); 3) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1352/2015) ja 4) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (401/2001), jäljempänä *pikkuvesiasetus*.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot ohjaavat kuntien terveydensuojeluviranomaisia talousveden laatua ja valvontaa koskevissa asioissa. Muita ohjaukseen osallis-

tuvia viranomaisia ja asiantuntijalaitoksia ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja radioaktiivisuuden osalta Säteilyturvakeskus. Ruokavirasto hyväksyy laboratoriot, jotka voivat tehdä terveydensuojelulain mukaisia viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksia, ja pitää yllä rekisteriä niistä.

Voimassa olevat talousveden laatuvaatimukset perustuvat vanhaan juomavesidirektiiviin, joka on pantu täytäntöön terveydensuojelulaille ja talousvesiasetuksella. Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo säännöllisesti talousvettä toimittavien laitosten toimittaman ja elintarvikehuoneistoissa sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan yhteydessä käytettävän talousveden laatua. Nykyisen terveydensuojelulain 20 §:n mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin. Toiminnanharjoittajan omavalvonta perustuu terveydensuojelulain 2 §:ään. Viranomaisvalvonnan tarkoituksena on todentaa, että talousveden laatu on säädösten mukaista eikä aiheuta terveyshaittaa. Talousvedessä ei saa olla mitään eliöitä kuten esimerkiksi bakteereita, viruksia tai loisia eikä haitallisia aineita sellaisina määrinä, että niistä voisi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle. Talousveden laatua tutkitaan sitä tiheämmin, mitä enemmän laitos toimittaa vettä tai vedenjakelualueella käytetään vettä.

Terveydensuojelulain 6 §:n nojalla kunnan terveydensuojeluviranomainen tekee myös toiminnanharjoittajiin kohdistuvaa olosuhdevalvontaa. Talousvettä toimittavien laitosten osalta tämä tarkoittaa säännöllisten tarkastusten tekemistä sen varmistamiseksi, että laitosten toimintaympäristö ja toimintatavat eivät vaaranna talousveden laatua.

Jos talousvesi ei täytä sille asetettuja laatuvaatimuksia ja vedestä voi aiheutua haittaa terveydelle, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhdessä vettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän kanssa selvitettävä, mistä veden laadun häiriö johtuu. Terveydensuojeluviranomaisen on määrättävä veden toimittaja korjaamaan tilanne pikaisesti ja annettava veden käyttäjille ohjeet siitä, miten terveyshaitta voidaan ehkäistä. Jos talousvesi ei täytä sille asetettuja laatuvaatimuksia, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on selvitettävä, voiko laatuvaatimusten täyttymättömyydestä olla haittaa ihmisten terveydelle.

Lainsäädännössä talousvettä toimittavat laitokset on jaoteltu suuriin ja pieniin laitoksiin. Suuria laitoksia ovat ne, jotka toimittavat vettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Yhteenveto kaikkein suurimpien talousvettä toimittavien laitosten – sellaisten, jotka toimittavat vettä vähintään 1 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 5 000 vedenkäyttäjälle – toimitetaan Euroopan komissiolle kolmen vuoden välein. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii näitä koskevan raportin vuosittain, ja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus julkaisee sen verkkosivuillaan. Vuosittaiseen raporttiin ja komissiolle toimitettavaan yhteenvetoon sisällytetään kaikki edellä mainittuja talousvettä toimittavia laitoksia koskevat talousveden valvontatutkimustulokset.

3.1.1.2 Riskinarviointi ja riskienhallinta

Terveydensuojelulain 20 §:n mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan.

Riskinarviointi ja riskienhallinta on keskeinen periaate talousveden laatua ja sen valvontaa koskevassa voimassa olevassa terveydensuojelulain mukaisessa sääntelyssä. Terveydensuojelulain 20 §:n

nojalla kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksyttävä talousvettä toimittavan laitoksen riskinarviointi. Talusvesiasetuksen 7 a §:ssä säädetään, että riskinarvioinnin hyväksymistä varten laitoksen on esitettävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle vähintään:

- riskinarvioinnissa ja riskienhallinnassa käytetty menetelmä;
- riskinarviointiin ja riskienhallintatoimenpiteiden määrittelyyn osallistuneen työryhmän kokoonpano;
- luettelo tunnistetuista riskeistä, joista voi aiheutua vedenjakelualueella jaettavan talousveden saastumista;
- luettelo laitoksen käytössä olevista riskienhallintatoimenpiteistä riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi;
- seurantaohjelma riskienhallintatoimenpiteiden toimivuuden varmistamiseksi;
- tarvittaessa toimenpideohjelma uusien riskienhallintatoimenpiteiden käyttööntamiseksi; sekä
- yhteenveto riskinarvioinnin suorittamisesta ja sen tuloksista vedenkäyttäjien tiedottamista varten

Talusvesiasetuksen 10 §:ssä säädetään, että riskinarviointi on otettava huomioon talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnassa. Mainitun pykälän mukaan omavalvonnan tarkoituksena on seurata koko vedentuotantoketjussa tekijöitä, jotka vaikuttavat 7 a §:n nojalla lueteltuihin riskeihin. Omavalvontaan sisältyy 7 a §:ssä tarkoitettu seurantaohjelma riskienhallintatoimenpiteiden toimivuuden varmistamiseksi.

Talusvesiasetuksen 7 §:ssä säädetyn mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen valvonnalla todennetaan, että talousvettä toimittavan laitoksen riskienhallinta kattaa koko vedentuotantoketjun ja että riskien hallintakeinot ovat tarkoituksenmukaisia ja toimivia. Talusvesiasetuksen 8 §:n nojalla riskinarviointi on otettava huomioon talousveden laadun valvontaa koskevassa valvontatutkimusohjelmassa siten, että muuttujien tutkimustiheyttä on lisättävä ja valvontatutkimusohjelmaan on sisällytettävä ylimääräisten muuttujien tutkimuksia, jos riskinarvioinnin perusteella epäillään, että muuttuja voi aiheuttaa terveystahetta talousveden välityksellä. Riskinarviointi on otettava huomioon myös kunnan terveydensuojeluviranomaisen varautumisessa häiriötilanteisiin. Talusvesiasetuksen 13 §:ssä säädetään, että riskinarvioinnin perusteella laadittu luettelo häiriötilanteista, joista voi aiheutua talousveden saastumisen vaaraa talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueilla, on sisällytettävä häiriötilanteiden hallitsemiseksi laadittavaan suunnitelmaan.

Riskinarviointia koskevat säännökset lisättiin vuosina 2016 ja 2017 terveydensuojelulakiin (muutos 942/2016) ja talusvesiasetukseen (muutos 683/2017) tehdyillä muutoksilla. Muutokset perustuivat ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annettuun komission direktiiviin (EU) 2015/1787, jolla täydennettiin vanhaa juomavesidirektiiviä ja joka salli jäsenvaltioille riskiperusteisen lähestymistavan huomioon ottamisen talousveden laadun valvonnassa.

Talousveden riskinarvioinnin ja riskienhallinnan perustana on Maailman terveysjärjestön (WHO) suosittelema talusveteen liittyvien vaarojen tunnistamisen, riskien arvioinnin ja riskien hallinnan ns. WSP-malli (engl. Water Safety Plan), joka on kuvattu myös vesihuollon riskienhallintaa koskevassa standardissa SFS-EN 15975-2. Vaarojen ja vaaratilanteiden poistamiseen tai niistä aiheutuvien talousveden terveydellistä laatua uhkaavien riskien vähentämiseen tähtäävä riskinarviointi ja riskienhallinta kohdistuvat mallin mukaan laitoksen koko toimintaympäristöön ja vedentuotantoketjuun raakaveden muodostusalueelta veden oton, veden käsittelyn ja veden jakelun kautta kuluttajan hanaan asti.

Suomessa on kehitetty sosiaali- ja terveysministeriön johdolla talousveden WSP-malliin perustuva verkkotyökalu helpottamaan riskienhallintaa. Sosiaali- ja terveysministeriön ylläpitämä WSP-verkkotyökalu on maksutta talousvettä toimittavien laitosten ja viranomaisten käytössä, ja sen avulla laitokset voivat tunnistaa talousveden laatua uhkaavat vaarat ja vaaratilanteet, arvioida niistä aiheutuvien riskien suuruusluokan ja tunnistaa hallintakeinoja vaarojen ja vaaratilanteiden poistamiseksi tai riskien vähentämiseksi, ja siten vähentää talousveden laatuun kohdistuvia häiriötilanteita.

3.1.1.3 Tiedottaminen

Terveydensuojelulain 6 §:ssä säädetään, että kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Talousvesiasetuksen 21 §:n 1 momentissa säädetään, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että talousvettä toimittava laitos tiedottaa riittävästi toimittamansa veden laadusta. Talousvesiasetuksen 21 §:n 2 momentissa säädetään, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava, että kunnan alueella olevat kotitaloudet, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, saavat riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta, siihen mahdollisesti liittyvistä terveystaiteista sekä haittojen poistamismahdollisuuksista. Pikkutalousvesiasetuksen 11 §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava, että vettä omaan käyttöönsä hankkivat taloudet ja elintarvikealan yritykset saavat riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta, siihen mahdollisesti liittyvistä terveystaiteista sekä terveystaiteiden poistamismahdollisuuksista.

3.1.1.4 Veden käsittelyssä ja jakelussa käytetyt aineet ja materiaalit

Terveydensuojelulain 17 §:n mukaan veden käsittelyssä tai jakelussa käytetyistä aineista tai laitteissa käytetyistä materiaaleista ei saa joutua talousveteen epäpuhtauksia suurempia määriä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista, eivätkä ne saa vaarantaa talousveden laatuvaatimusten täyttymistä. Talousvesiasetuksen 20 §:n 3 momentin mukaan talousvettä toimittavan laitoksen on otettava huomioon veden laatu, etenkin sen syövyttävyyteen vaikuttavat tekijät, kun valitaan vedenjakeluverkostossa käytettäviä materiaaleja. Talousvettä toimittavan laitoksen veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa ja jakelussa käytettäville tuotteille ei ole muita säännöksiä.

Talousvesiasetuksen 20 §:n 2 momentissa säädetään, että talousveden käsittelyssä käytettävien aineiden on täytettävä vähintään SFS-EN-standardien mukaiset vaatimukset. Ellei aineelle ole vahvistettua standardia, sen on täytettävä vastaavat vaatimukset kuin sellaisten aineiden, joille standardi on vahvistettu. Kun vedenkäsittelykemikaalin soveltuvuutta käyttötarkoitukseensa arvioidaan, on otettava huomioon käsiteltävän veden laatu sekä kemikaalin epäpuhtaudet ja tarvittava annostus.

Talousvesiasetuksen 18 a §:n mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen on varmistettava, että veden käyttäjä, kiinteistön haltija tai kiinteistön omistaja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin kiinteistön vesilaitteistosta aiheutuvan terveystaiteiden poistamiseksi ja että kaikille tätä vettä käyttäville annetaan tarvittavat ohjeet haittojen välttämiseksi, jos toimitetun talousveden laadun ei voida katsoa olevan syynä talousvedessä todettuun poikkeamaan laatuvaatimuksista. Talousvesiasetuksen 20 §:n 3 momentissa säädetään, että veden laatu on otettava huomioon kiinteistön vesilaitteiston suunnittelussa ja rakentamisessa ja että kiinteistön vesilaitteistosta aiheutuvien talousveden laatua koskevien poikkeamien ennalta ehkäisemiseksi talousvettä toimittava laitos voi antaa suosituksia vesilaitteistossa käytettävistä materiaaleista.

3.1.1.5 Kiinteistöjen vesilaitteistoista saatavan veden lämpötila

Terveydensuojelulain nojalla on annettu vain vähän säännöksiä *Legionella*-bakteerin kasvun estämiseksi kiinteistöjen vesilaitteistoissa. Säännökset liittyvät veden lämpötilaan. Talousvesiasetuksen liitteen I taulukossa 4 on esitetty talousveden laatuvaatimukset, joiden mukaan kiinteistön vesilaitteistosta otettavan talousveden lämpötilan tulisi olla alle 20 celsiusastetta yhden minuutin veden juokuttamisen jälkeen. Lämpötilaa käytetään sen arvioimiseksi, miten kiinteistön vesilaitteisto vaikuttaa veden lämpötilaan. Asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (545/2015) 7 §:ssä säädetään rakennuksen lämminvesilaitteistosta otettavan veden lämpötilasta, jonka tulee olla vähintään 50 celsiusastetta.

3.1.1.6 Talousveteen liittyvät tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä (Vati) on terveydensuojelulain, tupakkalain ja elintarvikelain valvontaviranomaisten yhteiskäytössä oleva keskitetty tietojärjestelmä, jota ylläpitää Ruokavirasto. Vati-tietojärjestelmässä hallinnoidaan mm. valvontakohteita, toimenpiteitä ja -suunnitelmia sekä tehdään näihin liittyvää seurantaa ja raportointia. Vati-tietojärjestelmään on tallennettu kaikki terveydensuojelun valvontakohteet, joita talousveden osalta ovat vedenjakelualueet. Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tallentaa tietoja Vati-tietojärjestelmään ja tarkastella niitä vedenjakelualue- ja toiminnanharjoittajakohtaisesti.

Vati-tietojärjestelmään tallennetaan viranomaisten tarkastuskertomuksia, päätöksiä ja viranomaisvalvonnan tutkimustuloksia. Vaikka lähes kaikilla hyväksytyillä terveydensuojelulain mukaisia talousvesitutkimuksia tekeillä laboratorioilla on valmius siirtää talousveden tutkimustuloksia Vati-tietojärjestelmään analyysisiirtopalvelun kautta, kunnan terveydensuojeluviranomaiset tallentavat tutkimustuloksia tietojärjestelmään yhä manuaalisesti.

Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään Ruokaviraston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteiseen ruokamyrkytys-epidemiarekisteritietojärjestelmään, jäljempänä *RYMY-tietojärjestelmä*. RYMY-tietojärjestelmä toimii kansallisena viranomaisten tiedonkulun ja raportoinnin tietojärjestelmänä.

3.1.2 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärinti. Vesihuoltolain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon. Lakia sovelletaan myös rakennetulla alueella maan pinnalle, rakennuksen katolle tai muulle pinnalle kertyvän sade- tai sulamisveden (hulevesi) viemärintiin siltä osin kuin vesihuoltolaitos siitä huolehtii. Vesihuoltolaisissa on säännökset muun muassa vesihuollon kehittämisestä ja järjestämisestä, kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon ja vesihuollon hoitamisesta, huleveden viemäroinnin järjestämisestä ja hoitamisesta, vesihuoltolaitoksen taloushallinnosta, vesihuollosta ja huleveden viemäroinnistä tehtävistä vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välisistä sopimuksista sekä vesihuollon palvelun keskeytyksestä ja virheistä. Vesihuoltolain mukaiset valvontaviranomaiset ovat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jäljempänä *ELY-keskus*, sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviran-

omainen. ELY-keskukselle säädetty vesihuoltolain mukainen valvonta on vuoden 2022 alusta keskitetty Etelä-Savon ELY-keskukseen. Lisäksi kuluttaja-asiamiehellä on valvontarooli vesihuoltosopimusehtojen lainmukaisuuden valvonnassa kuluttajansuojan kannalta.

Vesihuoltolain 3 §:n 1 kohdassa määritellään vesihuolto veden johtamiseksi, käsittelyksi ja toimittamiseksi talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamiseksi ja käsittelyksi. Vesihuollon määritelmä kattaa talousveden toimittamisen lisäksi myös jäteveden vastaanottamisen, eli vesihuoltolain näkökulma poikkeaa tältä osin terveydensuojelulain näkökulmasta. Vesihuoltolain 3 §:n 3 kohdassa määritellään vesihuoltolaitos laitokseksi, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Koska vesihuoltolaitoksen määritelmä on sidottu hyväksytyyn toiminta-alueeseen, eikä lähestymistapa perustu kokoon kuten juomavesidirektiivissä ja terveydensuojelulainsäädännössä, kaikki terveydensuojelulain mukaiset talousvettä toimittavat laitokset, joihin sovelletaan juomavesidirektiivin säännöksiä terveydensuojelulain ja talousvesiasetuksen nojalla, eivät ole vesihuoltolaitoksia. Toisaalta vesihuoltolain vesihuoltolaitoksen määritelmän piiriin kuuluu myös sellaisia pieniä laitoksia, jotka terveydensuojelulainsäädännön nojalla eivät kuulu juomavesidirektiivin soveltamisalaan, vaan niihin sovelletaan kansallisesti terveydensuojelulain lisäksi pikkutalousvesiasetusta.

Kun vesihuoltolaki tuli voimaan vuonna 2001, siinä määriteltiin vesihuoltolaitoksella tarkoitettavan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta. Määritelmä oli samankaltainen kuin vastaava määritelmä kumotussa yleisistä vesi- ja viemärlaitoksista annetussa laissa (982/1977), jossa yleisellä vesi- ja viemärlaitoksella tarkoitettiin kunnan tai kuntainliiton omistamaa taikka kunnan yleiseksi vesi- ja viemärlaitokseksi hyväksymää laitosta, jonka tehtävänä on huolehtia yhdyskunnan vedenhankinnasta ja viemäroinnistä. Vaikka vesihuoltolaitoksen määritelmä ei ollut suoraan sidottu laitoksen kokoon, vesihuoltolain perusteluissa (HE 85/2000 vp) asiaa kuvattiin seuraavasti: "Sitä, kuinka monen kiinteistön katsotaan muodostavan pykälässä tarkoitettun yhdyskunnan, ei ehdoteta määriteltäväksi lain tasolla, vaan asia jäisi ratkaistavaksi tapauskohtaisesti kulloistenkin olosuhteiden perusteella. Rajauksen nojalla lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät kuitenkin pienet laitokset. Koon suhteen yhtenä arviointikriteerinä voidaan käyttää ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annetussa neuvoston direktiivissä olevaa rajausta. Tätä kautta lain soveltamisalaan voitaisiin pääsääntöisesti katsoa kuuluvan vesihuoltolaitokset, jotka toimittavat vettä tai vastaanottavat jätevettä yli 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelevat yli 50 henkilöä, jos ne palvelevat useampaa kuin muutamaa kiinteistöä." Käytännössä vesihuoltolaitoksen määritelmäksi vakiintui vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa vettä toimittavat tai vastaanottavat taikka vähintään 50 henkilöä palvelevat laitokset.

Alkuperäisessä vesihuoltolaissa ei ollut erillistä hyväksymismenettelyä vesihuoltolaitoksille. Tätä tilannetta haluttiin selkeyttää muuttamalla määritelmää lakiin vuonna 2014 tehdyllä lailla vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014), jolloin vesihuoltolaitoksen määriteltiin tarkoitettavan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Toiminta-alueen hyväksyminen on päätösasia, mikä osaltaan selkeytti sitä, mitkä organisaatiot ovat lain tarkoittamia vesihuoltolaitoksia. Määritelmän muutoksen yhteydessä ei kuitenkaan otettu huomioon sitä, että määritelmän sitominen vahvistettuun toiminta-alueeseen aiheutti terveydensuojelulain ja vesihuoltolain mukaisten laitosten määritelmien eriytymisen toisistaan. Lisäksi vesihuoltolain soveltamisen ulkopuolelle jäi sellaisia laitoksia, joilla ei ole kunnan hyväksymää toiminta-aluetta, mutta jotka toimittavat talousvettä tai vastaanottavat talousjätevettä enemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai jotka palvelevat yli 50 henkilöä. Nämä laitokset ovat merkittävän kokoisia, ja ne ovat nykyään täysin vesihuoltolain soveltamisen ulkopuolella.

Toiminta-alue on vahvistettu noin 1 200 organisaatiolle. Merkittävä osa päätöksistä on 2000-luvun alkupuolelta, ja vahvistamiskäytännöt ovat vaihdelleet: osa kunnista on vahvistanut toiminta-alueen kaikille kunnan alueella toimiville organisaatioille ja osa ei yhdellekään. Toiminta-alue on vahvistettu noin 230–280 hyvin pienelle organisaatiolle, jotka ovat juomavesidirektiivin mukaisten toimittamiskriteereiden alapuolella (vähemmän kuin 10 kuutiometrin vuorokaudessa toimittava tai vastaan ottava tai alle 50 henkilöä palveleva laitos). Toiminta-alue on vahvistettu myös 67 organisaatiolle, jolla ei ole Y-tunnusta. Toisaalta toiminta-aluepäätöstä ei ole tehty noin 150–200 organisaatiolle, jotka ovat mainittua kokorajaa suurempia. Tässä ryhmässä on myös huomattavan suuria, useille tuhansille vedenkäyttäjille talousvettä toimittavia osuuskuntia.

Vesihuoltolain 13 §:ssä säädetään vesihuoltolaitteistojen suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta ja käytöstä. Lain 13 §:n mukaan vesihuoltolaitoksen verkostoon liitettävän kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistön vesihuoltolaitteistosta liittämiskohtaan saakka. Laitteiston tulee olla yhteensopiva vesihuoltolaitoksen laitteiston kanssa, eikä laitteistosta saa aiheutua vaaraa tai haittaa vesihuoltolaitoksen laitteiston käytölle eikä terveydelle tai ympäristölle. Lisäksi lain 13 §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen edustajan oikeudesta tarkastaa laitoksen laitteistoon liitetyn tai liitettävän kiinteistön laitteiston laatu, kunto ja toiminta. Lain 13 §:n mukaan kiinteistön vesihuoltolaitteiston ja vesihuoltolaitoksen laitteiston suunnittelusta, rakentamisesta, kunnossapidosta, käytöstä ja tarkkailusta on lisäksi voimassa, mitä niistä muussa laissa säädetään sekä mitä kiinteistön liittämistä sekä laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyssä sopimuksessa on sovittu. Vesihuoltolaitoksen laitteistoja ei saa rakentaa siten, että maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kaavan laatiminen tai voimassa olevan kaavan toteuttaminen vaikeutuu.

Vesihuoltolain 14 §:n mukaan vesihuoltolaitoksen tulee huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset. Lain 15 §:n nojalla vesihuoltolaitoksilla on myös selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus käyttämänsä raakaveden määrään ja laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Lain 15 § ei kuitenkaan nykymuodossaan edellytä laitoksilta suorittamansa tarkkailun kautta saatujen tietojen eteenpäin toimittamista viranomaisten tietoon. Vesihuoltolaitokset vastaavat vesihuoltolain 15 a §:n nojalla verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta myös häiriötilanteissa, ja laitokset ovat velvollisia laatimaan suunnitelman häiriötilanteisiin varautumisesta.

Vesihuoltolain 16 §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen tiedottamisvelvollisuudesta, jonka mukaan vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat. Vesihuoltolaki ei siis nykyään aseta velvoitteita tietuustyypiselle tiedottamiselle, eikä vesihuoltolaissa tai sen nojalla ole asetettu velvoitteita tiedottamisen sisällölle tai sille, kuinka usein laatu- ja maksutiedoista tulee tiedottaa. Pääsääntöisesti vesihuoltolaitokset hoitavat 16 §:n tiedottamisvelvoitteensa tiedottamalla laitoksen omilla verkkosivuilla.

Vesihuoltolain mukaiset valvontaviranomaiset ovat ELY-keskus sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Vesihuoltolain mukainen valvonta ja vesihuollon kehittäminen ELY-keskuksissa on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1373/2018) keskitetty Etelä-Savon ELY-keskukseen (muutos 1093/2021).

3.1.2.1 Vesihuollon tietojärjestelmät

Vesihuoltolain 20 d §:ssä säädetään vesihuollon tietojärjestelmästä (VEETI). Tietojärjestelmää ylläpitää Suomen ympäristökeskus yhteistyössä ELY-keskusten kanssa, ja vesihuoltolaitokset ovat velvollisia toimittamaan sinne tietoja vesihuoltopalvelujensa hinnoista ja niiden määräytymisperusteista sekä tietoja, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laskemiseksi. Pykälä ei kuitenkaan sisällä säännöksiä siitä, kuinka usein näitä tietoja tulee toimittaa tietojärjestelmään.

3.1.3 Ympäristönsuojelulainsäädäntö

Ympäristönsuojelulaki (527/204) on ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä koskeva laki, jossa säädetään muun muassa lupa- ja ilmoitusmenettelystä, toiminnan rekisteröinnistä, kansalaisten osallistumisesta ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä oikeusturvasta. Ympäristönsuojelulain 222 §:n 1 momentin mukaan ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja varten on ympäristönsuojelun tietojärjestelmä, jota käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun. Lisäksi ympäristönsuojelulain 222 §:ssä säädetään tietojärjestelmän rakenteesta ja tietojärjestelmään tallettavista tiedoista, rekisterinpitäjistä, sekä tietojärjestelmän ylläpitäjien ja eräiden viranomaisten oikeudesta saada tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä. Pykälä sisältää myös viittaukset viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*. Pykälä sisältää säännöksen myös ympäristönsuojelun tietojärjestelmän kehittämisestä ja yhteistyöstä.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä sisältää jo nykyisin pinta- ja pohjavesien laatu-tietoja. Käytännössä osa vesihuoltolaitoksista on vapaaehtoisuuteen perustuen toimittanut raakavesien seuranta-tietoja valvontaviranomaisille. Myös näitä tietoja on hyödynnetty jäljempänä jaksossa 3.1.4 kuvatussa vesipuitedirektiiviin perustuvassa vesienhoidossa ja muutenkin ympäristön tilan muutosten kuvaajana.

On tärkeää, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja ja eri ympäristösäädöksiin kytkeytynyt tietosisältö käy esille kootusti yhdestä säännöksestä. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja tietosisältö tukee sitä, että järjestelmään sisältyvistä tiedoista saadaan esimerkiksi mahdollisimman kattavia koosteita ympäristön tilan seurannassa ja muissa järjestelmän käyttötarkoituksissa kuten ympäristönsuojelulainsäädännön valvonnan toteuttamisessa hyödynnettäväksi. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että suurelta osin luonnonvesiä koskevat tiedot kootaan yhteen jo olemassa olevaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Järjestelmään talletettuja tietoja voidaan hyödyntää laajasti.

Edellä selostettuun perustuen ympäristönsuojelulain 222 § ei vastaa juomavesidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon edellyttämiä vaatimuksia 2 momentin osalta. Ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momenttiin sisältyy luettelo säädöksistä, joissa säädetään järjestelmään tallettavista tiedosta 223 §:n lisäksi kuten esimerkiksi vesilaki.

Vesienhoitolain suunnittelujärjestelmässä kerätään ja tuotetaan runsaasti ympäristöä koskevaa tietoa, jotka jo nykyisin talletetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Vesienhoitolain 10 d §:ssä säädetään pohjavesialueiden rajojen, luokituksen ja luokituksen perusteiden sekä muihin pohjavesialueen ominaisuuksien liittyvien tietojen tallettamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään

3.1.4 Vesienhoitolainsäädäntö

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ohjaavat ja seuraavat toimialoillaan vesienhoitolain täytäntöönpanoa. Vesienhoidon suunnittelujärjestelmä on luonteeltaan yleissuunnittelua, joka perustuu laajaan alueelliseen yhteistyöhön. Vesienhoitoa varten Manner-Suomi on jaettu viiteen vesienhoitoalueeseen ja kahteen kansanväliseen vesienhoitoalueeseen. Kullakin vesienhoitoalueella ELY-keskukset huolehtivat vesienhoitolain mukaisista tehtävistä. Valtioneuvosto hyväksyy vesienhoitolain 11 §:n mukaiset tarkistetut vesienhoitosuunnitelmat kutakin kuuden vuoden mittaista vesienhoitosuunnitelmakautta varten. Nykyinen vesienhoitosuunnitelmakausi on vuosille 2022–2027. Vesienhoidon tavoite pinta- ja pohjavesien hyvästä tilasta ja tilan heikentämiskiellon soveltaminen turvaavat osaltaan talousveden valmistukseen käytettävän raakaveden laatua.

Vesienhoitoalueista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1303/2004) säädetään vesienhoitoalueista ja yhteistyöstä vesienhoidon suunnittelussa. Vesienhoidon järjestämisestä annettu valtioneuvoston asetus (1040/2006), jäljempänä *vesienhoitoasetus*, sisältää lakia tarkentavat säännökset muun muassa vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien sisällöstä ja pohjaveden hyvän tilan arviointiin käytettävistä pohjaveden ympäristönlautunormeista. Ympäristönsuojelulain, vesienhoitolain ja vesihuoltolain nojalla on annettu valtioneuvoston asetus vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista (1022/2006), jossa säädetään pintavesien kemiallisen tilan luokittelusta, pintavettä raakave- tenä käyttävien laitosten suorittaman seurannan seurantatiheyksistä ja pintaveden ympäristönlautunormeista. Lisäksi asetus sisältää päästökiellon pohjaveteen.

Vesienhoidon suunnittelu perustuu ympäristötiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen. Tietoja pintaveden ekologisen ja kemiallisen sekä pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan luokitteluun saadaan muun muassa luvanvaraisten toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailusta ja valtionhallinnon omista seurannoista. Lisäksi tietojärjestelmään laaditaan mm. kuvaukset vesimuodostumien ominaispiirteistä, joita ovat myös vesiin kohdistuvien paineiden arviointi sekä pintavesien tyypittely. Tietojärjestelmiin tallennetaan myös toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Tiedot ovat saatavilla avoimista ympäristötietojärjestelmistä. Vesien tilaa koskevat vesimuodostuma-kohtaiset tiedot ovat saatavilla Vesikartta-palvelusta. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään sisältyy jo nykyisin muun muassa pohjavesitietojärjestelmä.

Juomavesidirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa voidaan ensinnäkin hyödyntää laajasti vesipuidirektiiviin perustuvan kansallisen vesienhoidon suunnittelujärjestelmän puitteissa kerättyä tietoa. Vesienhoitolainsäädännössä on myös useita liittymiskohtia talousveden ottoon käytettävän raakaveden laadun turvaamiseen ja tietojen keräämiseen luonnonolosuhteista ja riskeistä. Esimerkiksi vesienhoitolain 27 §:ssä viitataan terveydensuojelulakiin ja talousvesiasetukseen, joissa säädetään vesistä aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemisestä, vähentämisestä ja poistamisesta. Vesienhoitoalueella laadittavat selvitykset sekä pinta- ja pohjaveden tilaa ja seurantaa koskevat arviot tarkistetaan tarpeellisilta osin kaksi vuotta ennen tarkistetun vesienhoitosuunnitelmaehdotuksen julkaisemista. Näitä tietoja, joita ELY-keskuksen vesienhoitotyössä kerätään ja tuotetaan, voidaan hyödyntää juomavesidirektiivin kansallisessa toimeenpanossa.

Pohjavesialueiden määrittämisestä ja luokituksesta säädetään vesienhoitolain 2 a luvussa ja vesienhoitoasetuksen 2 a luvussa. ELY-keskus tallentaa tiedot pohjavesialueiden rajoista, luokituksesta ja

luokituksen perusteista sekä muista pohjavesialueen ominaisuuksista ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan pohjavesitietojärjestelmään. Tämä työ on pitkälti jo valmistunut. Nämä ympäristötiedot ovat saatavilla Avoin tieto -palvelusta¹⁴.

Vesienhoidon suunnittelussa ELY-keskus nimeää erityiseksi alueeksi muun muassa alueen, josta otetaan tai on tarkoitus ottaa vettä talousvesikäyttöön enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli 50 henkilön tarpeisiin. Näiden alueiden osalta vesienhoidon tavoitteet tulee sovittaa yhteen erityisten alueiden omasta lainsäädännöstä tulevien tavoitteiden kanssa, esimerkiksi talousvedeen sovellettavan sääntelyn vaatimusten kanssa. Tämä vuoksi vesienhoidon tilatavoitetta tarkasteltaessa ELY-keskuksen tulee arvioida myös talousvesiasetuksessa asetettujen laatuvaatimusten täyttymistä niissä pinta- ja pohjavesimuodostumissa, joiden vettä käytetään raakavetenä talousveden valmistuksessa.

Vesienhoitotyössä ELY-keskukset laativat ja päivittävät kuuden vuoden välein selvityksen vesien ominaispiirteistä, jonka osana rajataan ja nimetään vesimuodostumat. Osana ominaispiirteiden selvittämistä ELY-keskus tekee tarkastelun ihmistoiminnan vaikutuksista pintavesien ja pohjaveden tilaan sekä laatii vedenkäytön taloudellisen analyysin. Työ tehdään vesipuidedirektiivin liitteissä II ja III olevien teknisten määrittelyjen mukaisesti.

Vesipuidedirektiivin liitteen II jakso 1.4 (Paineiden tunnistaminen) koskee pintavesiä ja jakso 2.3 (Ihmistoiminnan pohjavesiä koskeva tarkastelu) pohjavesiä. Tiedot tarkistetaan kuuden vuoden välein hyväksyttäviä vesienhoitosuunnitelmia varten. Vesienhoitoasetuksessa säädetään myös pinta- ja pohjavesiin vaikuttavasta toiminnasta sekä vaikutusten arvioinnista ja lisäselvityksistä. ELY-keskus selvittää pinta- ja pohjavesiin vaikuttavaa toimintaa ja tunnistaa vesien tilaa koskevien tietojen perusteella ne pinta- ja pohjavesimuodostumat, joissa ei mahdollisesti saavuteta vesienhoitolain 21 §:ssä tarkoitettuja ympäristötavoitteita.

ELY-keskukset tekevät pohjavesiä koskevat riskinarviot kuuden vuoden välein. Riskinarviot tallennetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvaan pohjavesitietojärjestelmään. Riskinarvioinnin todentamiseksi ELY-keskuksissa tarkastellaan myös pohjavedelle haitallisten aineiden esiintymistä ja pitoisuuksia. Pohjavesialueen riskitekijöiden tarkastelun yhteydessä toimivaltainen ELY-keskus nimeää riskialueet. Pohjavesimuodostumissa, joissa ei mahdollisesti vallitse hyvä tila, tulee suorittaa lisäselvitys pohjavesien ominaispiirteistä sekä ihmisen toiminnan vaikutuksista. Selvitys voi koskea kemiallista tai määrällistä tilaa. Tarkemmat tila-arviot tehdään riskialueiksi nimetyille pohjavesialueille eli niille, joilla on tunnistettu merkittäviä tilaa heikentäviä tekijöitä. Tila-arvioinnissa sovelletaan pohjaveden ympäristölaatuormeja, jotka on sovitettu yhteen talousvedelle säädettyjen muuttujien raja-arvojen kanssa. Jos pohjavesimuodostumaan ei kohdistu merkittävää ihmistoiminnan painetta, pohjavesimuodostuma on oletettavasti hyvässä tilassa. Pohjavesimuodostumien tilaa koskevat tiedot ovat saatavilla pohjavesitietojärjestelmästä.

Vesienhoitolain 12 §:n mukaiset toimenpideohjelmat laaditaan vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi ottamalla huomioon tehdyt selvitykset vesien ominaispiirteistä ja ihmisen aiheuttamista vaikutuksista vesiin sekä vedenkäytön taloudellisuudesta. Toimenpideohjelmat voivat koostua yhtä tai useampaa vesistöaluetta koskevasta ohjelmasta, ja ne käsitellään vesienhoitosuunnitelmien osina. Vesienhoitolainsäädännön perusteella vesienhoidon toimenpideohjelmissa esitetään vesienhoidon perustoimenpiteet, joita ovat muun muassa toimenpiteet talousveden ottoon käytettävän veden

¹⁴ Linkki Avoin tieto -palveluun <https://www.syke.fi/avointieto>

laadun turvaamiseksi sekä häiriötilanteissa ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa tapahtuvan pilaantumisen ehkäisemiseksi ja vaaran vähentämiseksi sekä teknisistä laitteista aiheutuvien pilaavien aineiden merkityksellisten häviöiden estämiseksi (vesienhoitoasetus 24 §). Lisäksi esitetään toimenpiteet tehokkaan ja kestäväen vedenkäytön edistämiseksi ja erityisten alueiden suojelemiseksi alueiden käytölle asetetut rajoitukset ja ehdot (vesienhoitoasetus 24 §).

Pintavesien tila koostuu sen ekologisesta ja kemiallisesta tilasta. Ekologisen tilan luokittelussa tarkastelun kohteena ovat ensisijaisesti biologiset laatutekijät. Arvioinnissa otetaan huomioon myös veden laatutekijät ja vesimuodostuman hydromorfologiset tekijät. Pintavesien kemiallisen tilan arviointia varten on asetettu ympäristölaatu­normit, joiden ylittyessä pintaveden kemiallinen tila on huono. Ympäristölaatu­normi on voitu asettaa joko vesipitoisuudelle tai biotalle.

3.1.5 Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sääntelee rakentamiselle asetettavia yleisiä vaatimuksia, ja sitä sovelletaan rakennusten rakennustuotteisiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki sääntelee ainoastaan rakennusten vesilaitteistoissa käytettäviä tuotteita, eikä se näin ollen sisällä säännöksiä talousvettä toimittavien laitosten veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa tai jakelussa käytettävien tuotteiden osalta. Maankäyttö- ja rakennuslain säännökset liittyvät kuitenkin kiinteästi juomavesidirektiiviin, koska siinä säädetään rakennusten vesilaitteistojen terveydelle aiheutuvien riskien ehkäisemisestä ja riskienhallinnasta sekä rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien rakennustuotteiden hygieniata koskevista vähimmäisvaatimuksista ja tuotteiden markkinavalvonnasta. Osana tätä sääntelyä maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa, että rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että rakennus käyttötarkoituksensa ja ympäristöstä aiheutuvien olosuhteittensa edellyttämällä tavalla suunnitellaan ja rakennetaan siten, että se on terveellinen ja turvallinen (117 c §). Rakentamisessa on käytettävä tuotteita, joista ei niiden suunnitellun käyttö­ajan aikana aiheudu sisäilmaan, talousveteen eikä ympäristöön sellaisia päästöjä, joita ei voida pitää hyväksyttävänä ja jotka ovat siten turvallisia eivätkä aiheuta haittaa terveydelle. Rakennuksen järjestelmien ja laitteistojen on sovellettava tarkoitukseensa, ja niiden on ylläpidettävä terveellisiä olosuhteita. Rakennuksen käyttö­aikana sen omistajan on maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:ssä säädetyn mukaisesti huolehdittava rakennuksen kunnossapidosta siten, että se täyttää jatkuvasti terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset, eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä.

Rakennustuotteet ovat kelpoisia rakentamisessa käytettäväksi silloin, kun ne täyttävät maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla säädetyt olennaiset tekniset vaatimukset. Nämä tekniset vaatimukset koskevat rakenteiden lujuutta ja vakautta, paloturvallisuutta, terveellisyttä, käyttö­turvallisuutta, esteettömyyttä, meluntorjuntaa ja ääniolosuhteita sekä energiatehokkuutta. Rakennustuote ja sen vaatimukset määritellään maankäyttö- ja rakennuslain 152 §:ssä. Sen mukaan rakennustuotteen tulee olla turvallinen ja terveellinen sekä ominaisuuksiltaan sellainen, että rakennuskohde asianmukaisesti suunniteltuna ja rakennettuna täyttää laissa säädetyt olennaiset tekniset vaatimukset tavanomaisella kunnossapidolla taloudellisesti perustellun käyttö­ajan.

Juomavesidirektiivin täytäntöönpano ei edellytä muutoksia maankäyttö- ja rakennuslakiin, mutta sen nojalla annettuja ympäristöministeriön asetuksia on tarpeen muuttaa siten, että niihin sisällytetään direktiivin velvoitteet, jotka koskevat kiinteistöjen riskiarviointia. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi muutettaisiin rakennusten vesi- ja viemärlaitteistosta annettua ympäristöministeriön

asetusta (1047/2017), jäljempänä *vesi- ja viemärlaitteistoasetus*, sekä tuoteryhmäkohtaisia olennais-ten teknisten vaatimusten asetuksia ja niitä vastaavia tyyppihyväksyntäasetuksia.

Rakennusten vesilaitteistojen suunnittelu ja kunnossapito

Vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa säädetään rakennusten vesi- ja viemärlaitteistoja koskevista vaatimuksista. Suunnitteluvaiheessa pääsuunnittelijan, erityissuunnittelijan ja rakennussuunnittelijan on huolehdittava siitä, että rakennus täyttää käyttötarkoituksen mukaisesti vesi- ja viemärlaitteistojen turvallisuuteen, terveellisuuteen, käyttövarmuuteen, kestävyYTEEN ja energiatehokkuuteen vaikuttavat vaatimukset. Vesilaitteiston on oltava sellainen, että sillä torjutaan veden takaisinimety-tymisestä sekä nesteiden ja kaasujen sisään tunkeutumisesta johtuva pilaantumisvaara. Kylmäve-silaitteistossa olevan veden lämpötila saa olla enintään 20 celsiusastetta. Lämminvesilaitteistossa olevan veden lämpötilan on oltava vähintään 55 celsiusastetta ja sitä on saatava lämminvesikalus-teesta 20 sekunnin kuluessa. Vesikalusteen on oltava käyttötarkoitukseensa sopiva, ja vesimäärän sekä lämpötilan säätöön tarkoitettujen käyttölaitteiden toimintojen ja liikesuuntien on oltava turval-lisia. Vesilaitteistossa käytettävien materiaalien on sovelluttava talousveden johtamiseen. Materiaa-leista ei saa siirtyä veteen terveydelle vaarallisia aineita haitallisessa määrin eikä se saa aiheuttaa veden laadun heikentymistä. Sammutusvesilaitteisto ei saa aiheuttaa terveydellistä tai muuta haittaa rakennuksen vesilaitteistolle tai sen toiminnalle, eikä siitä saa myöskään aiheutua takaisinvirtausta rakennuksen vesilaitteistoon. Erityisessä vesilaitteistossa voi tekniseen käyttöön johtaa muuta kuin talousvettä vain, jos laitteisto erotetaan talousvesilaitteistosta ilmvälillä.

Rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden tuotehyväksyntä

Eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annettu laki (954/2012), jäljempänä *tuotehyväksyn-tälaki*, koskee rakentamisessa käytettävien rakennustuotteiden hyväksymistä silloin, kun rakennus-tuote ei kuulu harmonisoidun tuotestandardin soveltamisalaan tai rakennustuotteelle ei ole euroop-palaista teknistä arviointia. Laki sisältää vapaaehtoiset kansalliset menettelyt rakennustuotteiden kelpoisuuden osoittamiseen. Tuotehyväksyntälain 4 §:n mukaan rakennustuotteella tarkoitetaan sel-laista pysyvää rakennusosaa, rakennetta tai rakennuskohteeseen kiinteästi liittyvää tarviketta, tuo-tetta tai laitetta, jolle säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla olennaisia teknisiä vaa-timuksia. Rakennustuote voi tarkoittaa myös edellä tarkoitettun tuotteen asentamista varten tarvitta-va osaa. Tuotehyväksyntälain 3 §:n mukaan rakennustuotteen kansallinen kelpoisuus voidaan to-deta tyyppihyväksynnällä, varmennustodistuksella tai valmistuksen laadunvalvonnalla. Tuotehyväk-syntälain 6 §:n 1 momentin mukaan rakennustuotteen kelpoisuus todetaan tyyppihyväksynnällä, jos rakennustuote teknisiltä ominaisuuksiltaan vaikuttaa merkittävästi rakennuskohteen olennaisien tek-nisten vaatimusten täyttymiseen, rakennustuotetyyppejä käytetään laajasti ja tyyppihyväksynnällä voidaan yksinkertaistaa tai yhtenäistää rakennusvalvontaviranomaisen toimenpiteitä. Eräiden raken-nustuotteiden tuotehyväksynnästä annettu ympäristöministeriön asetus (555/2013) tarkentaa tuote-hyväksyntälakia. Asetuksessa säädetään tarkemmin muun muassa kansallisten hyväksymismenette-lyjen hakemisesta, niitä koskevista päätöksistä, merkinnöistä ja valvonnasta.

Talousveden kanssa kosketuksessa oleville rakennustuotteille ei ole annettu eurooppalaisia harmo-nisoituja tuotestandardeja, joten tuotteiden olennaisien teknisten vaatimusten täyttymistä ei ole mahdollista todentaa rakennustuoteasetuksen mukaisella CE-merkinnällä. Vesi- ja viemärlaitteisto-asetuksessa ei ole yksityiskohtaisia vaatimuksia vesilaitteistoihin liittyville rakennustuotteille, joten ne on annettu tärkeimmiksi katsotuilta osiltaan erillisissä olennaisien teknisten vaatimusten asetuk-sissa tuoteryhmäkohtaisesti. Koska CE-merkintä ei ole mahdollinen rakennuksen vesilaitteistoissa

käytettäville rakennustuotteille, niiden olennaiset tekniset vaatimukset ja tuotehyväksyntä on määritelty kansallisesti tuotehyväksyntälain nojalla. Vesilaitteiston rakennustuotteiden osalta kansallinen tuotehyväksyntämenettely on tyyppihyväksyntä.

Metalliosista veteen liukenevista aineista terveyden kannalta haitallisimpina pidetään lyijyä. Veteen liukenevan lyijyn määrää voidaan tarkastella 26 viikon pituisella liukenemiskokeella valmistusmateriaalista (esim. SFS EN 15664 mukaisesti), jolloin liuenneen lyijyn määrä voi olla enintään 5 µg/l. Vaihtoehtoisesti veteen liukenevan lyijyn määrä voidaan testata 10 vuorokauden kokeella valmiista tuotteesta (esim. pohjoismaisen tuoteohjeen NKB 4 mukaisella testillä), jolloin veteen liuenneen lyijyn määrä voi olla enintään 5 µg.

Muoviputkien ja -liittimien kelpoisuuden arviointi perustuu raaka-aineen koostumustietoihin sekä kemiallisiin ja aistinvaraisiin tutkimuksiin. Testauksessa veteen liuenneiden orgaanisten yhdisteiden kokonaispitoisuus (engl. Total organic carbon, TOC) ei saa ylittää migraatioarvoa 2,5 mg/m² /d. Riippumattoman testipaneelin on arvioitava tuotteesta veteen mahdollisesti siirtyneiden aineiden aiheuttama virrehaju ja -maku kylmästä testivedestä aistinvaraisella tutkimuksella. Talousvesikäyttöön tarkoitettujen muoviputkien ja -liittimien yleiset terveellisyysvaatimukset sisältyvät elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista ja direktiivien 80/509/EY ja 89/109/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1935/2004. Lisäksi muoviputkien ja -liittimien valmistuksessa käytettyjen raaka-aineiden tulee olla elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien muovisista materiaaleista ja tarvikkeista annetun Euroopan komission asetuksen (EU) N:o 10/2011 liitteen 1 mukaisia.

Juomavesidirektiivin 11 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltioilla on oikeus pitää voimassa tai hyväksyä kansallisia toimenpiteitä erityisistä hygieniasta koskevista vähimmäisvaatimuksista materiaaleille, kunnes testaus- ja hyväksyntämenettelyjä ja -menetelmiä koskevat täytäntöönpanosäädökset hyväksytään, edellyttäen, että kyseiset toimenpiteet täyttävät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen määräykset. Tämän perusteella Suomessa säädetyt kansalliset vaatimukset ja hyväksyntämenettelyt pysyvät toistaiseksi voimassa.

Rakennustuotteiden markkinavalvonta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:n mukaisesti rakennustuoteasetuksen sekä tuotehyväksyntälain soveltamisalaan kuuluvien rakennustuotteiden markkinavalvontaviranomaisena. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto huolehtii myös muiden rakennuskohteeseen pysyviksi osiksi liitettävien rakennustuotteiden markkinavalvonnasta silloin, kun rakennustuote voi vaikuttaa olennaisten teknisten vaatimusten täyttymiseen tai jos tuote aiheuttaa vakavan vaaran ihmisten terveydelle, turvallisuudelle, ympäristölle tai omaisuudelle. Maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:ssä myös säädetään, että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii markkinavalvontaviranomaisena myös tilanteissa, joissa on perusteltua syytä epäillä, että rakennustuote ei ole CE-merkinnän, tyyppihyväksynnän, varmennustodistuksen, valmistuksen laadunvalvonnan, muun vapaaehtoisen sertifikaatin tai vastavuoroiseen tunnustamiseen liittyvän sertifikaatin mukainen. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen seuraa rakennustuotteiden käyttämistä, ja sen on ilmoitettava havaitsemistaan epäkohdista Turvallisuus- ja kemikaalivirastoille.

3.1.6 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

Suomessa EU:n markkinavalvonta-asetusta on täydennetty eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetulla lailla (1137/2016), jäljempänä *markkinavalvontalaki*. Markkinavalvontalaki on luonteeltaan horisontaalinen, joten sitä sovelletaan yleislakina tiettyjen tuotesektoreitten markkinavalvontaan. Markkinavalvontalaki perustuu markkinavalvonta-asetukseen ja sitä edeltävään tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvää akkreditointia ja markkinavalvontaa koskevista vaatimuksista ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 339/93 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 765/2008 eli ns. NLF-asetukseen.

Markkinavalvontalaissa säädetään 1 §:n 1 momentissa nimettyjen tuotesektorilakien markkinavalvonnasta. Markkinavalvontalaki sisältää näin ollen perussäännöksiä tuotesektorilakien markkinavalvonnasta. Valvonnan järjestämisestä säädetään lain 2 luvussa, valvonnan toimenpiteistä säädetään lain 3 luvussa ja erinäisistä säännöksistä säädetään lain 4 luvussa. Markkinavalvontalaki on toissijaisesti sovellettava laki. Sisältö, mihin markkinavalvontalain säännöksiä sovelletaan, määräytyy lain soveltamisalapykälässä luetellusta sektorisääntelystä.

Markkinavalvontalain 4 §:ssä säädetään markkinavalvontaviranomaisista. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Säteilyturvakeskus, Liikenne- ja viestintävirasto, Suomen ympäristökeskus, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (FIMEA) sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto toimivat markkinavalvontaviranomaisina lain 1 §:n 1 momentissa lueteltujen sektorilakien osalta. Tulli on markkinavalvontalaissa säädetty ulkorajatarkastuksista vastaavaksi viranomaiseksi.

3.1.6.1 Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto huolehtii muiden rakennuskohteeseen pysyviksi osiksi liitettävien rakennustuotteiden markkinavalvonnasta silloin, kun rakennustuote voi vaikuttaa olennaisten teknisten vaatimusten täyttymiseen tai jos tuote aiheuttaa vakavan vaaran ihmisten terveydelle, turvallisuudelle, ympäristölle tai omaisuudelle. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten rakennustuotteiden markkinavalvontaviranomaisen tehtävät on säädetty Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kattaen kiinteistöjen vesilaitteistoissa käytettävien rakennustuotteiden markkinavalvonnan.

3.1.6.2 Tulli

Markkinavalvontalain 4 §:ssä säädetään Tullin tehtävästä, jonka mukaan Tulli toimii markkinavalvonta-asetuksen 25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ulkorajatarkastuksista vastaavana viranomaisena sekä valvoo 23 §:ssä tarkoitetun maastavientikiellon ja 25 §:ssä tarkoitetun hävittämismääräyksen noudattamista ulkorajalla.

Tuonnin osalta on erittäin harvoin tilanteita, jossa vesilaitokset itse tuovat tuotteita maahan EU-alueelta tai EU:n ulkopuolelta. Tarkkaa tietoa tuotteiden myyjien suorasta tuonnista ei ole, mutta yleensä tuotteet, joita Suomessakin käytetään, ovat EU-markkinoilla yleisesti saatavilla. Tunnistettuja EU:n ulkopuolisia valmistusmaita ovat ainakin Sveitsi, Iso-Britannia, Israel, Etelä-Afrikka ja Kiina.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 10.11.2021 lähettänyt kyselyn kahdelletoista suurelle rakennustuotteiden myyjälle tuotteiden tuonnista EU:n ulkopuolisista maista. Neljä yritystä on vastannut 02.12.2021 mennessä, ettei niillä ole tuontia EU-alueen ulkopuolelta. Yksi yritys on vastannut, että 99,5 % sen myymistä tuotteista on kotimaisia ja että vuodessa Englannista tuodaan joitakin kappaleita

pituussäätölaippoja, Israelista joitakin kappaleita ilmanpoistovenntiileitä ja Kiinasta muutamia valurautayhteitä. Yksi yritys on vastannut tuovansa Sveitsistä PE- ja komposiittiputkia ja niiden osia, ja yksi yritys on vastannut tuovansa tiivisteitä Etelä-Afrikasta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Terveysuojelulaki

Esityksellä vahvistettaisiin talousveden laadun valvonnan riskiperusteisuutta säätämällä talousvedeksi tuotettavan raakaveden, talousvettä toimittavan laitoksen veden tuotantoketjun ja kiinteistöjen vesilaitteistojen veden laatuun vaikuttavien tekijöiden riskinarvioinnista ja riskien hallintakeinoista. Lisäksi säädettäisiin talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointiin perustuvasta käyttötarkkailusta eli omavalvonnasta. Kiinteistöjen vesilaitteistojen riskinarvioinnissa otettaisiin erityisesti huomioon riskit, jotka liittyvät talousveden kanssa kosketuksiin joutuviin materiaaleihin ja tuotteisiin.

Esityksellä säädettäisiin terveydensuojelulaissa ns. ensisijaisiin tiloihin käytettävien rakennusten omistajille velvollisuus tehdä vesilaitteistoistaan riskinarviointi, jossa olisi huomioitava erityisesti *Legionella*-bakteerin esiintyvyys ja lyijyn pitoisuus vedessä. Ensisijaisia tiloja ovat juomavesidirektiivin määritelmän mukaan suuret muut kuin kotitalouden käyttöön tarkoitetut tilat, joissa suuri määrä vedenkäyttäjää mahdollisesti altistuu veteen liittyville riskeille, erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitetut suuret tilat. Direktiivissä lueteltuja, mutta jäsenvaltioiden harkittavaksi jätettäviä, ensisijaisia tiloja ovat mm. sairaalat, terveydenhuollon toimintayksiköt, vanhainkodit, päiväkodit, koulut, oppilaitokset, rakennukset, joissa on majoitustila, ravintolat, baarit, urheilu- ja ostoskeskukset, vapaa-ajanviettotilat, virkistysalueet, näyttelytilat, rangaistuslaitokset ja leirintäalueet.

Terveysuojelulain nojalla esitettäisiin säädettäväksi veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistuksessa käytettävälle materiaaleille hygieniaa koskevat vähimmäisvaatimukset. Vaatimukset koskisivat materiaaleja, joista valmistetaan sekä talousvettä toimittavien laitosten vedentuotantoketjussa että rakennusten vesilaitteistoissa käytettäviä tuotteita. Myös vedenkäsittelyssä käytettävälle kemikaaleille ja suodatinaineille säädettäisiin yleiset hygieniaa koskevat vaatimukset.

Esitykseen sisältyy myös säännöksiä, joilla varmistettaisiin edellytykset nykyistä laajemmalle talousveden laadusta tiedottamiselle vedenkäyttäjille ja tietokokonaisuuksien laatimiselle EU:n toimielinten direktiivin täytäntöönpanon seurantaan varten. Säännökset koskisivat talousvedestä tehtävien valvontatutkimustulosten toimittamista tietojärjestelmiin, vedenjakelun alueiden rajoja koskevien tietojen ylläpitämistä paikkatietomuodossa, viranomaisen oikeutta saada ja luovuttaa tietoja ja mainittujen tietokokonaisuuksien laatimista.

4.1.2 Vesihuoltolaki

Vesihuoltolakiin ehdotetaan tehtäväksi juomavesidirektiivin tiedottamista ja tietojen toimittamista koskevat sekä riskinarvioinnin pohjalta tehtävän raakavesitarkkailun edellyttämät muutokset. Lisäksi vesihuoltolain määritelmää vesihuoltolaitokselle ehdotetaan muutettavaksi, jotta se olisi yhdenmukaisempi terveydensuojelulainsäädännön kanssa ja jotta vesihuoltolaitoksen käsite ulottuisi kattamaan kaikki juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvat veden toimittajat.

Vesihuoltolain 15 §:ään sisältyvää selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuutta ehdotetaan lisättäväksi niin, että vesihuoltolaitos olisi jatkossa velvollinen myös toimittamaan riskiperusteisesti suorittamansa raakavesitarkkailun tulokset sekä pohjavedenottopisteen sijaintitiedot viranomaiskäyttöön ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään sekä ilmoittamaan kunnan ympäristö- ja terveystoimikunnalle sekä ELY-keskukselle raakavedessä havaitsemistaan epätavallisista muutoksista.

Osana juomavesidirektiivin täytäntöönpanoa vesihuoltolain 16 §:ään ehdotetaan lisättäväksi laitokselle velvoite toimittaa vähintään kerran vuodessa asiakkaalle direktiivin edellyttämät laatu-, kulu- ja hintatiedot. Koska direktiivi edellyttää näiden tietojen toimittamisen veden loppukäyttäjälle, vesihuoltolaissa asetettaisiin vesihuoltolaitoksen asiakkaalle velvollisuus toimittaa vesihuoltolaitoksen toimittamat tiedot eteenpäin veden loppukäyttäjälle.

Koska vesihuoltolaitoksen määritelmä ei nykyinsäädännössä ole yhteensopiva juomavesidirektiivin soveltamisalan piiriin kuuluvien laitosten kanssa, ehdotetaan vesihuoltolain 3 §:n 3 kohdan vesihuoltolaitosmääritelmää muutettavaksi niin, että se jatkossa kattaisi juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvat toimijat, eli ne laitokset, jotka toimittavat talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin.

Vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttaminen yhdenmukaistaisi vesihuollon toimialaa koskevaa lainsäädäntöä Suomessa. Määritelmä olisi yhdenmukainen juomavesidirektiivin soveltamisalan kanssa, ja huomioisi myös tukkulaitostoiminnan. Määritelmä vastaisi myös vesihuoltolain sääntämisen yhteydessä kuvattuja perusteluja siitä, että kaikki tietyn kokoluokan organisaatiot voitaisiin katsoa kuuluvan vesihuoltolain soveltamisalaan riippumatta siitä, onko niillä hyväksytty toiminta-alue vai ei. Määritelmän haasteena voi olla rajatapausten tulkinta silloin, kun toimitetun veden ja vedenkäyttäjien määrä on hyvin lähellä mainittuja raja-arvoja, vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilöä. Määritelmän muutoksen myötä olisi olennaisen tärkeää, että ELY-keskusten ja kuntien valvovat viranomaiset linjaavat rajatapaukset yhteistyössä.

Määritelmän muutoksen vaikutuksena hyvin pienet organisaatiot jäivät pois laitosmääritelmästä, mutta niiden mahdolliset toiminta-aluepäätökset pysyisivät voimassa. Päätösten tarpeellisuutta on hyvä tarkistaa ja tarvittaessa myös rauettaa niitä. Näiden pienten organisaatioiden asiakkaina on arviolta 4 000–5 000 taloutta. Niiden asema huomioitaisiin siirtymäsäännöksiin, siten että toiminta-aluepäätöksiin sidotut liittämistä koskevat säännökset sekä kuluttajansuojaa koskevat säännökset pysyvät jatkossakin voimassa näiden pienten laitosten osalta. Pienet laitokset kuuluvat lisäksi muiden vastaavan kokoisten laitosten tavoin pikkuvesiasetuksen soveltamisalaan, eli laitosten asiakkaat eivät jäisi muutoksen jälkeenkään terveydensuojelulain nojalla annettujen säädösten soveltamisalan ulkopuolelle. Käytännössä muutos helpottaisi pienten organisaatioiden hallintoa keventämällä niille kuuluvia vesihuoltolain mukaisia vastuita ja asettamalla ne samaan asemaan muiden vastaavankokoisten pienten vesihuollon toiminnanharjoittajien kanssa.

Muutoksen myötä vesihuoltolain soveltamisalaan kuuluisi sellaisia ehdotettua kokorajaa suurempia organisaatioita, joille kunta ei ole vahvistanut toiminta-aluetta. Niiden velvollisuudet lisääntyisivät kattamaan muun muassa vesihuoltolain 15 a §:n nojalla laadittavan suunnitelman häiriötilanteisiin varautumiseen, saattamaan verkostotiedot sähköiseen muotoon sekä toimittamaan toimintaansa kuvaavia tietoja vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään. Tämä olisi perusteltua, jotta kaikkiin ehdotetun kokorajan mukaisiin organisaatioihin sovellettaisiin samoja sään-

nöksiä. Muutos toisi laitosten asiakkaille oikeusturvaa ja olisi tärkeää myös yhteiskunnan huoltovarmuuden kannalta. Laitoksille ehdotetaan säädettäväksi siirtymäaika 15 §:n mukaisen verkostojen sijainnin sähköiseen muotoon saattamisen osalta sekä 15 a §:n mukaisen häiriötilanteisiin varautumista koskevan suunnitelman laatimisen osalta. Koska näillä organisaatioilla ei kuitenkaan ole kunnan vahvistamaa toiminta-alueita, niihin ei jatkossakaan sovellettaisi niitä vesihuoltolain säännöksiä, jotka on sidottu toiminta-alueeseen. Tällaiset säännökset liittyvät lähinnä kiinteistön liittämiseen vesihuoltolaitoksen verkostoon.

4.1.3 Ympäristönsuojelulaki

Juomavesidirektiivi edellyttää talousvedeksi valmistettavan raakaveden tarkkailua ja tarkkailutietojen toimittamista viranomaisille riskinarviointia, riskien hallinnan suunnittelua sekä raportointia varten. Tämän vuoksi vesihuoltolaissa ehdotetaan säädettävän vesihuoltolaitoksen velvoitteeksi seurata riskinarvioinnin perusteella valittuja ihmisen terveyteen vaikuttavia muuttujia talousveden lisäksi jatkossa myös raakavedestä, jota otetaan talousvedeksi valmistettavaksi (ks. jakso 2.1.4). Näitä raakaveden tarkkailututkimusten tuloksena saatuja veden laatutietoja vietäisiin ehdotuksen mukaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Ehdotetussa vesihuoltolain 15 §:ssä säädettäisiin nimenomaisesti myös siitä, että vesihuoltolaitos huolehtisi lisäksi myös pohjavedenvedenottoasteiden sijainti- ja ominaisuustietojen toimittamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Keskeinen ehdotus on, että ympäristönsuojelulain pykälän 222 §:n 2 momenttia päivitetäisiin ja siihen koottaisiin selkeyden vuoksi kaikki ne säädökset, jotka ympäristönsuojelulain 223 §:n lisäksi sisältävät yksityiskohtaisia säännöksiä ympäristönsuojelulain tietojärjestelmään talletettavista tiedoista. Tätä 222 §:n 2 momentin säädösluetteloa tulisi täydentää lisäämällä siihen vesihuoltolaki osana juomavesidirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momenttiin lisättäisiin myös vesienhoitolaki. Tällä muutoksella selvennettäisiin voimassa olevaa oikeustilaa myös vesienhoidon osalta. Muutokset olisivat tarpeen sen vuoksi, että vesihuoltolain 15 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi vesihuoltolaitokselle velvoite toimittaa tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Ympäristönsuojelulain 222 §:n 2 momenttiin tehtäisiin eräitä tarkistuksia muun muassa käytetyn terminologian osalta, jotta sääntely olisi paremmin sopusoinnussa tiedonhallintalain terminologian kanssa.

Ympäristönsuojelulain 222 §:ä tulisi muilta osin saattaa ajan tasalle muun muassa henkilötietoja koskevan sääntelyn muutosten (3 mom.) ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytännön vuoksi (4 mom.). Nämä keskeiset muutokset eivät perustuisi juomavesidirektiivin vaatimukseen vaan ne liittyisivät erityisesti viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista koskevan säännöksen ajantasaistamista. Myös vanhentunut säädösviittaus korjattaisiin viittauksilla luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen ((EU) 2016/679, jäljempänä tietosuojalaki) ja tietosuojalakiin (1050/2018). Sääntelyn selkeyttäminen kohdistuisi yleislakeja koskevaan sääntöön, joka muutettaisiin informatiiviseksi viittaukseksi (5 mom.). Pykälän 6 momentti pysyisi ennallaan.

Tietojärjestelmät

Esityksellä pyritään vähentämään tietojärjestelmiä hyödyntämällä talousvettä toimittavien laitosten ja kunnan terveydensuojeluviranomaisten hallinnollista taakkaa, mitä juomavesidirektiivin edellyttämä veden käyttäjille tiedottaminen verkkosivustolla olisi muutoin omiaan lisäämään. Verkkosi-

vustolla tiedottaminen ehdotetaan toteutettavaksi valtakunnallisen jo olemassa olevan vesi.fi-verkkosivupalvelun avulla, jonne koottaisiin kaikkien talousvettä toimittavien laitosten tiedot. Yksi valtakunnallinen verkkosivusto, josta veden käyttäjä voisi joko karttahaulla tai osoitteen perusteella hakea ajantasaiset talousveden laatua ja vesihuoltolaitoksen toiminnan tehokkuutta kuvaavat tiedot, palvelisi myös veden käyttäjiä ja täyttäisi direktiivin vaatimuksen tietojen esittämisestä käyttäjäsivustollisesti mahdollisimman reaaliaikaisesti.

Juomavesidirektiivin velvollisuus esittää ajantasaiset talousveden laatu tiedot koskee kaikkia direktiivin soveltamisalaan kuuluvia laitoksia, myös kaikkein pienimpiä laitoksia, jotka toimittavat talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai 50 henkilön tarpeisiin. Monella tällaisella pienellä laitoksilla ei ole omia verkkosivustoja, ja sivujen perustaminen, ylläpitäminen ja direktiivin edellyttämien tietojen ajan tasalla pitäminen olisi etenkin pienille laitoksille hankalaa. Tietojärjestelmien rajapintojen avulla toteuttava vesi.fi-verkkosivupalvelu vähentäisi myös suurempien laitosten työn määrää. Suuret laitokset tiedottavat tällä hetkellä veden laadusta yleensä omilla verkkosivustoillaan mutta juomavesidirektiivin edellyttämä viimeisimpien tutkimustulosten esittäminen verkossa lisäisi sivustojen päivittämisen tarvetta.

Vedenjakelualueiden aluomainen paikkatieto on edellytyksenä sille, että vesi.fi-verkkopalvelusta voidaan hakea vedenjakelualuekohtaista tietoa. Vedenjakelualueen rajausta määrittämään julkisuuslain 24 §:n mukaisesti salassa pidettäväksi tiedoksi, jota ei esitetä julkisesti verkkopalveluissa eikä siihen sovelleta INSPIRE-direktiivin mukaisia velvoitteita. Tieto olisi kuitenkin viranomaisten käytössä taustatietona. Tietojärjestelmien rajapintaratkaisuin ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmässä (Vati) olevat viimeisimmät talousveden laadun viranomaisvalvonnan tutkimustulokset yhdistettäisiin paikkatietoon, Vati-tietojärjestelmässä olevat vedenjakelualueita koskevat tiedot yhdistettäisiin vesihuollon tietojärjestelmässä VEETI-tietojärjestelmässä oleviin toiminnanharjoittajan tietoihin, ja vesi.fi-verkkopalvelussa tiedot yhdistettäisiin toiminnanharjoittaja- ja vedenjakelualuekohtaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston vuonna 2021–2022 toteuttamassa hankkeessa talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueet on saatettu aluemaiseen paikkatietomuotoon maksutta niille laitoksille ja kunnan viranomaisille, jotka toimittivat asiaa koskevat tiedot Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston terveydensuojelulain 47 §:n 2 ja 3 momentin nojalla antaman tietopyynnön velvoittamina. Mainittujen lainkohtien mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen on velvollinen pyydettäessä toimittamaan korvauksetta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja sekä valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten, ja tiedot on annettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston määräämällä tavalla. Jatkossa talousvettä toimittavien laitosten velvollisuutena olisi pitää vedenjakelualueiden rajausta koskevat paikkatiedot ajantasaisena. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä olisi huolehtia siitä, että tiedot toimitetaan paikkatietoaineiston ylläpitäjänä toimivalle Suomen ympäristökeskukselle, ja että viimeisimmät talousveden viranomaisvalvonnan laatu tiedot viedään viipymättä Vati-tietojärjestelmään. Lisäksi laitosten tulisi huolehtia siitä, ja ELY-keskusten valvoa sitä, että vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitetut tiedot toimitetaan VEETI-tietojärjestelmään.

Tietokokonaisuudet

Juomavesidirektiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava direktiivin täytäntöönpanon seurantaan varten kansallisia tietokokonaisuuksia, joihin EU:n komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienhäikäisy- ja valvontakeskuksella on oltava pääsy tietojärjestelmien rajapintojen kautta. Rajapinta esitetään rakennettavaksi ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä (Vati) ylläpitäjänä toimivan Ruokaviraston palvelimille, joista edellä mainituille EU:n toimielimille avataan salattu yhteys.

Ehdotuksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi kokonaisvastuu direktiivin kaikkien tietokokonaisuuksien koostamisesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kokoaisi STM:n hallinnon-alaa koskevat tiedot pääsääntöisesti Vati-tietojärjestelmän tietokannoista. Suomen ympäristökeskus kokoaisi ELY-keskusten tallentamia tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä sekä vesihuoltolaitosten tallentamia tietoja VEETI-tietojärjestelmästä rajapintaan, joka luotaisiin Suomen ympäristökeskuksen ja Ruokaviraston palvelimien välille. Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston puolestaan tulisi varmistaa, että yhteys on EU:n toimielinten käytettävissä.

Tietokokonaisuuksien yksityiskohdat tarkentuvat myöhemmin, kun komissio antaa juomavesidirektiivin 18 artiklan 4 alakohdassa säädetyn sille siirretyn säädösvallan nojalla täytäntöönpanosäännöksiä, joilla täsmennetään toimitettavien tietojen muoto ja niiden esittämistä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Koska komission tulevat ohjeet voivat edellyttää tietojärjestelmien kehitys- ja päivitystyötä, olisi ensiarvoisen tärkeää turvata siihen tarvittavat resurssit.

Vedenjakelualueeseen sidotut tietokokonaisuudet

Juomavesidirektiivin 18 artikla edellyttää, että tietokokonaisuuksien esittämiseen on käytettävä paikkatietopalveluja, eli talousvedeen liittyvät tietokokonaisuudet on sidottava vedenjakelualueiden paikkatietoon. Kaikkiaan vedenjakelualueeseen sidottuja tietokokonaisuuksia on kolme. Tietokokonaisuuksille ei ole juomavesidirektiivissä säädettyä siirtymäaikaa, joten niitä koskevien tietojen koaminen on aloitettava viimeistään 12.1.2023 lukien, ja ne on saatettava ajan tasalle vuosittain.

Vanhan juomavesidirektiivin raportoinnista poiketen tietokokonaisuuksiin ei sisällytetä kaikkia vedenlaatumuuttujien tuloksia, vaan ainoastaan talousveden mikrobiologisten ja kemiallisten muuttujien raja-arvojen ylitykset. Ylitysten osalta tietokokonaisuuksiin on sisällytettävä myös niiden osalta tehdyt korjaavat toimenpiteet. Terveydensuojelulain 49 §:ään ehdotettujen muutosten tarkoituksena on se, että talousveden laatua koskevat tutkimustulokset saataisiin laboratorioista suoraan ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä (Vati) vedenlaatutietojen analyysisiirtopalvelun kautta, eikä kunnan terveydensuojeluviranomaisen tarvitsisi kirjata niitä manuaalisesti. Sen sijaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä olisi kirjata Vati-tietojärjestelmän tiedot tehdyistä korjaavista toimenpiteistä. Vati-tietojärjestelmän tietokantatauluista tiedot on tarkoitus poimia automaattisesti EU-raportoinnin rajapintaan.

Toinen tietokokonaisuus liittyy talousvedeen liittyviin häiriötilanteisiin, joista on aiheutunut mahdollinen riski ihmisten terveydelle, riippumatta siitä, ovatko muuttujien arvot poikenneet laatuvaatimuksista. Tietokokonaisuuksiin tulee sisällyttää tiedot sellaisista häiriötilanteista, jotka ovat kestäneet yli 10 peräkkäistä päivää ja vaikuttaneet yli 1 000 ihmiseen. Häiriön vaikuttamisella tarkoitetaan kaikkia ko. häiriötilanteen piirissä olevia henkilöitä, ei vain sairastuneita. Tietokokonaisuudessa on oltava tiedot myös kyseisten häiriöiden syistä ja korjaavista toimenpiteistä, joita on toteutettu juomavesidirektiivin 14 artiklan mukaisesti. Talousvesivälitteisiin epidemioihin liittyvät tiedot

toimitettaisiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle RYMY-tietojärjestelmän kautta. Muihin häiriötilanteisiin liittyvät tiedot on tarkoitus koota Vati-tietojärjestelmään luotavalla uudella ominaisuudella, joista tieto on tarkoitus poimia automaattisesti Vati-tietojärjestelmään EU-raportoinnin rajapintaan. Epidemioita koskevien tietojen poimiminen RYMY-tietojärjestelmästä tietokokonaisuuksiin jäisi tehtäväksi manuaalisesti. Talousvesivälitteisiä epidemioita on Suomessa ollut viime vuosina vain muutama vuodessa, joten työtä ei voida pitää kohtuuttomana.

Kolmas tietokokonaisuus koostuu aluehallintovirastojen vedenjakelualueen veden laadulle myönnetystä kemiallisten laatuvaatimusten poikkeuksista. Poikkeuksia on myönnetty Suomessa 1–3 vuodessa ja niiden kesto on ollut alle vuodesta korkeintaan kolmeen vuoteen. Myös poikkeusten osalta tietojen poimiminen tietokokonaisuuksiin jäisi manuaalisesti tehtäväksi.

Vedenottopisteeseen sidotut tietokokonaisuudet

Vedenmuodostumisalueeseen ja raakaveden ottopisteeseen liittyvään tietokokonaisuuteen tulee juomavesidirektiivin 18 artiklan nojalla sisällyttää seuraavat tiedot

- kuvaus raakaveden ottopisteiden vedenmuodostumisalueesta;
- tunnistetut vedenmuodostumisalueen vaarat ja vaaratilanteet sekä arviointi riskistä, jonka ne voivat aiheuttaa talousveden laadulle
- riskinarvioinnin nojalla tehyn raakaveden laadun seurannan vedenlaatutiedot sekä
- vedenmuodostumisalueen veden laadulle tunnistettujen riskien ehkäisemiseksi tai hallitsemiseksi toteutetut riskienhallintatoimenpiteet tapauksen mukaan aloittaen ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä.

Ehdotuksen mukaan Suomen ympäristökeskus kokoaisi tiedot valmiiksi tietokokonaisuudeksi rajapintaan, joka luotaisiin Suomen ympäristökeskuksen ja Ruokaviraston palvelimien välille. Tiedot tulisi koota ELY-keskusten eri ympäristötietojärjestelmiin tallentamista maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen tiedoista.

Tietokokonaisuus on laadittava ensimmäisen kerran viimeistään 12.7.2027, ja sen jälkeen se on saatettava ajan tasalle joka kuudes vuosi. Kuvaukseen raakaveden ottopisteiden vedenmuodostumisalueesta tulee juomavesidirektiivin mukaan sisällyttää mm. vedenottopisteiden sijaintitiedon esittäminen paikkatietomuodossa (georeferointi). Pohjaveden oton osalta georeferoitavia pisteitä on Suomessa tuhansia, ja pintaveden osalta niitä on tällä hetkellä 46 kpl. Lisäksi tekopohjaveden pintavedenottopisteitä on 20 kpl.

Kaikkia vedenottopisteiden sijaintitietoja ei ole vielä tallennettu tietojärjestelmiin. Sijaintitiedon ilmoittamisesta ja tallentamisesta ehdotetaan säädettäväksi vesihuoltolain 15 §:ssä, jota tarkennettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Vesihuoltolaitoksen olisi ilmoitettava pohjaveden vedenottopisteiden tiedot ELY-keskukselle, joka tallentaisi tiedot ympäristönsuojelun tietojärjestelmään (POVET). Vesihuoltolaitoksen tulisi itse tallentaa pintaveden ja tekopohjaveden vedenottopisteiden sijaintitieto VEETI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmien rakenteen vuoksi Suomen ympäristökeskus lisäisi pintaveden ottopaikkojen (ml. tekopohjaveden ottopaikat) tiedot VEETI-tietojärjestelmästä Vesla-tietojärjestelmään ja loisi tietokokonaisuuksien tarvitsemille tietueille omat tallennuskohdat Vesla-tietojärjestelmään, johon ELY-keskus tallentaisi pintavesien havaintopaikkoja koskevia tietoja. Tämän hetkinen tietojärjestelmien kokonaisuus on monimutkainen, minkä vuoksi resurssit maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen tietojärjestelmien kehittämistyöhön tulisi turvata.

Vedenottopisteiden sijaintitietojen on katsottu kuuluvan IV salassapitoluokkaan tiedonhallintalain 18 §:n sekä asiakirjojen turvallisuusluokittelusta valtionhallinnossa annetun valtioneuvoston asetuksen (1101/2019) 3 §:n nojalla. Tiedonhallintalaki velvoittaa pitämään salassa turvallisuusluokittelun edellytykset täyttävät tiedot. Turvallisuusluokkaa koskeva merkintä on tehtävä asiakirjaan, jos se tai siihen sisältyvä tieto on salassa pidettävä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 2, 5 tai 7–11 kohdan perusteella ja asiakirjaan sisältyvän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa vahinkoa maanpuolustukselle, poikkeusoloihin varautumiselle, kansainvälisille suhteille, rikosten torjunnalle, yleiselle turvallisuudelle tai valtion- ja kansantalouden toimivuudelle taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla Suomen turvallisuudelle.

Rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointiin liittyvät tietokokonaisuudet

Rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointiin liittyviä tietoja koskevan tietokokonaisuuden laatiminen on uusi juomavesidirektiivin edellyttämä tehtävä. Tietokokonaisuus on laadittava ensimmäisen kerran viimeistään 12.1.2029, ja se on saatettava ajan tasalle kuuden vuoden välein.

Tietokokonaisuuteen on ensinnäkin sisällytettävä ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinarvioinnin perusteella suoritettu *Legionella*-bakteerin ja lyijyn seurannan tulokset sekä toimenpiteet, joita on tehty veden laatuun liittyvien riskien hallitsemiseksi. Lisäksi tietokokonaisuuteen on sisällytettävä tiedot toteutetuista toimenpiteistä, joita jäsenvaltiot ovat tehneet juomavesidirektiivin 10 artiklan 3 f alakohdan mukaisesti lyijystä tehtyjen osien korvaamiseksi nykyisissä kiinteistöjen vesijärjestelmissä.

Suurin osa terveydensuojelulain 19 c §:ssä ehdotetuista ensisijaisista tiloista on jo nyt terveydensuojelulain 13 §:n mukaisia ilmoitusvelvollisia toimintoja, eli niitä koskevat toimipaikkatiedot on jo tallennettu Vati-tietojärjestelmään. Uusina ensisijaisina tiloina, joiden toiminnasta tulisi tehdä terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, esitetään sairaaloita ja terveystieteitä, joissa on vuodeosasto. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulisi viedä näitä koskevat toimipaikkatiedot Vati-tietojärjestelmään. Riskinarvioinnin perusteella ensisijaisten tilojen vesilaitteistoista tehtävät veden laadun *Legionella*-bakteerin ja lyijyn seurantatulokset tulee myös tallentaa Vati-tietojärjestelmään. Tarkoituksena on, että rakennusten vesilaitteistojen veden analyysitulokset siirtyvät Vati-tietojärjestelmään suoraan tutkimuksia tekevästä laboratorioista analyysitulosten siirtopalvelun avulla, kuten talousveden viranomaisvalvontatuloksetkin. Rakennusten vesilaitteistoja koskevien tietokokonaisuuksien tulisi muodostua Vati-tietojärjestelmän tietokantoihin tallennetuista tiedoista. Tällaista ominaisuutta ei Vati-tietojärjestelmässä vielä ole, joten se edellyttää resurssien turvaamista tietojärjestelmän sovelluskehitystyöhön.

Veden saatavuuden edistämisen tietokokonaisuus

Juomavesidirektiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava tietokokonaisuus toteutetuista toimenpiteistä, joita on tehty talousveden saatavuuden parantamiseksi ja käytön edistämiseksi siten kuin siitä direktiivin 16 artiklassa säädetään, sekä siitä väestön osuudesta, jolla on mahdollisuus saada talousvettä. Tietokokonaisuus on laadittava ensimmäisen kerran viimeistään 12.1.2029, ja se on saatettava ajan tasalle kuuden vuoden välein.

Tietokokonaisuus on käytännössä sama kuin Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan kolmen vuoden välein laadittavan raportin teksti, jossa todetaan veden saatavuuden olevan Suomessa 100

%. Tekstitieto on tarkoitus tallentaa suoraan Ruokaviraston tietokantaan luotavaan tietueeseen, josta Terveyden ja hyvinvoinnin laitos koostaa tekstin ja huolehtii sen mahdollisista päivityksistä.

Talouksveden vedenlaatutietojen tiedonsiirron edistäminen

Talouksvesituloksia voidaan siirtää jo nykyisin lähes kaikista terveydensuojelulain mukaisista tutkimuslaboratorioista analyysisiirtopalvelun kautta. Terveydensuojelulain 49 a §:ään ehdotetun muutoksen nojalla terveydensuojelulain mukaisia tutkimuksia tekevän laboratorion hyväksynnän edellytyksenä olisi käyttää jatkossa analyysitiedonsiirtoatalouksvesinäytteille. Edellytys olisi tärkeä talouksvettä toimittavien laitosten ja kunnan terveydensuojeluviranomaisten hallinnollisen taakan keventämiseksi, toisin sanoen sen vuoksi, että tutkimustuloksia ei tarvitsisi siirtää manuaalisesti Vati-tietojärjestelmään. Laboratorioilta muutos edellyttäisi uutta Ruokaviraston antamaa hyväksymispäätöstä tai ilmoitusta analyysisiirtopalvelun käytöstä. Tällä hetkellä Ruokaviraston terveydensuojelulain nojalla talouksvesitutkimuksia hyväksytyjen laboratorioiden määrä on 30.

4.1.4 Markkinavalvontalaki

Markkinavalvontalain tavoitteena on yhdenmukaistaa eri tuotesektoreiden markkinavalvontaa koskeva sääntely. Markkinavalvontalain soveltamisalaan kuuluviin lakeihin ehdotetaan lisättäväksi terveydensuojelulaki, jonka mukaisten veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden uusia hygieenisyyttä koskevia vaatimuksia valvottaisiin jatkossa markkinavalvontalain nojalla. Valvontaviranomainen olisi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset valtion talouteen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetaan uusia tehtäviä, joita olisivat EU:n toimielimille raportointiin liittyvien tietokokonaisuuksien laatiminen sekä rakennusten vesilaitteistojen riskien arviointiin ja hallintaan, erityisesti *Legionella*-bakteerin esiintymiseen ja torjuntaan liittyviä asiantuntijatehtäviä.

Esityksellä säädettäisiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle velvollisuus huolehtia juomavesidirektiivissä säädettyjen tietokokonaisuuksien laatimisesta. Tietokokonaisuuksien laatiminen olisi uusi tehtävä, joka korvaisi nykyisen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle säädetyin raportoinnin. Tietokokonaisuuksiin sisällytettävien tietojen osalta vedenjakelualueiden määrä kasvaa nykyisestä noin 150:stä noin 1 400:aan eli lähes kymmenkertaiseksi. Nykyisin talouksveden raportointiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa käytettävissä ollut henkilöresurssi on ollut noin 0,3–0,4 henkilötyövuotta. Vaikka tietokokonaisuudet pyritään laatimaan mahdollisimman automaattisesti tietojärjestelmien rajapintojen kautta, käsiteltävän tietoaineiston määrä lisääntyy merkittävästi ja työn luonne muuttuu.

Vanhan juomavesidirektiivin mukaan EU:n komissiolle raportointiin talouksveden laatutulokset kolmen vuoden välein kaikkein suurimpien vedenjakelualueiden osalta, eli niiden vedenjakelualueiden,

joille toimitetaan talousvettä vähintään 1 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 5 000 henkilön tarpeisiin. Uuden juomavesidirektiivin myötä kaikkia talousveden laatutuloksia ei enää sisällytetä tietokokonaisuuksiin. Tietokokonaisuuksiin tulisi kuitenkin sisällyttää uusina tietoina riskien arviointiin ja hallintaan sisältyviä toimenpiteitä, raakaveden laadun tutkimustuloksia sekä talousveden häiriötilanteita, vesivälitteisiin epidemioita ja rakennusten vesijärjestelmien riskienhallintaa koskevia tietoja. Uusien vaatimusten mukaan osa tietokokonaisuuksista olisi laadittava vuosittain ja osa kuuden vuoden välein. Työ painottuisi tietokokonaisuuksia koskevien laajojen tietoa-ineistojen kokoamiseen, koordinointiin ja valvontaan. Tietokokonaisuuksien laatiminen edellyttäisi yhteistyötä eri hallinnonalojen kanssa, sillä tietokokonaisuuksiin sisällytettävät tiedot jakaantuvat kansallisesti kolmen hallinnonalan, ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä sosi-aali- ja terveysministeriön hallinnonalojen eri tietojärjestelmiin koottaviin tietoihin. Tietojen toimit-tamiseen tulisi käyttää paikkatietopalveluja, mikä olisi merkittävä muutos aikaisempaan Excel-tau-lukkomuotoiseen raportointimenettelyyn.

Kansallinen talousveden laatua koskeva tietovaranto on tähän mennessä koostunut edellä mainittu-jen suurimpien vedenjakelualueiden veden laatua koskevista raporteista. Koska tällaisia raporteja ei vastaisuudessa enää laadittaisi, olisi tärkeää jatkaa talousveden laatua koskevien kansallisten yh-teenvetojen laatimista kansalaisten ja viranomaisten käyttöön, esimerkiksi kolmen vuoden välein. Myös tämän tietoaineiston koostaminen olisi uusi tehtävä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Koska komission tulevat siirretyn säädösvaltansa puitteissa antamat ohjeet voivat lisäksi edellyttää sellaista tietojärjestelmien kehitys- ja päivitystyötä, jonka tarkka sisältö ei vielä tällä hetkellä ole tie-dossa, olisi ensiarvoisen tärkeää turvata siihen tarvittavat resurssit ennalta. Terveyden ja hyvinvoin-nin laitoksen velvollisuudesta kansallisten raporttien tuottamiseen ei säädettäisi lailla, vaan tarkoi-tuksena olisi säätää siitä alemman asteisella lainsäädännöllä.

Toisena uutena tehtävänä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle esitetään rakennusten vesilaitteisto-jen riskien arviointiin ja hallintaan liittyviä ohjaus- ja asiantuntijatehtäviä erityisesti *Legionella*-bak-terin osalta. Rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnissa tulee keskittyä sellaisiin terveyttä vaa-rantaviin muuttujiin, joihin rakennuksen vesilaitteisto voi vaikuttaa. Legionellat voivat aiheuttaa ter-veyshaittaa, jos ne pääsevät lisääntymään rakennusten vesilaitteistoissa. Niiden aiheuttamia le-gionelloosi-keuhkokuumeita on esiintynyt sekä kotitalouksissa että suurissa vesijärjestelmissä, ku-ten kerrostalojen, hotellien ja sairaaloiden kylmä- ja lämminvesilaitteistoissa.

Legionella-infektioiden on arvioitu olevan Euroopan laajuisesti alidiagnosoitu tauti, ja näin on myös Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tartuntatautirekisterin mukaan legionella-infektioi-hin on viimeisten viiden vuoden aikana kuollut 14 ihmistä, eli 8–9 % raportoiduista tartunnan saa-neista henkilöistä. Tällä hetkellä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa ei kuitenkaan ole yhtään vakituisesti palkattua henkilöä, joka olisi vastuussa legionelloihin liittyvästä tutkimuksesta, neuvon-nasta ja ohjauksesta, mitä taudin syiden ymmärtäminen, hallitseminen sekä juomavesidirektiivin edellyttämät tiukentuvat vaatimukset rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnista ja seurantavel-voitteista edellyttäisivät.

Ehdotuksen vaikutuksen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen pysyvään lisäresurssitarpeeseen arvi-oidaan olevan 1 henkilötyövuosi talousvettä koskevien tietokokonaisuuksien hallintaan ja 1 henkilö-työvuosi legionellojen sekä rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointiin ja riskienhallintaan, eli yhteensä 160 00 euroa vuodesta 2023 alkaen. Lisäresursseista päätetään valtion vuoden 2023 ta-lousarvioesityksen laadinnan yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Nykykäytännön mukaisesti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto on julkaissut Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemät yhteenvetoraportit talousveden laadusta. Ehdotetun uuden terveydensuojelulain 20 b §:n sääntelyn mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävänä olisi varmistaa, että Ruokaviraston ylläpitämä ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmä (Vati) toimisi asianmukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimien uusien tietokokonaisuuksien ylläpitämiseksi ja tietojärjestelmien rajapintojen varmistamiseksi, jotta EU:n toimielimillä on pääsy näihin tietokokonaisuuksiin. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulisi varmistaa, että Vati-tietojärjestelmän rajapinnat olisivat yhteensopivia Suomen ympäristökeskuksen tietojärjestelmiin tallennettujen tietojen perusteella laadittavien ympäristötietojen tietokokonaisuuksien kanssa ja että tutkimustulosten määrittyskoodit, joita käytetään eri tietojärjestelmiin tallennettavien tietojen yhtenäistämiseen, olisivat yhteneväiset. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulisi suunnitella, millaisia spesifisiä teknisiä tietokokonaisuuksiin liittyviä muutoksia Vati-tietojärjestelmään tarvitaan. Sekä Vati-tietojärjestelmään tehtävät tekniset muutokset että lainsäädäntömuutokset lisäisivät Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston pysyvää kuntien terveydensuojeluviranomaisten ohjaustarvetta.

Ehdotuksen vaikutus Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston pysyvään resurssitarpeeseen arvioidaan olevan 1,5 henkilötyövuotta, eli 120 000 euroa. Lisäresursseista päätetään valtion vuoden 2023 talousarvioesityksen laadinnan yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää yllä riskienhallinnan tietoverkkopohjaista työkalua (WSP-työkalu), joka helpottaa ja nopeuttaa talousvettä toimittavien laitosten juomavesidirektiivin 7–9 artiklan edellyttämää riskienhallintaa. Lisäksi ministeriö vastaa Vati-tietojärjestelmän kehittämis- ja ylläpitokustannuksista talousveden osalta. WSP-työkalun ja Vati-tietojärjestelmän kehittäminen ja ylläpito aiheuttavat ministeriön toimintamäärärahoihin 160 000 euron lisäresurssitarpeen vuodesta 2023 lähtien. Lisäresursseista päätetään valtion vuoden 2023 talousarvioesityksen laadinnan yhteydessä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset

Ehdotuksen vaikutuksesta ELY-keskusten vesihuoltolain mukaiset Etelä-Savon ELY-keskukseen keskitetyt tehtävät lisääntyisivät merkittävästi. Vesihuoltolaitoksen määritelmän muutos edellyttää vesihuollon tietojärjestelmän tietohuoltoa yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisten kanssa. Vesihuoltolailla tarkennettavan raakaveden laatuun liittyvän seurannan viranomaisvalvonta tarkoittaa käytännössä yli 1 000 vesihuoltolaitoksen suorittaman raakaveden omavalvonnan seurantaa. Valvonnan toteuttamiseksi ei ole toistaiseksi automatisoituja työkaluja. Valvontatoimet, kuten toimitetun tiedon vertaaminen omavalvontasuunnitelmaan, laitosten informointi, muistutukset sekä mahdolliset hallintopakkotoimet ovat työllistäviä. Lisäksi ELY-keskukset tallentavat ympäristönsuojelun tietojärjestelmään pohjavedenottopisteiden sijainti- ja ominaisuustietoja laitoksen pyynnöstä. Tehtävään asianmukaiseen hoitoon arvioidaan tarvittavan 5 henkilötyövuoden lisäresurssi.

Ehdotetun ELY-keskusten resurssien lisäämisen ansiosta ELY-keskus voisi osallistua nykyistä tiiviimmin raakaveden laadun ja vedenmuodostumisalueen riskinarviointiin. Vesihuoltolaissa esitetään säädettäväksi ELY-keskuksen samoin kuin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten osallistu-

misesta WSP-periaatteen mukaiseen riskienhallintaan. Kun WSP-mallin mukaisesta riskinarviointista säädettiin vuonna 2016 lailla terveydensuojelulain muuttamisesta (942/2016), terveydensuojelulain 20 §:ään lisättiin säännös siitä, että riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Lain perustelujen mukaan (HE 124/2016 vp, s. 21) lisäys tarkoittaisi sitä, että talousvettä toimittavan laitoksen olisi oltava yhteistyössä tarvittavien tahojen (eri viranomaiset, muut riskeihin vaikuttavat toiminnan harjoittajat) kanssa tunnistessaan raakaveteensä liittyviä riskejä ja mitoittaessaan tarkkailun määrää. Riskinarvioinnissa tulisi perustelujen mukaan ottaa huomioon vesiputedirektiivin nojalla tehtävien seurantaohjelmien tulokset ja riskinarvioinnin kannalta tarpeelliset tiedot, joita saadaan muusta ympäristön seurannasta kuten ympäristölupavollisten toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailuista ja muista ympäristönsuojelulain nojalla säädettyistä seurannoista. Mainittujen perustelujen mukaan talousvettä toimittavan laitoksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen olisi tämän vuoksi oltava yhteistyössä myös näiden säädösten toimivaltaisten viranomaisten (kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus) kanssa. ELY-keskusten ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten resurssit eivät kuitenkaan ole riittäneet riskinarviointiin osallistumiseen, minkä vuoksi tästä ja ELY-keskusten sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten osallistumisesta vuosittain ehdotetaan säädettäväksi esityksellä tarkemmin, mikä puolestaan edellyttää näiden tehtäviä resursoinnin turvaamista.

Mainitussa hallituksen esityksessä arvioitiin, että suurilla vesilaitoksilla riskienhallinnan käyttöönottoon kuluisi 5–8 henkilön työryhmältä noin viikon työtunnit, ja pienemmillä laitoksilla työtunteja kuluisi yhteensä joitakin kymmeniä. Riskinarvioinnista saadun kokemuksen perusteella vuonna 2016 esitettyä arviota ei ole syytä muuttaa, vaikkakin merkittävämmän kuin laitoksen koko työmäärään vaikuttaa laitoksen erityispiirteet eli vedenhankinnan ja veden toimitusjärjestelmän kohteiden määrä, joihin riskinarviointi kohdistuu. Uudessa juomavesidirektiivissä säädetään vedenmuodostumisalueen riskienhallinnasta tarkemmin kuin voimassa olevassa lainsäädännössä. Riskienarviointia on esimerkiksi kohdennettava kaikkiin vedenottopisteisiin. Vedenottopisteitä, joille olisi tehtävä riskienhallinta, on noin 2 000 (osalla n. 1 400 laitoksesta on useampia vedenottopisteitä). ELY-keskusten tulisi lisäksi tarvittaessa viedä riskienhallinnan lopputuloksena muodostuvaa uutta tietoa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Riskienhallinta tulee päivittää kuuden vuoden välein. Näistä tehtävistä arvioidaan aiheutuvan keskimäärin 5 henkilötyövuoden lisäresurssitarve ELY-keskuksille.

Riskienhallintatyöhön osallistuminen heijastuu myös ELY-keskuksen tehtävään valvoa vesihuoltolain 15 a §:ssä säädetyn vesihuoltolaitosten häiriötilanteiden varautumissuunnittelua. Riskinarviointia ja riskien hallintaa ja varautumissuunnittelua olisi tarkoituksenmukaista kehittää ottamalla huomioon juomavesidirektiivin korostamat ilmastomuutoksen aiheuttamat riskit raakavesilähteisiin, mihin ei tällä hetkellä ole resursseja. Toisaalta riskienhallintatyö linkittyy läheisesti myös ELY-keskusten olemassa oleviin vesienhoidon tehtäviin siten, että vesiputedirektiivin ja juomavesidirektiivin mukaiset tehtävät sovitetaan saumattomaksi kokonaisuudeksi. Raakaveden laatuun vedenottopisteissä vaikuttavan riskinarvioinnin avulla saadaan juomavesidirektiivin edellyttämän seurannan myötä uutta tietoa raakaveden laadusta, ja ELYn osaamista tarvitaan tiedon hyödyntämisessä vesienhoidon suunnittelussa. Tarpeen mukaan raakaveden laatuun vaikuttavassa riskinarvioinnissa vesihuoltolaitoksen tulee tehdä tarkempia vedenmuodostumisalueeseen liittyviä selvityksiä, kuten hydrogeologisten ominaisuuksien määrittämistä ja pohjaveden vedenmuodostumisalueen nykyistä tarkempia rakenneselvityksiä. Näiden uusien tehtävien arvioitu lisäresurssitarve on 3 henkilötyövuotta.

Muita tunnistettuja ELY-keskusten lisätehtäviä olisivat vesihuoltolaitosten tarkastukset siinä laajuudessa, mikä olisi tarkoituksenmukaista riskienhallintaan ja häiriötilanteisiin varautumiseen nähden.

Vesihuoltolaissa uusina velvoitteina ehdotetaan säädettäväksi myös laitosten uusista tiedottamiskäytänteistä, ml. asiakkaille pyytämättä tiedottamisen kokonaisuudesta, jonka valvontaan tarvitaan lisäresursseja. Näihin valvontatehtäviin arvioidaan tarvittavan lisäresursseja ELY-keskuksille yhteensä 2 henkilötyövuotta.

Yhteensä ehdotuksen arvioitu välttämätön vuosittainen lisäresurssitarve ELY-keskuksille on 15 henkilötyövuotta. Lisäresurssitarve koostuu edellä esitetyistä neljästä osakokonaisuudesta, ja resurssit kohdennettaisiin ensisijaisesti Etelä-Savon ELY-keskuksen vesihuoltoon kohdistuviin tehtäviin. Lisäresursseista päätetään valtion vuoden 2023 talousarvioesityksen laadinnan yhteydessä.

Suomen ympäristökeskus

Esityksen mukaan Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä olisi varmistaa, että sen ylläpitämiin tietojärjestelmiin, joihin kerätään juomavesidirektiivin edellyttämiä ympäristötietoja, saataisiin muodostettua tarvittavia tietokokonaisuuksia EU:n toimielimille. Tehtävän haasteellisuutta lisää se, että tietojärjestelmien kokonaisuus on sirpaleinen. Tarvittavaa tietoa on mm. vesihuollon tietojärjestelmässä sekä ympäristönsuojelun tietojärjestelmässä, jotka koostuvat useasta käyttöjärjestelmästä. Työ edellyttää myös Suomen ympäristökeskuksen eri tietojärjestelmien välisen tiedonsiirron raken- tamisesta mm. vesihuollon, pohjavesien sekä pintavesien osalta. Tiedon koontia varten tarvitaan uusia rajapintaratkaisuja ja olemassa olevien tietojärjestelmien kehittämistä. Lisäksi Suomen ympäristökeskuksen tulee huolehtia rajapintojen luomisesta ja ylläpidosta Ruokavirastolle tietokokonai- suuksien tuottamiseksi. Työn suunnittelussa tulee erityisesti huomioida se, että osa tiedosta on luokiteltu turvallisuusluokkaan IV. Eri hallinnonalojen tietojen hyödyntämisen osalta tavoitteena olisi myös pohjustaa yhteisen raakavesi- ja talousvesitietojen tietovarannon luomista.

Lisäksi Suomen ympäristökeskuksen vastuulla olisi osaltaan huolehtia ehdotuksen mukaisesta ajan- tasaisen tiedon välittämisestä veden käyttäjille, eli ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousminis- teriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalojen tietojärjestelmiin tallennettavien tietojen julkaisemisesta vesi.fi-verkkopalvelussa. Tiedon välittäminen vesi.fi-palveluun toteutettaisiin tieto- järjestelmien rajapintojen avulla, joiden toteuttaminen edellyttää laajamittaista tietojärjestelmien ke- hittämistyötä.

Tietojärjestelmien, rajapintojen ja verkkopalvelun alkuvaiheen määrittely- ja sovelluskehitystyötä varten tarvittaisiin kertaluonteisesti budjettirahoitusta arviolta 3 miljoonaa euroa. Jatkossa tarvittai- siin tietojärjestelmien, rajapintojen ja paikkatiedon ylläpitoa sekä päivittämistä. Odotettavissa on myös komission täytäntöönpanosäädösten mukaisia tietojärjestelmiä, rajapintoja ja paikkatietoa koskevia tarkempia säännöksiä ja muutoksia, joihin tulisi varautua. Tehtävän hoitoa varten arvioi- daan tarvittavan noin 100 000 euroa vuodessa, sisältäen yhden henkilötyövuoden. Lisäresursseista päätetään valtion vuoden 2023 talousarvioesityksen laadinnan yhteydessä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

Esityksen mukaan veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden markkinavalvonta tulisi Turvalli- suus- ja kemikaalivirastolle uudeksi tehtäväksi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Turvalli- suus- ja kemikaalivirasto valvoo vain kiinteistön vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden ja tuote- ryhmien teknisiä vaatimuksia maankäyttö- ja rakennuslain, tuotehyväksyntälain sekä tuoteryhmä- kohtaisesti annettujen olennaisia teknisiä vaatimuksia ja tyyppihyväksyntää koskevien säännösten nojalla.

Jatkossa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoisi rakennusten vesilaitteistoissa olevien tuotteiden terveellisyyttä koskevia vaatimuksia sekä sille uusia veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeiluun liittyviä tuotteita. Tuoteryhmät, joita näiden uusien vaatimusten valvonta koskisi, olisivat esim. vesijohdot, liittimet ja muut putkiyhteet, niissä käytettävät tiivisteet sekä tuotteissa käytetyt materiaalit, jotka voivat heikentää talousveden laatua ja aiheuttaa haittaa ihmisten terveydelle. Valvottavien tuotteiden määrä kasvaisi merkittävästi, ja niitä koskevat hygieeniset vaatimukset laajenisivat huomattavasti.

Talousvettä toimittavien laitosten vesijohtoverkostoiden saneeraustarve kasvaa paljon lähitulevaisuudessa. Siksi olisi tärkeä varmistaa, että uudet verkostoon tulevat materiaalit ovat vaatimustenmukaisia, ja että toiminnanharjoittajat tietävät voimassa olevan lainsäädännön vaatimukset. Juomavesidirektiivi asettaa uusia vaatimuksia tuotteille, mistä syystä toimijat tulevat tarvitsemaan varsinkin uudistuksen alkuvaiheessa runsaasti neuvontaa ja ohjausta. Aikaisempien kokemusten perusteella neuvonnan ja ohjauksen on jatkuttava usean vuoden ajan, ennen kuin vaatimustenmukaisuuteen ja vastuisiin liittyvät asiat on saatu jalkautettua riittävässä määrin laajalle asiakaskunnalle. Esimerkiksi rakennustuoteasetusta ryhdyttiin soveltamaan 1.7.2013 ja toimijoilla oli huomattava opastuksen ja neuvonnan tarve ensimmäisten 3–4 vuoden ajan.

Myös kuluttajien kiinnostus sekä kansalaisilta ja toiminnanharjoittajilta tulevien erilaisten kysymysten ja ilmoitusten määrä valvonnan piiriin tulevia uusia tuotteita kohtaan tulee todennäköisesti kasvamaan. On todennäköistä, että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto joutuu tulevaisuudessa ratkaisemaan esimerkiksi tulkintakysymyksiä siitä, kuuluuko jokin tietty tuote juomavesidirektiiviin soveltamisalaan vai ei.

Tuotteiden markkinavalvontatehtävän hoitamisen arvioidaan aiheuttavan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kahden henkilötyövuoden suuruisen lisäresurssitarpeen. Markkinavalvontaan liittyvien tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitotyö sekä uusien valvottavien tuotteiden testaus- ja tuotehankinnat aiheuttaisivat Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenomäärärahaan 95 000 euron vuosittaisen lisäresurssitarpeen. Arvioitu lisäresurssitarve kattaisi toimintaympäristökartoituksen, valvonnan (kenttävalvonta, tuotteiden hankinta ja testaus, asiakirja- ja merkintävalvonta), viestinnän, tiedottamisen ja neuvonnan, asiakaspalvelun, valmentavan valvonnan (yritysten opastus, ohjaus ja neuvonta), kansallisen sidosryhmä- ja viranomaisyhteistyön sekä EU-yhteistyön. Vuonna 2023 määrärahan käyttö painottuisi tietojärjestelmien päivitykseen ja rakentamiseen, minkä jälkeen määrärahan käyttö kohdentuisi pääosin markkinavalvontaan kuten tuotteiden hankintaan ja niiden testaukseen. Lisäresursseista päätetään valtion vuoden 2023 talousarvioesityksen laadinnan yhteydessä.

Yhteenveto vaikutuksista valtiontalouteen

Juomavesidirektiivin vuotuisten täytäntöönpanon kustannusten valtiontaloudelle arvioidaan olevan 3,155 miljoonaa euroa. Lisäksi Suomen ympäristökeskukselle tulisi osoittaa kertaluonteinen 3 miljoonan euron kertaluonteinen määräraha.

Suurimmat kustannukset aiheutuisivat mainitusta Suomen ympäristökeskuksen kertaluonteisesta määrärahasta (3 miljoonaa euroa), ELY-keskuksille aiheutuvasta lisätyötarpeesta (15 henkilötyövuotta, 1,2 miljoonaa euroa) sekä kunnille valtionosuuksina maksettavasta korvauksesta niiden lisätyötarpeen kattamiseksi (1,28 miljoonaa euroa).

Taulukko 1. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanosta valtiolle aiheutuvat kustannukset

Vaikutukset valtiontalouteen*	Kertakulu (€)	Vuosittainen kulu (€)
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos - 2 henkilötyövuotta		160 000
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto - 1,5 henkilötyövuotta		120 000
Sosiaali- ja terveysministeriö - tietojärjestelmien ylläpito ja kehittäminen		160 000
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset - 15 henkilötyövuotta		1 200 000
Suomen ympäristökeskus - tietojärjestelmien kehittäminen, kertaluonteinen - tietojärjestelmien ylläpito ja päivittäminen	3 000 000	100 000
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto - 2 henkilötyövuotta - markkina- ja turvallisuuden kustannukset		160 000 95 000
Kunnille valtionosuuksina korvattava määrä* - 16 henkilötyövuotta		1 280 000
Yhteensä	3 000 000	3 155 000
*Henkilötyövuoden on arvioitu vastaavan 80 000 € (sisältää palkan ja työnantajan sivukulut) muutettu euromääräiseksi		
**Ks. jakso 4.2.1.2		

4.2.1.2 Vaikutukset kuntatalouteen

Kunnan terveydensuojeluviranomainen

Esityksen mukaan terveydensuojelulailta säädettäisiin entistä tarkemmin kunnan terveydensuojeluviranomaisen osallistumisesta talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavaan riskienhallintaan. Vaikka kunnan terveydensuojeluviranomainen osallistuu jo nyt voimassa olevan lainsäädännön nojalla talousveden laatua koskevaan riskinarviointiin ja riskienhallintaan sekä valvoo niihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamista, uusi esityksen mukainen nykykäytäntöä kokonaisvaltaisempi riskiperusteinen lähestymistapa laajentaisi kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuutta osallistua riskienhallintaan ja viranomaisten väliseen yhteistyöhön sekä lisäisi näihin liittyviä valvontatehtäviä. Riskienhallintaan osallistumisesta arvioidaan aiheutuvan kuntien terveydensuojeluviranomaisille yhden lisätyöpäivän vuotuinen lisäresurssitarve valvontakohtetta (vedenjakelualueita) kohden. Koska vedenjakelualueita on noin 1 400, arvioitu lisäresurssitarve kuntien terveydensuojeluviranomaisille olisi noin 6 henkilötyövuotta.

Ehdotuksen mukainen vaatimus valvoa ensisijaisten tilojen riskinarviointia olisi uusi tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ehdotettuja ensisijaisia tiloja on noin 6 500 kpl (taulukko 1).

Taulukko 2. Ensisijaiset tilat, joiden vesilaitteistoille tulisi ehdotuksen mukaan tehdä juomavesidirektiivin edellyttämä riskinarviointi. Terveydensuojelulain säännöllisessä valvonnassa olevien kohteiden lukumäärä perustuu ympäristöterveydenhuollon Vati-tietojärjestelmän tietoihin, ja uusien ensisijaisiksi esitettävien kohteiden (sairaalat ja terveyskeskukset, joissa on vuodeosasto) osalta sosi-aali- ja terveysministeriön kokoamiin tietoihin.

Toiminta	Lukumäärä (arvio)
Hotellit, hostellit, huoneistohotellit, motellit ja matkustajakodit	1 500
Lomakeskusten ja leirintäalueiden majoitushuoneistot	550
Majoituskasarmit	20
Yleisölle avoimet saunat	650
Kylpylät, uimahallit, maauimalat	700
Tehostettu palveluasuminen ja laitoshoido	2 850
Sairaalat*	105
Terveyskeskukset, joissa vuodeosasto*	150
YHTEENSÄ	6 525
*Uusi terveydensuojelulain 13 §:n nojalla ilmoitusvelvollinen kohde	

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo edellä mainittuja ensisijaisia tiloja säännöllisin terveydensuojelulain 6 §:n nojalla tehtävin tarkastuksin lukuun ottamatta uusia esityksen mukaisia valvonnan kohteita eli sairaaloita ja terveyskeskuksia, joissa on vuodeosasto. Nämä kohteet ovat kuitenkin terveydensuojelulain 13 §:n nojalla ilmoitusvelvollisia. Tarkastusten yhteydessä otetaan jo nyt osin huomioon vesilaitteistojen riskeihin liittyviä seikkoja kuten vesilaitteistosta saatavan veden lämpötila. Esitys kuitenkin laajentaisi rakennusten vesilaitteistoille tehtävää riskinarvioinnin valvontaa ja siihen liittyviä mahdollisia lisätutkimusvelvoitteita kuten tarvittavien näytteiden ottamista erityisesti legionellariskin kartoittamiseksi. Kertaluonteisesti kunnan terveydensuojeluviranomaisen on kirjattava Vati-tietojärjestelmään uudet valvontakohteet, mistä aiheutuu lisätyötä.

Arvion mukaan esityksestä johtuva vuosittainen lisäresurssitarve kuntien terveydensuojelun valvontaan olisi yksi henkilötyöpäivä valvontakohdetta kohden, eli yhteensä 6 500 htp. Koska vesilaitteistojen riskienhallinta olisi päivitettävä vähintään kuuden vuoden välein, olisi vuosittainen tarve valtakunnallisesti 5 henkilötyövuotta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Esityksessä ehdotetaan, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuisi jatkossa tarvittaessa vesilaitosten riskinarviointiin. Ympäristönsuojeluviranomaisen osallistuminen riskinarviointiin olisi tärkeää, jotta paikallista ympäristötuntemusta voitaisiin hyödyntää talousvettä toimittavien laitojen riskinarvioinnissa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi myös vaikuttaa siihen, että riskien hallitsemiseksi tunnistettuja toimenpiteitä toteutetaan vedenmuodostumisalueella. Juomavesidirektiivi edellyttää myös, että ympäristön mahdolliset pilaajat osallistuvat riskienhallinnan toimenpiteisiin. Paikallisena lupa- ja valvontaviranomaisena kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi vaikuttaa ympäristölupavelvollisten toimijoiden toimintaan ennaltaehkäisevästi lupa- ja valvontakäytännöissään.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumista voimassa olevan lainsäädännön mukaiseen riskinarviointiin on kuvattu edellä samassa yhteydessä ehdotuksen vaikutuksista ELY-keskusten toimintaan. Kuten ELY-keskusten osalta, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen resurssit eivät ole riittäneet riskinarviointiin osallistumiseen terveydensuojelulain muuttamisesta annetun lain (942/2016) tarkoittamalla tavalla (HE 124/2016 vp., s. 21). Nyt esitettävän kunnan ympäristönsuojeluviranomaisten valtakunnallisen lisäresurssitarpeen riskinarviointiin osallistumiseen voidaan arvioida olevan yhtä suuri kuin ELY-keskusten (5 henkilötyövuotta).

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen

Ehdotuksen mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomainen valvoisi maankäyttö- ja rakennuslain 21 §:n nojalla rakennusten vesilaitteistojen uusia vaatimuksia uudis- ja korjausrakentamisessa. Valvonnalla varmistettaisiin, että luvanvaraisessa rakentamisessa tehdään rakennuksen vesilaitteistoa koskeva riskinarviointi. Luvanvarainen rakentaminen kattaa rakennuksen rakentamisen, rakennuksen laajentamisen ja kerrosalaan laskettavan tilan lisäämisen, korjaus- ja muutostyön sekä käyttötarkoituksen muutoksen. Valvontatehtävä ei olisi rakennusvalvontaviranomaiselle merkittävä lisätyö muiden suunnitelmien ja selvitysten läpikäynnin ohella, koska rakennuslupamenettely pysyy ennallaan, eikä siitä sinällään aiheutuisi lisäkustannuksia.

Muut kunnan kustannukset

Juomavesidirektiivin edellyttämän raakaveden laatua koskevan riskinarvioinnin tuloksena voidaan riskienhallinnan toimenpiteenä päätyä esittämään pohjavesialueen suojelusuunnitelman laatimista tai päivittämistä. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain nojalla kunta voi laatia pohjavesialueiden suojelusuunnitelman, mistä voi aiheutua lisäkustannuksia kunnille. Vaikka suojelusuunnitelmien päivittäminen ei ole kunnalle lakisääteinen velvollisuus, suojelusuunnitelman laatiminen ja ajan tasalla pitäminen on suositeltavaa sekä ympäristönsuojelullisista syistä että juomavesidirektiivin tavoitteiden toteuttamiseksi.

Kiinteistön omistaja vastaa ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten vesijärjestelmien riskinarvioinnin laatimisesta. Kunnat omistavat osan sellaisista rakennuksista, joiden omistajien tulisi ehdotuksen mukaan tehdä ensisijaisia tiloja koskevien vesilaitteistojen riskinarviointi. Tällaisia rakennuksia ovat esimerkiksi ensisijaisiksi tiloiksi ehdotetut uimahallit ja maauimalat sekä terveydenhuollon yksiköt. Sairaanhoidon- ja erityishuoltopiirien omistamat terveydenhuollon rakennukset siirtyvät vuoden 2023 alusta hyvinvointialueille, jolloin velvoite riskinarvioinnin tekemisestä koskisi näiden rakennusten osalta hyvinvointialueita. Lukumääräisesti suurin osa sosiaali- ja terveydenhuollon kiinteistöistä on kuitenkin edelleen kuntien omistamia. Riskinarviointiin kuluvaan aikaan vaikuttaa merkittävästi rakennuksen vesilaitteistoon liittyvän suunnittelun, käytön ja huollon dokumentaation laatu sekä valtakunnallisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäväksi ehdotettu riskienhallinnan ohjeistaminen. Riskinarviointiin kuluva aika riippuu kohteesta. Jos rakennuksen vesilaitteistoa koskeva dokumentaatio on hoidettu hyvin, ja jos Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle turvataan riittävät resurssit riskinarvioinnin ohjeistamiseen, riskinarviointiin ei arvioida kuluvan muutamaa tuntia kauemmin¹⁵. Riskinarvioinnista ei siten aiheutuisi rakennusten omistajille eli kunnille tai vuoden 2023 alusta lähtien hyvinvointialueille merkittäviä lisäkustannuksia. Lisäkustannuk-

¹⁵ Linkki kiinteistöjen vesilaitteistojen riskinarviointia koskevaan opinnäytetyöhön. Paul Streng: Kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi ja -hallinta: *Legionella*-bakteerin esiintyvyys. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/25792/urn_nbn_fi_uef-20211116.pdf?sequence=1&isAllowed=y

sia sen sijaan aiheutuisi mm. *Legionella*-bakteerin seurannasta, jos rakennuksen vesilaitteisto riskinarvioinnin perusteella edellyttäisi kunnan terveysuojeluviranomaisen määräämää legionella-seurantaa tai vesilaitteiston kunnostamista.

Suuri osa talousvettä toimittavista laitoksista toimii osana kuntaorganisaatiota liikelaitoksena tai taseyksikkönä tai ovat kokonaan tai osittain kuntien omistamia osakeyhtiöitä. Ehdotuksen vaikutuksia näille tarkastellaan seuraavassa yritysten toiminnan vaikutuksia kuvaavassa jaksossa (4.2.1.3). Vaikka näiden laitosten liiketoiminnan kustannusvaikutukset koskevat välillisesti myös kuntataloutta, laitokset perivät lähtökohtaisesti käyttö- ja investointikustannuksensa asiakasmaksuina. Toisaalta osa laitoksista tulouttaa voittojaan kuntaomistajalle, joten laitosten kustannusten lisääntyminen voi vähentää kunnan tuloja.

Yhteenveto kunnan lisäresurssitarpeesta

Juomavesidirektiivin kansallisesta täytäntöönpanosta aiheutuvista lisätehtävistä kuntien terveys- ja ympäristönsuojeluviranomaisille tulisi vuodesta 2023 lähtien valtionosuuksista korvata yhteensä 16 henkilötyövuotta vastaava summa.

4.2.1.3 Vaikutukset yritysten toimintaan

Talousvettä toimittavat laitokset

Talousvettä toimittavat suuremmat laitokset kuuluvat pääasiallisesti joko osaksi kuntaorganisaatiota tai ne ovat kunnan kokonaan tai osaksi omistamia osakeyhtiöitä. Lukumääräisesti suurin, mutta toimittavan talousveden kannalta pieni osa laitoksista on asiakkaidensa omistamia vesiosuuskuntia.

Tällä hetkellä WSP-riskinarvioinnin toimeenpano on vesilaitosten lakisääteinen velvollisuus. Esityksellä tarkennettaisiin WSP-riskinarviointia juomavesidirektiivin edellyttämällä tavalla. Juomavesidirektiivi sisältää velvoitteita, joiden vuoksi riskinarviointiin ja riskienhallintaan liittyvät laitosten kustannukset voivat lisääntyä. Tällaisia velvoitteita ovat etenkin raakaveden laatuun liittyvien tarkkailuvelvoitteiden lisääntyminen, laitosten omavalvontaa tarkentavat säännökset sekä uusien muuttujien kuten PFAS-yhdisteiden säännöllinen seuranta talousvedessä. Tämän hetkisen tiedon perusteella oletetaan, että Suomessa talousvedet täyttävät uusien muuttujien raja-arvot. Mikäli säännöllisen seurannan myötä ilmenee ylityksiä, ne voivat esim. PFAS-yhdisteiden kohdalla edellyttää kalliita investointeja ja nostaa käyttökustannuksia.

Tiedonsiirron kehittämisestä talousvettä toimittavan laitoksen omasta laboratorion tai omista tietojärjestelmistä ympäristöhallinnon tietojärjestelmiin aiheutuu laitoksille kertaluonteisesti muutaman tuhannen euron lisäkustannus kunkin järjestelmän osalta. Lisäksi laitoksille jatkossa voi aiheutua jonkin verran lisäkustannuksia tiedonsiirron edellyttämistä toimenpiteistä. Siirrettäviä tietoja olisivat esimerkiksi raakavesiseurannan riskinarviointiin perustuvat analyysitulokset. Lisäkustannuksia voi aiheutua myös siltä osin, kun kaupalliset laboratoriot siirtävät omia tiedonsiirtokustannuksiaan asiakashinnoitteluun.

Juomavesidirektiivi lisää talousvettä toimittavien laitosten tiedottamisvelvoitteita vedenkäyttäjille. Ajantasainen tiedottaminen on esityksen mukaan tarkoitus hoitaa valtakunnallisesti viranomaispalveluna vesi.fi-verkkosivuston kautta, minkä vuoksi kaikkien vesihuoltolaitosten ei tarvitsisi ylläpitää jatkuvasti päivittyvää verkkosivustoa ajantasaisten tietojen esittämistä varten. Tämä helpottaisi etenkin pienten vesihuoltolaitosten hallinnollista taakkaa. Verkkosivuston toiminnan edellytyksenä

on kuitenkin, että vesihuoltolaitos pitäisi yllä ajantasaista vedenjakelualueiden rajausta paikkatietomuodossa, mistä voi aiheutua laitokselle vähäisiä kustannuksia.

Myös talousvettä toimittavan laitoksen velvollisuudesta tiedottaa asiakkailleen säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, veden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta, sekä asiakkaidensa ohjeistamisesta välittää tiedot veden loppukäyttäjille, aiheutuu laitokselle lisäkustannuksia. Kustannusten arvioidaan olevan vähäisiä, koska tiedottamisen saisi hoidettua esim. asiakkaalle lähetettävän laskun liitteenä. Pienille laitoksille tiedottamisvelvollisuus voi edellyttää toimintatapojen päivittämistä, mikä saattaa lisätä niiden kustannuksia suhteellisesti enemmän verrattuna suurin laitoksiin.

Vesihuoltolaitoksille aiheutuvat lisäkustannukset siirtyvät lopulta asiakasmaksuihin vesihuollon kustannuskattavuusperiaatteen mukaisesti.

Terveystieteiden tutkimuskeskusten nojalla tutkimuksia tekevät laboratoriot

Osalle talousvesitutkimuksia tekevästä laboratorioista voi aiheutua kustannuksia ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän (Vati) vedenlaatutietojen analyysisiirtopalvelun käyttöön ottamisesta. Suurimmalla osalla laboratorioista palvelu on kuitenkin jo käytössä. Osa terveystieteiden tutkimuskeskusten nojalla tekevästä Ruokaviraston hyväksymistä laboratorioista (n. 30 kpl) voi joutua tekemään Ruokavirastolle muutoshakemuksen koskien toimintaansa sen kriteeristön muuttuessa. Muutoshakemuksesta voisi aiheutua laboratorioille korkeintaan muutaman sadan euron lisäkustannus. Tämän lisäksi tietojärjestelmien kehittämistyöstä tietojen siirtämiseksi ympäristöhallinnon tietojärjestelmiin voi aiheutua kustannuksia laboratorioille ja tämä kustannus saattaa siirtyä välillisesti vesilaitokselle.

Yksityisoikeudelliset ensisijaisten tilojen omistajat

Esityksestä aiheutuu vähäisiä kustannuksia niille yksityisille henkilöille tai yrityksille, joiden omistaa rakennusta tai sen osaa käytetään ensisijaisena tilana. Kyseessä on uusi tehtävä rakennuksen omistajalle. Yksityisten henkilöiden tai yritysten omistamia ensisijaisena tilana käytettäviä rakennuksia ovat ehdotuksen mukaisesti esim. majoitustoimintaan tarkoitettut tilat, kuten hotellit ja hostellit, kylpylät, uimahallit ja saunat sekä yksityisenä palveluntuottajana toimivat palveluasumisen tai laitoshoidon yksiköt.

Rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnin kustannuksia kuntien omistamien rakennusten osalta on kuvattu edellisessä jaksossa (4.2.1.2). Yksityisten omistamien rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnin kustannusten voidaan arvioida olevan edellä kuvatusti vähäisiä, jos rakennuksen vesilaitteistoa koskeva dokumentaatio on hoidettu hyvin, ja jos Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle turvataan riittävät resurssit riskinarvioinnin ohjeistamiseen. Sen sijaan, jos rakennuksen vesilaitteiston kunto edellyttäisi mm. *Legionella*-bakteerin seurantaan koskevia lisävelvoitteita tai vesilaitteistoon kohdistuvia korjaavia toimenpiteitä, lisäkustannusten määrä kasvaisi.

Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet

EU:n yhdenmukaistettavista veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien hygieniasta koskevista vaatimuksista syntyisi tuotteita valmistaville yrityksille merkittäviä kustannussäästöjä, koska yritysten ei enää tarvitsisi testata tuotteitaan eri maiden erillisten tuotteiden vaatimustenmukaisuutta koskevien säännösten mukaisesti, vaan yhteen kertaan testatut tuotteet voisivat liikkua vapaasti EU:n markkinoilla.

Veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien uudet hygieeniset vaatimukset voivat kuitenkin aiheuttaa kustannuksia osalle tuotteiden valmistajista. Kustannusten määrä voi vaihdella riippuen yrityksen koosta ja sen valmistamien tuotteiden tuotevalikoimasta suhteessa uusiin EU-vaatimukseen taikka tarpeesta uudistaa materiaaleja tai tuotteita koskevia tuotantomenetelmiä, jos materiaalin valmistuksessa käytettävä lähtöaine ei tulisi sisällytettyä komission laatimaan hyväksytyjen aineiden ns. positiivilistaan. Uuden lähtöaineen saaminen positiivilistalle edellyttäisi kalliita ja pitkän ajan vieviä tuotetestauksia.

Talousveden kanssa kosketuksissa oleville tuotteille tulevan uuden EU:n laajuisen merkinnän käyttöönoton jälkeen markkinoille ei voi saattaa enää sellaisia vesilaitteistoissa käytettäviä tuotteita, joilla ei ole kyseistä merkintää. Valmistajat voisivat kuitenkin myydä ennen EU-merkinnän käyttöönottoa valmistettuja varastoissaan olevia tuotteita edelleen muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi jätevesilaitteistoissa käytettäväksi. Merkinnän käyttöönoton jälkeen varastoissa mahdollisesti edelleen olevista tuotteista ei täten välttämättä aiheutuisi tappioita toiminnanharjoittajille.

Yhdenmukaistetut materiaalien hygieniää koskevat vaatimukset ja tuotteisiin liitettävät pakolliset merkinnät tuotteen kelpoisuudesta olemaan kosketuksissa talousveden kanssa helpottaisivat jatkossa sekä vesihuoltolaitosten että rakennushankkeeseen ryhtyvien valintaa siitä, mitä tuotteita uudisrakentamisessa tai korjausrakentamisessa voidaan käyttää.

4.2.1.4 Vaikutukset kotitalouksiin

Uusista vaatimuksista, jotka koskevat rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien materiaalien hygieniää, ei arvioida aiheutuvan lisäkustannuksia uudis- tai korjausrakentamisessa, koska niitä koskevat kulut ovat rakennushankkeiden kokonaiskustannuksiin nähden lähtökohtaisesti hyvin pieniä. Taloudellisten vaikutusten osalta kotitalouksien rakennushankkeissa on kuitenkin syytä kiinnittää erityistä huomiota oikeiden tuotteiden ja materiaaleihin hankintaan ja valintaan, koska esimerkiksi vakuutusyhtiöt eivät korvaa sopimattomien materiaalien ja tuotteiden käyttämisestä aiheutuvia vahinkoja. Hygieniää koskevat vaatimukset eivät kuitenkaan koske välttämättä rakennusten vesilaitteistoihin asennettavien tuotteiden teknisiä vaatimuksia kuten sinkinkadon kestävyyttä. Tällaisten tuotteiden markkinoille pääsy tulisi vastaisuudessa estää tuotteiden teknisten vaatimusten nojalla.

Esityksen mukaisista talousvetä toimittavien laitosten uusista velvollisuuksista voi aiheutua lisäpainetta talousveden hinnan nostamiseksi, sillä vesihuoltolain mukaan vesilaitosten kustannukset kateetaan asiakasmaksuilla. Niiden arvioidaan kuitenkin olevan vähäisiä verrattuna siihen vesihuoltolaitosten hinnannostopaineeseen, joka johtuu vesijohtoverkostojen saneerausinvestointien tarpeesta. Vesijohtoverkostojen saneeraustarpeen arvioidaan olevan vuotuisesti 1,1 % vesijohtoverkoston kokonaispituudesta vuoteen 2040 asti. Lisäksi talousveden hinta muodostaa vain osan koko vesihuollosta perittävistä kustannuksista, koska jäteveden ja sen käsittelyn osuus vesilaskusta on huomattavasti paljon suurempi kuin talousveden osuus.

Vesihuoltolakiin ehdotettu vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttaminen ei vaikuttaisi kiinteistön velvollisuuteen liittyä laitoksen vesijohtoon, joten tästä ei aiheutuisi kotitalouksille lisäkustannuksia.

4.2.2 Vaikutukset viranomaistoimintaan

4.2.2.1 Viranomaisyhteistyö talousveden laadun turvaamiseksi

Talousveden laadun turvaamiseksi ehdotettu riskienhallintaan osallistuminen edellyttäisi nykyistä enemmän poikkihallinnollista viranomaisten yhteistyötä. Riskienhallintaan osallistuvia viranomaisia olisivat toimialoillaan kunnan terveydensuojeluviranomainen, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, kunnan rakennusvalvontaviranomainen ja ELY-keskus. Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoisi jatkossakin käytettävän talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavia riskejä, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskus raakaveden laatuun vaikuttavia ympäristöriskejä ja kunnan rakennusvalvontaviranomainen rakennusten vesilaitteistojen uusia vaatimuksia uudis- ja korjausrakentamisessa. Kokonaisvaltainen koko vedentuotantoketjuun kohdistuva riskienhallinnan viranomaisyhteistyö toisi synergiaetuja talousveden terveydellisen laadun turvaamiseksi.

Vesihuoltolaitoksen määritelmän yhdenmukaistaminen talousvettä toimittavan laitoksen määritelmän kanssa selkeyttäisi pidemmällä aikajänteellä kunnan terveydensuojeluviranomaisten ja ELY-keskusten häiriötilanteisiin liittyvää varautumista ja sen valvonnan yhteistyötä. Lyhyellä aikavälillä muutoksesta aiheutuisi ELY-keskuksille ja Suomen ympäristökeskukselle tietohuollon lisätyötä eri tietojärjestelmissä olevien valvottavien laitosten sekä niiden perustietojen yhtenäistämiseksi. Kokonaisuutena vesihuoltolain mukaisten vesihuoltolaitosten määrä pysyisi ennallaan, vaikkakin vesihuoltolain soveltamisalaan kuuluvien asukkaiden määrä kasvaisi.

Esityksellä laajennettava Turvallisuus- ja kemikaaliviraston markkinavalvontaa koskeva toimivalta olisi tarkoitus hoitaa EU:n ulkopuolelta tulevan tuonnin osalta Turvallisuus- ja kemikaaliviraston ja Tullin tiiviinä yhteistyönä esimerkiksi tehovalvontajaksoina, joista sovittaisiin vuosittaisissa Tullin ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston yhteisissä valvontasuunnitelmissa. Tuotteiden ulkorajavalvonnan voidaan kuitenkin olettaa olevan hyvin vähäistä, eikä juomavesidirektiivin täytäntöönpanolla olisi täten ulkorajavalvontaan merkittävää vaikutusta.

4.2.2.2 Tietojärjestelmien poikkihallinnollinen käyttö ja hyödyntäminen

Esityksellä tehostettaisiin eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin kerättävien tietojen kokoamista ja parannettaisiin niiden hyödyntämistä. Juomavesidirektiivin edellyttämä raportointi ja tietokokonaisuuksien laatiminen edellyttää eri hallinnonalojen –sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön– tietojärjestelmien yhteensovittamista. Nykyisten siiloutuneiden tietojärjestelmien yhteiskäyttö rajapintojen kautta tuo alussa kustannuksia. Jatkossa se kuitenkin mahdollistaa entistä paremmin tietojen yhdistämisen ja erilaisten raakavettä ja talousvettä ja niiden laatua koskevien tietopakettien laatimisen.

Juomavesidirektiivi edellyttää jatkossa kaikkien Suomen noin 1 500 vedenjakelualueen talousveden laatutietojen julkaisemisesta ajantasaisesti. Tutkimustulosten määrä kasvaa huomattavasti verrattuna aiempaan velvoitteeseen, joka koski 147 vedenjakelualueita. Esityksen mukaisesti talousveden laatua koskevat valvontatutkimustulokset siirtyisivät suoraan tutkimuksia tekevästä laboratorioista ympäristöterveydenhuollon Vati-tietojärjestelmään. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen ei tarvitsisi enää siirtää valvontatutkimustuloksia tietojärjestelmään manuaalisesti. Myös ympäristönsuojelun tietojärjestelmä mahdollistaa raakaveden seurantatulosten vastaanoton laboratorioista suoraan tulosten siirtopalvelun avulla.

Vedenjakelualueiden digitointi aluemaiseen paikkatietomuotoon on kertaluontoisesti suuri työ talousvettä toimittaville laitoksille. Työ on aloitettu vuonna 2021 sosiaali- ja terveysministeriön johdolla ja rahoittamana sen huolehtimiseksi, että työstä aiheutuisi mahdollisimman vähän kustannuksia talousvettä toimittaville laitoksille ja kunnan terveydensuojeluviranomaisille. Digitoitavaa aineistoa pyydettiin kaikilta terveydensuojeluviranomaisilta terveydensuojelulain 47 §:n nojalla. Ne laitokset ja terveydensuojeluviranomaiset, jotka ovat lähettäneet tiedot vedenjakelualueista ministeriön hankkeen yhteydessä, saavat digitoinnin aluemaiseen paikkatietomuotoon maksutta. Jatkossa laitosten tehtäväksi tulee pitää tiedot ajan tasalla, ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee huolehtia siitä, että vedenjakelualueiden mahdolliset rajausten muutokset toimitetaan kerran vuodessa Suomen ympäristökeskukselle.

Esitetyllä ympäristönsuojelulain 222 §:n muutoksella koottaisiin ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja ja eri ympäristösäädöksiin kytkeytynyt tietosisältö yhteen säännökseen. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja tietosisältö tukee sitä, että järjestelmään sisältyvistä tiedoista saadaan esimerkiksi mahdollisimman kattavia koosteita ympäristön tilan seurannassa ja muissa järjestelmän käyttötarkoituksissa hyödynnettäväksi. Tallennettuja ympäristötietoja voidaan täten hyödyntää eri yhteyksissä.

Tietojen vastaanotto ja tallettaminen ympäristönsuojelun tietojärjestelmään edellyttävät kuitenkin ELY-keskuksissa asiantuntijatyötä, sillä siirtotiedostojen vastaanotto ei ole täysin automatisoitu. Vaikka tietojärjestelmän kehittämistyön tavoitteena on vedenlaatutietojen vastaanotto siten, että ELY-keskusten työmäärä vähenisi, uusi vesihuoltolakiin ehdotettu velvoite raakaveden laatutietojen ja pohjavedenottopisteiden sijaintitietojen toimittamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään edellyttää ELY-keskuksilta entisestään lisääntyvää asiantuntijatyöpanosta mm. tiedon tarkistamisen ja korjaamisen osalta. Tutkimustulosten sähköinen siirto suoraan tutkimuksia tekevästä laboratorioista ympäristönsuojelun tietojärjestelmään on mahdollista toteuttaa valitsemalla tutkimuslaboratoriksi sellaisia laboratorioita, joilla on edellytykset ja voimassa olevat sopimukset tietojen toimittamiseksi Suomen ympäristökeskuksen pohja- ja pintaveden vedenlaadun tietojärjestelmiin.

Eri hallinnonalojen tietojärjestelmien tietosisältöjen yhteensovittaminen rajapintojen avulla edellyttää kuitenkin tietohuoltoa, eli esimerkiksi eri järjestelmiin tallennettujen toiminnanharjoittajien tietojen yhdenmukaistamista. Tämä edellyttää viranomaisten yhteistyötä sen varmistamiseksi, että eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin tallennettavat tiedot kohdistuvat oikeisiin toiminnanharjoittajiin. Vesihuoltolain määritelmän muutoksen johdosta valvonnasta vastaavat viranomaiset tarvitsevat ajantasaiset soveltamisalan mukaiset laitoslistaukset. Etelä-Savon ELY-keskuksen ja kuntien terveydensuojeluviranomaisten pitää yhteistyössä tarkistaa tietojärjestelmissä olevien vesihuoltolaitosten tiedot yhtenevän näkemyksen varmistamiseksi vesihuoltolain soveltamisalasta.

Juomavesidirektiivin raakaveden laatuun vaikuttava riskinarviointi on laajentunut aiemman WSP-periaatteen mukaisesta riskinarvioinnista koskemaan myös yksittäisiä raakaveden vedenottopisteitä. Riskinarvioinnin päivitys sekä raakaveden ottopisteiden tarkistamisen tietohuollon toimenpiteet aiheuttavat etenkin ensimmäisen kerran tarkistusta tehtäessä lisätyötä ELY-keskuksille, minkä jälkeen näitä tietoja ylläpidetään ja tarkastellaan riskinarviointijaksoissa.

Tietojärjestelmiä on tarkoitus hyödyntää myös juomavesidirektiivin edellyttämässä ajantasaisen talousveden laatua ja laitosten toiminnan tehokkuutta koskevien tietojen välittämisessä tietoverkon kautta veden käyttäjille. Juomavesidirektiivin edellyttämät veden käyttäjille tarkoitetut ajantasaiset tiedot siirtyisivät tietojärjestelmistä automaattisesti Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään vesi.fi-verkkopalveluun. Tämä kansallinen keskitetty ratkaisu vähentäisi huomattavasti talousvettä

toimittavien laitosten ja kuntien hallinnollista taakkaa tietojen jatkuvasta päivittämisestä omille verkkosivuilleen, eikä kaikkien talousvettä toimittavien laitosten, etenkin pienimpien yksiköiden tarvitsisi välttämättä perustaa omia verkkosivujaan.

Tietojärjestelmien rajapintoja on tarkoitus hyödyntää myös siinä, että nykyinen raportointi EU:n komissiolle korvattaisiin tietojärjestelmien tiedoista automaattisesti luotavilla tietokokonaisuuksilla.

4.2.3 Terveys- ja ympäristövaikutukset

Ehdotuksen tavoitteena on parantaa ihmisten terveyden suojelun tasoa sellaisilta haitallisilta vaikutuksilta, joita saattaa aiheutua talousveden saastumisesta. Talousveden saastumista pyritään vähentämään riskinarvioinnin keinoin ja lisäämällä ennalta varautumista vaaroihin ja vaaratilanteisiin sekä määrittelemällä niille tarkoituksenmukaisia hallintakeinoja. Terveydelliset vaikutukset ilmenevät epidemioiden ja niissä sairastuneiden ihmisten määrän vähenemisenä.

Vesivälitteisiä epidemioista voi aiheutua ihmisille jopa kroonisia sairauksia kuten reaktiivisia nivelulehduksia ja muita niveloireita. Uusien säännösten myötä talousveden turvallisuus lisääntyisi ja sairastuvuus vähenisi, koska talousveden laatuun vaikuttavat paikalliset olot ja ennalta varautuminen häiriötilanteisiin pystyttäisiin ottamaan entistä paremmin huomioon talousveden laadun turvaamisessa. Koska talousvedestä aiheutuvat haitalliset seuraukset kohdistuvat yleensä eniten lapsiin, ikääntyneisiin ihmisiin ja sairaisiin, vaikuttaa talousveden turvallisuuden lisääminen voimakkaimmin näiden väestöryhmien hyvinvointiin. Lisäksi rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinta vähentäisi altistumista *Legionella*-bakteerille, jonka aiheuttamiin infektioihin on esimerkiksi viimeisten viiden vuoden aikana kuollut Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tartuntatautirekisteriin kerättyjen tietojen mukaan keskimäärin kolme henkilöä vuodessa (vuosina 2016–2020 yhteensä 14 henkilöä), ja jonka arvioidaan olevan tällä hetkellä olevan alidiagnosoitu tauti. Ikääntyneet tai sairaat ihmiset ovat kaikkein altteimpia legionella-infektioille.

Esityksen perusteella annettavilla asetuksilla säädettäisiin myös raja-arvot uusille elinympäristöstä peräisin oleville ihmisten terveydelle haitallisille aineille. Näitä olisivat esimerkiksi per- ja polyfluoratut alkyyliyhdisteet (PFAS-yhdisteet), desinfiointin sivutuotteina syntyvät klooraatti, kloriitti ja haloetikkahapot sekä syanobakteerien tuottama maksatoksiini mikrokystiini-LR. Uudelle juomavesidirektiivin mukaisten tarkkailtavien aineiden listalle lisätään komission päätöksellä sellaisia muuttujia, jotka ovat aiheuttaneet terveysperusteista huolta väestössä. Tällaisia ovat esim. hormonitoimintaa häiritsevät yhdisteet nonyylifenoli ja beta-estradioli, joita tulee tulevaisuudessa tarkkailla talousveden toimitusketjun asiaankuuluvissa kohdissa.

Raakaveden riskinarvioinnin avulla voidaan tunnistaa muitakin terveydelle haitallisia yhdisteitä kuin juomavesidirektiivissä lueteltuja muuttujia, joiden poistamiseen vedestä voidaan kiinnittää huomiota nykyistä paremmin. Riskienhallinnan toimenpiteet ihmisten terveyden suojelemiseksi ja päästöjen vähentämiseksi vaikuttavat suotuisasti myös vesimuodostumien tilaan, ja ne voidaan ottaa huomioon vesienhoidon suunnittelussa ja toimenpideohjelmassa. Kun toiminnanharjoittajat, joiden toiminta voi pilata veden laatua, veloitetaan ehdotetun mukaisesti osallistumaan riskinarvointiin ja riskienhallintaan, voi heidän tietoisuutensa toimintansa ympäristövaikutuksista lisääntyä, mikä parantaa ympäristön tilaa.

Ilmastonmuutoksen on arvioitu lisäävän rankkasateita, joiden aiheuttaman pintavaluman lisääntyminen voi saastuttaa vedenhankintaan käytettäviä raakavesiä mikrobiologisesti. Tällä hetkellä vesienhoidon mukaisessa piste- ja hajakuormituksen ja vesimuodostumien tilan arvioinnissa keskitytään

pohjavesien kemialliseen ja määrälliseen tilaan sekä pintavesien ekologiseen ja fysikaaliskemialliseen tilaan vaikuttavaan kuormitukseen. Tämän esityksen myötä myös mikrobiologisiin muuttujiin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Rakennusten vesilaitteistoissa käytettäville materiaaleille asetettavat hygieniata koskevat vähimmäisvaatimukset tarkoittaisivat sitä, että kuluttajien näkökulmasta markkinoilla olevien tuotteiden turvallisuus ja hygieniataso paranevat.

Juomavesidirektiivin perusteluissa viitataan myös siihen, että talousveden käyttäjien lisääntyvä luottamus talousveden laatuun vaikuttaa suotuisasti siihen, että hanaveden käyttö lisääntyy pullotetun veden käytön kustannuksella, ja siten myös ympäristöön päätyvän muoviviroksan määrä vähenee. Suomessa tätä ei kuitenkaan pidetä merkittävänä ongelmana. Komission perusteluissa todetaan myös, että lisääntynyt tiedotusvelvollisuus talousvettä toimittavien laitosten toiminnan tehokkuudesta, kuten vuotovesien määrästä, lisää veden käyttäjien suunnalta tulevaa painetta laitoksille parantaa laitosten energiatehokkuutta.

4.2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä voidaan arvioida olevan moninaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Juomavesidirektiivin täytäntöönpano vaikuttaa kansalaisten tiedonsaantiin, viranomaisten toimintatapoihin, lisää tietojärjestelmien poikkihallinnollista hyödyntämistä ja paikkatietoon sidottua tietoa ja voi vaikuttaa kansalaisten asenteisiin.

Talousveden laatu, ympäristön tila, mukaan luettuna erityisesti vesien tila, ovat kansalaisten jatkuvan mielenkiinnon kohteena. Ehdotuksen tiedottamiseen liittyvät toimenpiteet helpottavat tiedon jakamista ja parantavat kansalaisten tiedonsaantia, kun talousvettä koskevat tiedot kootaan yhdelle, saavutettavalle verkkosivustolle. Rakennusten vesilaitteistojen riskeistä ja laitteistojen kunnossapidosta tiedottaminen voi lisätä kiinteistön omistajien tietoisuutta ja kiinnostusta vesilaitteistojen kunnossapitoon, mikä vaikuttaa myös omaisuuden arvon säilymiseen.

Paikkatiedon hyödyntäminen tiedon jakamisessa antaa mahdollisuuden esittää entistä enemmän tietoja entistä havainnollisemmassa muodossa, mikä voi entisestään lisätä kansalaisten mielenkiintoa veden laatuun ja ympäristön tilaan sekä luottamusta talousveden laatuun. Paikkatietoaineistojen laattiminen ja ylläpitäminen tuovat alussa lisäkustannuksia ja edellyttävät uudenlaista osaamista, mutta pitkällä tähtäimellä se tehostaa valvontaviranomaisten työtä, työn suunnittelua ja viranomaisten välistä yhteistyötä. Kuntien ja valtion viranomaisten erilaiset ja yhteen sopimattomat tietojärjestelmät ja paikkatieto-ohjelmat voivat aiheuttaa lisäkustannuksia näiden yhteensopivuuden varmistamisen vuoksi.

Esityksen tavoitteena olevalla riskiperusteisella talousveden laadun varmistamisella pyritään talousvesivälitteisten epidemioiden ja muiden terveyshaittojen ennalta ehkäisyyn. Talousveden välityksellä on viime vuosikymmenen aikana aiheutunut Suomessa vuosittain 2–10 vesivälitteistä epidemiaa, joissa sairastuneiden määrä on vaihdellut. Talousveden laatua koskevia häiriötilanteita, joista ei ole aiheutunut epidemiaa, sattuu vuosittain useita kymmeniä. Sen lisäksi, että epidemiat ja häiriötilanteet aiheuttavat inhimillistä kärsimystä, ne voivat aiheuttaa huomattavia kustannuksia kunnalle, elinkeinoelämälle ja kansalaisille, joten yhdenkin epidemian estäminen tuo merkittäviä kustannussäästöjä. Suomen suurin talousvesivälitteinen epidemia, jossa sairastui noin 9 000 ihmistä, sattui Nokialla vuonna 2007. Arvio epidemian hoidon suorista kustannuksista Nokian kaupungille oli

noin 1,5 miljoonaa euroa. Pienempiä epidemioita ja häiriötilanteita sattuu vuosittain, ja niidenkin hoitokustannukset nousevat usein kymmeneen tai kymmeneen tuhansiin euroihin.

Riskinarviointi ja riskien hallinta ovat juomavesidirektiivin keskeisin teema. Riskinarvioinnin ja varautumisen on todettu olevan tehokkain keino lisätä tietoa talousvedestä, siihen vaikuttavista tekijöistä ja vähentää häiriötilanteiden määrää. Systemaattinen riskinarviointi parantaa vesiturvallisuutta, auttaa kohdistamaan resursseja oikeisiin paikkoihin ja samalla mahdollistaa myös vesitutkimusten kohdentamista tärkeisiin muuttujiin. Systemaattinen riskinarviointi tuo myös yhteen talousveden toimittajat, viranomaiset ja sellaiset toiminnanharjoittajat, joiden toiminnasta voi aiheutua vaaraa veden laadulle. Yhteinen osallistuminen lisää tietoa ja vastuunkantoa omasta toiminnasta. Edellytys riskinarvioinnista ja tiedon lisääminen siitä voi vaikuttaa myös asenteiden muutokseen siten, että talousveden laatuun ja ympäristön tilaan reagoinnin sijasta paneudutaan enemmän ennakointiin ja varautumiseen. Ennakointi ja varautuminen ovat useimmiten helpompaa ja halvempaa kuin toteutuneen riskin aiheuttamien seurausten korjaaminen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Riskinarviointi ja riskienhallinta

Juomavesidirektiivin täytäntöönpanon valmistelun alkuvaiheessa pohdittiin vaihtoehtoa säätää erillinen riskienhallintalaki, jotta vesihuoltolaitosten toimintaa olisi voitu helpottaa kokoamalla niitä koskevat säännökset yhteen lakiin. Valmistelun edetessä todettiin, että tämän tyyppinen rakenne ei olisi toimiva, koska osa laitosten velvollisuuksista olisi kuitenkin jäänyt hajalleen nyt muutettavaksi esitettyihin säädöksiin. Laitosten toiminnasta talousveden osalta säädetään vesihuoltolaisissa ja terveydensuojelulaisissa sekä niiden nojalla annetuin alemman astein säädöksiin. Lainsäädännön päällekkäisyyksien välttämiseksi päädyttiin ratkaisuun, jossa juomavesidirektiivin edellyttämät säännökset sisällytettäisiin kunkin asianomaisen ministeriön sektorilakeihin.

5.1.2 Soveltaminen vesihuoltolaitoksiin

Koska vesihuoltolain sisältämä vesihuoltolaitoksen määritelmä ei ole yhdenmukainen juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvien talousvettä toimittavien laitosten määritelmän kanssa, täytäntöönpanon yhteydessä oli esillä kaksi vaihtoehtoa direktiivin täytäntöönpanoa koskevan sääntelyn saattamiseksi osaksi vesihuoltolakia. Valittu vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttaminen yhdenmukaistaa terveydensuojelulainsäädännön ja vesihuoltolain mukaisen laitostamäärityksen. Toinen esillä ollut vaihtoehto oli laajentaa vesihuoltolain soveltamisalaa tiettyjen velvoitteiden osalta niin, että ne ulottuisivat myös niihin juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluviin toimijoihin, joilla ei ole kunnan hyväksymää toiminta-aluetta. Vaihtoehtoisella ratkaisulla olisi laajennettu muutettavien pykälien (15, 16 ja 20 d §) soveltamista niin, että ne olisi ulotettu koskemaan myös niitä terveydensuojelulain 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja talousvettä toimittavia laitoksia, jotka toimittavat talousvettä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa taikka vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Tästä vaihtoehdosta kuitenkin luovuttiin siitä syystä, että toteutustapa olisi ollut sekava. Lisäksi tarve yhdenmukaistaa terveydensuojelulainsäädännössä olevaa talousvesisääntelyä

vesihuoltolain vesihuoltolaitoksia koskevan sääntelyn kanssa on tunnistettu jo aikaisemmin. Juomavesidirektiivin täytäntöönpano oli luonteva aika toteuttaa mainittujen lakien yhdenmukaistamista tavoitteleva muutos.

5.1.3 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja Suomen ympäristökeskuksen tehtävät

ELY-keskuksille ja Suomen ympäristökeskukselle säädettävistä uusista tehtävistä olisi voitu säätää myös muussa lainsäädännössä, kuten terveydensuojelulaissa. Koska vesihuoltolaissa säädetään jo nykyisin näihin kohdistuvia velvoitteita, todettiin tarkoituksenmukaisimmaksi ratkaisuksi sisällyttää uudet säännökset vesihuoltolakiin. ELY-keskuksen uudet tehtävät hoidetaan keskitetysti Etelä-Savon ELY-keskuksessa, johon on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettulla valtioneuvoston asetuksella (1373/2018) keskitetty muutkin vesihuoltolain mukaiset tehtävät.

5.1.4 Vedenkäyttäjille pyytämättä tiedottaminen

Velvollisuus tiedottaa pyytämättä talousveden laatuvaatimuksista veden loppukäyttäjille olisi voitu toteuttaa myös oikeusministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalan sektorilakien nojalla siten, että mainitusta tiedottamisvelvollisuudesta olisi säädetty asunto-osakeyhtiölaissa (1599/2009), asumisoikeusasunnoista annetussa laissa (393/2021) sekä asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa (481/1995). Energiatehokkuudesta, direktiivien 2009/125/EY ja 2010/30/EU muuttamisesta sekä direktiivien 2004/8/EY ja 2006/32/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/27/EU, jäljempänä *energiatehokkuusdirektiivi*, edellyttämästä veden kulutusta ja hintaa koskevasta tiedottamisvelvollisuudesta rakennuksen asukkaille säädetään mainituissa sektorilaeissa. Energiatehokkuuslaissa (1429/2014), jolla energiatehokkuusdirektiivi on pantu täytäntöön, tarkoitettuna energian vähittäismyyjänä ei voida pitää vesihuoltolaitosta, mistä syystä vesihuoltolaitoksen velvoitteista tiedottaa energiatehokkuuslain nojalla käyttöveden kulutuksesta ja kustannusten huoneistokohtaisesta jakamisesta moniasuntoisissa moneen eri käyttötarkoitukseen käytettävissä rakennuksissa puolestaan on ollut tarpeen säätää mainituissa sektorilaeissa. Energiatehokkuusdirektiivin vaatimukset liittyvät toimitettuihin lämpimän ja kylmän veden määriin, joita koskevat tiedot saadaan kiinteistökohtaisesta vesimittarista. Vedestä perittävien maksujen osalta moniasuntoisten rakennusten osalta asukkaille tulee toimittaa tieto siitä mikä veden hinnaksi tulee, kun lasketaan yhteen veden hinnan ja veden lämmityksestä syntyneet kustannukset. Eli kyse ei ole pelkästään laitoksen toimittaman veden hinnasta.

Koska vesihuoltolaissa säädetään asiakkaan käsitteestä, voidaan juomavesidirektiivin edellyttämästä tiedottamisvelvollisuudesta säätää vesihuoltolaissa. Ehdotuksen mukaan vesihuoltolaitoksen olisi huolehdittava tiedottamisesta asiakkaalleen, joka puolestaan välittäisi tiedot veden loppukäyttäjälle eli asunto-osakeyhtiön tai asumisoikeusasunnon asukkaille tai vuokralaisille. Moniasuntoisten rakennusten osalta ei tällöin olisi tarpeen säätää tiedottamisvelvoitteesta loppukäyttäjille oikeusministeriön ja ympäristöministeriön sektorilaeissa.

5.1.5 Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Valmistelun alkuvaiheessa on pohdittu raakaveden laatu tietojen tallentamisesta ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (Vati). Ympäristöterveydenhuollon tiedonhallintajärjestelmän käytön ei kuitenkaan katsottu olevan tarkoituksenmukaista, koska Vati-tietojärjestelmä on vain kunnan terveydensuojeluviranomaisten ja elintarvikevalvontaviranomaisten käy-

tössä, mutta raakaveden laatutietojen tulisi olla laajasti käytössä erityisesti vesienhoidossa ja ympäristönsuojelussa. Asiasta ehdotetaan siten säädettäväksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskevassa ympäristönsuojelulain 222 §:ssä.

5.1.6 Veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet

Ympäristöministeriö on antanut maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:n nojalla useita asetuksia rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden olennaisista teknisistä vaatimuksista. Olennaiset tekniset vaatimukset koskevat mm. erilaisia muoviputkia (PE- ja PEX-putket sekä joustavat kytkentäputket), monikerrosputkia ja kupariputkia sekä niiden liittimiä, messinkisiä ja kuparisia putkiyhenteitä ja sulkuventtiileitä. Olennaiset tekniset vaatimukset sisältävät myös terveydellisiä vaatimuksia. Juomavesidirektiivin edellyttämistä materiaalien hygieniasta koskevista vaatimuksista olisi siten voitu säätää myös maankäyttö- ja rakennuslain nojalla sisällyttämällä laajennetut hygieenisyyttä koskevat vaatimukset tuotteiden olennaisiin teknisiin vaatimuksiin.

Maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain rakennusten vesilaitteistoihin. Niitä ei sovelleta talousvettä toimittavien laitosten vedentuotantoketjussa käytettäviin materiaaleihin, joihin juomavesidirektiivin säännöksiä tulee myös soveltaa. Juomavesidirektiivin nojalla annettavat ns. positiivilistat ovat huomattavan paljon laajempia kuin nykyisiin olennaisiin teknisiin vaatimuksiin sisältyvät terveydelliset vaatimukset. Näiden perustelujen nojalla valmistelussa päädyttiin siihen, että materiaalien hygieenisistä vaatimuksista on tarkoituksenmukaisempaa säätää terveydensuojelulain nojalla.

Materiaalien hygieenisistä vaatimuksista säätäminen vaikuttaa myös niistä valmistettujen tuotteiden laadunvalvontaan ja markkinavalvontaan. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii tuotehyväksyntälain sekä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla rakennusten kylmä- ja lämminvesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden laadunvalvonta- ja markkinavalvontaviranomaisena. Valmistelussa esillä ollut vaihtoehto säätää näiden lakien nojalla kaikkien vedentuotantoketjussa käytettävien materiaalien hygieniasta koskevista vaatimuksista olisi siten saattanut suoraan nämä tuotteet laadunvalvonnan ja markkinavalvonnan piiriin maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:n nojalla. Koska valmistelussa päädyttiin säätämään hygieniasta koskevista vaatimuksista terveydensuojelulain nojalla, tuotteiden markkinavalvonnasta on tarpeen säätää markkinavalvontalaissa. Myös sen nojalla Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii tuotteiden markkinavalvontaviranomaisena. Tuotteiden laadunvalvonnasta puolestaan on tarkoitus säätää terveydensuojelulakiin ehdotetun 17 b §:n nojalla siinä vaiheessa, kun komissio juomavesidirektiivin 11 artiklan nojalla antaa tarkemmat laadunvalvontaa koskevat säännökset.

5.1.7 Rakennusten vesilaitteistot

Vesilaitteistojen riskinarvioinnista olisi voitu säätää maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Lain 117 c §:ssä säädetään rakennusten suunnittelusta ja rakentamisesta siten, että rakennuksesta ei aiheudu terveyden vaarantumista mm. vesihuolto huomioon ottaen. Lain 166 §:n mukaan rakennus on myös pidettävä sellaisessa kunnossa, että se täyttää jatkuvasti terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelppoisuuden vaatimukset. Maankäyttö- ja rakennuslain nojalla annetussa vesi- ja viemärilaitteistoasetuksessa on myös annettu tarkemmat säännökset rakennusten vesi- ja viemärilaitteistojen suunnittelusta ja rakentamisesta. Koska juomavesidirektiivin edellyttämä rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointi keskittyy terveydellisiin seikkoihin ja ensisijaisiin tiloihin, jotka ovat terveydensuojelulain nojalla ilmoitusvelvollisia ja siten kunnan terveydensuojeluviranomaisen säännöllisessä valvon-

nassa, katsottiin esityksen valmistelussa tarkoituksenmukaisimmaksi säätää olemassa olevien ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten vesilaitteistojen riskinarvioinnista terveydensuojelulaissa. Luvanvaraista rakentamista koskeva vesilaitteistojen riskinarviointi on kuitenkin tarkoitus sisällyttää maankäyttö- ja rakennuslain nojalla annettuun ympäristöministeriön asetukseen rakennusten vesi- ja viemärlaitteistoista.

5.1.8 Veden saatavuuden lisääminen

Juomavesidirektiivin edellyttämästä talousveden saatavuuden lisäämisestä erityisesti heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille olisi voitu säätää tarkemmin vesihuoltolaissa. Vesihuoltolain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi. Lain 5 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudesta kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti lain tavoitteiden toteuttamiseksi yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten ja laitoksille vettä toimittavien sekä muiden kuntien kanssa. Lain 6 §:n nojalla kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta, mutta jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi.

Talousveden riittävä saatavuus liittyy myös ihmisten terveyden suojeluun, joten veden saatavuuden lisäämisestä olisi voitu säätää myös terveydensuojelulain nojalla. Lain 6 §:ssä mm. säädetään, että kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö, ja että kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa.

Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan 5 artiklan 1 alakohdan nojalla Suomi on sitoutunut toteuttamaan erityisesti kaikki tarpeelliset toimenpiteet turvatakseen koko väestölle, erityisesti huonossa asemassa oleville ja yhteiskunnallisesti syrjäytyneille, yhtäläisen oikeuden määrällisesti ja laadullisesti riittäviin vesivaroihin, riittävän määrän puhdasta talousvettä ja kiinnittämällä erityistä huomiota niiden väestöryhmien suojeluun, jotka ovat erityisen alttiita vedestä aiheutuville sairauksille.

Esityksen valmistelun aikana todettiin, että edellä esitetty voimassa oleva lainsäädäntö kattaa juomavesidirektiivin uuden velvoitteen veden saatavuuden lisäämisestä heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille. Direktiivin edellyttämät yksityiskohtaiset tekniset säännökset pannaan täytäntöön tarvittaessa Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan edellyttämien kansallisesti asetettujen tavoitteiden tarkentamisella. Suomen kansalliset tavoitteet on edellisen kerran päivitetty vuonna 2019.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnitelmat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin hallitus päätti asettaa 16.7.2020 erillisen työryhmän selvittämään juomavesidirektiivin täytäntöönpanoa vaativia toimenpiteitä. Työryhmä tuotti tutkimuksen hyvälaatuisen talousveden saatavuudesta (*En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet*), joka valmistui 15.10.2021. Ruotsi on

jaettu viiteen vesipiiriin, ja jokaisessa vesipiirissä on lääninhallitus, joka toimii vesiviranomaisena. Vesiviranomaiset, meri- ja vesiviranomainen (*Havs- och vattenmyndigheten*) ja Ruotsin geologinen tutkimuslaitos (*Sveriges geologiska utredning*) muodostavat Ruotsin vesihallinnon.

Riskiperusteinen lähestymistapa on Ruotsin lainsäädännön kannalta merkittävin kokonaisuus juomavesidirektiivin täytäntöönpanossa. Direktiivin mukainen riskiperusteinen lähestymistapa perustuu kolmeen tekijään: 1) vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden riskinarviointi, 2) toimitusjärjestelmien riskinarviointi ja 3) kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi. Vesiviranomaiset huolehtivat vesiputedirektiivissä säädetystä velvoitteista samoin kuin juomavesidirektiivissä säädetystä velvoitteista, jotka koskevat vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden riskinarviointia. Koska vedenottopisteiden vedenmuodostumisaluetta ei ole määritelty direktiivissä, on selvityksessä pohdittu käsitteen sisältöä, ts. sitä, onko vedenmuodostumisalue koko se alue, josta sade tai muu vesi voi virrata tai valua juomavedeksi tarkoitetulle vedenottopisteelle.

Veden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista ja tuotteista säädetään Ruotsissa elintarvikelaissa (*Livsmedelslagen* 2006:805). Lain 3 §:ssä vesi rinnastetaan elintarvikkeeksi. Lain 2 §:ssä tarkennetaan, että elintarvikkeiden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet kuuluvat elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista ja direktiivin 80/509/ETY ja 89/109/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1935/2004 soveltamisalaan. Asetuksen 1.3 c kohdan mukaan asetusta ei sovelleta julkisten ja yksityisten vesilaitosten pysyviin rakenteisiin ja laitteisiin. Näin ollen juomavesidirektiivin 11 artiklan mukaiset veden kanssa kosketuksissa olevat materiaalit ja tuotteet eivät ole Ruotsin elintarvikelain soveltamisen piirissä. Ruotsin elintarvikelainsäädännön sääntely veden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista ja tuotteista ulottuu ainoastaan juomaveteen, joka on tullut hanasta, ei kuitenkaan vedenotto-pisteen ja hanan välillä olevaan veteen. Elintarvikelainsäädännön soveltamisalaan kuuluvat lähinnä pullot tai pakkaukset, jotka puolestaan eroavat putkista, hanoista ja muista vastaavista juomaveden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista tai tuotteista. Näin ollen juomaveden kanssa kosketuksissa olevat tuotteet kuuluisivat Ruotsissa kaavoitus- ja rakennuslainsäädännön soveltamisalaan (*plan- och bygglagstifningen*).

Tuotteiden markkinavalvonnan osalta selvityksessä todetaan, että Euroopan komissio antaa loppumateriaalien testausta ja hyväksymistä koskevat tarkemmat säännökset myöhemmin erillisessä täytäntöönpanosäädöksessä. Tämän jälkeen Ruotsissa voidaan antaa uusia säännöksiä valmistusaineen testaamisesta ja hyväksymisestä sekä kiellosta saattaa hyväksymättömiä loppumateriaaleja sisältäviä tuotteita markkinoille.

Yleisölle tiedottaminen veden laadusta, hinnasta ja kulutuksen määrästä sekä muista juomavesidirektiivin 17 artiklan velvoittavista tiedoista on Ruotsissa ehdotettu talousvettä tuottavan tai toimittavan laitoksen velvollisuudeksi, koska laitos on se taho, jolla tämä tieto on ja jolla on paras mahdollisuus toimittaa tietoa eteenpäin. Yleisölle tiedottamisesta on tehdyssä selvityksessä todettu, että kaikki, jotka ovat juomavesidirektiivin 17.2 artiklan mukaisesti oikeutettuja tiedonsaantiin, eivät välttämättä ole tiedonantovelvollisuuden piirissä olevan laitoksen asiakkaita.

6 Lausuntopalaute

Lausuntoyhteenveto (täydennetään)

Ympäristönsuojelulain 222 §:n muutosluonnos on ollut aikaisemmin lausunnolla muun hallituksen esitysluonnoksen yhteydessä vuonna 2019 (YM014:00/2019¹⁶). Tällöin pykälää ei sisällytetty loppulliseen esitykseen. Vuonna 2019 saatu tätä pykälää koskeva lausuntopalaute on otettu huomioon esitykseen sisältyvän asiaa koskevan ympäristönsuojelulain muutosehdotuksen valmistelussa.

Lisäksi ympäristönsuojelulain 222 §:n muutosluonnos on ollut vuonna 2020 lausunnolla osana henkilötietojen käsittelyä koskevaa hallituksen esitysluonnosta (YM030:00/2018¹⁷). Lainvalmistelu ei tuolloin johtanut esityksen antamiseen. Myös tähän esitysluonnokseen saatua asiaa koskevaa lausuntopalautea on hyödynnetty valmistelussa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Terveystieteiden lakien muuttaminen

16 §. Soveltamisala. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan lisäämällä lain 5 lukuun uusi pykälä soveltamisalasta, jolloin voimassa olevan lain 16 § siirtyisi uudeksi 16 a §:ksi. Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi osaa määreistä, jotka voimassa olevassa laissa liittyvät keskeisesti talousveden määritelmään. Lisäksi pykälässä rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset vedet, joihin ei sovelleta juomavesidirektiivin säännöksiä joko koko direktiivin soveltamisalarajauksen mukaisesti tai artiklakohtaisesti sellaisten toimintojen, joiden osalta juomavesidirektiivi antaa kansallista liikkumavaraa päättää soveltamisalan rajaamisesta.

Talousveden hankinta voidaan toteuttaa joko siten, että kiinteistö liittyy talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoverkostoon tai talousvesi voidaan ottaa veden käyttäjän omilla laitteilla. Talousvesi voidaan toimittaa myös tankeista. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tätä lukua sovellettaisiin ihmisten käyttöön tarkoitettuun talousveeteen, jota hankitaan edellä mainituilla tavoilla tai pakataan pulloihin tai säiliöihin. Momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain talousveden määritelmästä tarkenne veden toimittamistavasta. Veden toimitustapaa koskeva siirto talousveden määritelmästä soveltamisalaan selkeyttäisi talousveden määritelmää sekä tulkinnaa siitä, mihin talousvettä koskevia säännöksiä sovelletaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että mitä tässä luvussa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi momenttiin voimassa olevan lain 16 §:n 3 momentista. Suomessa on yleistä, että ns. tukkuvesilaitos toimittaa vettä toiminnanharjoittajalle, joka toimii talousvettä toimittavana laitoksena. Vakiintuneen tulkinnan mukaan tukkuvesilaitosta ei kuitenkaan pidetä talousvettä toimittavana laitoksena, koska sillä ei ole asiakkaina veden loppukäyttäjiä, vaan talousvettä toimittavana laitoksena pidetään ainoastaan toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa talousveden veden loppukäyttäjille.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tätä lukua ei sovellettaisi:

1) veteen, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen taikka muuhun vastaavaan tarkoitukseen, jossa ihmisten altistuminen vedelle on vähäistä;

¹⁶ Linkki hankkeen verkkosivulle: <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM014:00/2019>

¹⁷ Linkki hankkeen verkkosivulle: <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM030:00/2018>

2) luontaisiin kivennäisvesiin, jotka Ruokavirasto on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti;

3) vesiin, jotka ovat ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY lääkinnälliseen tarkoitukseen käytettäviä vesiä.

Momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 16 §:n 2 momentti, jolla voimassa olevassa laissa tarkennetaan talousveden määritelmää jättämällä luonnon kivennäisveden lisäksi eräisiin tarkoituksiin käytettävät vedet lain soveltamisalan ulkopuolelle. Momentin siirto talousveden määritelmästä soveltamisalaan selkeyttäisi talousveden määritelmää. Yksinomaan peseytymiseen tarkoitettu vesi ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi siirretyn momentin mukaisista toiminnoista, joihin lukua ei sovelleta, koska juomavesidirektiivissä säädetään eräiden artikloiden osalta myös lämpimästä käyttövedestä, jota käytetään ensisijaisesti peseytymiseen. Käyttövesi, eli muihin käyttötaroituksiin kuin talousvedeksi käytettävä vesi, mukaan luettuna lämmin käyttövesi, ei kuitenkaan edelleenkään kuuluisi talousveden määritelmään.

Käyttövedestä ei kuitenkaan saa aiheutua haittaa ihmisten terveydelle. Kylmään käyttövedeen sovellettaisiin terveydensuojelulain yleisiä velvoitteita veden terveydelle haittomuudesta. Kylmää käyttövedettä on esimerkiksi rakennusten vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa määriteltyyn erityiseen vesilaitteistoon johdettava vesi. Erityisiä vesilaitteistoja voi olla teollisuuslaitoksissa tai muissa vastaavissa laitoksissa. Erityisestä vesilaitteistosta on myös kyse, jos esimerkiksi hulevesiä tai pintavettä mahdollisesti käytetään kiinteistöllä pihan kasteluun, pesuvenenä, WC-istuimen huuhteluvetenä taikka sprinklerilaitteistoissa, suihkulähteissä, uima-allaslaitteissa, poreammeissa, kylpytynnyreissä ja vastaavissa kohteissa. Lämpimään käyttövedeen sovellettaisiin lisäksi jäljempänä pykäläkohtaisesti säädettyjä terveydensuojelulain säännöksiä, koska ihmisten altistuminen lämpimälle vedelle on peseytymisen kautta suurempaa kuin kylmälle käyttövedelle.

Luontaisten kivennäisvesien osalta tarkennettaisiin, että niillä tarkoitetaan vesiä, jotka Ruokaviraston on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti. Lääkinnällisiin tarkoituksiin käytettävien vesien, joihin juomavesidirektiivin mukaan direktiiviä ei sovelleta, määritelmää tarkennettaisiin siten, että sillä tarkoitetaan lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY mukaisia vesiä.

Uudessa 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että talousvedeen, jota talousvettä toimittava laitos toimittaa tai jota käytetään keskimäärin vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin osana kaupallista tai julkista toimintaa, ei sovelleta 19 a–19 c §:ää. Terveydensuojelulain yksityiskohtaisia riskienhallintaan liittyviä säännöksiä ei siten sovellettaisi pieniin talousvettä toimittaviin laitoksiin. Tällaisia laitoksia ei kuitenkaan vapautettaisi kokonaan riskinarvioinnista ja riskienhallinnasta, vaan riskiperusteisen lähestymistavan yleisiä periaatteita sovellettaisiin myös niihin. Suurin osa talousvedeen liittyvistä ja veden käyttäjille terveyshaitan mahdollisuutta aiheuttavista häiriötilanteista Suomessa sattuu nimenomaan pienissä talousvettä toimittavissa laitoksissa. Riskiperusteisen lähestymistavan on yleisesti todettu olevan kaikkein tarkoituksenmukaisin keino häiriötilanteiden ennalta ehkäisemiseksi. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista säätää riskiperusteisen lähestymistavan yleisistä periaatteista soveltamisesta myös pienille talousvettä toimittaville laitoksille. Koska juomavesidirektiiviä ei sovelleta tällaisiin laitoksiin, niille voitaisiin säätää kansalli-

sesti niiden resurssit huomioon ottaen kevyemmästä talousveden laatuun vaikuttavien riskien arvioinnista ja hallinnasta kuin direktiivi edellyttää, ja siten edistää kansanterveyttä ja vähentää talousveden liittyvien häiriötilanteiden määrää.

Juomavesidirektiivin mukaista riskinarviointia ei sovellettaisi myöskään pienimuotoiseen kaupalliseen tai julkiseen toimintaan, joiden talousveden hankinta perustuu omasta vesilähteestä kuten kaivosta otettavan veden käyttöön. Tällaisilla toimintaa harjoittavilla tarkoitettaisiin esimerkiksi julkisen toiminnan osalta pieniä kyläkouluja sekä kaupallisen toiminnan osalta pienimuotoista lomakiinteistöjen vuokraustoimintaa tai kaupallista elintarvikehuoneistokäyttöä kuten kioskeja tai pieniä kahviloita. Juomavesidirektiivin laajuksen riskinarvioinnin edellyttämistä tällaisilta pieniltä toimijoilta voidaan pitää kohtuuttomana. Riskinarviointi on tärkeää myös näille toimijoille, jonka vuoksi niille olisi tarkoitus säätää alempiasteisessa lainsäädännössä velvollisuus riskinarviointiin, mutta ei niin laajamittaisesti kuin juomavesidirektiivi edellyttää.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yksinomaan Suomen aluevesillä liikennöiviin merialuksiin, jotka kuljettavat matkustajia, käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa ja johtavat sitä talousvedeksi, ei sovellettaisi 19 a §:ää. Uudella 5 momentilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 3 artiklan 2 alakohta, jossa säädetään siitä, että merivedestä raakavettä ottavien, sitä suolaa poistamalla talousvedeksi puhdistavien ja matkustajia kuljettavien merialusten ei tarvitsisi tehdä meriveden laatuun vaikuttavaa riskinarviointia. Säännös koskisi vain Suomen aluevesillä liikennöiviä aluksia, koska kansainvälisillä vesillä liikennöiviin aluksiin sovelletaan terveydensuojelulain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettuja kansainvälisiä säännöksiä. Tällaisten yksinomaan Suomen aluevesillä liikennöivien alusten määrä on pieni.

Pykälän 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020. Pykälään on tarpeen lisätä informatiivinen viittausäännös markkinavalvonta-asetukseen, koska juomavesidirektiivin 11 artiklan mukaan sitä sovelletaan artiklan soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin. Markkinavalvonta-asetuksella on vahvistettu yleiset puitteet Euroopan unionin maissa tehtävälle markkinavalvonnalle. Sen täytäntöönpanolla on yhdenmukaistettu markkinavalvontasääntelyä ja viranomaisten valvontamenettelyjä kansallisella tasolla.

16 a §. Määritelmät. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 a §, johon siirrettäisiin voimassa olevan lain 16 §:ssä säädetyt talousvettä koskevat määritelmät. Pykälään ehdotetaan neljän uuden määritelmän lisäämistä ja yhden määritelmän poistamista (vedenotto). Lisäksi ehdotetaan yhden määritelmän siirtämistä talousvesiasetuksesta lakiin.

Pykälän ensimmäisen momentin 1 kohdaksi ehdotetaan talousveden määritelmää, jonka mukaan talousvettä on juomavesi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin sekä pulloihin tai säiliöihin pakattavan vesi, joiden osalta määritelmä ei muuttuisi aiemmasta. Aiempaa määritelmää vastaavasti talousvedellä tarkoitettaisiin myös vettä, jota elintarvikealan toimija käyttää elintarvikelain (297/2021) 5 §:n 2 momentin mukaisessa elintarvikehuoneistossa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen tai markkinoille saattamiseen. Elintarvikehuoneistolla tarkoitetaan mitä tahansa elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004, jäljempänä *elintarvikeasetus*, 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua rakennusta,

huoneistoa ja niiden osaa sekä mitä tahansa muuta tilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään. Elintarvikehuoneisto voi olla rekisteröity tai hyväksyty. Alkutuotantopaikkaa ei pidetä elintarvikehuoneistona.

Lisäyksenä aiempaan määritelmään tarkennettaisiin direktiivin mukaisesti, ettei talousvedellä kuitenkaan tarkoitettaisi vettä, jota käytetään elintarvikehuoneistossa erityistarkoituksiin. Elintarvikeasetuksen ja eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 853/2004 mahdollistetaan niin sanotun puhtaan meriveden ja puhtaan veden käyttö tiettyihin tarkoituksiin. Suomi on lisäksi saanut Euroopan unionin elintarvikehygienialainsäädännön vettä koskevista vaatimuksista kansallisia mukautuksia, joista säädetään elintarvikelain nojalla elintarvikehygieniasta annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (318/2021). Juomavesidirektiivin 3 artiklan 5 alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat myöntää vapautuksen juomavesidirektiivin soveltamisesta tällaiselle vedelle, jos toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat vakuuttuneita siitä, että veden laatu ei voi vaikuttaa valmiiden elintarvikkeiden turvallisuuteen. Elintarvikehygienialainsäädännössä määritellyissä tarkoituksissa saisi jatkossakin käyttää puhdasta merivettä tai puhdasta vettä. Elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarviketurvallisuuden valvonnasta ja olisi juomavesidirektiivissä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen näiden poikkeusten osalta. Juomavesidirektiivissä edellytetään lisäksi, että kyseisten elintarvikehuoneistojen vedenhankinnassa noudatetaan erityisesti vaarojen analysoinnin ja kriittisten valvontapisteiden periaatteita koskevia asiaankuuluvia velvoitteita ja unionin asiaankuuluvan elintarvikelainsäädännön mukaisia korjaavia toimenpiteitä. Siten elintarvikealan toimijan olisi huomioitava puhtaan veden tai puhtaan meriveden käyttö elintarvikelain 15 §:n mukaisessa omavalvonnassaan. Puhdas vesi tai puhdas merivesi ei täten ole juomavesidirektiivissä tarkoitettua ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä, eikä terveysuojelulaissa tarkoitettua talousvettä.

Pykälän ensimmäisen momentin 2 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi vedenottamon määritelmä. Vedenottamosta, sen omistajasta ja kaivossa tai muussa vedenottamossa olevan veden omistamisesta sekä vedenottamon suoja-alueesta ja sitä koskevista määräyksistä säädetään vesilaissa (587/2011). Terveysuojelulaissa ei ehdotettujen muutosten jälkeen enää mainita vedenottamon käsitettä, vaan laissa viitataan veden ottoon yleisempänä käsitteenä.

Pykälän ensimmäisen momentin 2 kohdaksi ehdotetaan siirrettäväksi momentin 3 kohdasta talousvettä toimittavan laitoksen määritelmä. Määritelmä ei muuttuisi sisällöllisesti siitä, mitä se on voimassa olevassa laissa. Se kuitenkin yksinkertaistuisi, koska osa voimassa olevan lain talousvettä koskevasta määreestä ehdotetaan sisällytettäväksi uuteen 16 §:ään. Talousvettä toimittavia laitoksia ovat ensinnäkin vesihuoltolain mukaiset talousvettä toimittavat vesihuoltolaitokset. Vesihuoltolaissa tarkoitettun vesihuoltolaitoksen kokorajana on, että laitos toimittaa talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelee vähintään 50 henkilöä. Talousvettä toimittavia laitoksia ovat myös tätä pienemmät toiminnanharjoittajat, kuten osuuskunnat tai muut yhteenliittymät, jotka toimittavat talousvettä vesijohtoverkoston kautta. Talousvettä toimittavaksi laitokseksi sen sijaan ei katsota kuuluvan sellaisten kiinteistöjen yhteenliittymiä, joista jokainen ottaa vettä samasta vesilähteestä omilla laitteillaan.

Toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä tankeista säännöllisesti esimerkiksi sellaisille alueille, joissa liittyminen talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoverkostoon ei ole mahdollista, sovelletaan talousvettä toimittavaa laitosta koskevia säännöksiä. Yleisimmin talousveden toimittaminen tankeista on kuitenkin tilapäistä, ja se liittyy joko yleisötilaisuuksiin taikka häiriötilanteisiin, jotka

koskevat raakaveden tilapäistä vähyyttä, talousvettä toimittavan laitoksen toimitukseen liittyviä häiriöitä, veden saastumista tai saastumisvaaraa. Näissä tapauksissa ei ole kyse talousvettä toimittavasta laitoksesta. Talousvettä tankista muutoin kuin tilapäisesti toimittavan on kuitenkin huolehdittava siitä, että tankkiin laitettava vesi täyttää talousveden laatuvaatimukset ja että tankki tai jake-lussa käytettävät materiaalit eivät heikennä veden laatua siten, että talousveden laatuvaatimusten täytyminen vaarantuu. Samaa sovelletaan myös, jos tankissa olevaa vettä tarjotaan tai jaetaan talousvetenä käytettäväksi liikkuvissa yksiköissä kuten junissa tai laivoissa, eli tällaisia liikkuvia yksiköitä ei tulkita talousvettä toimittaviksi laitoksiksi. Talousvesi voidaan hankkia myös pulloista tai säiliöistä, joihin pakattavaa vettä talousvettä koskevia säännöksiä sovelletaan. Pulloon tai säiliöön pakkaamisen jälkeen veteen ei sovelleta talousvettä koskevia säännöksiä, vaan elintarvikelainsäädäntöä, eikä toiminnanharjoittajaa myöskään tällöin tulkita talousvettä toimittavaksi laitokseksi, vaan elintarvikealan toimijaksi.

Momentin 3 kohdan vedenjakelun alueen määritelmään ei ehdoteta muutoksia. Vedenjakelun alueesta ja sen ilmoittamisesta säädetään lain 18 a §:ssä, joten olisi perusteltua pitää määritelmä laissa.

Momentin 4 kohdaksi ehdotetaan siirrettäväksi talousvesiasetuksesta vedentuotantoketjun määritelmä vähäisin muutoksin. Määritelmässä käytetään termiä ”vesipiste”, joka on määritelty vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa tarkoittamaan vesikalusteella varustettua vedenottoa.

Momentin 5 kohdaksi ehdotetaan riskiperusteisen lähestymistavan määritelmää siten kuin siitä juomavesidirektiivissä säädetään. Juomavesidirektiivin mukaan talousveteen liittyvä riskiperusteisen lähestymistavan tulee perustua kansainvälisesti tunnustettuihin periaatteisiin, joita ovat etenkin WSP-periaate ja talousveden tuotantoketjun turvallisuuteen vaikuttavien riskien ja häiriötilanteiden hallintaan laadittu eurooppalainen standardi EN 15975–2, jossa WSP-periaate kuvataan standardina. WSP-periaatteen mukaan talousveden laatuun vaikuttavat vaarat ja vaaratilanteet tunnistetaan, niiden aiheuttamat terveysriskit arvioidaan ja riskien vähentämiseksi tai vaaran poistamiseksi tunnistetaan hallintakeinoja. Kaikkien WSP-mallin osa-alueiden tulee kohdistua koko vedentuotantoketjuun. Ehdotettu riskiperusteisen lähestymistavan määritelmä kattaisi WSP-mallin ja standardin SFS-EN 15975–2 mukaisen toimintatavan. Riskiperusteisen lähestymistavan määritelmä ei sisältäisi tunnistettujen riskien hallintatoimenpiteiden toteuttamista. Niiden toteuttaminen tapahtuisi talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan sekä viranomaisten toimenpiteiden kuten määräysten antamisen tai lupakäytäntöjen kautta.

Momentin 6 kohdaksi ehdotetaan määritelmää rakennusten vesilaitteistosta, jolla korvattaisiin talousvesiasetuksessa oleva määritelmä kiinteistön vesilaitteistosta. Rakennuksen vesilaitteistolla tarkoitettaisiin juomavesidirektiivin määritelmää ”kiinteistön vesijärjestelmä”. Vesilaitteisto on vakiintunut termi Suomessa. Lainsäädännössä sitä käytetään esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain nojalla annetussa ympäristöministeriön asetuksessa vesi- ja viemärlaitteistoista (1047/2017).

Talousvesiasetuksesta siirrettäväksi ehdotettuun määritelmään ehdotetaan tehtäväksi muutamia tarkennuksia. Ensinnäkin määritelmässä viitattaisiin sekä yksityisiin että julkisiin rakennuksiin, joihin komission juomavesidirektiivin täytäntöönpanosta antamien ohjeiden mukaan kansallisessa lainsäädännössä tulisi viitata. Toiseksi, määritelmässä viitattaisiin vesijohtojen ja laitteiden lisäksi vesikalusteisiin, erityisiin vesilaitteistoihin ja vesipisteeseen, jotka on määritelty edellä mainitussa ympäristöministeriön asetuksessa. Määritelmän lisääminen lakiin olisi perusteltua, koska laissa säädetään uutena asiana kiinteistöjen vesilaitteistojen riskienhallinnasta. Määritelmään ehdotetut tarkennukset sijoisivat terveydensuojelulain säännökset maankäyttö- ja rakennuslain ja sen nojalla annettujen säädösten rakennusten terveyteen ja turvallisuuteen liittyvään sääntelyyn.

Momentin 7 kohdaksi ehdotetaan uutta määritelmää lämpimästä käyttövedestä. Lämmin käyttövesi ei ole talousvettä, eikä siitä ole aiemmin säädetty terveydensuojelulaissa. Juomavesidirektiivin perusteella nyt muutettavaksi ehdotettu terveydensuojelulaki sisältää kuitenkin säännöksiä, joita tulisi soveltaa lämpimään käyttöveteen, mistä syystä olisi perusteltua lisätä määritelmä lakiin. Vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa tarkoitetaan lämpimällä käyttövedellä talousvedestä lämmittämällä tehtyä vettä. Tässä laissa lämpimällä käyttövedellä tarkoitetaan myös muusta vedestä kuin talousvedestä lämmitettyä vettä. Tällaisia vesiä voivat olla esimerkiksi leirintäalueiden pesutilat, joihin johdetaan lämmitettyä luonnon vettä.

Momentin 8 kohdaksi ehdotetaan uutta määritelmää ensisijaisista tiloista. Juomavesidirektiivin 10 artiklan mukaan kiinteistöjen vesijärjestelmien riskienhallinnassa olisi keskityttävä erityisesti ensisijaisien tilojen vesijärjestelmien riskienhallintaan. Direktiivin määritelmään mukaan ensisijaisilla tiloilla tarkoitetaan ”suuria muita kuin kotitalouden käyttöön tarkoitettuja tiloja, joissa monet käyttäjät mahdollisesti altistuvat veteen liittyville riskeille, erityisesti julkiseen käyttöön tarkoitettuja suuria tiloja, sellaisina kuin jäsenvaltiot ovat ne määrittäneet”. Ehdotettu määritelmä vastaisi direktiivin määritelmää. Yksityiskohtainen luettelo ensisijaisista tiloista säädettäisiin 19 c §:ssä.

17 §. Yleiset laatuvaatimukset. Pykälän otsikko esitetään muutettavaksi. Voimassa olevassa laissa pykälän otsikko on ”yleiset vaatimukset ja niistä poikkeaminen”. Pykälässä säädetään nykyisellään talousveden yleisten laatuvaatimusten lisäksi niistä poikkeamisesta. Lainsäädännön selkeyttämiseksi poikkeamista koskevat pykälän säännökset ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 17 a §:ään.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säilytettäväksi talousveden yleinen ja ehdoton laatuvaatimus siitä, että talousveden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa soveltuvaa. Momentista ehdotetaan siirrettäväksi veden käsittelyssä ja jakelussa käytettäviä aineita, laitteita ja materiaaleja koskeva säännös uuteen 17 b §:ään, koska juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi mainituista asioista tulee säätää nykyistä tarkemmin.

Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi muutettuna voimassa olevan lain 20 §:n 1 momentista säännökset siitä, kenen vastuulla talousveden laatuvaatimusten täytyminen on. Mainitussa lainkohdassa säädetään, että talousvettä toimittavan laitoksen ja veden käyttäjän, joka ottaa talousvettä omilla laitteillaan, on huolehdittava siitä, että talousvesi täyttää 17 §:n 1 momentissa tarkoitettut vaatimukset. Momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että kiinteistölle toimitettavan talousveden osalta talousvettä toimittava laitos vastaa siitä, että toimitettu talousvesi täyttää 1 momentissa tarkoitettut vaatimukset siinä kohdassa, jossa kiinteistön vesijohto on liitetty laitoksen vesijohtoverkoston. Myös vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa säädetään siitä, että rakennuksen vesilaitteistoon saa johtaa vain talousvedelle asetetut laatuvaatimukset täyttävää vettä.

Momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että kiinteistön omistajan tai haltijan olisi huolehdittava siitä, että toimitetun talousveden laatu ei heikenny ihmisten terveydelle haitalliseksi kiinteistön vesilaitteiston vuoksi. Tarkennukset vastaisivat voimassa olevaa oikeuskäytäntöä. Kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon säädetään vesihuoltolain 3 luvussa. Vesihuoltolain 14 §:ssä säädetään vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta huolehtia siitä, että laitoksen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset. Lisäksi vesihuoltolain 13 §:n mukaan säädetään kiinteistön vesihuoltolaitteisto tulee pitää sellaisessa kunnossa ja sitä tulee käyttää siten, että siitä ei aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle.

Jos kiinteistöä ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen verkostoon, kiinteistön ja sen alueella sijaitsevien rakennusten vesihuolto toteutetaan vedenkäyttäjän omilla laitteilla. Momentissa ehdotetaan tarkennettavaksi, että tällöin talousveden laadusta vastaa veden ottaja. Yksittäiset kotitaloudet ja toiminnanharjoittajat vastaavat siten itse hankkimansa talousveden laadusta ja veden hankintaan käytettävästä vesilaitteistosta. Jos veden ottaja on samalla kiinteistön tai rakennuksen omistaja, tulee soveltaa maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:n säännöksiä siitä, että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan siten, että se on terveellinen ja turvallinen rakennuksen vesihuolto huomioon ottaen, eikä rakennuksesta saa sen käyttöaikanaakaan aiheutua terveyden vaarantumista veden vuoksi. Veden ottajana ei kuitenkaan pidetä veden käyttäjää, joka on vuokrannut kiinteistön tai rakennuksen tai sen osan yksityiseen käyttöön, julkiseen tai kaupalliseen toimintaan tai elintarvikehuoneistona käytettäväksi. Tällöin kiinteistön tai rakennuksen omistaja on vastuussa talousveden laatuvaatimusten täyttymisestä ja siitä, että kaivosta tai muusta vedenottopisteestä otettavasta vedestä tai rakennuksen vesilaitteistosta ei aiheudu terveyshaittaa. Toiminnanharjoittajan on kuitenkin huolehdittava esimerkiksi omavalvonnalla siitä, että toiminnassa käytettävä vesi täyttää talousveden laatuvaatimukset.

Muutakin kuin talousveden laatuvaatimukset täyttävää vettä voidaan johtaa rakennukseen. Tällöin on kyseessä vesi- ja viemärlaitteistoasetuksessa määritelty erityinen vesilaitteisto, josta mainitussa asetuksessa säädetään, ettei sillä saa olla suoraa yhteyttä rakennusten vesilaitteistoon, joka on liitetty vesihuoltolaitoksen verkostoon, eli laitteistoon, jolla rakennukseen johdetaan talousvettä. Eriytyiseen vesilaitteistoon johdettua vettä ei saa käyttää talousvetenä, eikä sillä saa olla suoraa yhteyttä rakennuksen vesilaitteiston vesipisteisiin, joista otetaan tai voidaan olettaa otettavan talousvettä.

Voimassa olevan lain tässä momentissa säädetään vedentuotantoketjun riskienhallinnassa huomioon otettavista tekijöistä. Koska juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi riskienhallintaan liittyviä terveysuojelulain säännöksiä on tarkennettava, ehdotetaan riskienhallintaan liittyvät säännökset siirrettäväksi niitä koskevien aineellisten säännösten yhteyteen eli 19 a §:n 2 momentiksi raakaveden riskienhallinnan osalta ja 19 b §:n 2 momentiksi talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinnan osalta.

Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan säännös siitä, missä kohdassa veden tuotantoketjua talousveden laatuvaatimusten tulee täytyä. Laatuvaatimusten täyttymiskohtaa koskevaan säännökseen ei ole tehty muutoksia uudessa juomavesidirektiivissä. Kansallisesti siitä säädetään talousvesi-asetuksessa, josta säännös ehdotetaan siirrettäväksi sellaisenaan lakiin. Siirto ei vaikuttaisi säännöksen sisältöön, mutta on perusteltua perustuslain 80 §:n valossa.

Pykälän uudessa 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että myös lämpimän käyttöveden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa soveltuvaa. Kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, että kiinteistön vesilaitteisto ei heikennä myöskään lämmitetyn käyttöveden laatua siinä määrin, että siitä voi aiheutua terveyshaittaa.

Pykälän 5 momentti pysyisi ennallaan voimassa olevan lain asetuksenantovaltuuden osalta antaa tarkempia säännöksiä talousveden laatuvaatimuksista sekä muista veden laatuun vaikuttavista seikoista sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Valtuutta kuitenkin tarkennettaisiin nykyisestä siten että, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa säännöksiä myös talousveden laatuvaatimuksesta, kuten jo olemassa olevan oikeuskäytännön mukaisesti tehdään. Voimassa olevan lain tässä momentissa säädetty asetuksenantovaltuus veden desinfioinnista, riittävästä käsittelystä, käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista sekä johtamis- ja käsittelylaitteiden materiaalien terveydelli-

sistä ominaisuuksista ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 17 b §:ään, koska juomavesidirektiivin täytäntöön panemiseksi näistä seikoista ehdotetaan säädettäväksi terveydensuojelulaissa entistä tarkemmin.

17 a §. *Laatuvaatimuksista poikkeaminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 a §, johon ehdotetaan siirrettäväksi vastaavat säännökset voimassa olevan lain 17 §:stä. Laatuvaatimuksista säädettäisiin 17 §:ssä ja niistä poikkeaminen uudessa 17 a §:ssä. Muutos ei sinällään vaikuttaisi lainsäädännön sisältöön, mutta sillä selkeytettäisiin lain talousvettä koskevaa lukua.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 17 §:n 4 momentin alkuosa, jossa säädetään siitä, että aluehallintovirasto voi myöntää poikkeuksen talousveden laatuvaatimusten täyttämistä. Säännöksessä tarkennettaisiin sitä, että poikkeus voidaan myöntää vain kemiallisen laatuvaatimuksen täyttämistä, mikä on nyt mainittu talousvesiasetuksessa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan lain 17 §:n 4 momentin viimeinen virke poikkeuksen myöntämisen yleisistä edellytyksistä. Yleisenä edellytyksenä poikkeuksen myöntämiselle on, että poikkeus voidaan myöntää ainoastaan silloin, kun talousveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu terveyshaittaa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi talousvesiasetuksen 21 §:stä lakiin säännös siitä, että jos talousvettä toimittavalle laitokselle on myönnetty poikkeus, laitoksen tulee tiedottaa poikkeuksesta, sen syistä, sisällöstä ja suunnitelluista korjaustoimenpiteistä vedenkäyttäjille.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä ja poikkeusta koskevasta hakemusmenettelystä.

17 b §. *Vedentuotantoketjussa käytettävät kemikaalit, materiaalit ja tuotteet.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 b §, jossa ehdotetaan säädettäväksi veden kanssa kosketuksiin joutuvien kemikaalien, materiaalien ja tuotteiden hygieniää koskevista vaatimuksista ja hyväksyttävyydestä käytettäväksi talousveden tuotantoketjussa. Voimassa olevaa lainsäädäntöä tarkennettaisiin niillä uusilla säännöksillä, joista juomavesidirektiivin nojalla tulee säätää.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi yleinen säännös siitä, että talousveden käsittelyssä käytettävät kemikaalit ja suodatinaineet tai veden tuotantoketjussa käytettävät tuotteet eivät saa heikentää talousveden laatua siten, että talousveden yleinen laatuvaatimus vaarantuu. Momentti korvaisi voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentin toisen virkkeen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi juomavesidirektiivin 11 artiklan 1 alakohdassa ja 12 artiklan 1 alakohdassa säädetty vaatimus siitä, että veden kanssa kosketuksissa olevissa tuotteissa käytetyt materiaalit ja veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit ja suodatinaineet eivät saa vaikuttaa haitallisesti veden väriin, hajuun tai makuun tai lisätä mikrobien kasvua vedessä, eli tuotteet eivät saa vaikuttaa veden käyttökelpoisuuteen. Niistä ei myöskään saa päästä liukenemaan terveydelle haitallisia aineita tai muitakaan aineita veteen enempää kuin niiden käytön kannalta on tarpeellista.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että 1 ja 2 momenttia sovelletaan myös lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa oleviin tuotteisiin. Lämmintä käyttövettä käytetään ennen

kaikkea peseytymiseen, eikä peseytymisenkään saa aiheuttaa terveyshaittaa. Pesuveden tulee olla myös 2 momentissa tarkoitettulla tavalla tarkoitukseensa soveltuva. Tuotteista tai niissä käytetyistä materiaaleista ei saa aiheutua veteen epämiellyttävää hajua tai väriä. Mikrobin kasvun osalta erityisen tärkeää on estää *Legionella*-bakteerien kasvua lämminvesilaitteistossa.

Pykälän 4 momentilla tarkennettaisiin 1 momenttia. Vedenkäsittelyssä saatetaan tarvita myös sellaisia aineita, jotka lisäävät mikrobin kasvua vedenkäsittelyssä. Juomavesidirektiivin talousveden käsittelyssä käytettäviä kemikaaleja ja suodatinaineita koskevassa 12 artiklassa säädetään, että vedenkäsittelyssä käytettävät aineet eivät saa tarkoituksettomasti lisätä mikrobin kasvua. Momentilla pantaisiin täytäntöön direktiivin mainittu artikla.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että pykälässä tarkoitettujen tuotteiden markkinavalvonnassa, ulkorajavalvonnassa sekä muutoksenhaussa markkinavalvontaviranomaisen päätöksiin noudatetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia (1137/2016), jäljempänä markkinavalvontalaki. Juomavesidirektiivissä säädetään, että veden kanssa kosketuksissa oleviin tuotteisiin sovelletaan EU:n markkinavalvonta-asetusta. EU-asetus on sellaisenaan voimassa kaikissa unionin jäsenvaltioissa, ja Suomessa sitä on kansallisesti täydennetty markkinavalvontalailla.

Pykälän 6 momentiksi ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevasta laista 21 §:n informatiivinen viittaussäännös, jonka mukaan talousvedeksi tarkoitettun veden käsittelyssä käytettävien desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa (599/2013).

Pykälän 7 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä niistä juomavesidirektiiviä täydentävistä säädöksistä, joita komissio voi antaa sille juomavesidirektiivissä siirretyn säädösvallan nojalla. Momentin 1 kohdan mukaisesta valtuudesta säädetään nykyisen terveydensuojelulain 17 §:ssä. Momentin 2–4 mukaiset asetuksenantovaltuudet ovat uusia ja liittyvät komissiolle siirretyn säädösvallan antamiseen (ks. jakso 2.2.7).

18 §. Talousvettä toimittavan laitoksen hyväksyminen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka nojalla hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

18 a §. Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmoitus uudesta vedenjakelualueesta koskisi kaikkia talousvettä toimittavia laitoksia, myös 18 §:ssä tarkoitettuja laitoksia, joiden toiminta on hyväksytty. Ilmoituksen tekotapaa ei ehdoteta muutettavaksi, vaan se olisi tehtävä voimassa olevan sääntelyn mukaisesti terveydensuojelulain 13 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Muutoksen tarkoituksena on selkeyttää käytännön valvonnassa esiin tullutta tulkintaongelmaa siitä, tulisiko 18 §:n mukaisen laitoksen tehdä uudesta vedenjakelualueesta 18 §:n mukainen hakemus vai 18 a §:n mukainen ilmoitus. Ilmoitusvelvollisuuden lisääminen 18 §:n mukaisille talousvettä toimittaville laitoksille ei kuitenkaan tarkoita sitä, että toimintansa aloittavan laitoksen, johon sovelletaan 18 §:ää, tulisi tehdä sekä 18 §:n mukainen hakemus että 18 a §:n mukainen ilmoitus. Ilmoitus tulisi tehdä vain uudesta vedenjakelualueesta, koska 18 §:n 3 momentin nojalla on tarkoitus säätää siitä, että toimintansa aloittavan laitoksen hakemukseen tulisi liittää tiedot sen hetkisistä vedenjakelualueista. Sen

sijaan, jos uuteen vedenjakelualueeseen liittyy uutta vedenottoa tai vedenkäsittelyä, olisi aina tehtävä 18 §:n mukainen hakemus, koska tällöin kyseessä on 18 §:ssä tarkoitettu vedenoton tai vedenkäsittelyn olennainen muutos.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siitä, että talousvettä toimittavan laitoksen on pidettävä vedenjakelualuetta koskevat tiedot ajan tasalla. Vedenjakelualan rajausta koskeva tieto olisi ylläpidettävä aluemaisessa paikkatietomuodossa.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa ehdotetaan säädettäväksi ensinnäkin siitä, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen olisi huolehdittava siitä, että vedenjakelualan aluemainen paikkatieto toimitetaan Suomen ympäristökeskukselle. Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi täyttää huolehtimisvelvollisuutensa joko toimittamalla tiedot itse Suomen ympäristökeskukselle tai valvomalla, että talousvettä toimittava laitos toimittaa mainitut tiedot. Jos toiminnanharjoittaja ei itse toimita säädettyjä tietoja, kunnan terveydensuojeluviranomainen voi ottaa itse huolehtiakseen tietojen toimittamisesta tai velvoittaa tiedot toimitettavaksi lain 53 §:n nojalla. Toiseksi momentissa säädettäisiin Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston oikeudesta määrittää, millaisessa paikkatietomuodossa tiedot tulee toimittaa. Paikkatietoaineistoja voidaan esittää monessa eri muodossa, jotka kaikki eivät ole yhteensopivia. Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston tulee terveydensuojelulain mukaisen 4 §:ssä säädetyn ohjausvelvollisuuden nojalla olla ensinnäkin yhteydessä Suomen ympäristökeskukseen sen selvittämiseksi, millaisessa paikkatietomuodossa Suomen ympäristökeskus voi ottaa tietoja vastaan ja toiseksi laatia ohjeistus kunnan terveydensuojeluviranomaisille ja talousvettä toimittaville laitoksille tietojen asianmukaisesta toimittamisesta. Lisäksi Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston tulee ohjata tarkemmin esimerkiksi sitä, millä tavalla ja kuinka usein tiedot tulee päivittää.

Vedenjakelualueiden ylläpitäminen paikkatietomuodossa on tärkeää talousvettä toimittavien laitosten ja kunnan terveydensuojeluviranomaisten hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Juomavesidirektiivi edellyttää, että viimeisimmät ajantasaiset talousveden laatua koskevat tiedot ovat saatavilla vedenkäyttäjille tietoverkossa. Vaatimuksesta tietojen esittämisestä tietoverkossa ehdotetaan säädettäväksi vesihuoltolain 16 §:n nojalla. Tämä on tarkoitus hoitaa yhden kansallisen verkkosivun, Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän vesi.fi-verkkopalvelun, kautta, jotta jokaisen laitoksen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen ei tarvitsisi perustaa omia verkkosivuja ja huolehtia niiden jatkuvasta päivittämisestä. Talousvettä koskevien tietojen on tarkoitus siirtyä automaattisesti ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmästä (Vati) vesi.fi-verkkosivuille, josta vedenkäyttäjät saavat tiedot yhdestä paikasta valtakunnallisesti. Jotta talousveden laatua koskevat tiedot kohdentuisivat oikealle vedenjakelualueelle, vedenjakelualan aluemainen rajausta paikkatietona tarvitaan vesi.fi-palveluun taustatietona.

19 §. *Riskiperusteisen lähestymistavan yleiset periaatteet.* Aiemmin terveydensuojelulain muuttamisesta annetulla lailla (120/2001) kumottu 19 § ehdotetaan korvattavaksi uudella pykälällä, jossa säädettäisiin riskiperusteisen lähestymistavan yleisistä periaatteista.

Ehdotettu riskiperusteinen lähestymistapa perustuu WSP-periaatteeseen, jota on kuvattu myös standardissa SFS-EN 15975-2. WSP-periaatteen mukaisesta riskienhallinnasta säädetään jo nykyisellään terveydensuojelulakiin ja talousvesiasetukseen vuosina 2016 ja 2017 tehdyillä muutoksilla. Muutokset perustuivat ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun direktiivin 98/83/EY liitteiden II ja III muuttamisesta annettuun komission direktiiviin (EU) 2015/1787, jolla täydennettiin vanhaa juomavesidirektiiviä. Komission direktiivi salli jäsenvaltioille riskienhallinnan huomioon ottamisen talousveden laadun valvonnassa. WSP:n pääperiaatteita on siis sovellettu Suomessa

jo usean vuoden ajan, mutta uudessa juomavesidirektiivissä riskienhallinnasta säädetään tarkemmin kuin aiemmin, minkä vuoksi myös kansallista lainsäädäntöä tulee täydentää tältä osin.

Pykälän 1 momentiksi ehdotetaan yleistä säännöstä siitä, että 16 a §:n 5 kohdassa määriteltyä riskiperusteista lähestymistapaa sovelletaan koko vedentuotantoketjuun. Momentissa säädettäisiin myös juomavesidirektiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti niistä kolmesta osa-alueesta, joihin riskiperusteinen lähestymistapa kohdistuu, eli raakaveden laatuun ja siihen liittyvään vedenmuodostumisalueeseen, talousveden toimitusketjuun ja rakennusten vesilaitteistoihin.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan siirrettävän voimassa olevan lain 20 §:stä velvollisuus ottaa riskiperusteisen lähestymistavan tulokset huomioon toiminnanharjoittajan omavalvonnassa sekä kunnan terveydensuojeluviranomaisen tekemässä talousveden laatua ja harjoitettavan toiminnan olosuhdevalvontaa koskevassa viranomaisvalvonnassa. Riskiperusteisen lähestymistavan tuloksia ovat 16 a §:n määritelmän mukaiset tunnistettujen vaarojen ja vaaratilanteiden aiheuttamien riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi tarkoitetut tarkoituksenmukaiset hallintakeinot, joista vastuussa olevat tahot on myös tunnistettu. Momentissa viitattaisiin vain terveydensuojelulain nojalla tehtävään omavalvontaan ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvontaan. Laitoksen omavalvonta ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen viranomaisvalvonta ei välttämättä kuitenkaan ulotu kaikkiin niihin tahoihin, joiden on tunnistettu olevan vastuussa riskien hallintakeinojen toteuttamiseksi. Tunnistetut riskien hallintakeinot voivat liittyä esimerkiksi juomavesidirektiivissä tarkoitettulla vedenmuodostumisalueella sijaitsevien toimintojen päästöjen vähentämiseen, pohjavesialueen suojelusuunnitelman päivittämiseen, raakaveden laadun yhteistarkkailuun. Uusien toimintojen sijoittumista voidaan ohjata kaavoituksella. Tämän vuoksi viranomaisten ja sidosryhmien välinen yhteistyö tunnistettujen riskien hallintakeinojen toteuttamiseksi on tärkeää.

19 a §. Raakaveden riskienhallinta. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 a § raakaveden laatuun vaikuttavasta riskienhallinnasta. Ehdotus vastaa nykyistä oikeustilaa WSP-periaatteen soveltamisesta ja käytäntöä sen ohjeistuksesta.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi talousvettä toimittavan laitoksen velvollisuudesta huolehtia siitä, että riskiperusteisen lähestymistavan perusteella laaditaan raakaveden terveydellistä laatua koskeva riskienhallinnan toimenpidesuunnitelma. Toimenpidesuunnitelma vastaisi sitä, mitä nykyisin säädetään talousvesiasetuksen 7 a §:n 4–7 alakohdassa, eli siinä tulisi esittää luettelo raakaveden ja sen muodostumisalueeseen liittyvistä tunnistetuista riskeistä, joista voi aiheutu talousveden saastumista, luettelo laitoksen tähän liittyvistä mahdollisista jo käytössä olevista riskienhallintatoimenpiteistä, tiedot siitä, miten näiden riskienhallintatoimenpiteiden toimivuus varmistetaan sekä tarvittaessa suunnitelma uusien riskienhallintatoimenpiteiden käyttöönottamiseksi.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että toimenpidesuunnitelman laatimiseen osallistuvilla tulisi olla riittävä asiantuntemus tähän työhön sekä pääsy mm. eri tietojärjestelmissä oleviin lähtötietoihin, joita riskinarvioinnissa tarvitaan. Suuri osa tiedoista on saatavilla ympäristönsuojelutietojärjestelmästä Avoin tieto –palvelusta.

WSP-periaatteen mukaan toiminnanharjoittaja kokoaa yhteistyöryhmän, joka vastaa toimenpidesuunnitelman laatimisesta. Velvollisuutta varsinaisen työryhmän perustamiseen tai kokoamiseen ei kuitenkaan ehdoteta säädettäväksi, jotta riskienhallintaan liittyvät toimenpiteet saataisiin toteutettua mahdollisimman joustavasti, kunkin talousvettä toimittavan laitoksen erityispiirteet huomioon ottaen ja mahdollisimman vähäisellä hallinnollisella taakalla. Sen sijaan ehdotetaan säädettäväksi, että

tarvittaessa riskienhallintaan liittyvä työ tehdään yhteistyössä 1 momentissa mainittujen viranomais-ten ja muiden keskeisten yhteistyötahojen kanssa. Ehdotettu luettelo yhteistyötahoista, joilla on asi-antuntemusta riskienhallinnan suunnitteluun, vastaa sitä, miten voimassa olevan lainsäädännön mu-kaista riskinarviointia ja riskienhallintaa on ohjeistettu tehtävän. Koska kaikkia mainittuja tahoja ei aina välttämättä tarvita tähän työhön, toiminnanharjoittajalle tulisi voida jättää harkintavaltaa siitä, minkä yhteistyötahojen kanssa riskienhallinta toteutetaan. Tämän vuoksi momenttiin on lisätty tar-kenne yhteistyön tekemisestä tarvittaessa.

Juomavesidirektiivin 8 artiklassa säädetään, että riskinarvioinnissa voidaan hyödyntää vesienhoidon suunnittelussa kerättyjä tietoja vesimuodostuman ominaispiirteistä ja ihmistoiminnan paineista ve-den laadulle. Mainitussa juomavesidirektiivin artiklassa säädetään myös siitä, että riskienhallinnan perusteella määritellyt ennaltaehkäisevät ja riskien vähentämiseksi tehtävät toimenpiteet sisällyte-tään vesienhoidon toimenpideohjelmiin, jos se on tarkoituksenmukaista Vesienhoidon toimenpide-ohjelmia koskevat säännökset sisältyvät vesienhoitolainsäädäntöön. Täten ELY-keskuksen osallis-tuminen raakaveden laatuun liittyvään riskinarviointityöhön olisi tärkeää, koska vesienhoitolain mu-kaan ELY-keskuksella on keskeinen asema vesienhoidon suunnittelussa. Kunnan ympäristönsuoje-luviranomaisen lisäksi ELY-keskus on myös ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen valvonta-viranomainen. Esitykseen sisältyvällä vesihuoltolain 4 §:n muutoksella säädettäisiin myös ELY-keskuksen osallistumisesta tarvittaessa terveydensuojelulaissa tarkoitettuun raakaveden riskienhal-lintaan tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen ja riskienhallinnan toimenpiteiden tunnistami-seen.

Ympäristönsuojelulain 22 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen huolehtii kunnalle kuuluvista ympäristönsuojelulain mukaisista lupa- ja valvontatehtävistä sekä ilmoitusmenettelyistä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on siten vaarojen tunnistamisen ja riskienhallinnan kan-nalta merkittävää tietoa, joten myös sen osallistuminen riskienhallintatyöhön on tärkeää. Vastaa-vasti kuin edellisessä momentissa ELY-keskusten osalta, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistumisesta riskienhallintatyöhön säädettäisiin esitykseen sisältyvällä vesihuoltolain 4 §:n muu-toksella.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen on terveydensuojelulain mukainen valvontaviranomainen talousveden laadun ja toiminnanharjoittajan olosuhdevalvontaan liittyvän säännöllisen valvonnan osalta. Lain 6 §:ssä säädetään, että valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshait-toja ehkäisevää, ja lain voimassa olevan 20 §:n (joka tässä esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi 19 §:n 2 momentiksi) mukaan riskienhallinnan tulokset tulee ottaa huomioon talousveden laadun val-vonnassa ja olosuhdevalvonnassa. Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on myös tarvittava tieto tunnistettujen vaarojen ja vaaratilanteiden aiheuttaman terveysriskin arvioinnissa. Kunnan tervey-densuojeluviranomainen on siten keskeisessä roolissa ensinnäkin riskienhallinnassa ja toiseksi ris-kienhallinnan tulosten huomioon ottamisessa valvonnan keinoin.

Muita momentissa tarkoitettuja keskeisiä viranomaisia voivat olla esimerkiksi kunnan kaavoituk-sesta vastaava viranomainen, koska maankäyttö voi vaikuttaa esimerkiksi pohjaveden laatuun ja asutuksen viemärintiratkaisuihin, ja pelastusviranomainen, joka on toimijana ympäristöonnetto-muuksissa ja jonka kanssa tulisi sopia talousveden saastumiseen liittyvien häiriötilanteiden hoitami-sesta. Häiriötilanteisiin varautuminen ja riskienhallinta liittyvät toisiinsa. Jos hallintatoimenpiteillä ei pystytä poistamaan vaaroja ja vaaratilanteita tai saavuteta riittävää riskienhallinnan tasoa, olisi jäännösriskit otettava huomioon häiriötilannesuunnittelussa.

Momentissa tarkoitettuja muita sidosryhmiä ovat esimerkiksi ympäristölupavelvolliset toiminnanharjoittajat, joiden toiminnasta voi mahdollisesti aiheutua raakaveden pilaantumisen vaaraa. Juomavesidirektiivin 8 artiklan 4 kohdassa veloitetaan jäsenvaltioita varmistamaan tarvittaessa, että pilaantumisen aiheuttajat toteuttavat yhteistyössä veden toimittajien ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa ennaltaehkäiseviä ja riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi suunnattuja toimenpiteitä. Ympäristönsuojelulain 52 ja 62 §:n mukaan ympäristöluvassa on annettava lupavelvolliselle tarpeelliset määräykset ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi sekä päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta. Tällaisten tietojen huomioon ottaminen riskinarvioinnissa ja riskienhallinnassa voisi olla hyödyllistä, ja sillä edistettäisiin potentiaalisten pilaajien osallistumista riskienhallinnan toimenpiteisiin juomavesidirektiivin tarkoittamalla tavalla. Talousvetä toimittavan laitoksen ja muiden toiminnanharjoittajien yhteistyön muotona voisi olla myös esimerkiksi pohjaveden laadun yhteistarkkailu. Ympäristönsuojelulain 63 §:n ja vesilain 3 luvun 11 §:n mukaan lupaviranomainen voi tarvittaessa ympäristöluvassa määrätä useat luvanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. Yhteistarkkailu voi mainittujen säännösten mukaan koskea ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin perustuvaa veloitettua tarkkailua. Käytännössä on toimivaksi ratkaisuksi todettu pohjavesiyhteistarkkailu, jossa vesihuoltolaitos toteuttaa yhteistarkkailua yhteistyössä muiden kyseisen pohjavesimuodostuman alueella pohjaveden tarkkailuun veloitettujen toimijoiden kanssa. Pohjavesiyhteistarkkailulla voidaan kustannustehokkaasti hoitaa usean toiminnanharjoittajan tarkkailuvelvoitteet yhteneväisillä näytteenotto- ja analyysimenetelmillä. Tulosten perusteella saadaan kokonaiskuva pohjaveden tilasta ja mahdollisista talousvesikäyttöä rajoittavista pohjaveden laadun muutoksista. Yhteistyön avulla tehostetaan myös kaikkien toimijoiden sitoutumista riskienhallintatoimiin, jotka alueella todetaan tarpeellisiksi. Juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 alakohdan mukaisesti vedenmuodostumisalueen riskinarviointiin kuuluvassa raakaveden seurannassa voidaan käyttää talousveden ottoon tarkoitettujen vesien, pinta- ja pohjaveden tilan sekä suojelualueiden seurantaa, jota suoritetaan vesienhoitoa varten tai unionin muun lainsäädännön mukaisesti.

Muilla momentissa tarkoitettuja sidosryhmiä voivat olla esimerkiksi sellaisten toimintojen harjoittajat, joille veden laadulla ja toimitusvarmuudella on erityisen suuri merkitys, kuten sairaalat tai merkittävät elintarvikealan toimijat.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että raakaveden riskienhallinnassa voidaan käyttää ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tallennettuja ympäristötietoja. Näitä tietoja ovat esimerkiksi tiedot pohjavesialueen ja sen muodostumisalueen hydrologiasta, hydrogeologisista ominaisuuksista, veden kemiallisesta laadusta ja määrästä sekä ihmistoiminnan paineista veden laadulle. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös siitä, mitä tietoja riskienhallinnassa tulee käyttää. Momentin luettelaman 1 kohdassa tarkoitettujen vedenottamon suoja-alueääräykset ja niiden mukauttamisen tarve tulee ottaa huomioon juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 ja 4 alakohtien nojalla. Tätä ja 2 kohdan pohjavesialueen suojelusuunnitelmaa koskevat säännökset sisältyvät voimassa olevan terveydensuojelulain 17 §:n 2 momenttiin, ja ne ehdotetaan siirrettäväksi tähän momenttiin.

Luettelaman 2 kohtaan ehdotetaan lisättävän vesienhoitosuunnitelma ja vesienhoidon toimenpideohjelma. Juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 alakohdan mukaan riskinarviointiin kuuluvassa vedenmuodostumisalueen kuvauksessa voidaan käyttää hyödyksi vesienhoitoa varten koottuja tietoja, jotka koskevat vedenmuodostumisalueiden määrittelyä ja kartoitusta, suojavyöhykkeiden kartoitusta, jos niitä on vesipuidirektiivin artiklan 3 mukaisesti perustettu, kaikkien vedenmuodostumisalueella olevien vedenmuodostumispisteiden georeferointia ja kuvausta maankäytöstä, valumasta ja veden

muodostusprosesseista vedenmuodostumisalueella. Juomavesidirektiivin tarkoittaman vedenmuodostumisalueen veden laadulle vaaraa aiheuttavien vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamisessa ja arvioinnissa siitä, millaisen riskin ne voivat aiheuttaa talousveden laadulle voidaan direktiivin mainitun kohdan mukaan käyttää vesienhoitoa varten tehtyä tarkastelua ihmistoiminnan vaikutuksesta ja tietoja merkittävistä vesimuodostumiin kohdistuvista paineista.

Luetelman 3 kohdaksi ehdotetaan lisättäväksi vesihuoltolain 15 §:ssä säädetty vesihuoltolaitoksen velvollisuus olla selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta, ja velvollisuus tarkkailla tässä tarkoituksessa käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua sekä laitteistonsa kuntoa. Myös mainittua vesihuoltolain 15 §:ää ehdotetaan tarkennettavaksi tällä esityksellä.

Vesienhoitolain mukaan kunta voi laatia pohjavesialueen suojelusuunnitelman. Suojelusuunnitelman laatiminen ei ole pakollista, eikä laaditulla suojelusuunnitelmalla ole oikeusvaikutuksia. Suojelusuunnitelma on kuitenkin merkityksellinen osana raakaveden riskienhallintaa, koska siinä on usein esitetty riskienhallinnan kannalta tärkeitä tietoja ja toimenpidesuosituksia. Osalla pohjavesialueita ei ole laadittu suojelusuunnitelmaa tai se ei ole ajan tasalla tai riittävän kattava. Suojelusuunnitelmien laatiminen ja päivittäminen on jo nykyisin yhtenä toimenpiteenä vesienhoidon toimenpideohjelmassa, suojelusuunnitelman laatimisen tarve yhtenä mahdollisena raakaveden riskienhallinnan toimenpide-ehdotuksena voi edistää suunnitelmien laatimista.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 1 momentissa tarkoitettu raakaveden terveydellistä laatua koskeva toimenpidesuunnitelma on otettava huomioon talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnassa, jota toteutetaan terveydensuojelulain 2 §:n nojalla. Toimenpidesuunnitelma olisi myös toimitettava ELY-keskukselle, kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja kunnan terveydensuojeluviranomaiselle siinä tarkoituksessa, että terveydensuojelulain ja vesihuoltolain mukaiset viranomaiset voivat ottaa sen huomioon hoitaessaan mainittujen lakien mukaista valvontatehtäväänsä.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että raakaveden riskienhallinnassa tarvittavista tiedoista ja toimintatavoista annettaisiin tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

19 b §. *Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 b §, jossa säädettäisiin riskiperusteisen lähestymistavan soveltamisesta talousveden toimitusjärjestelmään siten kuin siitä säädetään juomavesidirektiivin 9 artiklassa.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan talousvettä toimittavan laitoksen tehtäväksi laatia talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinnan toimenpidesuunnitelma terveyshaittojen ennalta ehkäisemiseksi. Toimenpidesuunnitelmassa olisi otettava huomioon 19 a §:ssä säädetyn raakaveden riskienhallinnan tulokset. Velvollisuudesta säädetään juomavesidirektiivin 9 artiklan 1 kohdassa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan tarkennettavaksi, mitä toimenpiteitä toimitusjärjestelmän riskienhallintaan kuuluu. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi momenttiin voimassa olevan lain 17 §:n 2 momentista sillä tarkennuksella, että termin ”vedenotto” sijasta käytettäisiin yleisempää termiä ”veden otto”.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä veden toimitusjärjestelmää koskevasta toimenpidesuunnitelmasta, siinä tarvittavista tiedoista ja toimintatavoista sekä omavalvonnasta.

19 c §. *Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinhallinta.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 c § ns. ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnasta. Juomavesidirektiivin 10 artiklan mukaan kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarvioinnissa tulisi ensisijaisesti keskittyä näihin ensisijaisiin tiloihin.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että rakennuksen, jota tai jonka osaa käytetään ensisijaisena tilana, omistajan on tehtävä rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallintaan liittyvät toimenpiteet. Koska rakennuksen omistaja ei välttämättä ole itse toiminnanharjoittaja, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana, eikä siten terveydensuojelun valvonnan kohde, veloitetaisiin omistaja toimittamaan riskienhallinnan tiedot sille, joka käyttää rakennusta tai sen osaa toiminnan harjoittamisessaan ensisijaisena tilana.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi toiminnanharjoittajalle velvollisuus esittää rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat tiedot kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, jos viranomaisen sitä pyytää. Juomavesidirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että asianmukaiset valvonta- ja hallintatoimenpiteet kiinteistöjen vesijärjestelmistä aiheutuvien terveystarvikkeiden ennaltaehkäisemiseksi ja välttämiseksi on tehty siten, ettei ihmisten terveys vaarannu. Terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi momentissa ehdotetaan tarkennettavaksi lain 51 §:ää sen osalta, millaisia määräyksiä kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi riskinarvioinnin tulosten perusteella antaa. Ehdotuksen mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi kieltää vesilaitteiston käyttämisen tai antaa rakennuksen omistajalle tai toiminnanharjoittajalle määräyksiä riskienhallintatoimenpiteistä tai veden laatua koskevasta tarkkailusta. Luettelo ei ole poissulkeva, vaan kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa 51 §:n nojalla muitakin määräyksiä. Juomavesidirektiivin 10 artiklassa säädetyn mukaisesti toimenpiteitä, mukaan luettuna seuranta, on suunnattava ainakin *Legionella*-bakteerin aiheuttaman riskin poistamiseksi tai vähentämiseksi. Toimenpiteitä tulee suunnata myös lyijyn veden välityksellä aiheuttamien terveystarvikkeiden hallitsemiseen. Lyijy ei ole ollut Suomessa talousveden välityksellä merkittävä riskitekijä, koska Suomessa ei ole käytetty lyijyputkia talousveden johtamiseen. Sen sijaan legionella-infektioiden arvioidaan olevan Suomessa alidiagnosoitu tartuntatauti. Juomavesidirektiivin täytäntöönpanon seuranta varten riskienhallinnan toimenpiteistä sekä *Legionella*-bakteerin ja lyijyn seurantatuloksista on myös laadittava tietokokoelmia Euroopan komission, Euroopan ympäristökeskuksen ja Euroopan tautien ehkäisy- ja valvontakeskuksen käyttöön, joten näitä muuttujia koskevan mahdollisesti määrätyn tarkkailun tulokset on tallennettava ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (Vati).

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi riskinarvioinnin perusteella kieltää vesilaitteiston käyttämisen tai antaa rakennuksen omistajalle tai toiminnanharjoittajalle määräyksiä riskienhallintatoimenpiteistä tai veden laatua koskevasta tarkkailusta. Säännöksellä pannaan täytäntöön juomavesidirektiivin 10 artikla, jonka mukaan kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointiin tulee kuulua lyijyn ja *Legionella*-bakteerin seuranta tiloissa, joissa riskinarvioinnin perusteella on arvioitu rakennusten vesilaitteistoista johtuvia veden laatuun ja ihmisten terveyteen liittyviä riskejä.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi luettelo kansallisista ensisijaisista tiloista. Ensisijaisen tilan määritelmästä säädetään 16 a §:n 8 kohdassa. Juomavesidirektiivin 2 artiklan 4 kohdassa säädetyn mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin itse päättää siitä, mitä kohteita luetaan ensisijaisiksi tiloiksi.

Ensisijaisten tilojen valinnassa on kiinnitetty erityistä huomiota direktiivissä säädetyn *Legionella*-bakteerin esiintymisen mahdollisuuteen ja siihen, kuinka alttiita tilojen käyttäjät ovat legionella-infektioiden haitoille. *Legionella*-bakteeri lisääntyy kosteissa tiloissa, joten yleisölle avoimet kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat ehdotetaan määriteltäväksi ensisijaisiksi tiloiksi. Lapset eivät ole erityisen alttiita legionella-infektioille, kun taas iäkkäät ihmiset kuuluvat kaikkein herkimpään ryhmään, minkä vuoksi tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt ehdotetaan sisällytettäväksi ensisijaisiin tiloihin. Suomessa legionella-infektioita on esiintynyt kylmä- ja lämminvesilaitteistoissa kotitalouksien lisäksi mm. sairaaloissa ja hotelleissa, jonka vuoksi myös ne tulisi määritellä ensisijaisiksi tiloiksi. Sairaaloitten lisäksi terveyskeskusten vuodeosastoilla hoitoa saavat ovat myös sairautensa vuoksi alttiita legionella-infektioille. Muiden tilojen osalta kunta voisi päättää, mitä tiloja määrittää ensisijaiseksi.

Lukuun ottamatta sairaaloita ja terveyskeskuksia, kaikki ensisijaisiksi ehdotetut tilat kuuluvat terveydensuojelulain 13 §:n nojalla kunnan suunnitelmallisen terveysvalvonnan piiriin. Sairaalat ja terveyskeskukset, joissa on vuodeosasto, ehdotetaan lisättäväksi uusiksi terveydensuojelulain mukaisiksi ilmoitusvelvollisiksi kohteiksi lain liitteeseen, jossa luetellaan 13 §:n nojalla ilmoitusvelvolliset toiminnat, jotta kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi valvoa näiden rakennusten vesilaitteistojen riskienarviointia. Liitteessä tarkennettaisiin, että näiden toiminnanharjoittajien osalta terveydensuojelulain mukainen valvonta rajoittuisi vain rakennusten vesilaitteistojen riskienhallintaan.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi informatiiviset viittaukset maankäyttö- ja rakennuslain 117 c ja 166 §:ään.

Pykälän 6 momentiksi ehdotetaan sosiaali- ja terveysministeriölle asetuksenantovaltuutta antaa tarkempia säännöksiä, jotka koskevat ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienarvioinnin sisältöä, riskien hallintatoimenpiteitä ja riskienhallintaan liittyvien tietojen toimittamista.

20 §. Talousveden laadun valvonta ja tiedottaminen

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Säännös talousvettä toimittavan laitoksen ja veden käyttäjän, joka ottaa talousvettä omilla laitteillaan, huolehtimisvelvollisuudesta siitä, että talousvesi täyttää 17 §:ssä esitetyt laatuvaatimukset, ehdotetaan siirrettäväksi muutettuna 17 §:ään siinä säädetyn talousveden yleisten laatuvaatimusten yhteyteen.

Siirrettäväksi ehdotetun momentin sijaan 1 momentiksi ehdotetaan siirrettäväksi mainitun 2 momentin 3 kohdasta kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuus valvoa säännöllisesti talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueille toimittaman sekä muilla vedenjakelualueilla ja elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatua. Uutena velvoitteena kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ehdotetaan, että sen tulisi huolehtia siitä, että talousveden viranomaisvalvonnan tulokset toimitetaan asianmukaiseen tietojärjestelmään. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ehdotetaan oikeutta osoittaa, mihin tietojärjestelmään tulokset tulee toimittaa. Tietojen toimittaminen oikeaan tietojärjestelmään olisi tärkeää sen varmistamiseksi, että vedenkäyttäjille tiedottaminen saadaan toteutettua vesi.fi-palvelun kautta kuten 18 a §:n perusteluissa on kuvattu.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi muutettuna voimassa olevan pykälän 3 momentista säännös siitä, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen suorittaman viranomaisvalvonnan on perustuttava vedenjakelun ja veden toimitusjärjestelmän riskienhallinnan tuloksiin. Riskienhallinnan tulosten perusteella kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi esimerkiksi joko vähentää tai lisätä vi-

ranomaisvalvonnan tutkimuksia niillä perusteilla, joita juomavesidirektiivissä säädetään. Tutkimustiheyden muuttamisesta olisi tarkoitus säätää 4 momentin nojalla talousvesiasetuksessa, jossa jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla säädetään vastaavasta menettelystä.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan siirrettäväksi muutettuna talousvesiasetuksen 21 §:stä säännös siitä, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että kunnan jäsenillä on saatavilla riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta ja siihen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista. Ehdotettu säännös perustuu juomavesidirektiivin 3 artiklan 4 alakohtaan. Kunnan jäsenellä tarkoitettaisiin kuntalain (410/2015) 3 §:ssä tarkoitettua kunnan asukasta eli henkilöä, jonka kotikuntalaisa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on, yhteisöä ja säätiötä, jonka kotipaikka on kunnassa ja sitä, joka omistaa tai hallitsee kiinteää omaisuutta kunnassa. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen huolehtimisvelvollisuus täytyisi sillä, että kunnan jäsenillä olisi tiedossa se, että talousveden laadusta ja siihen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista, myös yksittäisten talousvesikaivojen veden laatuun liittyvistä seikoista, voi saada tietoa edellä 18 a §:n yhteydessä kuvattua kansallisesta vesi.fi-verkkosivulta ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilta. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin niin ikään juomavesidirektiivin 3 artiklan 4 alakohdassa säädetyistä velvoitteista huolehtia siitä, että sellaisten kiinteistöjen, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, omistajat tai haltijat saavat tarvittaessa riittävästi tietoa mahdollisuuksista poistaa talousveden laatua mahdollisesti heikentäviä tekijöitä.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Momentista ehdotetaan poistettavaksi kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuudet 1) hyväksyä riskinarviointi, 2) varmistaa, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenvedo sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla ja 4) todentaa valvontaohjelmien avulla, että terveydelle aiheutuvien riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan koko vedenjakeluketjussa vedenmuodostumisalueelta vedenoton, käsittelyn ja varastoinnin kautta vedenjakeluun, ja että hallintatoimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita.

Kohdan 1 ja 2 poisto perustuu siihen, että uusi juomavesidirektiivi ei enää edellytä riskinarvioinnin hyväksymistä. Juomavesidirektiivi ei myöskään enää edellytä sen varmistamista, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenvedo sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla, vaan ainoastaan toimitusjärjestelmän riskinarviointia koskevien tietojen saatavilla oloa verkkosivuilla.

Sen sijaan 3 momentiksi siirrettäisiin voimassa olevan pykälän 4 momentti, jonka nojalla kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tarvittaessa;

- 1) asettaa veden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita;
- 2) määrätä talousveden desinfioitavaksi tai muuten käsiteltäväksi, jos sitä on pidettävä veden terveydellisen laadun kannalta tarpeellisena;
- 3) antaa riskienhallinnan toimenpiteitä tai veden käyttöä koskevia määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Kohdasta 1 ehdotetaan poistettavaksi oikeus antaa veden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita vain toiminnanharjoittajalle. Muutosehdotus liittyy 19 c §:ssä ehdotettuun kiinteistöjen vesilaitteistojen riskienhallintaan. Muutoksen myötä kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi antaa tarkkailuvelvoitteita myös ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajalle, joka ei itse välttämättä ole toiminnanharjoittaja eikä siten kunnan terveydensuojeluviranomaisen säännöllisen valvonnan piirissä, mutta joka silti ehdotetun 19 c §:n nojalla vastaisi rakennuksen vesilaitteiston riskienhallinnan toimenpiteistä. Kohtaan 4 ehdotetaan lisättäväksi, että kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi antaa riskienhallinnan toimenpiteitä koskevia määräyksiä. Lisäys olisi tarpeellinen, koska 20 §:n 3

momentista ehdotetaan poistettavaksi kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuus riskinarvioinnin hyväksymisestä.

Momentissa mainitut kunnan terveydensuojeluviranomaisen hallinnolliset toimenpiteet eivät ole muita terveydensuojelulain hallinnollisia toimenpiteitä tai pakkokeinoja poissulkevia. Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa muitakin määräyksiä 51 §:n nojalla tai velvoittaa 53 §:n nojalla asianomaisen oikaisemaan terveydensuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa laiminlyönnin. Muita 51 §:n mukaisia määräyksiä tai kieltoja voivat olla esimerkiksi rakennuksen vesilaitteiston tai erityisen vesilaitteiston käyttökielto tai kielto johtaa vettä erityiseen vesilaitteistoon, jos on oletettavissa, että vesilaitteiston käyttämisestä voi aiheutua terveyshaittaa.

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan asetuksenantovaltuutta antaa tarkempia säännöksiä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta ja tulosten raportoinnista. Vastaava asetuksenantovaltuus sisältyy voimassa olevan lain tämän pykälän 5 momenttiin, joka ehdotetaan edellä mainittujen muutosten vuoksi poistettavaksi.

20 a §. *Talousveden välityksellä leviävän epidemian tai muun terveyshaitan ehkäiseminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuus epidemian tai epidemiaepäilyn lisäksi myös talousveden laatua vaarantavasta häiriötilanteesta, muusta terveyshaitasta tai sen epäilystä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kunnan terveydensuojeluviranomaiselle velvollisuus ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin saatuaan 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen. Epidemiasta tai sen epäilystä olisi jatkossakin tehtävä ilmoitus aluehallintovirastolle ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja toimitettava niille epidemian päättymisen jälkeen sitä koskeva selvitys. Häiriötilanteen osalta ilmoitus olisi tehtävä vain aluehallintovirastolle. Ilmoitusvelvollisuus epidemian lisäksi myös häiriötilanteesta ei muuttaisi nykyistä oikeudellista tilaa, koska häiriötilanteista ilmoittamisesta säädetään jo nyt talousvesiasetuksessa.

Pykälän 3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Momenttiin sisältyvän valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden perustelut olisivat yhtenevät HE 33/2011 vp perusteluiden kanssa.

Pykälään 4 momentiksi ehdotetaan uutta asetuksenantovaltuutta, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä talousveteen liittyviin häiriötilanteisiin varautumisesta.

21 §. *Tietokokonaisuudet.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä tietokokonaisuuksista, jossa säädettäisiin juomavesidirektiivin edellyttämien tietokokonaisuuksien laatimisesta komission direktiivin noudattamisen täytäntöönpanon seuranta varten. Tietokokonaisuudet korvaisivat nykyisen juomavesidirektiivin raportointikäytännön komissiolle.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii juomavesidirektiivissä edellytetyt tietokokonaisuudet. Vesihuoltolain 4 §:ään ehdotetun mukaisesti Suomen ympäristökeskus vastaisi tietokokonaisuuksien tuottamisesta toimialallaan ja niihin liittyvien tietopalvelujen teknisestä tuottamisesta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vastannut vuodesta 2000 lähtien vanhan juomavesidirektiivin edellyttämästä raportoinnista komissiolle. Uuden juomavesidirektiivin säännösten mukaan direktiivin täytäntöönpanon seuranta muuttuu raportoinnista tietokokonaisuuk-

sien laatimiseksi. Tietokokonaisuuksiin sisällytettävät tiedot jakaantuvat kansallisesti kolmen hallinnonalan, ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön erilaisiin tietojärjestelmiin koottaviin tietoihin. Myös direktiivin täytäntöönpanon seurantaan koskevat asiakokonaisuudet muuttuvat. Momentissa säädettäisiin myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi varmistaa, että Euroopan komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienehkäisy- ja -valvontakeskuksella on tietoyhteyden avulla pääsy näihin tietokokonaisuuksiin.

Uuden juomavesidirektiivin nojalla tietokokonaisuuksia on laadittava:

- 1) heti direktiivin täytäntöönpanon jälkeen vuosittain eli vuoden 2023 tietojen perusteella talousveden laatuvaatimus- ja laatuvaatimuksien arvojen ylityksistä ja niihin liittyvistä korjaavista toimenpiteistä, sellaisista talousveden liittyvistä häiriöistä ja niiden syistä sekä korjaavista toimenpiteistä, joista on aiheutunut mahdollinen riski ihmisten terveydelle ja jotka ovat kestäneet yli 10 peräkkäistä päivää ja vaikuttaneet yli 1 000 ihmiseen sekä kaikista talousveden laadun täyttämisestä 17 a §:n nojalla myönnettyille poikkeuksille;
- 2) viimeistään 12.7.2027 kuuden vuoden välein ehdotetun 19 a §:n nojalla toteutettuun raakaveden riskienhallintaan liittyvistä tiedoista, jotka koskevat raakaveden muodostumisaluetta, sen vedenlaadun seurannan tuloksia ja riskien hallitsemiseksi toteutettuja toimenpiteitä ja saavutettua edistymistä;
- 3) viimeistään 12.1.2029 kuuden vuoden välein ehdotetun 19 c §:n mukaisista rakennusten vesilaitteistojen riskienhallintaan liittyvistä tiedoista sekä juomavesidirektiivin edellyttämään talousveden saatavuuden parantamiseen ja käytön edistämiseen toteutetuista toimenpiteistä sekä siitä väestön osuudesta, jolla on mahdollisuus saada talousvettä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuudesta, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä tietokokonaisuuksien sisällöstä. Asetuksella olisi tarkoitus antaa tarkempia säännöksiä tietokokonaisuuksien laatimista koskevista edellä mainituista juomavesidirektiivin siirtymäajoista.

47 §. Viranomaisen oikeus saada ja luovuttaa tietoja. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Voimassa olevassa laissa otsikko on Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Voimassa oleva säännös ehdotetaan muutettavaksi yleisempään muotoon siten, että tässä laissa tarkoitetuilla viranomaisilla ja asiantuntijavirastoilla tai -laitoksilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi tarpeellisia tietoja toiselta viranomaiselta tai asiantuntijavirastolta ja -laitokselta tai käyttää näiden hankkimia näytteitä valvontaa varten. Tietojensaantioikeus henkilötietojen osalta rajoittuisi vain valvonnan kannalta välttämättömiin tietoihin. Muutosehdotus on tarpeellinen mm. sen vuoksi, että eri hallinnonalojen tietojärjestelmiin koottuja tietoja voitaisiin hyödyntää nykyistä tehokkaammin 21 §:ssä säädettyjen tietokokonaisuuksien laatimisessa.

Ehdotetussa 2 momentissa esitetään säädettäväksi tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä vastaavalla tavalla kuin ehdotetussa 1 momentissa yleisemmällä tasolla, yksittäisiä viranomaisia nimeämättä, kenellä on oikeus luovuttaa tietoja. Muutoin säännös vastaisi pitkälti voimassa olevan säännöksen velvoitetta jonka mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen ja aluehallintovirasto ovat velvollisia pyydettäessä toimittamaan korvauksetta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja sekä valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaan, raportointia ja tilastointia varten.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tässä laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisen on toimitettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tarkoitettut tiedot tämän määrämällä tavalla. Sääntely vastaa sisällöltään nykyistä 3 momenttia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että myös Euroopan unionin toimielimillä olisi oikeus saada tietoja kansallisilta viranomaisilta. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi talousveteen ja uimaveteen liittyvät valvontatiedot. Nykyinen 4 momentti, jossa säädetään valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuudesta, poistettaisiin tarpeettomana.

Pykälän 5 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tietoja voisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa poliisi- ja pelastusviranomaisille ja ministeriöille.

49 a §. Tutkimuslaboratoriot.

Pykälän 1, 3 ja 4 momentissa ehdotetaan päivitettäväksi Elintarviketurvallisuusviraston vanha organisaationimike uudeksi organisaationimikkeeksi Ruokavirasto. Elintarviketurvallisuusviraston tehtävät on siirretty Ruokavirastosta annetulla lailla (371/2018) Ruokavirastolle.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi terveydensuojelulain mukaisesti hyväksyttävän tutkimuksia tekevän laboratorion vaatimuksiin, että laboratoriolle tulee olla tutkimuksen suorittamiseen tarvittavan asiantuntemuksen ja teknisten valmiuksien lisäksi tekniset valmiudet tutkimustulosten toimittamiseen valvonnan tarpeita varten. Ehdotetulla muutoksella tarkoitetaan sitä, että laboratorion olisi pystyttävä toimittamaan tutkimustulokset sähköisen analyysitulosten siirtopalvelun kautta ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmään. Lähes kaikilla 49 a §:n mukaisilla laboratorioilla, jotka Ruokavirasto on hyväksynyt (yhteensä 30 laboratoriota), on jo tällaiset valmiudet. Tiedonsiirtopalvelun käyttäminen tulisi siten laboratorioden hyväksymisen edellytykseksi, mistä on tarkoitus säätää tarkemmin muuttamalla 5 momentin asetuksenantovaltuuden nojalla elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista annettua valtioneuvoston asetusta (152/2015).

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, johon siirrettäisiin 3 momentista asetuksen antovaltuutus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä. Asetuksenantovaltuutta laajennettaisiin nykyisestä koskemaan terveydensuojelulain mukaisten tutkimustulosten toimittamista.

49 b §. Tutkimuslaboratorioiden valvonta.

Pykälän 1 ja 2 momentissa ehdotetaan päivitettäväksi Elintarviketurvallisuusviraston vanha organisaationimike uudeksi organisaationimikkeeksi Ruokavirastoksi. Elintarviketurvallisuusviraston tehtävät on siirretty Ruokavirastosta annetulla lailla (371/2018) Ruokavirastolle.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan muutettavaksi viittaus henkilötietolakiin (523/1999) viittaukseksi tietosuojalakiin, jolla henkilötietolaki on kumottu.

Liite. Velvollisuus ilmoittaa toimipaikan käyttöönotosta tai toiminnonaloittamisesta sekä velvollisuus suorittaa valvonnan perusmaksu.

Lain liitteeseen ehdotetaan lisättäväksi uusi kohta 7) terveydenhuollon toimintayksikkö. Näitä yksiköitä olisivat sairaalat ja terveystilat, joissa on vuodeosasto. Liitteeseen lisättäväksi ehdotetut uudet toimipaikat olisivat terveydensuojelulain 13 §:n nojalla ilmoitusvelvollisia vesilaitteistojen

riskienhallinnan valvontaa varten. Muilta osin mainituilla toimipaikoilla ei olisi terveydensuojelulain nojalla velvollisuuksia. Toimipaikat eivät myöskään olisi valvonnan perusmaksuvelvollisia.

7.2 Vesihuoltolaki

3 §. Määritelmät. Pykälän 3 kohdassa olevaa vesihuoltolaitoksen määritelmää ehdotetaan muutettavaksi. Voimassaolevan lain mukaan vesihuoltolaitos on laitos, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella. Muutetun määritelmän mukaan vesihuoltolaitos määriteltäisiin laitokseksi, joka toimittaa verkostossa talousvettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelee vähintään 50 henkilöä, taikka vastaanottaa talousjätevettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelee vähintään 50 henkilöä. Muutoksen tavoitteena olisi yhdenmukaistaa terveydensuojelulain ja vesihuoltolain välisiä määritelmiä niin, että juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvat toiminnanharjoittajat olisivat myös vesihuoltolain tarkoittamia vesihuoltolaitoksia. Koska vesihuoltolain 2 §:n mukaisen soveltamisalan perusteella lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon, sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajan vesihuoltoon, määritelmämuutos ei saattaisi vesihuoltolain soveltamisalaan yksittäisiä tapahtumia, esimerkiksi musiikkifestivaaleja, tai yksittäisen kiinteistön, esimerkiksi leirikeskukseen, vapaa-ajan vesihuoltoa. Näiden ei voida katsoa olevan asutuksen vesihuoltoa tai rinnastuvan vesihuoltotarpeiden osalta asutuksen vesihuoltoon.

Määritelmän muutos tarkoittaisi sitä, että vesihuoltolain soveltamisalan piiriin tulisi n. 150–200 sellaista talousvettä toimittavaa laitosta, jotka täyttävät kokonsa puolesta määritelmässä asetetut määreet, mutta joilla ei ole kunnan hyväksymää toiminta-alueita. Näitä laitoksia ei määritelmän muutoksen jälkeenkään koskisi lain toiminta-alueeseen sidotut säännökset, jotka koskevat kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin. Sen sijaan suuri osa vesihuoltolain säännöksistä koskisi myös näitä laitoksia ja niiden asiakkaita. Ainoat poikkeukset olisivat ne säännökset, jotka on sidottu toiminta-alueeseen. Muutos parantaisi näiden vesihuoltolaitosten asiakkaiden oikeusturvaa ja selkeyttäisi vesihuoltolain ja terveydensuojelulainsäädännön välistä suhdetta. Siirtymäsäännöksellä turvattaisiin uusille vesihuoltolain soveltamisalaan tuleville vesihuoltolaitoksille siirtymäaika, jonka aikana laitokset voivat saattaa 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon sekä laatia 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettua suunnitelman häiriötilanteisiin varautumiseksi.

Vesihuoltolaitoksen määritelmän muutos tarkoittaisi myös sitä, että n. 230–280 sellaista vesihuoltolaitosta, joille on vahvistettu toiminta-alue, mutta jotka toimittavat verkostossa talousvettä vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelevat alle 50 henkilöä, taikka jotka vastaanottavat talousjätevettä alle 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelevat alle 50 henkilöä, jäisivät muutetun vesihuoltolaitoksen määritelmän ulkopuolelle. Muutoksen voidaan katsoa olevan perusteltu, koska käytännössä suuri osa vesihuoltolain velvoitteista on osoittautunut liian raskaaksi näille kaikkein pienimmille laitoksille. Vesihuoltolain tavoitteiden kannalta ei ole myöskään tarpeellista, että nämä kaikkein pienimmät laitokset kuuluisivat lain soveltamisalaan.

Pienimpiä laitoksia koskisi määritelmän muutoksen jälkeenkin pikkutalousvesiasetus. Koska sellaisia pieniä laitoksia, joille on vahvistettu toiminta-alue, on kuitenkin olemassa, siirtymäsäännöksellä säädetäisiin siitä, että tämän lain voimaantullessa voimassa olleita vesihuoltolain säännöksiä, lukuun ottamatta lain 14–16 §:ää sekä 3 a ja 4 lukua, sovellettaisiin myös näiden laitosten toiminta-alueella. Lain kuluttajansuojan ja viranomaisen toimivallan kannalta keskeiset säännökset pysyisivät siis voimassa myös pienten laitostenkin osalta, mutta hallinnollisesti raskaat vesihuoltolain velvoitteet eivät

muutoksen jälkeen enää koskisi niitä. Kunta voisi vesihuoltolain 8 a §:n mukaisesti päättää toiminta-alueen supistamisesta sillä tavoin, että nämä pienet laitokset jäisivät kokonaan vesihuoltolain soveltamisalan ulkopuolelle.

Määritelmämuutoksen myötä niin sanotut tukkuvesilaitokset eli laitokset, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelevät vesihuoltolaitoksen jätevesiä, tulisivat vesihuoltolain vesihuoltolaitoksen määritelmän piiriin. Tämän vuoksi kumottaisiin ne momentit, joilla laajennetaan vesihuoltolain tiettyjen pykälien soveltamisalaa myös niihin laitoksiin, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelevät vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

4 §. *Viranomaiset.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 ja 5 momentti.

Uuden 4 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuisivat tarvittaessa toimialoillaan vesihuoltolaitoksen suorittamaan terveydensuojelulaissa tarkoitettuun raakaveden riskienhallintaa varten tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen sekä riskienhallinnan toimenpiteiden tunnistamiseen.

Raakaveden riskienhallinnasta säädettäisiin terveydensuojelulain 19 a §:ssä, jossa myös luelteltaisiin ne tiedot, joita on hyödynnettävä raakaveden riskienhallinnassa. Vaikka riskiperusteisen lähestymistavan päävastuu on vedentoimittajalla eli vesihuoltolaitoksella, juomavesidirektiivi edellyttää raakaveden laatuun vaikuttavassa riskienhallinnassa sellaisten tietojen huomioon ottamista, jotka eivät välttämättä ole vesihuoltolaitoksen saatavissa tai tiedossa. Tästä syystä ELY-keskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen osallistuminen tarvittaessa toimialoillaan raakaveden riskienhallintaan tarvittavien tietojen kokoamiseen niiltä osin, kun tiedot eivät ole vesihuoltolaitoksen saatavissa, olisi välttämätöntä. Momentin mukainen osallistumisvelvollisuus ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, että vastuu riskienhallinnasta siirtyisi vesihuoltolaitokselta viranomaisille, tai että viranomaiset hoitaisivat tietojen keruun laitosten puolesta, vaan ainoastaan sitä, että ELY-keskukset ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuisivat ja avustaisivat tarvittaessa riskienhallintaan tarvittavien tietojen kokoamisessa sekä riskienhallintaan liittyvien toimenpiteiden tunnistamisessa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muutoksella (1093/2021) vesihuoltolain mukaiset valvonta- ja kehittämistehtävät on keskitetty Etelä-Savon ELY-keskukseen, joka vastaisi ehdotetun sääntelyn mukaisista tehtävistä.

Uudessa 5 momentissa säädettäisiin Suomen ympäristökeskuksen tehtävistä juomavesidirektiiviin liittyvässä täytäntöönpanon seurannassa ja toimeenpanossa. Momentin mukaan Suomen ympäristökeskus vastaisi juomavesidirektiivin edellyttämien tietokokonaisuuksien tuottamisesta toimialallaan ja vedenkäyttäjille verkossa tiedottamiseen liittyvien tietopalvelujen teknisestä toteuttamisesta. Terveydensuojelulain 21 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kokonaisvastuusta Euroopan unionin komissiolle tehtävästä juomavesidirektiivin edellyttämästä raportoinnista, mutta Suomen ympäristökeskuksen tehtäviin kuuluisi juomavesidirektiiviin edellyttämien tietokokonaisuuksien tuottaminen toimialallaan, eli Suomen ympäristökeskus vastaisi tietokokonaisuuksien tuottamisesta niiltä osin, kun tiedot ovat Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämissä tietojärjestelmissä. Koska direktiivin edellyttämät ympäristötiedot tallennetaan Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämiin tietojärjestelmiin, on tarpeen, että Suomen ympäristökeskus huolehtii tietojärjestelmäkehityksestä siten, että direktiivin edellyttämät tietopaketit ovat saatavissa ja toimitettavissa rajapinnan kautta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka vastaa Euroopan unionin toimielinten saatavilla olevien tietokokonaisuuksien sisällöstä. Lisäksi Suomen ympäristökeskus vastaisi vedenkäyttäjille verkossa tiedottamiseen liittyvien tietopalvelujen teknisestä toteuttamisesta, eli ylläpitäisi

vesi.fi -verkkosivustoa, jossa julkaistaisiin direktiivin edellyttämiä yleisölle tiedottamiseen liittyvien veden laatu-, hinta- ja kulutustietoja sekä muita tietoja. Verkkosivustolla julkaistavat tiedot saataisiin viranomaisjärjestelmistä. Koska Suomen ympäristökeskus ei pääasiallisesti itse tallenna tietoja ylläpitämiinsä tietojärjestelmiin, se ei myöskään vastaisi direktiivin täytäntöönpanon seurannassa ja toimeenpanossa tarvittavien tietojen laadusta ja oikeellisuudesta.

15 §. *Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälän 1 momentti pysyisi ennallaan. Pykälään lisättäisiin uusi 2 ja 3 momentti. Pykälän nykyinen 2 momentti poistettaisiin tarpeettomana, sillä vesihuoltolaitoksen määritelmän muutoksen myötä myös tukkuvesilaitokset ovat vesihuoltolaitoksia, eikä siten ole tarpeen erikseen ulottaa selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuutta koskemaan niitä. Uusien momenttien lisäyksen vuoksi pykälän nykyisestä 3 momentista tulisi 4 momentti, mutta sen sisältämä asetuksenantovaltuus pysyisi ennallaan.

Pykälän 1 momenttia ei ehdoteta muutettavan. Momentin perustelut olisivat siten yhtenevät HE 218/2013 vp perusteluiden kanssa.

Pykälän uudella 2 momentilla ehdotetaan pantavaksi täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 2 kohdan c alakohta, jonka mukaan osana vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden riskinarviointia on asianmukaisesti seurattava riskien hallinnan nojalla ja sen kannalta tarkoituksenmukaisia muuttujia, aineita tai epäpuhtauksia vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden tai raakaveden pinta- tai pohjavesissä tai molemmissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että vesihuoltolaitoksen on valittava raakavedestä tarkkailtavat muuttujat riskiperusteisesti terveydensuojelulaissa tarkoitettujen raakaveden riskienhallinnan perusteella. Raakaveden riskienhallinnasta ehdotetaan säädettäväksi terveydensuojelulain 19 a §:ssä, ja raakaveden tarkkailu olisi osa terveydensuojelulain 2 §:ssä tarkoitettua laitoksen omavalvontaa. Raakavedellä tarkoitetaan talousveden valmistukseen käytettävää pintavettä, pohjavettä, tekopohjavettä, rantaimettyttä vettä tai merivettä ennen käsittelyä. Vesihuoltolaitoksella on jo voimassa olevan vesihuoltolain 15 §:n nojalla velvollisuus olla selvillä käyttämänsä raakaveden määrään ja laatuun kohdistuvista riskeistä. Myös vesilain mukaisessa vedenottoluvassa voi olla veden määrää koskevia tarkkailuvelvoitteita, ja joissain vesilain luvissa on myös raakaveden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita, mutta yleensä vedenottoluvissa ei ole lupamääräyksiä tarkkailutietojen toimittamisesta viranomaisen tietojärjestelmään. Kaikilla vesihuoltolain mukaisilla vesihuoltolaitoksilla ei ole vesilain mukaista vedenottolupaa, mutta ne ovat siitä huolimatta vesihuoltolain nojalla velvollisia tarkkailemaan käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua.

Vesihuoltolaitoksen tulisi myös huolehtia siitä, että toteutetun raakavesitarkkailun tulokset toimitetaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tarkkailtavien muuttujien tulosten toimittamisella viranomaisen tietojärjestelmään ei tarkoitettaisi kaikkien laitoksen tutkimien muuttujien tulosten toimittamista, vaan ainoastaan niiden muuttujien, jotka on terveydensuojelulain 19 a §:n nojalla tunnistettu merkityksellisiksi talousveden terveydellisen laadun kannalta. Käytännössä vesihuoltolaitokset tarkkailevat jo nykyisin käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua ja ovat selvillä raakaveden kohdistuvista riskeistä, mutta raakaveden tarkkailun tuloksia ei toimiteta järjestelmällisesti viranomaisille. Kyseessä olisi vesihuoltolaitokselle säädettävä huolehtimisvelvollisuus, mutta käytännössä raakaveden laatuanalyysit tehdään laboratoriossa, joista tiedot voidaan siirtää suoraan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Niiltä osin, kun tarkkailu on jatkuva-toimista mittauksena (on-line), tietoa toimitetaan keskiarvoperusteisena siten kuin vastaanottava tietojärjestelmä mahdollistaa. Tiedot toimitetaan pohjavesi- ja pintavesitietojärjestelmiin, jotka ovat osa ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua ympäristönsuojelun tietojärjestelmää. Tiedon toimittamisella

tarkoitetaan rajapinnan tai siirtymäaikana myös siirtotiedostojen avulla tapahtuvaa tiedonsiirtoa, eikä kyse ole velvoitteesta syöttää manuaalisesti yksittäisiä muuttujia koskevia tietoja ympäristötietojärjestelmään. Tässä kuvailtu tietojen toimittaminen koskisi vedenottopisteellä tapahtuvaa seuranta. Se ei koske verkostossa, käsittelylaitoksella tai vesisäiliössä tapahtuvaa laadun seuranta, monitorointia tai muuta prosessinhallintaa. Tarkkailtavien muuttujien valinnasta ja tietojen toimittamisesta annetaan tarkentavaa sääntelyä valtioneuvoston asetuksella vesihuoltolain 15 §:n ja 36 §:n 1 kohdan ja terveydensuojelulain 19 a §:n asetuksenantovaltuuksien nojalla.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi myös pohjaveden ottamiseen tarkoitettun vedenottopisteen sijainti- ja ominaisuustietojen toimittamisesta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Pohjavedenottopiste on pohjavedenottamon kaivo tai useampia kaivoja. Vesihuoltolaitoksen tulee tietää pohjavedenottopisteensä sijaintitiedot, ja ilmoittaa ne ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Laitos ei pysty itse muuttamaan pohjaveden ottopisteiden virheellistä sijaintitietoa, mutta se pystyy kuitenkin tarkistamaan sijainnin oikeellisuuden vesihuollon tietojärjestelmän karttanäkymän kautta. Virheelliset sijaintitiedot tulee ilmoittaa ELY-keskukselle, jossa tiedot korjataan manuaalisesti ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Ominaisuustiedoilla tarkoitettaisiin muun muassa tietoa siitä, sijaitseeko pohjavedenottopiste vesilain mukaisella suoja-alueella. Momentti ei koskisi pinta- ja meriveden raakaveden ottopisteitä siitä syystä, että vesihuoltolaitos tallentaa jo nykyisin pinta- ja meriveden raakaveden ottopisteiden sijaintiedon itse vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään (VEETI). Pintaveden osalta vedenottopisteellä tarkoitettaisiin vedenottoputken sijaintipaikka pintavesimuodostumassa.

Pykälän uudella 3 momentilla pantaisiin täytäntöön juomavesidirektiivin 8 artiklan 3 kohta, jonka mukaan niiden veden toimittajien, jotka suorittavat vedenottopisteiden vedenmuodostumisalueiden tai raakaveden seuranta, on ilmoitettava toimivaltaisille viranomaisille seuraamia muuttujia, aineita tai epäpuhtauksia koskevista suuntauksista ja niiden epätavallisista määristä tai pitoisuuksista. Momentissa säädettäisiin vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa vesihuoltolain mukaisille valvontaviranomaisille eli kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle 2 momentissa tarkoitetuissa raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaituista epätavallisista muutoksista. Ilmoitusvelvollisuus koskisi siis vain niitä muuttujia, jotka vesihuoltolaitos on sisällyttänyt osaksi omavalvontasuunnitelmaansa siltä osin kuin muuttujien seuranta on osana riskienarviointia tunnistettu tarpeelliseksi. Näin ollen vesihuoltolaitos ei olisi velvollinen ilmoittamaan viranomaisille kaikista sellaisista muutoksista, joita vesihuoltolaitos havaitsee, mutta jotka eivät liity talousvedeksi tuotettavan veden terveydelliseen laatuun, vaan ilmoitusvelvollisuus kohdistuisi niihin muuttujiin, joiden seurannasta on päätetty osana riskienarviointia. Epätavallisella muutoksella tarkoitettaisiin lähinnä pitoisuuden kasvua tai muuta sellaista muutosta, joka indikoisi ympäristöön tai ihmisten terveyteen kohdistuvaa lisääntyvää painetta tai riskiä.

Uusien momenttien myötä vesihuoltolain 15 §:n 3 momentista tulisi 4 momentti, mutta sen sisältö pysyisi ennallaan. Momentissa annetaan asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta. Kun raakavesitietojen tarkkailusta ja toimittamisesta annetaan asetustasoista sääntelyä, se annetaan tämän sekä vesihuoltolain 36 §:n mukaisen asetuksenantovaltuuden sekä terveydensuojelulain 19 a §:n nojalla.

15 a §. *Vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaaminen häiriötilanteessa.* Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Vesihuoltolaitoksen määritelmän muutos saattaisi vesihuoltolaitoksen määritelmän soveltamisalaan myös laitokset, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitokselle tai

käsittelevät vesihuoltolaitoksen jätevesiä, jolloin vesihuoltolain velvoitteet kokonaisuudessaan koskisivat jatkossa myös näitä niin sanottuja tukkuvesilaitoksia.

15 b §. *Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Vesihuoltolaitoksen määritelmän muutos saattaisi vesihuoltolaitoksen määritelmän soveltamisalaan myös laitokset, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelevät vesihuoltolaitoksen jätevesiä, jolloin vesihuoltolain velvoitteet kokonaisuudessaan koskisivat jatkossa myös näitä niin sanottuja tukkuvesilaitoksia.

16 §. *Tiedottamisvelvollisuus.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälä jaettaisiin kahdeksi erilliseksi pykäläksi, jonka vuoksi pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Pykälän 1 ja 2 momentti pysyisivät ennallaan, ja pykälään lisättäisiin uusi 3–5 momentti. Pykälän nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyisi uudeksi 16 a §:ksi.

Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi. Aiempi otsikko ”tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus” ei enää kuvaisi pykälän sisältöä, sillä asiakirjojen julkisuutta koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi omaksi erilliseksi 16 a §:ksi. Siirron myötä 16 §:n sisältö rajautuisi ainoastaan tiedottamisvelvollisuutta koskeviin kysymyksiin.

Pykälän uudessa 3 momentissa säädettäisiin talousvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta toimittaa asiakkaalleen vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta. Tehtävä olisi vesihuoltolaitokselle uusi, sillä vaikka laitoksilla on jo nykyään 16 §:n 2 momentin mukainen velvollisuus tiedottaa riittävästi toimittamansa talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä vesihuollon maksujen muodostumisesta, tämä yleinen tiedottamisvelvollisuus ei pidä sisällään velvoitetta toimittaa asiakkaalle tietoja pyytämättä ja vähintään kerran vuodessa. Pyytämättä toimitettavien tietojen toimitusvelvollisuudesta säätäminen perustuu juomavesidirektiivin 17 artiklan 2 alakohtaan.

Pykälän uudessa 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulisi välittää 3 momentissa tarkoitettut tiedot talousveden loppukäyttäjälle valitsemallaan soveltuvalla tavalla. Käytännössä muutos tarkoittaisi sitä, että kun vesihuoltolaitos on toimittanut asiakkailleen 3 momentissa tarkoitettut tiedot, asiakkaan tulee välittää nämä tiedot edelleen veden loppukäyttäjälle, ellei asiakas itse ole veden loppukäyttäjä. Veden loppukäyttäjällä tarkoitettaisiin sellaista kotitaloutta, jolla ei välttämättä ole asiakassuhdetta vesihuoltolaitoksen kanssa, mutta joka käyttää laitoksen asiakkaalleen toimittamaa vettä. Veden loppukäyttäjä voi olla esimerkiksi asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettu osakkeenomistaja, joka asuu asunto-osakeyhtiön osakehuoneistossa, asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa tarkoitettu vuokralainen, joka asuu vuokratyössä huoneistossa, tai asumisoikeusasunnoista annetussa laissa tarkoitettu asumisoikeuden haltija tai muu moniasuntoisessa tai moneen eri käyttötarkoitukseen käytettävässä rakennuksessa oleva veden loppukäyttäjä, joka ei ole vesihuoltolain tarkoittama vesihuoltolaitoksen asiakas. Vesihuoltolaitoksen asiakas voisi välittää vesihuoltolaitoksen 3 momentin mukaisesti toimittamat tiedot veden loppukäyttäjälle valitsemallaan tavalla, esimerkiksi yhtiövastikkeen perimisen yhteydessä, digitaalisella älysovelluksella, yhtiökokousasiakirjojen yhteydessä tai taloyhtiön ilmoitustaululla. Koska asiakas ei välttämättä ole tietoinen lainmuutoksesta, olisi hyvä käytäntö, että vesihuoltolaitos informoisi asiakastaan tiedon eteenpäin välittämisen velvoitteesta.

Pykälän uudessa 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuus tarkempien säännösten antamiseksi 2 momentissa tarkoitetuista talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden

toimittamisesta. Juomavesidirektiivissä on yksityiskohtaisesti määritelty ne laatu-, hinta- ja kulutus-tiedot, jotka on toimitettava veden käyttäjille pyytämättä vuosittain. Tietojen tarkemmasta sisällöstä sekä tietojen toimittamistavasta ei ole tarpeen säätää lainsäädännön tasolla, vaan tarkentavat sää-nökset voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

16a §. Asiakirjojen julkisuus. Vesihuoltolakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 a §, jossa säädettäisiin asiakirjojen julkisuudesta. Pykälän 1 ja 2 momentti ovat sisällöltään täysin samat kuin voimassaole-vassa laissa olevat 16 §:n 3 ja 4 momentti, mutta ne ehdotetaan siirrettäväksi omaksi erilliseksi pykä-läkseen. Kyse on lakiteknisestä muutoksesta. Momenttien perustelut löytyvät hallituksen esityksistä 228/2004 vp ja 29/2018 vp.

20 §. Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa. Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeet-tomana. Vesihuoltolaitoksen määritelmän muutos saattaisi vesihuoltolaitoksen määritelmän sovelta-misalaan myös laitokset, jotka toimittavat vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelevät vesihuoltolai-toksen jätevesiä, jolloin vesihuoltolain velvoitteet kokonaisuudessaan koskisivat jatkossa myös näitä niin sanottuja tukkuvesilaitoksia.

20 d §. Vesihuollon tietojärjestelmä. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaan. Pykälän 1 mo-mentti pysyisi muuttumattomana, 2 momenttia muutettaisiin, 3 momentti poistettaisiin tarpeettomana ja nykyisestä 4 momentista tulisi uusi 3 momentti.

Pykälän 1 momentissa säädetään vesihuollon tietojärjestelmän ylläpidosta. Momentti pysyisi ennal-laan. Momentin perustelut olisivat siten yhtenevät HE 218/2013 vp perusteluiden kanssa.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vesihuoltolaitoksen velvollisuus toimittaa tietoja vesihuollon tietojärjestelmään olisi vuosittainen. Nykyään vesihuoltolaissa ei säädetä tietojen toimittamistiheydestä, mutta koska tietojärjestelmään toimitettavat tiedot liittyvät osin vesihuoltolai-toksen vuosittaisiin prosesseihin, kuten tilinpäätökseen, olisi perusteltua, että laitokset velvoitettaisiin toimittamaan tietojärjestelmään näitä tietoja vähintään kerran vuodessa. Valtioneuvoston asetuksella tarkennettaisiin sitä, mikä on tietojen toimittamisen ajankohta tai ajankohdat. Vesihuollon tietojärjes-telmää on tarkoitus hyödyntää juomavesidirektiivin 17 artiklan edellyttämässä vedenkäyttäjille ver-kossa tiedottamisesta.

Juomavesidirektiivissä säädetään erityisiä tiedottamisvelvollisuuksia vesihuoltolaitoksille, jotka toi-mittavat talousvettä vähintään 10 000 kuutiometriä vuorokaudessa tai joiden talousveden toimitukset kattavat vähintään 50 000 henkilöä. Tiedotusvelvollisuus koskee juomavesidirektiivin liitteessä IV säädetyn mukaan vesijärjestelmän yleistä suoritustasoa tehokkuutena ja vesivuotojen määränä, vesi-huoltolaitoksen omistusrakennetta, veden hinnan muodostumista koskevaa kustannusrakennetta ku-ten kiinteitä ja muuttuvia kustannuksia, kustannuksia, jotka liittyvät veden saatavuuden parantami-seen sekä yhteenvetoa ja tilastotietoja vesihuoltolaitoksen saamista juomavesidirektiivin sovelta-misalaan kuuluvista kuluttajien valituksista. Näistä velvollisuuksista on tarkoitus säätää valtioneu-voston asetuksella 4 momentin asetuksenantovaltuuden nojalla. Tällaisia suuria laitoksia on Suo-messa tällä hetkellä 22 kpl. Aikamääre tietojen toimittamisen säännöllisyydelle on tarpeen myös di-rektiivin täytäntöönpanemiseksi, koska asetuksella tarkennettavaksi tarkoitetut vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavat tiedot on julkaistava tietoverkossa vuosittain.

Pykälän uusi 3 momentti, joka sisältäisi asetuksenantovaltuuden, olisi sisällöltään täysin vastaava kuin pykälän nykyinen 4 momentti. Momentin perustelut olisivat siten yhtenevät HE 218/2013 vp perusteluiden kanssa.

7.3 Ympäristönsuojelulaki

222 §. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä. Ehdotettu ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskeva 222 § jaettaisiin myös jatkossa 6 momenttiin. Muutokset kohdistuisivat momentteihin 2–5. Juomavesidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon kannalta keskeistä on ehdotettu 2 momentin li säys.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja tietosisältö tukee sitä, että järjestelmään sisältyvistä tiedoista saadaan hyödynnettäväksi esimerkiksi mahdollisimman kattavia koosteita ympäristön tilan seurannassa ja muissa järjestelmän käyttötarkoituksissa. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että suurelta osin luonnonvesiä koskevat tiedot kootaan yhteen jo olemassa olevaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Järjestelmään talletettuja tietoja voidaan hyödyntää laajasti. Pykälä sisältäisi edelleen vain ne säännökset, jotka ovat tarpeen viranomaisten asiakirjojen julkisuutta ja henkilötietojen suojaa koskevien yleislakien säännösten lisäksi tai sijasta.

Pykälän 1 momenttia ei ehdoteta muutettavan. Momentti sisältäisi nykyisen 1 momentin tavoin informatiivisen ja yleisesti muotoillun säännöksen ympäristönsuojelun tietojärjestelmän tietosisällöstä sekä säännöksen tietojärjestelmän käyttötarkoituksesta. Perustelut ovat siten yhtenevät HE 214/2013 vp perusteluihin nähden. Tietojärjestelmän käyttötarkoituksesta säätäminen on tärkeää myös sen vuoksi, että tietojärjestelmä sisältää henkilötietoja.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvään säädösluetteloon tehtäisiin eräitä muutoksia kahdella eri perusteella. Momentissa säädettäisiin ensinnäkin edelleen ympäristönsuojelun tietojärjestelmän rakenteesta. Kuten hallituksen esityksessä eduskunnalle ympäristönsuojelulaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 214/2013 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, ympäristönsuojelun tietojärjestelmän tietosisältö muodostuisi eri viranomaisten sekä asiantuntija- ja tutkimuslaitosten ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin talletetuista tiedoista. Nämä tiedot voivat olla edelleen myös paperimuotoisina digitaalisten aineistojen lisäksi. Pykälän 2 momentissa tarkoitettuja ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kuuluvia tietoja sisältyy muun muassa seuraaviin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin:

- ympäristöhallinnon asianhallintajärjestelmä
- valvonta- ja kuormitustietojärjestelmä
- maaperän tilan tietojärjestelmä
- meluntorjunnan tietojärjestelmä
- ilmanlaatuosio
- ilmapäästötietojärjestelmä
- tuottajavastuurekisteri
- jätteiden kansainvälisiä siirtoja koskeva rekisteri
- jätehuoltorekisteri
- käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden tiedosto
- vesipäätösrekisteri
- vesi- ja ympäristölupajärjestelmä.

Pykälän 2 momentin säädösluetteloon tehtäisiin lisäyksiä. Momentti sisältäisi jatkossakin viittaus-säännöksen niihin säädöksiin ja säännöksiin, joissa säädetään yksityiskohtaisesti tietojärjestelmään tallettavista tiedoista, kuten nykyisinkin. Ehdotuksen keskeinen sisältö on, että momentin säädösluetteloon lisättäisiin vesihuoltolaki sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettu laki. Selkeyden vuoksi tulisi 2 momenttiin koota kaikki ne säädökset, jotka ympäristönsuojelulain 223 §:n lisäksi sisältävät yksityiskohtaisia säännöksiä ympäristönsuojelulain tietojärjestelmään tallettavista tiedoista.

Vesihuoltolain lisääminen säädösluetteloon on tarpeen valitun juomavesidirektiivin kansallisen toimeenpanon toteuttamistavan vuoksi, jotta vesihuoltolaitosten raakaveden tarkkailutiedot saadaan muiden pinta- ja pohjavesien laatutietojen kanssa samaan järjestelmään. Vesihuoltolain 15 §:ään ehdotetaan lisättäväksi vesihuoltolaitoksille velvoite huolehtia siitä, että raakavesitarkkailun tulokset sekä pohjavedenottopisteiden sijaintitiedot talletetaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä sisältää jo nykyisin pinta- ja pohjavesien laatutietoja. Käytännössä osa vesihuoltolaitoksista on toimittanut raakavesien seurantatietoja vapaaehtoisuuteen perustuen ELY-keskuksille. Myös näitä pinta- ja pohjavesien laatutietoja on hyödynnetty vesipuidedirektiiviin perustuvassa vesienhoidossa ja muutenkin ympäristön tilan muutosten kuvaajana. Tästä syystä raakaveden laatutietojen kokoamisen toteuttamisvaihtoehdoksi on valittu tarkoituksenmukaisin ratkaisu, jossa luonnonvesiä koskevat tiedot kootaan suurelta osin yhteen jo olemassa olevaan ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. On tärkeää, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmän laaja ja eri ympäristösäädöksiin kytkeytynyt tietosisältö näkyy kootusti yhdestä säännöksestä. Yksityiskohtaiset järjestelmään talletettavia tietoja koskevat säännökset ovat edelleen eri säädöksissä.

Ehdotettu vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain lisääminen säädösluetteloon selventäisi nykyistä oikeustilaa. Vesienhoitolain 10 d ja 10 f §:ssä (muutos 1263/2014) säädetään tietojen tallettamisesta tähän järjestelmään. Mainitussa 10 d §:ssä säädetään siitä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tallettaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tiedot pohjavesialueiden rajoista, luokituksesta ja luokituksen perusteista sekä muista pohjavesialueen ominaisuuksista. Lisäksi 10 f §:n mukaan kunnan on toimitettava suojelusuunnitelma elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle merkittäväksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Jo nyt ympäristönsuojelulain ja vesilain perusteella ympäristönsuojelun tietojärjestelmään talletettuja tietoja hyödynnetään vesien- ja merenhoidossa. Vesien- ja merenhoidossa kerätyt ja muodostuvat tiedot olisivat myös jatkossa osa ympäristönsuojelun tietojärjestelmää.

Lisäksi pykälän 2 momentin toisen virkkeen tiedonsiirtoa koskeva säännös on tarpeen ajantasaistaa ja selkeyttää sekä yhteensovittaa julkisen hallinnon tiedonhallintalain termien ja määritelmien kanssa. Termistä ”tekninen käyttöyhteys” tulisi vanhentuneena ja epäselvänä käsitteenä luopua ja sen sijaan pykälässä säädettäisiin siitä, että tietojen tallettaminen voidaan tehdä tiedonsiirtona teknisen rajapinnan avulla konekielisessä muodossa.

Pykälän 3 momenttia ajantasaistettaisiin poistamalla siitä maininta kumotusta henkilötietolaista ja lisäämällä siihen ajantasaiset sovellettavaksi tulevat säädökset. Ehdotettu muutos on tarpeen myös selvyuden ja informatiivisen luonteensa vuoksi. Momentti sisältäisi informatiiviset viittaukset luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuoja-asetus*, ja tietosuojalakiin (1050/2018). Kukin taho olisi rekisterinpitäjä tallettamiensa tietojen osalta.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän rekisterinpitäjiä on useita, kuten ylläpitäjiäkin. Järjestelmän ylläpitäjä on se taho, joka vastaa järjestelmän käyttökunnossa pitämisestä siten, että järjestelmä on käyttäjien käytettävissä sovittujen ehtojen mukaisesti. Järjestelmän ylläpitäjällä on pääsy kaikkiin järjestelmän sisällä oleviin tietoihin ja se vastaa myös käyttäjähallinnasta ja tietoturvasta. Järjestelmän käytön estyessä järjestelmän ylläpitäjä selvittää yhdessä palvelutoimittajiensa kanssa (esim. IT-palvelutoimittaja, joka vastaa järjestelmän teknisestä ylläpidosta) ongelman ja korjaa/korjauttaa sen. Koska useat viranomaiset käsittelevät tietojärjestelmien sisältämiä henkilötietoja lain soveltamisalaan kuuluvina yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisina rekisterinpitäjinä, heidän voitaisiin katsoa toimivan kaikkien yhteisrekisterinpitäjinä tietosuoja-asetuksen 26 artiklan nojalla. Vaikka viranomaiset toimisivat yhteisrekisterinpitäjinä, ne ovat kuitenkin viranomaisten erillisyyperiaatteen mukaisesti toisiinsa nähden itsenäisiä. Kukin rekisterinpitäjä vastaisi oman tietojärjestelmän, rekisterin tai tiedoston osalta tietosuoja-asetuksessa rekisterinpitäjälle asetetuista vaatimuksista.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että rekisterinpitäjät vastaavat omassa toiminnassaan muun muassa tietosuoja-asetuksen III luvussa säädettyjen rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta sekä 5 artiklan 2 kohdassa, 24 ja 25 artiklassa ja 31–34 artiklassa säädettyistä rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja vastuista.

Pykälän 4 momentin muutosehdotus perustuu eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön. Momentissa säädettäisiin sekä tietojärjestelmän eri ylläpitäjien että kunnan eri viranomaisten oikeudesta saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmän tietoja maksutta ja salassapitosäännösten estämättä lakiin perustuvien tehtäviensä hoitamiseksi. On huomattava, että ympäristönsuojelun tietojärjestelmien tiedot ovat laajalti julkisia ympäristötietoja. Ne ovat monin osin saatavilla avoimissa tietojärjestelmissä yleisessä tietoverkossa. Salassa pidettäviä tietoja voi liittyä muun muassa luonnonsuojeluun tai liikesalaisuuksiin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytännön huomioon ottamiseksi tietojen luovuttamisen perusteena säännöksessä olisi jatkossa välttämättömyys eikä enää vain tarve. Luovutettavia tietosisältöjä ei tässä säännöksessä voida tarkemmin yksilöidä tai luetteloida asian luonteesta johtuen, jolloin tietojensaantioikeus on sidottava ehdotetulla tavalla välttämättömyyteen (esim. PeVL 17/2016 vp). Salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Lähtökohtaisesti ympäristötieto on avointa tietoja, jonka vuoksi tiedot ovat pitkälti julkisia ja saatavilla, salassa pidettävien tietojen luovuttaminen tulisi kyseeseen harvoin.

Pykälän 5 momenttiin tehtäisiin eräitä lähinnä selkeyttäviä muutoksia. Ehdotetulla muutoksella selkeytettäisiin sekä momentin sisältöä että sen tarkoitusta. Momentti sisältäisi jatkossa informatiiviset viittaukset kahteen yleislakiin. Näitä ovat julkisuuslaki ja tiedonhallintalaki. Momenttiin ei olisi tarpeen sisällyttää näihin yleislain tasoisiin säädöksiin nähden täydentävää erityissääntelyä. Momentti on kuitenkin tarpeen selvyuden vuoksi.

Pykälän 6 momenttia ei ehdoteta muutettavan. Momentissa säädettäisiin edelleen ympäristöministeriölle kuuluvasta ympäristönsuojelun tietojärjestelmän kehittämisvastuusta. Momentin perustelut olisivat yhtenevät ympäristönsuojelulain perusteluihin (HE 214/2013 vp) nähden. Säännöksellä pyydettyä oikeudellista perustaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmän eri ylläpitäjien väliselle

säännölliselle yhteistyölle tietojärjestelmän tietosisällön ja toiminnallisuuden kehittämiseksi. Toiminnallisuuden kehittäminen tarkoittaisi erityisesti tietojärjestelmän tietojen hyödynnettävyyden parantamista. Lisäksi tulee sovellettavaksi uusi tiedonhallintalaki.

7.4 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän soveltamisalaan ehdotetaan lisättäväksi terveydensuojelulaki, jonka soveltamisalaan kuuluvien talousveden tuotantoketjussa käytettävien tuotteiden hygieniää koskevaan valvontaan sovellettaisiin markkinavalvontalakeja, jollei muualla toisin säädetä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto olisi markkinavalvontalaissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen terveydensuojelulaissa tarkoitettujen talousvettä toimittavien laitosten talousveden tuotantoketjussa käytettävien tuotteiden ja rakennusten vesilaitteistojen hygieniää koskevien vaatimusten osalta. Valvonta koskisi tuotteiden hygieniää koskevien vähimmäisvaatimusten ja sitä osoittavien merkintöjen noudattamista. Hygieniää koskevista vähimmäisvaatimuksista ja tuotteisiin kiinnitettävästä pysyvistä merkinnästä, jolla osoitettaisiin tuotteen olevan valmistettu hygieenisten vähimmäisvaatimusten mukaisista materiaaleista, säädettäisiin terveydensuojelulain nojalla.

Tähän mennessä markkinavalvonta ei ole koskenut vesilaitosten veden ottoon, käsittelyyn, johtamiseen ja varastointiin liittyvien tuotteiden valvontaa lukuun ottamatta niitä mahdollisesti samoja tuotteita, joita jo nykyisellään käytetään kiinteistöjen vesilaitteistoissa. Talousvettä toimittavien laitosten jakeluverkossa olevien tuotteiden valvonta olisi täten uusi tehtävä Turvallisuus- ja kemikaalivirastoille. Valvonta kohdistuisi näin ollen osittain samoihin tuotteisiin kuin nykyisinkin, vaikkakin uuteen valvontakohteeseen (vesilaitokset ja jakeluverkko). Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii jo nyt maankäyttö- ja rakennuslain sekä eräiden rakennustuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain nojalla rakennusten vesilaitteistoissa käytettävien tuotteiden olennaisten teknisten vaatimusten markkinavalvontaviranomaisena. Olennaiset tekniset vaatimukset sisältävät jo nyt joitain tuotteiden terveydellisyyttä koskevia säännöksiä, mutta jatkossa myös rakennusten vesilaitteistoissa käytettäviin tuotteisiin sovelletaan uutta juomavesidirektiivin mukaista olennaisesti laajempaa hygienisiä vaatimuksia koskevaa sääntelyä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

8.1 Terveydensuojelulain nojalla annettavat valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetukset

Valtioneuvoston asetukset

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin säännökset 17 a §:n 4 momentin, 18 §:n 5 momentin, 19 a §:n 4 momentin, 19 b §:n 3 momentin, 20 a §:n 3 momentin, 21 §:n 2 momentin, 49 a §:n 5 momentin nojalla.

Veden laatuvaatimuksista poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä ja poikkeuksen koskevasta hakemusmenettelystä annettaisiin tarkemmat säännökset 17 a §:n 4 momentin nojalla.

Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymisen hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista annettaisiin tarkempia säännöksiä 18 §:n 5 momentin nojalla.

Raakaveden riskienhallinnassa tarvittavista tiedoista ja toimintatavoista annettaisiin tarkempia säännöksiä 19 a §:n 4 momentin nojalla.

Veden toimitusjärjestelmän riskienhallinnassa tarvittavista tiedoista, toimenpiteistä ja omavalvonnasta annettaisiin tarkempia säännöksiä 19 b §:n 3 momentin nojalla.

Talousveden aiheuttamien epidemioiden selvittämisestä ja ilmoittamisesta annettaisiin tarkempia säännöksiä 20 a §:n 3 momentin nojalla.

Tietokokonaisuuksien sisällöstä annettaisiin tarkempia säännöksiä 21 §:n 2 momentin nojalla.

Lisäksi säädettäisiin asetuksessa tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä ja tutkimustulosten toimittamisesta tarkemmin 49 a §:n 5 momentin nojalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetukset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin säännökset 17 §:n 5 momentin, 17 b §:n 7 momentin, 19 §:n 3 momentin, 19 c §:n 6 momentin, 20 §:n 4 momentin, 20 a §:n 4 momentin nojalla.

Asetuksessa säädettäisiin Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarkemmat säännökset talousveden laatuvaatimuksista ja laatutavoitteista sekä muista veden laatuun vaikuttavista seikoista 17 §:n 5 momentin nojalla.

Tarvittaessa säädettäisiin 17 b §:n 7 momentin nojalla tarkemmin talousvedeksi toimitettavan veden riittävästä käsittelystä, desinfioinnista ja käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista, veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa käytettävistä lähtöaineista, koostumuksesta tai ainesosista, ehdoista niiden käytölle sekä niiden hygieniää koskevista vähimmäisvaatimuksista, testaus- ja hyväksymismenetelmistä ja testitulosten hyväksymis- ja hylkäysperusteista. Lisäksi voidaan 17 b §:n 7 momentin nojalla antaa tarkempia säännöksiä veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä ja vaatimusten mukaisuuden arviointilaitosten nimeämisestä sekä merkinnästä, joilla osoitetaan tuotteen soveltuvan talousvesikäyttöön sekä hakuprosessia koskevasta menettelystä veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistuksessa käytettävien lähtöaineiden, koostumusten tai ainesosien sisällyttämiseksi Euroopan unionin sallittujen aineiden luetteloihin tai niiden poistamiseksi luetteloista.

Asetuksessa säädettäisiin 19 §:n 3 momentin nojalla tarkemmin riskiperusteisen lähestymistavan soveltamisesta sellaisten pienten talousvettä toimittavien laitosten sekä pienimuotoisen kaupallisen ja julkisen toiminnan osalta, joihin ei sovelleta juomavesidirektiiviä. Tällaisia toiminnanharjoittajia ovat ne, jotka toimittavat tai käyttävät talousvettä vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin.

Asetuksessa säädettäisiin Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarkemmat säännökset riskinarvioinnin sisällöstä sekä riskienhallintatoimenpiteistä ja riskienhallintaan liittyvien tietojen toimittamisesta 19 c §:n 6 momentin nojalla.

Talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista ja tulosten raportoinnista säädettäisiin tarkemmin 20 §:n 4 momentin nojalla.

Asetuksessa säädettäisiin talousveteen liittyviin häiriötilanteisiin varautumisesta tarkemmin 20 a §:n 4 momentin nojalla.

8.2 Vesihuoltolain nojalla annettava valtioneuvoston asetus

Asetuksessa säädettäisiin Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi tarkemmin vesihuoltolaitoksen vesihuoltolain 16 §:n mukaisesta velvollisuudesta toimittaa pyytämättä veden hinta-, laatu- ja kulutustietoja asiakkaalle ja asiakkaan velvollisuudesta välittää nämä tiedot talousveden loppukäyttäjälle. Lisäksi asetuksella annettaisiin tarkentavaa sääntelyä vesihuoltolaitoksen 15 §:n nojalla suorittamasta raakaveden tarkkailusta, raakavedestä tarkkailtavien muuttujien valinnasta ja tietojärjestelmään toimittamisesta sekä vesihuoltolain 20 d §:ssä tarkoitettuun vesihuollon tietojärjestelmään toimitettavista tiedoista.

9 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

9.1. Terveysuojelulain siirtymäsäännökset

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että raakaveden riskienhallinta on laadittu ehdotetun terveysuojelulain 19 a §:n mukaisesti 12 päivään heinäkuuta 2027 mennessä.

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että talousveden toimitusjärjestelmää koskeva riskienhallinta on laadittu ehdotetun terveysuojelulain 19 b §:n mukaisesti 12 päivään tammikuuta 2029 mennessä.

Talousvettä toimittava laitos voi noudattaa edellä mainituilla raakaveden tai talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinnan laatimisen siirtymä kautena terveysuojelulain 763/1994 20 §:n ja sen nojalla annettuja riskienhallintatoimenpiteitä kuitenkin enintään siihen saakka, kun kunnan terveysuojeluviranomainen yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa vähintään kuuden vuoden välein tarkistaa säännöllistä valvontaa koskevan valvontatutkimusohjelmansa.

Ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on huolehdittava siitä, että ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet on tehty 19 c §:n 1 momentin mukaisesti 12 päivään tammikuuta 2029 mennessä. Toiminnanharjoittajalla tulee olla valmius mainittuun päivämäärään mennessä esittää 19 c §:n 2 momentissa tarkoitettua riskienhallintaa koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

9.2. Vesihuoltolain siirtymäsäännökset

Ehdotetun lain voimaantullessa voimassa olleita vesihuoltolain säännöksiä lukuun ottamatta 14–16 §:ää sekä 3 a ja 4 lukua sovelletaan myös sellaisen muun kuin ehdotetun lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettua talousvettä toimittavan tai talousjätevettä vastaanottavan laitoksen toiminta-alueella, joka on hyväksytty ennen ehdotetun lain voimaantuloa.

Vesihuoltolaitoksen, jolla ei ole ehdotetun lain voimaan tullessa kunnan hyväksymää toiminta-alueita, tulee saattaa tiedot verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon ehdotetun vesihuoltolain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla sekä laatia 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2025 mennessä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa ehdotetun sääntelyn toimeenpanon toteutumista yhteistyössä muiden ministeriöiden, virastojen, asiantuntijalaitosten sekä alueellisten ja paikallisten viranomaisien kanssa. Suomen Kuntaliitto ry. voi avustaa mainittuja viranomaisia sääntelyn toimeenpanon seurannassa.

Uudesta juomavesidirektiivistä aiheutuvan hallinnollisen taakan vähentämiseksi on ensiarvoisen tärkeää turvata sosiaali- ja terveysministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön hallinnonaloilla riittävät resurssit tietokokonaisuuksien laatimiseen ja tietoyhteyden ylläpitämiseen sekä tietojärjestelmiin liittyvä kehitystyö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimien tietokokonaisuuksien resursoinnin riittävyttä on seurattava. Ministeriöt seuraavat kukin omilla hallinnonaloillaan tietojärjestelmien kehitystyötä ja toimivuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö seuraavat yhdessä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja Ruokaviraston kanssa ympäristöterveydenhuollon toiminnan ohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmän (Vati) kehitystyötä sen varmistamiseksi, että juomavesidirektiivin edellyttämät tietokokonaisuudet saadaan laadittua direktiivin edellyttämässä aikataulussa ja että Euroopan unionin toimielimillä on pääsy tietokokonaisuuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö seuraavat myös vesi.fi-verkkopalvelun kehitystyötä ja toimivuutta vedenkäyttäjille tiedottamisen osalta. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa vesihuollon tietojärjestelmän (VEETI) kehitystyötä ja tietojärjestelmään toimitettavien tietojen valvontaa.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien valvontaan liittyvän resursoinnin riittävyttä on seurattava vuodesta 2025 lukien, jolloin Euroopan komissio antaa positiivilistan valvottavien tuotteiden valmistusaineista.

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa Etelä-Savon ELY-keskuksen resursoinnin riittävyttä vesihuoltolain valvonnan ja raakaveden laatuun liittyvään riskiarviointiin osallistumisen osalta. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää yllä verkkopohjaista talousveden riskienhallinta ohjelmistoa, joka helpottaa laitosten ja viranomaisten suorittamaa riskinarviointia ja riskienhallintaa. Suomen vesilaitosyhdistys ry. voi tarvittaessa avustaa vesihuoltolaitoksille esitettyjen velvollisuuksien täyttämiseen tarvittavien resurssien riittävyden arvioinnissa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot seuraavat kuntien terveyden- ja hyvinvoinninviranomaisten resursoinnin riittävyttä talousveden riskinarviointiin ja riskienhallintaan osallistumisen, riskiperusteisen valvonnan sekä rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnan osalta. Suomen Kuntaliitto ry. voi avustaa mainittuja viranomaisia sääntelyn toimeenpanon seurannassa.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä ei ole riippuvuutta muihin esityksiin.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy vuoden 2023 talousarvioehdotukseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12 Suhde perustuslakiin ja sääntämjärjestys

12.1 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja sekä julkisuusperiaate

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään siitä, että jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Ehdotetun terveydensuojelulain 47 §n mukaista viranomaisten tiedonsaantioikeutta ja tietojen luovuttamista on arvioitava perustuslain 10 §:n 1 momentin yksityisyydensuojan näkökulmasta. Tässä laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla, asiantuntijavirastoilla ja -laitoksilla tai muulla viranomaisella olisi 47 §:n 1 momentin nojalla tässä laissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi oikeus saada valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja toisiltaan sekä käyttää toistensa hankkimia näytteitä. Henkilötietojen osalta tietojen saantioikeus rajoittuisi vain välttämättömiin tietoihin. Valvontaviranomaiset voisivat luovuttaa salassa pidettäviä tietoja 47 §:n 2 momentin nojalla. Säännökset perustuvat periaatteelle, että tietojen tulee olla tarpeellisia tässä laissa säädetyn valvonnan kannalta. Henkilötiedoista tiedonsaanti rajoittuisi välttämättömiin tietoihin. Tietojen luovuttamisesta säädettäisiin mainituille viranomaisille, asiantuntijavirastoille ja -laitoksille, 47 §:n 3 momentin nojalla Euroopan unionin toimielimille sekä 47 §:n mukaan poliisi- ja pelastusviranomaisille sekä ministeriöille. Säännökset perustuvat periaatteelle, että tietojen tulee olla tarpeellisia tässä laissa säädetyn valvonnan kannalta. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tietojen mukaan lukien henkilötietojen luovutuksen edellytykseksi on mainitun kaltaisissa väljissä sääntely-yhteyksissä muodostunut se, että tietojen tulee olla jossakin tarkoituksessa välttämättömiä (esim. PeVL 17/2007 vp s. 3 ja PeVL 17/2016 vp s. 5–7).

Ehdotetut ympäristönsuojelulain 222 §:n säännöksiin liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu yksityiselämän ja henkilötietojen suoja sekä perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu julkisuusperiaate. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömiin syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Ehdotetun ympäristönsuojelulain 222 §:n 4 momentin mukaan 2 momentissa tarkoitetuilla ylläpitäjillä sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Ehdotettua säännöstä on siten arvioitava perustuslain 10 §:n 1 momentin ja 12 §:n 2 momentin valossa henkilötietojen sekä tietojen saamiseen että tietojen luovuttamisen osalta.

Ympäristönsuojelulain 222 §:n 4 momentin tietojensaantioikeus on ehdotuksessa sidottu tietojen välttämättömyyteen viranomaisten tehtävien hoitamisen vuoksi, jota perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään edellyttänyt. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta. (PeVL 17/2016 vp, PeVL 14/2002 vp s. 2/II ja PeVL 19/2008 vp, s. 3/I). PeVL 10/2014 vp, s. 6/II)

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Valiokunta lausuu, että mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyynnöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (PeVL 48/2018 vp, PeVL 12/2014 vp, s. 2/II—3/I ja PeVL 62/2010 vp, s. 3/II—4/I). Lisäksi on todettava, että valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (PeVL 59/2010 vp, s. 4/I). Perustuslakivaliokunta on käytännössään kiinnittänyt erityistä huomiota perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvatus asiakirjajulkisuuden suhteeseen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan (PeVL 43/1998 vp, s. 2/II ja PeVL 60/2017 vp, s. 3). Valiokunta on korostanut erityisesti asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan välistä tasapainoa (PeVL 22/2008 vp, s. 4/I). Ehdotuksen mukaan salassapidettävien tietojen osalta viranomaisen tietojensaantioikeus sidotaan välttämättömyys-kriteeriin. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän tiedot ovat suurelta osin julkisia tietoja ja saatavilla tietoverkossa¹³.

12.2 Oikeus sosiaaliturvaan ja väestön terveyden edistäminen

Ehdotettuihin terveydensuojelulain ja vesihuoltolain säännöksiin liittyvä keskeinen perusoikeus on perustuslain 19 §:ssä tarkoitettu oikeus sosiaaliturvaan ml. 19 §:n 3 momentissa tarkoitettu julkisen vallan velvollisuus edistää väestön terveyttä.

Kaikilla terveydensuojelulakiin ehdotetuilla muutoksilla pyritään vähintäänkin välillisesti talousveden laadun varmistamiseen. Tämän tavoitteen toteuttamiseen liittyvät oikeushyvät ovat eritoten julkisen vallan velvollisuus edistää väestön terveyttä. Esityksellä pyritään parantamaan väestön ja ympäristön suojelua pilaantuneen juomaveden haitallisilta vaikutuksilta vahvistamalla riskinarviointia ja -hallintaa koko vedentuotantoketjussa vedenotosta hanaan saakka.

Kaikki vesihuoltolakiin ehdotetut muutokset liittyvät välillisesti veden saannin varmistamiseen, joka liittyy erityisesti sosiaaliturvaperusoikeuteen, jonka perusteella esimerkiksi taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan tavallisella lailla. Toimiva ja turvallinen vesihuolto voidaan katsoa olevan osa perustoimeentuloa.

12.3 Vastuu ympäristöstä sekä ympäristötietojen saatavuus

Ehdotettuihin terveydensuojelulain ja vesihuoltolain säännöksiin sekä ympäristönsuojelulain 222 §:n muutosehdotukseen liittyvä keskeinen perusoikeus on perustuslain 20 §:ssä tarkoitettu vastuu ympäristöstä sekä julkisen vallan ympäristöön kohdistuvaan velvollisuuteen ml. sen takaamiseen, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä.

Kaikilla terveydensuojelulakiin ehdotetuilla muutoksilla pyritään vähintäänkin välillisesti talousveden laadun varmistamiseen, minkä tavoitteen toteuttaminen osaltaan varmistaa jokaisen oikeutta

terveellisen ympäristöön. Oikeus terveelliseen ympäristöön tarkoittaa vesihuoltolain osalta vesivarojen suojelua siten, että ne ovat tavanomaiseen vedenkäyttöön soveltuvia. Vesihuoltolaitoksille on 15 §:ssä ehdotettu velvollisuus huolehtia siitä, että vesihuoltolaitoksen suorittaman raakavesitarkkailun tulokset toimitetaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään toteuttaa osaltaan tätä vesivarojen suojelutavoitetta.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin on katsottu merkitsevän perustuslaillista toimeksiantoa ympäristölainsäädännön kehittämiseksi siten, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon laajennetaan (HE 309/1993 vp, s. 67/I, PeVL 38/1998 vp, s. 2/I). Vesihuoltolain 16 §:ään sisältyvissä ehdotuksissa, jotka liittyvät vedenkäyttäjille muun muassa yleisen tietoverkon kautta sekä vesilaitoksen asiakkaalle ja veden loppukäyttäjälle pyytämättä annettaviin vedenlaatu koskeviin tietoihin, on kyse ympäristötiedon saattamisesta yleisön saataville. Näin ollen ehdotukset toteuttavat perustuslaillista ympäristöperusoikeutta ja julkisuusperiaatetta, sekä edistävät perustuslain 2 §:n 2 momentin mukaista kansalaisyhteiskuntaan kuuluvaa yksilön oikeutta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä on väline ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevien tietojen keräämiseen ja tallettamiseen. Sitä käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun. Kuntien ja valtion viranomaiset tarvitsevat tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamisessa kuten esimerkiksi ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisessa luvituksessa, vesienhoidossa sekä ympäristön tilan valvonnassa. Suurin osa tiedoista on julkista ympäristötietoa ja kaikkien saatavilla yleisen tietoverkon kautta, kuten edellä on mainittu. Järjestelmää koskevan ympäristönsuojelulain 222 §:n kehittäminen ja ajantasaistaminen toteuttaa osaltaan perustuslain 20 §:ää sekä erityisesti Århusin sopimuksen 5 artiklaa.

12.4 Oikeus kunnalliseen itsehallintoon

Ehdotetun uuden terveydensuojelulain 19 c §:n säännöksen toimeenpanoon liittyvät perustuslain 121 §:n säännökset kunnallisesta ja muusta alueellisesta itsehallinnosta.

Uutena velvollisuutena esityksestä aiheutuisi ehdotetun lain 19 c §:n (”ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta”) nojalla rakennuksen omistajille tehdä riskinarvio sellaisen rakennuksen vesilaitteistosta, jossa iso määrä ihmisiä voisi altistua talousveden haitallisille vaikutuksille kuten legionelloosille tai veden lyijypitoisuuksille. Useissa tapauksissa nämä rakennukset ovat kunnan omistuksessa. Näitä rakennuksia ovat mm. sairaalat, terveyskeskukset sekä tehostetun palveluasumisen yksiköt tai laitoshoidtoa antavat sosiaalihuollon yksiköt. Kunnan tehtävistä on säädettyä lailla. Terveydensuojelulain liitteessä tarkennetaan ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaan velvolliset rakennusten omistajat. Koska osa velvoitteen piirissä olevista rakennuksista ovat kuntien omistuksessa, kuntien olisi huolehdittava riskienarvioinnin laatimisesta ehdotetun säännöksen mukaan.

12.5 Norminantovaltuudet

Esitys sisältää useita ehdotuksia asetuksenantovaltuuksiksi. Asetuksia antaisivat valtioneuvosto ja sosiaali- ja terveysministeriö.

Lainsäädäntövallan siirtämistä koskee perustuslain 80 §. Pykälän säännösten mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia tässä perustuslaissa tai muussa laissa

säädetyin valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Myös muu viranomaisena voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrättyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Asetuksenantovaltuuksiin verrattuna muulle viranomaiselle osoitettuun valtuuteen kohdistuu yleistä tarkkarajaisuutta koskeva pidemmälle menevä vaatimus, jonka mukaan valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa (esim. PeVL 34/2012 vp s. 3).

Asetuksilla annettaisiin tarkempia säännöksiä laissa säädetyistä asioista. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin laajakantoisemmista ja periaatteellisesti merkittävimmistä asioista. Tällaisia olisivat esimerkiksi terveydensuojelulain säännökset 17 a §:n 4 momentti, 18 §:n 5 momentti ja 19 a §:n 3 momentti. Terveydensuojelulain 17 a §:n 4 momentin nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset veden laatuvaatimusten poikkeuksien myöntämisen edellytyksistä ja poikkeuksia koskevista hakemusmenettelyistä. Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymisen hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista säädettäisiin 18 §:n 5 momentin nojalla. Raakaveden riskienhallinnassa tarvittavista tiedoista ja toimintatavoista säädettäisiin 19 a §:n 3 momentin nojalla. Vesihuoltolain 16 §:n nojalla annettulla valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä velvollisuudesta toimittaa pyytämättä veden hinta-, laatu- ja kulutustietoja asiakkaalle ja asiakkaan velvollisuudesta välittää nämä tiedot talousveden loppukäyttäjälle.

Ministeriöiden asetuksella annettaisiin yhteiskunnallisesti ja poliittisesti vähemmän merkityksellisiä ja teknisempiä säännöksiä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin muun muassa talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista ja tulosten raportoinnista 20 §:n 4 momentin nojalla sekä talousveteen liittyviin häiriötilanteisiin varautumisesta 20 a §:n 4 momentin nojalla.

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Koska juomavesidirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***Laki terveydensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 16, 17, 20, 20 a, 21, 47, 49 a ja 49 b §, sellaisina kuin niistä ovat 16, 17, 20, 21 ja 49 b § laissa 942/2016, 20 a § osaksi laeissa 24/2006, 1551/2009 ja 1103/2011, 47 § laissa 1551/2009 ja 49 a § laissa 1103/2011, sekä

lisätään lakiin uusi 16 a, 17 a ja 17 b §, 18 §:ään uusi 5 momentti, lakiin uusi 18 a §, lailla 120/2001 kumotun 19 §:n tilalle uusi 19 § sekä uusi 19 a–19 c §, sekä lain liitteeseen uusi 7 kohta seuraavasti:

5 luku

Talousvesi

16 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkeen ihmisten käyttöön tarkoitettuun talousveteen, jota joko toimitetaan vesijohdotverkoston kautta tai tankeista, otetaan veden käyttäjän omilla laitteilla tai pakataan pulloihin tai säiliöihin.

Mitä tässä laissa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle.

Tätä lukua ei sovelleta:

1) veteen, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen taikka muuhun vastaavaan tarkoitukseen, jossa ihmisten altistuminen vedelle on vähäistä;

2) luontaisiin kivennäisvesiin, jotka Ruokavirasto on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti;

3) vesiin, jotka ovat ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY lääkinälliseen tarkoitukseen käytettäviä vesiä.

Talousveteen, jota talousvettä toimittava laitos toimittaa vedenjakelualueelle tai jota käytetään keskimäärin vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin osana kaupallista tai julkista toimintaa, ei sovelleta 19 a–19 c §:ää.

Yksinomaan Suomen aluevesillä liikennöiviin merialuksiin, jotka kuljettavat matkustajia, käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa ja johtavat sitä talousvedeksi, ei sovelleta 19 a §:ää.

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020.

16 a §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *talousvedellä* kaikkea vettä, jota

a) käytetään juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin yksityisissä, julkisissa tai kaupallisissa tiloissa;

b) pakataan pulloihin tai säiliöihin;

c) elintarvikealan toimija käyttää elintarvikelain (297/2021) 5 §:n 2 momentin 11 kohdan mukaisessa elintarvikehuoneistossa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen tai markkinoille saattamiseen lukuun ottamatta vettä, jota käytetään elintarvikehuoneistossa erityistarkoituksiin ja jonka osalta elintarvikevalvontaviranomainen on vakuuttunut, ettei veden laatu heikennä valmiiden elintarvikkeiden terveydellistä laatua ja varmistanut, että vedenhankinta on otettu huomioon toiminnanharjoittajan elintarvikelain 15 §:n mukaisessa omavalvonnassa;

2) *talousvettä toimittavalla laitoksella* toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi jakeluverkossa tai muuten kuin tilapäisesti tankeista;

3) *vedenjakealueella* sellaista talusveden jakeluverkon yhtenäistä osaa, jossa talusveden laatu on jokseenkin tasainen ja jossa talusveden toimituksesta vastaa yksi talusvettä toimittava laitos, sekä veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talusveden käyttäjinä olevia kotitalouksia, elintarvikehuoneistoja sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan harjoittajia;

4) *vedentuotantoketjulla* talusveden toimittamisen kokonaisuutta raakaveden muodostumisalueelta veden oton, käsittelyn, varastoinnin ja jakelun kautta vesipisteeseen, jossa talusvettä käytetään;

5) *riskiperusteisella lähestymistavalla* talusveden terveydelliseen laatuun vaikuttavien vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamista, niistä aiheutuvien riskien arvioimista, riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi tarkoitettujen tarkoitustenmukaisten hallintakeinojen määrittämistä ja hallintakeinojen toteuttamisesta vastuussa olevien toimijoiden tunnistamista vedentuotantoketjussa;

6) *rakennusten vesilaitteistolla* yksityisten ja julkisten rakennusten tonttivesijohtoa ja muita vesijohtoja laitteineen, vesikalusteineen ja erityisine vesilaitteistoineen alkaen kiinteistön omasta vedenottopisteestä tai kohdasta, jossa kiinteistön tonttivesijohto on liitetty talusvettä toimittavan laitoksen verkostoon, ja päättyen vesipisteeseen, josta otetaan talusvettä, lämmintä käyttövettä taikka muuta vettä, jolle ihmiset voivat altistua;

7) *lämpimällä käyttövedellä* rakennusten vesilaitteistolla lämmitettyä vettä;

8) *ensisijaisella tilalla* tarkoitetaan muuta kuin kotitalouden käyttöön tarkoitettua tilaa, jossa suuri määrä veden käyttäjiä voi altistua vedestä aiheutuvalla terveyshaitalla.

17 §

Yleiset laatuvaatimukset

Talusvetenä käytettävän veden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa soveltuvaa.

Talusvettä toimittava laitos vastaa siitä, että toimitettu vesi täyttää 1 momentissa tarkoitettut vaatimukset siinä kohdassa, jossa kiinteistön vesijohto on liitetty laitoksen vesijohtoverkostoon. Kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, että rakennuksen vesilaitteisto ei heikennä toimitetun veden laatua siinä määrin, että siitä voi aiheutua terveyshaittaa. Vedenkäyttäjän omilla laitteilla otetun veden laatuvaatimusten täyttymisestä on vastuussa veden ottaja.

Talusveden laatuvaatimusten tulee täytyä vedentuotantoketjun seuraavassa kohdassa:

- 1) vedenjakealueella käytettävän veden osalta vesipisteessä, josta otetaan vettä talusvetenä käytettäväksi;
- 2) tankista otettavan veden osalta siinä kohdassa, jossa vesi otetaan tankista;
- 3) pulloitettavan tai säiliöihin pakattavan veden osalta kohdassa, jossa vesi pulloitetaan tai pakataan säiliöihin;
- 4) elintarvikehuoneistossa käytettävän veden osalta kohdassa, jossa vettä käytetään huoneistossa.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös lämpimään käyttöveeseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talusveden laatuvaatimuksista ja laatuvaatimuksesta sekä muista talusveden laatuun vaikuttavista seikoista.

17 a §

Laatuvaatimuksista poikkeaminen

Aluehallintovirasto voi talusvettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talusveden osalta veden omistajan hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 17 §:n 5 momentin nojalla säädettyjen kemiallisten laatuvaatimusten täyttämistä vedenjakealueella.

Poikkeus voidaan myöntää, jos talusveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu terveyshaittaa.

Talusvettä toimitavan laitoksen on tiedotettava poikkeuksesta, sen syistä, sisällöstä ja suunnitelluista korjaustoimenpiteistä veden käyttäjälle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä ja poikkeusta koskevasta hakemusmenettelystä.

17 b §

Vedentuotantoketjussa käytettävät kemikaalit, materiaalit ja tuotteet

Talusvedeksi tarkoitettun veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit ja suodatinaineet ja veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa, jakelussa sekä rakennuksen kylmä- ja lämminvesilaitteistossa käytettävät tuotteet eivät saa heikentää veden laatua siten, että 17 §:ssä säädettyjen laatuvaatimusten täytyminen vaarantuu.

Veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden tulee olla talousveden johtamiseen soveltuvia. Tuotteissa käytetyt materiaalit ja veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit ja suodatinaineet eivät saa vaikuttaa haitallisesti veden väriin, hajuun tai makuun, lisätä mikrobien kasvua vedessä eikä niistä saa päästä liukenemaan veteen vieraita aineita suurempina määrinä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa oleviin tuotteisiin.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, veden käsittelyssä voidaan käyttää mikrobien kasvua lisääviä aineita, jos se on käytettävän aineen nimenomainen tarkoitus.

Vedentuotantoketjussa käytettävien tuotteiden markkinavalvonnassa, ulkorajavalvonnassa sekä muutoksenhaussa markkinavalvontaviranomaisten päätöksiin noudatetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia (1137/2016).

Talousvedeksi tarkoitetun veden käsittelyssä käytettävien desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa (599/2013).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) talousvedeksi toimitettavan veden riittävästä käsittelystä, desinfioinnista ja käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista;

2) veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa käytettävistä lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, ehdoista niiden käytölle sekä niiden hygieniaa koskevista vähimmäisvaatimuksista, testaus- ja hyväksymismenetelmistä ja testitulosten hyväksymis- ja hylkäysperusteista;

3) veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä ja vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten nimeämisestä sekä merkinnöistä, joilla osoitetaan tuotteen soveltuvan talousvesikäyttöön;

4) menettelytavasta, jolla sisällytetään tai poistetaan veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden valmistuksessa käytettävien lähtöaineiden, koostumusten tai ainesosien sisällyttämiseksi Euroopan Unionissa sallittujen aineiden luetteloihin tai niiden poistamiseksi luetteloista.

18 §

Talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksyminen

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista.

18 a §

Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Talousvettä toimittavan laitoksen sekä toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, on tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus uudesta vedenjakelualueesta ja olemassa olevan vedenjakelualan muutoksesta. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

Talousvettä toimittavan laitoksen on pidettävä vedenjakelualuetta koskevat tiedot ajan tasalla. Vedenjakelualan rajausta koskeva tieto on ylläpidettävä aluemaisessa paikkatietomuodossa.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen on huolehdittava siitä, että vedenjakelualan rajauksen aluemainen paikkatietomuoto toimitetaan Suomen ympäristökeskukselle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston erikseen määrittelemällä tavalla.

19 §

Riskiperusteisen lähestymistavan yleiset periaatteet

Riskiperusteinen lähestymistapa kattaa koko vedentuotantoketjun. Sitä sovelletaan:

1) talousvedeksi valmistettavan raakaveden laatuun vaikuttaviin hydrologisiin ja hydrogeologisiin ominaisuuksiin sekä ihmistoiminnasta aiheutuviin paineisiin;

2) talousvedeksi tarkoitetun veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun;

3) rakennusten vesilaitteistoihin.

Riskiperusteisen lähestymistavan tulokset on otettava huomioon tämän lain 2 §:ssä tarkoitettussa omavalvonnassa sekä 6 ja 20 §:ssä tarkoitettussa viranomaisvalvonnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä riskiperusteista lähestymistapaa koskevista tiedoista ja menettelytavoista.

19 a §

Raakaveden riskienhallinta

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että riskiperusteisen lähestymistavan perusteella laaditaan raakaveden terveydellistä laatua koskeva riskienhallinnan toimenpidesuunnitelma. Toimenpidesuunnitelman laatimiseen osallistuvilla on oltava riittävä asiantuntemus sekä pääsy riskinarvioinnissa tarvittaviin tietoihin. Tarvittaessa työ tehdään yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskiperusteisen lähestymistavan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Talousvettä toimittavan laitoksen raakaveden riskienhallinnassa voidaan käyttää ympäristönsuojelulain 222 §:n mukaiseen tietojärjestelmään tallennettuja tietoja. Riskienhallinnassa on otettava huomioon:

- 1) vesilain (587/2011) 4 luvun 12 §:n nojalla annetut vedenottamon suoja-alueääräykset;
- 2) vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 10 e §:n nojalla laadittu pohjavesialueen suojelusuunnitelma ja 17 §:n nojalla hyväksytty vesienhoitosuunnitelma sekä 12 §:ssä tarkoitettu vesienhoidon toimenpideohjelma;
- 3) vesihuoltolain 15 §:n nojalla tehtävän raakaveden laadun tarkkailun tulokset.

Toiminnanharjoittajan on otettava huomioon edellä 1 momentissa tarkoitettu toimenpidesuunnitelma 2 §:n mukaisessa omavalvonnassa. Suunnitelma on toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä raakaveden terveydellistä laatua koskevasta riskienhallinnan toimenpidesuunnitelmasta, sen sisältämistä tiedoista ja edellyttämistä toimintatavoista.

19 b §

Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Talousvettä toimittavan laitoksen on laadittava riskiperusteisen lähestymistavan perusteella talousveden toimitusjärjestelmää koskeva riskienhallinnan toimenpidesuunnitelma terveyshaittojen ennalta ehkäisemiseksi. Toimenpidesuunnitelmassa on otettava huomioon 19 a §:ssä säädetyn raakaveden riskienhallinnan tulokset.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa toimenpidesuunnitelmassa on otettava huomioon veden otto, käsittely, varastointi ja johtaminen sekä niihin liittyvien rakennelmien suunnittelu, sijoittaminen, rakentaminen ja niistä huolehtiminen siten, että talousvesi täyttää 17 §:ssä säädetty vaatimukset. Toiminnanharjoittajan on otettava huomioon toimenpidesuunnitelma 2 §:n mukaisessa omavalvonnassa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä veden toimitusjärjestelmää koskevasta toimenpidesuunnitelmasta, siinä tarvittavista tiedoista ja toimintatavoista sekä omavalvonnasta.

19 c §

Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on tehtävä rakennuksen vesilaitteistojen riskiperusteiseen lähestymistapaan liittyvät toimenpiteet. Siihen liittyvät tiedot on toimitettava toiminnanharjoittajalle, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana.

Toiminnanharjoittajan on esitettävä pyydettyä rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat tiedot kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi kunnan terveydensuojeluviranomainen voi riskinarvioinnin perusteella kieltää vesilaitteiston käyttämisen tai antaa rakennuksen omistajalle tai toiminnanharjoittajalle määräyksiä riskienhallintatoimenpiteistä tai veden laatua koskevasta tarkkailusta.

Ensisijaisia tiloja ovat tämän lain liitteen:

1) kohdassa 1 tarkoitetut majoitustoimintaan tarkoitetut tilat lukuun ottamatta majoittumiseen tarjottuja kalustettuja huoneistoja, loma-asuntoja tai tiloja;

2) kohdassa 2 tarkoitetut yleisölle avoimet kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat;

3) kohdassa 4 tarkoitetut tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidtoa antavat sosiaalihuollon yksiköt;

4) kohdassa 7 tarkoitettujen sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastot;

5) muut kunnan päätöksen mukaiset tilat, joista voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioiden ottaen terveystahaitta rakennuksen vesilaitteiston välityksellä.

Rakennuksen suunnittelusta ja rakentamisesta siten, että siitä ei aiheudu terveyden vaarantumista, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:n nojalla. Rakennuksen kunnossapidosta siten, että se täyttää jatkuvasti terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:ssä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä riskinarvioinnin sisällöstä sekä riskienhallintatoimenpiteistä ja riskienhallintaan liittyvien tietojen toimittamisesta.

20 §

Talousveden laadun valvonta ja tiedottaminen

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on valvottava säännöllisesti 18 ja 18 a §:ssä ja elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatua ja huolehdittava siitä, että valvontatutkimustulokset toimitetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamaan tietojärjestelmään sekä toteutettava muuta säännöllistä valvontaa 6 §:n perusteella laaditun kunnan valvontasuunnitelman mukaisesti. Valvonnan on perustuttava 19 ja 19 a—c §:n mukaisesti riskienhallinnan tuloksiin.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että:

1) kunnan jäsenellä on saatavilla riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta ja siihen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista;

2) sellaisten kiinteistöjen, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, omistajat tai haltijat saavat tarvittaessa riittävästi tietoa mahdollisuuksista poistaa talousveden laatua mahdollisesti heikentäviä tekijöitä.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tarvittaessa:

1) asettaa veden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita;

2) määrätä talousveden desinfioitavaksi tai muuten käsiteltäväksi, jos sitä on pidettävä veden terveydellisen laadun kannalta tarpeellisenä;

3) kieltää rakennuksen erityisen vesilaitteiston käyttämisen tai veden johtamisen siihen, jos on oletettavissa, että erityisen vesilaitteiston käyttämisestä voi aiheutua terveystahaitta;

4) antaa riskienhallinnan toimenpiteitä tai veden käyttöä koskevia määräyksiä terveystahaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta ja tulosten raportoinnista.

20 a §

Talousveden välityksellä leviävän epidemian tai muun terveystahaitan ehkäiseminen

Toiminnanharjoittajan on epäillessään tai saatuaan tiedon talousveteen liittyvästä häiriötilanteesta, toimittamansa talousveden aiheuttamasta epidemiasta tai muusta terveystahaitasta ilmoitettava siitä viipymättä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle sekä ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin talousveden laadun parantamiseksi.

Saatuaan 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen kunnan terveydensuojeluviranomaisen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin terveystahaitan leviämisen ehkäisemiseksi, ilmoitettava siitä aluehallintovirastolle sekä tehtävä tapausta koskeva selvitys. Epidemiasta tai sen epäilystä on ilmoitettava viipymättä myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden aiheuttamien epidemioiden selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveteen liittyviin häiriötilanteisiin varautumisesta.

21 §

Tietokokonaisuudet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2020/2184 säädetty tietokokonaisuudet. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulee varmistaa, että Euroopan komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienekhäisy- ja -valvontakeskuksella on tietoyhteyden avulla pääsy näihin tietokokonaisuuksiin.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tietokokonaisuuksien sisällöstä.

47 §

Viranomaisen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Tässä laissa tarkoitetuilla viranomaisilla, asiantuntijavirastoilla ja asiantuntija- ja tutkimuslaitoksilla, on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädetyn tehtävän hoitamista varten tarpeellisia tietoja toiselta viranomaiselta tai asiantuntijavirastolta ja -laitokselta tai käyttää näiden hankkimia näytteitä valvontaa varten. Tietojensaantioikeus henkilötietojen osalta rajoittuu vain valvonnan kannalta välttämättömiin tietoihin.

Tässä laissa tarkoitettu viranomainen, asiantuntijavirasto ja asiantuntija- ja tutkimuslaitos on salassapitosäännösten estämättä velvollinen luovuttamaan korvauksetta tietoja tarkastuksista, valvontatoimenpiteistä, valvontahenkilöstöstä, maksuista sekä valvontaa koskevia muita tietoja toisille viranomaisille tai asiantuntijavirastoille tai -laitoksille tässä laissa tarkoitetun viranomaistehtävän suorittamiseksi. Tässä laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten on toimitettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tarkoitetut tiedot tämän määräämällä tavalla.

Se, mitä 2 momentissa säädetään, koskee myös tietojen luovuttamista Euroopan unionin toimielimille Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon seurantaan varten.

Lisäksi tässä laissa tarkoitettu viranomainen, asiantuntijavirasto ja asiantuntija- ja tutkimuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä laissa säädettyjä tehtäviä varten antaa tietoja toiminnanharjoittajista poliisi- ja pelastusviranomaisille sekä ministeriöille.

49 a §

Tutkimuslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitetut tutkimukset tulee tehdä Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.

Tutkimuksia tekevällä laboratorion on oltava kirjallinen laatujärjestelmä, ja laboratorion on pystyttävä osoittamaan tekemiensä määritysten luotettavuus. Laboratorion on lisäksi oltava tarvittava asiantuntemus ja tekniset valmiudet tutkimuksen suorittamiseen ja tutkimustulosten toimittamiseen valvonnan tarpeita varten.

Ruokavirasto hyväksyy laboratorion hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laboratorio täyttää 2 momentissa säädetty vaatimukset. Ennen laboratorion hyväksymistä Ruokaviraston tulee pyytää hakemuksesta lausunto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta tai Säteilyturvakeskukselta.

Hyväksytyt laboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta. Hyväksytyt laboratorion on viivytyksettä ilmoitettava toimeksiantajalleen terveyshaittaan viittaavasta tutkimustuloksesta ja lähetettävä näytteestä eristetyt mikrobikannat Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä ja tutkimustulosten toimittamisesta.

49 b §

Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Ruokavirasto valvoo, että 49 a §:ssä tarkoitetut laboratoriot noudattavat tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Jos laboratorio toimii näiden vastaisesti, Ruokavirasto voi antaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa kuultuaan tarpeellisia määräyksiä toiminnan korjaamiseksi. Jos laboratorio ei Ruokaviraston määräyksistä huolimatta korjaa puutteita, Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion hyväksymisen määräajaksi. Ruokaviraston tulee antaa määräyksiä laboratorion toiminnan korjaamiseksi tai tarvittaessa toiminnan keskeyttämiseksi määräajaksi myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston esityksestä.

Ruokavirasto ylläpitää 1 momentissa tarkoitettua valvontaa varten rekisteriä hyväksytyistä laboratorioista. Rekisteriin merkitään hyväksytyin laboratorion nimi, yhteystiedot, arvioinnin piirissä olevat määrittämenetelmät ja laboratorioissa tutkimuksista vastaavan henkilön nimi.

Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämisestä säädetään tietosuojalaissa (1050/2018) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että raakaveden riskienhallinta on laadittu 19 a §:n mukaisesti 12 päivään heinäkuuta 2027 mennessä.

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että talousveden toimitusjärjestelmää koskeva riskienhallinta on laadittu 19 b §:n mukaisesti 12 päivään tammikuuta 2029 mennessä.

Talousvettä toimittava laitos voi noudattaa 2 ja 3 momentissa tarkoitettuna siirtymäkautena terveydensuojelulain 763/1994 20 §:n sellaisena kuin se on laissa 942/2016 ja sen nojalla annettuja riskienhallintatoimenpiteitä kuitenkin enintään siihen saakka, kun kunnan terveydensuojeluviranomainen yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa tarkistaa vähintään kuuden vuoden välein tarkistaa säännöllistä valvontaa koskevan valvontatutkimusohjelmansa.

Ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on huolehdittava siitä, että ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat toimenpiteet on tehty 19 c §:n 1 momentin mukaisesti 12 päivään tammikuuta 2029 mennessä. Toiminnanharjoittajalla tulee olla valmius mainittuun päivämäärään mennessä esittää 19 c §:n 2 momentissa tarkoitettua riskienhallintaa koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

LIITE

Liite

VELVOLLISUUS ILMOITTAÄ TOIMIPAIKAN KÄYTTÖÖNOTOSTA TAI TOIMINNONALOITTAMISESTA SEKÄ VELVOLLISUUS SUORITTAÄ VALVONNAN PERUSMAKSU

Toimipaikka tai toiminto	Velvollisuus ilmoittaa toimipaikan käyttöönotosta tai toiminnon aloittamisesta 13 §:n nojalla	Velvollisuus suorittaa valvonnan perusmaksu 50 §:n nojalla
--------------------------	---	--

7) terveydenhuollon toimintayksikkö*

Sairaala	Kyllä	Ei
Terveyskeskus, jossa on vuodeosasto	Kyllä	Ei

*Ilmoitus on tehtävä 19 c §:ssä tarkoitettujen ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten.

Laki vesihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vesihuoltolain (119/2001) 15 a §:n 3 momentti, 15 b §:n 2 momentti ja 20 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 15 a §:n 3 momentti ja 20 §:n 3 momentti laissa 681/2014 ja 15 b §:n 2 momentti laissa 290/2018,
muutetaan 3 §:n 3 kohta, 15 §, 16 §:n otsikko, 16 ja 20 d §, sellaisina kuin ne ovat 3 §:n 3 kohta, 15 ja 20 d § laissa 681/2014, 16 §:n otsikko laissa 54/2005 ja 16 § laeissa 54/2005 ja 827/2019, sekä
lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 681/2014, uusi 4 ja 5 momentti, sekä lakiin uusi 16 a § seuraavasti:

3 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *vesihuoltolaitoksella* laitosta, joka toimittaa verkostossa vettä talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelee vähintään 50 henkilöä, taikka vastaanottaa talousjätevettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelee vähintään 50 henkilöä;

4 §

Viranomaiset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuvat tarvittaessa toimialoillaan terveydensuojelulaissa tarkoitettuun raakaveden riskienhallintaan tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen sekä riskienhallinnan toimenpiteiden tunnistamiseen.

Suomen ympäristökeskus vastaa ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/2184 edellyttämien tietokokonaisuuksien tuottamisesta toimialal- laan ja vedenkäyttäjille verkossa tiedottamiseen liittyvien tietopalvelujen teknisestä toteuttamisesta.

15 §

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Vesihuoltolaitos valitsee raakavedestä tarkkailtavat muuttujat terveydensuojelulaissa tarkoitettun riskiperusteisen lähestymistavan ja raakaveden riskienhallinnan perusteella. Vesihuoltolaitos huolehtii siitä, että veden- ottopisteillä toteutettun raakavesitarkkailun tulokset, sekä pohjavedenottopisteen sijainti- ja ominaisuustiedot, toimitetaan ympäristönsuojelulaissa tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Vesihuoltolaitoksen on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle 2 momentissa tarkoitetuissa raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaituista epätavallisista muutoksista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta.

16 §

Tiedottamisvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydyttäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Talousvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen on toimitettava asiakkaalle vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta.

Vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulee välittää 3 momentissa tarkoitetut tiedot talousveden loppukäyttäjälle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitetuista talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden toimittamisesta ja eteenpäin välittämisestä.

16 a §

Asiakirjojen julkisuus

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Vesihuoltolaitoksen päätökseen tiedonsaantia asiakirjasta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

20 d §

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vähintään kerran vuodessa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuuden, laadun ja kannattavuuden kuvaamiseksi.

Vesihuollon tietoiäriestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä lukuun ottamatta 14–16 §:ää sekä 3 a ja 4 lukua sovelletaan myös sellaisen muun kuin tämän lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitetun talousvettä toimittavan tai talousjätevettä vastaanottavan laitoksen toiminta-alueella, joka on hyväksytty ennen tämän lain voimaantuloa.

Vesihuoltolaitoksen, jolla ei ole tämän lain voimaan tullessa kunnan hyväksymää toiminta-aluetta, tulee saattaa tiedot verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon 15 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla sekä laatia 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2025.

Laki ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 906/2019 seuraavasti:

222 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja varten on ympäristönsuojelun tietojärjestelmä. Sitä käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa, merenkulun ympäristönsuojelulaissa, vesihuoltolaissa (119/2001) ja vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä tiedonsiirtona teknisen rajapinnan avulla konekielisessä muodossa.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ylläpitäjät ovat myös luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä tietosuoja-asetus, ja tietosuojalain (1050/2018) mukaisia rekisterinpitäjiä tallettamiensa tietojen osalta.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla ylläpitäjillä sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista rajoituksista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Tietojen antamisesta teknisen rajapinnan ja katseluyhteyden avulla säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019).

Ympäristöministeriö vastaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä yhteistyössä muiden 2 momentissa tarkoitettujen ylläpitäjien kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §, sellaisena kuin se on laeissa 503/2018 ja 915/2021, seuraavasti:

1 §

Sovelletamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014) ja terveydensuojelulain (763/1994) sovelletamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

RINNAKKAISTEKSTIT

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 16, 17, 20, 20 a, 21, 47, 49 a ja 49 b §, sellaisina kuin niistä ovat 16, 17, 20, 21 ja 49 b § laissa 942/2016, 20 a § osaksi laeissa 24/2006, 1551/2009 ja 1103/2011, 47 § laissa 1551/2009 ja 49 a § laissa 1103/2011, sekä

lisätään lakiin uusi 16 a, 17 a ja 17 b §, 18 §:ään uusi 5 momentti, lakiin uusi 18 a §, lailla 120/2001 kumotun 19 §:n tilalle uusi 19 § sekä uusi 19 a–19 c §, sekä lain liitteeseen uusi 7 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan kaikkeen ihmisten käyttöön tarkoitettuun talousveteen, jota joko toimitetaan vesijohtoverkoston kautta tai tankeista, otetaan veden käyttäjän omilla laitteilla tai pakataan pulloihin tai säiliöihin.

Mitä tässä laissa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle.

Tätä lukua ei sovelleta:

1) veteen, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, saniteettitarkoitukseen taikka muuhun vastaavaan tarkoitukseen, jossa ihmisten altistuminen vedelle on vähäistä;

2) luontaisiin kivennäisvesiin, jotka Ruokavirasto on tunnustanut luontaisten kivennäisvesien hyödyntämisestä ja markkinoille saattamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/54/EY mukaisesti;

3) vesiin, jotka ovat ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/83/EY lääkinnälliseen tarkoitukseen käytettäviä vesiä.

Talousveteen, jota talousvettä toimittava laitos toimittaa vedenjakelualueelle tai jota käytetään keskimäärin vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin osana kaupallista tai julkista toimintaa, ei sovelleta 19 a–19 c §:ää.

Yksinomaan Suomen aluevesillä liikennöiviin merialuksiin, jotka kuljettavat matkustajia, käsittelevät vettä poistamalla siitä suolaa ja johtavat sitä talousvedeksi, ei sovelleta 19 a §:ää.

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020.

16 §

16 a §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) talousvedellä kaikkea vettä;

1) talousvedellä kaikkea vettä, *jota*

a) *joka on tarkoitettu* juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin riippumatta siitä, *toimitetaanko vesi jakeluverkon kautta tai tankeista, pulloissa tai säiliöissä taikka käytetäänkö veden ottamiseen veden käyttäjän omia laitteita;*

a) *käytetään* juomavedeksi, ruoan valmistukseen tai muihin kotitaloustarkoituksiin *yksityisissä, julkisissa tai kaupallisissa tiloissa;*

b) *pakataan pulloihin tai säiliöihin;*

b) jota elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa käytetään elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen ja markkinoille saattamiseen;

c) *elintarvikealan toimija käyttää elintarvikelain (297/2021) 5 §:n 2 momentin 11 kohdan mukaisessa elintarvikehuoneistossa elintarvikkeiden valmistukseen, jalostukseen, säilytykseen tai markkinoille saattamiseen lukuun ottamatta vettä, jota käytetään elintarvikehuoneistossa erityistarkoituksiin ja jonka osalta elintarvikevalvontaviranomainen on vakuuttunut, ettei veden laatu heikennä valmiiden elintarvikkeiden terveydellistä laatua ja varmistanut, että vedenhankinta on otettu huomioon toiminnanharjoittajan elintarvikelain 15 §:n mukaisessa omavalvonnassa;*

2) vedenottamalla kaivoa tai muuta sellaista rakennetta tai laitetta, josta otetaan pohjavettä, pintavettä tai tekopohjavettä talousvedenä käytettäväksi;

2) talousvettä toimittavalla laitoksella toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa *vettä talousvetenä käytettäväksi* jakeluverkoissa tai muuten kuin tilapäisesti tankeista;

3) talousvettä toimittavalla laitoksella toiminnanharjoittajaa, joka toimittaa *talousvettä* jakeluverkoissa tai muuten kuin tilapäisesti tankeista;

4) vedenjakelualueella sellaista talousveden jakeluverkon yhtenäistä osaa, jossa talousveden laatu on jokseenkin tasainen ja jossa talousveden toimituksesta vastaa yksi talousvettä toimittava laitos, sekä veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden käyttäjinä olevia kotitalouksia, elintarvikehuoneistoja sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan harjoittajia.

3) vedenjakelualueella sellaista talousveden jakeluverkon yhtenäistä osaa, jossa talousveden laatu on jokseenkin tasainen ja jossa talousveden toimituksesta vastaa yksi talousvettä toimittava laitos, sekä veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden käyttäjinä olevia kotitalouksia, elintarvikehuoneistoja sekä julkisen tai kaupallisen toiminnan harjoittajia;

4) *vedentuotantoketjulla talousveden toimitamisen kokonaisuutta raakaveden muodostumisalueelta veden oton, käsittelyn, varastoinnin ja jakelun kautta vesipisteeseen, jossa talousvettä käytetään;*

5) *riskiperusteisella lähestymistavalla talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavien vaarojen ja vaaratilanteiden tunnistamista, niistä aiheutuvien riskien arvioimista, riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi tar-*

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

koitettujen tarkoitustenmukaisten hallintakeinojen määrittämistä ja hallintakeinojen toteuttamisesta vastuussa olevien toimijoiden tunnistamista vedentuotantoketjussa;

6) rakennusten vesilaitteistolla yksityisten ja julkisten rakennusten tonttivesijohtoa ja muita vesijohtoja laitteineen, vesikalusteineen ja erityisine vesilaitteistoineen alkaen kiinteistön omasta vedenottopisteestä tai kohdasta, jossa kiinteistön tonttivesijohto on liitetty talousvettä toimittavan laitoksen verkostoon, ja päättyen vesipisteeseen, josta otetaan talousvettä, lämmintä käyttövettä taikka muuta vettä, jolle ihmiset voivat altistua;

7) lämpimällä käyttövedellä rakennusten vesilaitteistolla lämmitettyä vettä;

8) ensisijaisella tilalla tarkoitetaan muuta kuin kotitalouden käyttöön tarkoitettua tilaa, jossa suuri määrä veden käyttäjiä voi altistua vedestä aiheutuvalla terveyshaitalle.

Talousvetenä ei kuitenkaan pidetä luonnon kiennäisvettä, lääkinnällisiin tarkoituksiin käytettävää vettä, eikä vettä, jota käytetään yksinomaan pyykinpesuun, siivoukseen, peseytymiseen, saniteettitarkoitukseen tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen.

Mitä tässä laissa säädetään talousvettä toimittavasta laitoksesta, sovelletaan myös toiminnanharjoittajaan, joka toimittaa vettä talousvettä toimittavalle laitokselle.

17 §

Yleiset vaatimukset *ja niistä poikkeaminen*

Talousvetenä käytettävän veden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa soveltuvaa. *Veden käsittelyssä tai jakelussa käytetyistä aineista tai laitteissa käytetyistä materiaaleista ei saa joutua talousveteen epäpuhtauksia suurempia määriä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista, eivätkä ne saa vaarantaa talousveden laatuvaatimusten täyttymistä.*

Vedenottamo sekä veden käsittely-, varastointi- ja jakelulaitteet on suunniteltava, sijoitettava ja rakennettava ja niiden haltijan on hoidettava niitä siten, että talousvesi täyttää 1 momentissa säädetty vaatimukset. Näiden toimien yhteydessä on lisäksi otettava huomioon vesilain 4 luvun 12 §:n nojalla annetut vedenottamon suoja-alueääräykset sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 10 e §:n nojalla laadittu pohjavesialueen suojelusuunnitelma.

17 §

Yleiset *laatu*vaatimukset

Talousvetenä käytettävän veden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa soveltuvaa.

Talousvettä toimittava laitos vastaa siitä, että toimitettu vesi täyttää 1 momentissa tarkoitettavat vaatimukset siinä kohdassa, jossa kiinteistön vesijohto on liitetty laitoksen vesijohtoverkostoon. Kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava siitä, että rakennuksen vesilaitteisto ei heikennä toimitetun veden laatua siinä määrin, että siitä voi aiheutua terveyshaittaa. Vedenkäyttäjän omilla laitteilla otetun veden laatuvaatimusten täyttymisestä on vastuussa veden ottaja.

Voimassa oleva laki

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset talousveden laatuvaatimuksista, desinfiomisesta, talousvedeksi toimitettavan veden riittävästä käsittelystä, käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista, johtamis- ja käsittelylaitteiden materiaalien terveydellisistä ominaisuuksista sekä muista veden laatuun vaikuttavista seikoista sekä 4 momentissa tarkoitettua poikkeusta haettaessa ja myönnettäessä noudatettavasta menettelystä.

Aluehallintovirasto voi talousvettä toimittavan laitoksen taikka veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden osalta veden omistajan hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 3 momentin nojalla säädettyjen laatuvaatimusten täyttämistä vedenjakealueella. Poikkeus voidaan myöntää, jos talousveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla ja poikkeamisesta ei aiheudu terveyshaittaa.

Ehdotus

Talousveden laatuvaatimusten tulee täytyä vedentuotantoketjun seuraavassa kohdassa:

- 1) vedenjakealueella käytettävän veden osalta vesipisteessä, josta otetaan vettä talousvetenä käytettäväksi;
- 2) tankista otettavan veden osalta siinä kohdassa, jossa vesi otetaan tankista;
- 3) pulloitetun tai säiliöihin pakattavan veden osalta kohdassa, jossa vesi pulloitetaan tai pakataan säiliöihin;
- 4) elintarvikehuoneistossa käytettävän veden osalta kohdassa, jossa vettä käytetään huoneistossa.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös lämpimään käyttöveteen.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden laatuvaatimuksista ja laatuvaatimista sekä muista talousveden laatuun vaikuttavista seikoista.

17 a §

Laatuvaatimuksista poikkeaminen

Aluehallintovirasto voi talousvettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän omilla laitteilla otetun talousveden osalta veden omistajan hakemuksesta myöntää määräaikaisen poikkeuksen 17 §:n 5 momentin nojalla säädettyjen kemiallisten laatuvaatimusten täyttämistä vedenjakealueella

Poikkeus voidaan myöntää, jos talousveden hankintaa ei voida muutoin hoitaa kohtuulliseksi katsottavalla tavalla eikä poikkeamisesta aiheudu terveyshaittaa.

Talousvettä toimitavan laitoksen on tiedotettava poikkeuksesta, sen syistä, sisällöstä ja suunnitelluista korjaustoimenpiteistä veden käyttäjälle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä ja poikkeusta koskevasta hakeusmenettelystä.

17 b §

Vedentuotantoketjussa käytettävät kemikaalit, materiaalit ja tuotteet

Talousvedeksi tarkoitettun veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit ja suodatinaineet

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ja veden otossa, käsittelyssä, varastoinnissa, jakelussa sekä rakennuksen kylmä- ja lämmönsäätölaitteistossa käytettävät tuotteet eivät saa heikentää veden laatua siten, että 17 §:ssä säädettyjen laatuvaatimusten täyttyminen vaarantuu.

Veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden tulee olla talousveden johtamiseen soveltuvia. Tuotteissa käytetyt materiaalit ja veden käsittelyssä käytettävät kemikaalit ja suodattimet eivät saa vaikuttaa haitallisesti veden väriin, hajuun tai makuun, lisätä mikrobien kasvua vedessä eikä niistä saa päästä liukenemaan veteen vieraita aineita suurempina määrinä kuin niiden käyttötarkoituksen mukaan on tarpeellista.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös lämpimän käyttöveden kanssa kosketuksissa oleviin tuotteisiin.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa säädetään, veden käsittelyssä voidaan käyttää mikrobien kasvua lisääviä aineita, jos se on käytettävän aineen nimenomainen tarkoitus.

Vedentuotantoketjussa käytettävien tuotteiden markkinavalvonnassa, ulkorajavalvonnassa sekä muutoksenhaussa markkinavalvontaviranomaisten päätöksiin noudatetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia (1137/2016).

21 §

Talousvettä koskevat muut säädökset

Talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa.

Talousvedeksi tarkoitetun veden käsittelyssä käytettävien desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa (599/2013).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) talousvedeksi toimitettavan veden riittävästä käsittelystä, desinfioinnista ja käsittelyyn käytettävistä kemikaaleista;

2) veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien tai tuotteiden valmistuksessa käytettävistä lähtöaineista, koostumuksista tai ainesosista, ehdoista niiden käytölle sekä niiden hygieniää koskevista vähimmäisvaatimuksista, testaus- ja hyväksymismenetelmistä ja testitulosten hyväksymis- ja hylkäysperusteista;

3) veden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenetelmästä ja vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten nimeämisestä sekä merkinnöistä, joilla osoitetaan tuotteen soveltuvan talousvesikäyttöön;

4) menettelytavasta, jolla sisällytetään tai poistetaan veden kanssa kosketuksissa olevien

Voimassa oleva laki

18 §

Talousvettä toimittavan laitoksen hyväksyminen

Talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty.

Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on lähetettävä hakemus tiedoksi niille aluehallintovirastoille, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja kuntien terveydensuojeluviranomaisille, joiden alueelle talousvettä toimittava laitos toimittaa vettä tai joiden alueelta se ottaa vettä, ja varattava näille tilaisuus antaa hakemuksesta lausunto.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on hyväksymispäätöksessään nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on annettava hyväksymispäätöksessään hakijalle 20 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset määräykset.

18 a §

Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, ja muun kuin 18 §:ssä tarkoitetun talousvettä toimittavan laitoksen, on tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle vedenjakelualueesta 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään

Ehdotus

18 §

Talousvettä toimittavan laitoksen **toiminnan** hyväksyminen

tuotteiden valmistuksessa käytettävien lähtöaineiden, koostumusten tai ainesosien sisällyttämiseksi Euroopan Unionissa sallittujen aineiden luetteloihin tai niiden poistamiseksi luetteloista.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä hakemusmenettelystä ja hakemukseen liitettävistä tiedoista.

18 a §

Ilmoitusvelvollisuus vedenjakelualueesta

Talousvettä toimittavan laitoksen sekä toiminnanharjoittajan, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, on tehtävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus uudesta vedenjakelualueesta ja olemassa olevan vedenjakelualueen muutoksesta. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä 13 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, jos vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilöä

Voimassa oleva laki

50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

19 § (9.2.2001/120)

19 § on kumottu L:lla 9.2.2001/120.

Ehdotus

tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

Talousvettä toimittavan laitoksen on pidettävä vedenjakelualuetta koskevat tiedot ajan tasalla. Vedenjakelualan rajausta koskeva tieto on ylläpidettävä aluemaisessa paikkatietomuodossa.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen on huolehdittava siitä, että vedenjakelualan rajauksen aluemainen paikkatietomuoto toimitetaan Suomen ympäristökeskukselle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston erikseen määrittelemällä tavalla.

19 §

Riskiperusteisen lähestymistavan yleiset periaatteet

Riskiperusteinen lähestymistapa kattaa koko vedentuotantoketjun. Sitä sovelletaan:

1) talousvedeksi valmistettavan raakaveden laatuun vaikuttaviin hydrologisiin ja hydrogeologisiin ominaisuuksiin sekä ihmistoiminnasta aiheutuviin paineisiin;

2) talousvedeksi tarkoitetun veden ottoon, käsittelyyn, varastointiin ja jakeluun;

3) rakennuksen vesilaitteistoihin.

Riskiperusteisen lähestymistavan tulokset on otettava huomioon tämän lain 2 §:ssä tarkoitetussa omavalvonnassa sekä 6 ja 20 §:ssä tarkoitetussa viranomaisvalvonnassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä riskiperusteista lähestymistapaa koskevista tiedoista ja menettelytavoista.

19 a §

Raakaveden riskienhallinta

Talousvettä toimittavan laitoksen on huolehdittava siitä, että riskiperusteisen lähestymistavan perusteella laaditaan raakaveden terveydellistä laatua koskeva riskienhallinnan toimenpidesuunnitelma. Toimenpidesuunnitelman laatimiseen osallistuvilla on oltava riittävä asiantuntemus sekä pääsy riskinarvioinnissa tarvittaviin tietoihin. Tarvittaessa työ tehdään yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen sekä muiden riskiperusteisen lähestymistavan kannalta keskeisten viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Talousvettä toimittavan laitoksen raakaveden riskienhallinnassa voidaan käyttää ympä-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ristönsuojelulain 222 §:n mukaiseen tietojärjestelmään tallennettuja tietoja. Riskienhallinnassa on otettava huomioon:

1) vesilain (587/2011) 4 luvun 12 §:n nojalla annetut vedenottamon suoja-aluemääräykset;

2) vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 10 e §:n nojalla laadittu pohjavesialueen suojelusuunnitelma ja 17 §:n nojalla hyväksytty vesienhoitosuunnitelma sekä 12 §:ssä tarkoitettu vesienhoidon toimenpideohjelma;

3) vesihuoltolain 15 §:n nojalla tehtävän raakaveden laadun tarkkailun tulokset.

Toiminnanharjoittajan on otettava huomioon edellä 1 momentissa tarkoitettu toimenpidesuunnitelma 2 §:n mukaisessa omavalvonnassa. Suunnitelma on toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ja kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä raakaveden terveydellistä laatua koskevasta riskienhallinnan toimenpidesuunnitelmasta, sen sisältämistä tiedoista ja edellyttämistä toimintatavoista.

19 b §

Talousveden toimitusjärjestelmän riskienhallinta

Talousvettä toimittavan laitoksen on laadittava riskiperusteisen lähestymistavan perusteella talousveden toimitusjärjestelmää koskeva riskienhallinnan toimenpidesuunnitelma terveyshaittojen ennalta ehkäisemiseksi. Toimenpidesuunnitelmassa on otettava huomioon 19 a §:ssä säädetyn raakaveden riskienhallinnan tulokset.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa toimenpidesuunnitelmassa on otettava huomioon veden otto, käsittely, varastointi ja johtaminen sekä niihin liittyvien rakennelmien suunnittelu, sijoittaminen, rakentaminen ja niistä huolehtiminen siten, että talousvesi täyttää 17 §:ssä säädetty vaatimukset. Toiminnanharjoittajan on otettava huomioon toimenpidesuunnitelma 2 §:n mukaisessa omavalvonnassa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä veden toimitusjärjestelmää koskevasta toimenpidesuunnitelmasta, siinä tarvittavista tiedoista ja toimintatavoista sekä omavalvonnasta.

19 c §

Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on tehtävä rakennuksen vesilaitteistojen riskiperusteiseen lähestymistapaan liittyvät toimenpiteet. Siihen liittyvät tiedot on toimitettava toiminnanharjoittajalle, joka käyttää rakennusta tai sen osaa ensisijaisena tilana.

Toiminnanharjoittajan on esitettävä pyydetessä rakennuksen vesilaitteistojen riskienhallintaa koskevat tiedot kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi kunnan terveydensuojeluviranomainen voi riskinarvioinnin perusteella kieltää vesilaitteiston käyttämisen tai antaa rakennuksen omistajalle tai toiminnanharjoittajalle määräyksiä riskienhallintatoimenpiteistä tai veden laatua koskevasta tarkkailusta.

Ensisijaisia tiloja ovat tämän lain liitteen:

1) kohdassa 1 tarkoitetut majoitustoimintaan tarkoitetut tilat lukuun ottamatta majoitukseen tarjottuja kalustettuja huoneistoja, loma-asuntoja tai tiloja;

2) kohdassa 2 tarkoitetut yleisölle avoimet kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat;

3) kohdassa 4 tarkoitetut tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt;

4) kohdassa 7 tarkoitettujen sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastot;

5) muut kunnan päätöksen mukaiset tilat, joista voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa rakennuksen vesilaitteiston välityksellä.

Rakennuksen suunnittelusta ja rakentamisesta siten, että siitä ei aiheudu terveyden vaarantumista, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 117 c §:n nojalla. Rakennuksen kunnossapidosta siten, että se täyttää jatkuvasti terveellisyyden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset, säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 166 §:ssä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä riskinarvioinnin sisällöstä sekä riskienhallintatoimenpiteistä ja riskienhallintaan liittyvien tietojen toimittamisesta.

20 §

Talousveden laadun valvonta ja ***talousveden käyttöä koskevat määräykset***

Talousvettä toimittavan laitoksen ja veden käyttäjän, joka ottaa talousvettä omilla laitteillaan, on huolehdittava siitä, että talousvesi täyttää 17 §:n 1 momentissa tarkoitetut vaatimukset.

20 §

Talousveden laadun valvonta ja ***tiedottaminen***

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on valvottava säännöllisesti 18 ja 18 a §:ssä ja elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatua ja huolehdittava siitä, että valvontatutkimustulokset toimitetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston osoittamaan tietojärjestelmään sekä toteutettava

Voimassa oleva laki

Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisten välisenä yhteistyönä.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on:

- 1) hyväksyttävä 2 momentissa tarkoitettu riskinarviointi;
- 2) varmistettava, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenveto sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla;
- 3) valvottava säännöllisesti 18 ja 18 a §:ssä tarkoitettua ja elintarvikehuoneistossa käytettävän talousveden laatua;
- 4) todennettava valvontaohjelmien avulla, että terveydelle aiheutuvien riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan koko vedenjakeluketjussa vedenmuodostumisalueelta vedenoton, käsittelyn ja varastoinnin kautta vedenjakeluun, ja että hallintatoimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tarvittaessa:

- 1) asettaa *toiminnanharjoittajalle* veden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita;
- 2) määrätä talousveden desinfioitavaksi tai muuten käsiteltäväksi, jos sitä on pidettävä veden laadun kannalta tarpeellisenä;

- 3) antaa veden käyttöä koskevia määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitettua riskinarvioinnista ja riskinhallinnasta sekä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta ja tulosten raportoinnista

20 a §

Talousveden välityksellä leviävän *taudin* ehkäiseminen

Ehdotus

muuta säännöllistä valvontaa 6 §:n perusteella laaditun kunnan valvontasuunnitelman mukaisesti. Valvonnan on perustuttava 19 ja 19 a—c §:n mukaisesti riskienhallinnan tuloksiin.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on huolehdittava siitä, että:

1) kunnan jäsenellä on saatavilla riittävästi tietoa alueensa talousveden laadusta ja siihen mahdollisesti liittyvistä terveyshaitoista;

2) sellaisten kiinteistöjen, joita ei ole liitetty talousvettä toimittavan laitoksen vesijohtoon, omistajat tai haltijat saavat tarvittaessa riittävästi tietoa mahdollisuuksista poistaa talousveden laatua mahdollisesti heikentäviä tekijöitä.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi tarvittaessa:

- 1) asettaa veden laatua koskevia tarkkailuvelvoitteita;
- 2) määrätä talousveden desinfioitavaksi tai muuten käsiteltäväksi, jos sitä on pidettävä veden *terveydellisen* laadun kannalta tarpeellisenä;

3) kieltää rakennuksen erityisen vesilaitteiston käyttämisen tai veden johtamisen siihen, jos on oletettavissa, että erityisen vesilaitteiston käyttämisestä voi aiheutua terveyshaittaa;

- 4) antaa riskienhallinnan toimenpiteitä tai veden käyttöä koskevia määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi tai poistamiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden säännöllisestä valvonnasta, tarvittavista tutkimuksista, tiedottamisesta ja tulosten raportoinnista.

20 a §

Talousveden välityksellä leviävän *epidemian tai muun terveyshaitan* ehkäiseminen

Voimassa oleva laki

Talousvettä toimittavan laitoksen on, saatuaan tiedon toimittamansa talousveden aiheuttamasta epidemiasta tai epäillessään toimittamansa talousveden voivan aiheuttaa epidemian, ilmoitettava siitä välittömästi kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja ryhdyttävä toimenpiteisiin talousveden laadun parantamiseksi.

Saatuaan tiedon talousveden aiheuttamasta epidemiasta tai sen epäilystä kunnan terveydensuojeluviranomaisen on tehtävä viipymättä tapausta koskeva selvitys ja ryhdyttävä toimenpiteisiin taudin leviämisen ehkäisemiseksi sekä ilmoitettava siitä edelleen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja asianomaiselle aluehallintovirastolle.

Tarkempia säännöksiä talousveden aiheuttamien epidemioiden selvittämisestä ja ilmoittamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Talousvettä koskevat muut säädökset

Talousveden desinfiointiaineiden hyväksymisestä säädetään biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 528/2012 sekä kemikaalilaissa.

47 §

Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus saada kunnan, valtion ja kirkon viranomaiselta kunnan terveydensuojelun kehittämisen ja valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Ehdotus

Toiminnanharjoittajan on epäillessään tai saatuaan tiedon talousveteen liittyvästä häiriötilanteesta, toimittamansa talousveden aiheuttamasta epidemiasta tai muusta terveyshaitasta ilmoitettava siitä viipymättä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle sekä ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin talousveden laadun parantamiseksi.

Saatuaan I momentissa tarkoitetun ilmoituksen kunnan terveydensuojeluviranomaisen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin terveyshaitan leviämisen ehkäisemiseksi, ilmoitettava siitä aluehallintovirastolle sekä tehtävä tapausta koskeva selvitys. Epidemiasta tai sen epäilystä on ilmoitettava viipymättä myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveden aiheuttamien epidemioiden selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä talousveteen liittyviin häiriötilanteisiin varautumisesta.

21 §

Tietokokonaisuudet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2021/2184 säädetyt tietokokonaisuudet. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulee varmistaa, että Euroopan komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienehkäisy- ja -valvontakeskuksella on tietoyhteyden avulla pääsy näihin tietokokonaisuuksiin.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tietokokonaisuuksien sisällöstä.

47 §

Viranomaisen oikeus saada ja luovuttaa tietoja

Tässä laissa tarkoitetuilla viranomaisilla, asiantuntijavirastoilla ja asiantuntija- ja tutkimuslaitoksilla, on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tässä laissa säädetyin tehtävien hoitamista varten tarpeellisia tietoja toiselta viranomaiselta tai asiantuntijavirastolta ja -laitokselta tai käyttää näiden hankkimia näytteitä valvontaa varten. Tietojensaantioikeus henkilötietojen osalta rajoittuu vain valvonnan kannalta välttämättömiin tietoihin.

Voimassa oleva laki

Kunnan terveydensuojeluviranomainen sekä aluehallintovirasto ovat velvollisia pyydetessä toimittamaan korvauksetta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja sekä valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten.

Valvontaviranomaisen on toimitettava 2 momentissa tarkoitettut tiedot Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston määräämällä tavalla.

Tarkempia säännöksiä valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuudesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

49 a §

Tutkimuslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitettut tutkimukset tulee tehdä *Elintarviketurvallisuusviraston* hyväksymässä laboratoriossa.

Tutkimuksia tekevällä laboratorion on oltava kirjallinen laatujärjestelmä, ja laboratorion on pystyttävä osoittamaan tekemiensä määrittysten luotettavuus. Laboratorion on lisäksi oltava tutkimuksen suorittamiseen *tarvittava asiantuntemus ja tekniset valmiudet*.

Elintarviketurvallisuusvirasto hyväksyy laboratoriot hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laboratorio täyttää 2 momentissa säädetyt vaatimukset. Ennen laboratorion hyväksymistä *Elintarviketurvallisuusviraston* tulee pyytää hakemuksesta lausunto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta tai Säteilyturvakeskukselta. *Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tutkimuslaboratorioiden hyväksymisen edellytyksistä*

Ehdotus

Tässä laissa tarkoitettu viranomainen, asiantuntijavirasto ja asiantuntija- ja tutkimuslaitos on salassapitosäännösten estämättä velvollinen luovuttamaan korvauksetta tietoja tarkastuksista, valvontatoimenpiteistä, valvontahenkilöstöstä, maksuista sekä valvontaa koskevia muita tietoja toisille viranomaisille tai asiantuntijavirastoille tai -laitoksille tässä laissa tarkoitettujen viranomaistehtävien suorittamiseksi. Tässä laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten on toimitettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tarkoitettut tiedot tämän määräämällä tavalla.

Se, mitä 2 momentissa säädetään, koskee myös tietojen luovuttamista Euroopan unionin toimielimille Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanon seuranta varten.

Lisäksi tässä laissa tarkoitettu viranomainen, asiantuntijavirasto ja asiantuntija- ja tutkimuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä laissa säädetyjä tehtäviä varten antaa tietoja toiminnanharjoittajista poliisi- ja pelastusviranomaisille sekä ministeriöille.

49 a §

Tutkimuslaboratoriot

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten edellyttämät viranomaisille tarkoitettut tutkimukset tulee tehdä *Ruokaviraston* hyväksymässä laboratoriossa.

Tutkimuksia tekevällä laboratorion on oltava kirjallinen laatujärjestelmä, ja laboratorion on pystyttävä osoittamaan tekemiensä määrittysten luotettavuus. Laboratorion on lisäksi oltava *tarvittava asiantuntemus ja tekniset valmiudet* tutkimuksen suorittamiseen ja *tutkimustulosten toimittamiseen valvonnan tarpeita varten*.

Ruokavirasto hyväksyy laboratorion hakemuksesta. Hyväksymisen edellytyksenä on, että laboratorio täyttää 2 momentissa säädetyt vaatimukset. Ennen laboratorion hyväksymistä *Ruokaviraston* tulee pyytää hakemuksesta lausunto Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta tai Säteilyturvakeskukselta.

Voimassa oleva laki

Hyväksytyt laboratorion on ilmoitettava Elin-
tarviketurvallisuusvirastolle toiminnan olen-
naisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttä-
misestä ja toiminnan lopettamisesta. Hyväk-
sytyn laboratorion on viivytyksettä ilmoitet-
tava toimeksiantajalleen terveyshaittaan viit-
taavasta tutkimustuloksesta ja lähetettävä
näytteestä eristetyt mikrobikannat Terveyden
ja hyvinvoinnin laitokselle.

49 b §

Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Elintarviketurvallisuusvirasto valvoo, että 49
a §:ssä tarkoitetut laboratoriot noudattavat tätä
lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja
määräyksiä. Jos laboratorio toimii näiden vas-
taisesti, *Elintarviketurvallisuusvirasto* voi an-
taa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvonta-
virastoa kuultuaan tarpeellisia määräyksiä toi-
minnan korjaamiseksi. Jos laboratorio ei *Elin-
tarviketurvallisuusviraston* määräyksistä huo-
limatta korjaa puutteita, *Elintarviketurvalli-
suusvirasto* voi peruuttaa laboratorion hyväk-
symisen määräajaksi. *Elintarviketurvallisuus-
viraston* tulee antaa määräyksiä laboratorion
toiminnan korjaamiseksi tai tarvittaessa toi-
minnan keskeyttämiseksi määräajaksi myös
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviras-
ton esityksestä.

Elintarviketurvallisuusvirasto ylläpitää 1 mo-
mentissa tarkoitettua valvontaa varten rekiste-
riä hyväksytyistä laboratorioista. Rekisteriin
merkitään hyväksytyn laboratorion nimi, yh-
teystiedot, arvioinnin piirissä olevat määritys-
menetelmät ja laboratoriossa tutkimuksista
vastaavan henkilön nimi.

Henkilötietojen keräämisestä ja talletami-
sesta sekä rekisteriin tallennettujen tietojen
käytöstä säädetään *henkilötietolaissa*
(523/1999) ja viranomaisten toiminnan julki-
suudesta annetussa laissa (621/1999).

Ehdotus

Hyväksytyt laboratorion on ilmoitettava
Ruokavirastolle toiminnan olennaisesta muut-
tamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toi-
minnan lopettamisesta. Hyväksytyn laborato-
rion on viivytyksettä ilmoitettava toimeksian-
tajalleen terveyshaittaan viittaavasta tutki-
mustuloksesta ja lähetettävä näytteestä eriste-
tyt mikrobikannat Terveyden ja hyvinvoinnin
laitokselle.

*Valtioneuvoston asetuksella annetaan tar-
kempia säännöksiä tutkimuslaboratorioiden
hyväksymisen edellytyksistä ja tutkimustulos-
ten toimittamisesta.*

49 b §

Tutkimuslaboratorioiden valvonta

Ruokavirasto valvoo, että 49 a §:ssä tarkoi-
tetut laboratoriot noudattavat tätä lakia ja sen
nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.
Jos laboratorio toimii näiden vastaisesti, *Ruo-
kavirasto* voi antaa Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirastoa kuultuaan tarpeelli-
sia määräyksiä toiminnan korjaamiseksi. Jos
laboratorio ei *Ruokaviraston* määräyksistä
huolimatta korjaa puutteita, *Ruokavirasto* voi
peruuttaa laboratorion hyväksymisen määrä-
ajaksi. *Ruokaviraston* tulee antaa määräyksiä
laboratorion toiminnan korjaamiseksi tai tar-
vittaessa toiminnan keskeyttämiseksi määrä-
ajaksi myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja
valvontaviraston esityksestä.

Ruokavirasto ylläpitää 1 momentissa tarkoi-
tettua valvontaa varten rekisteriä hyväksy-
tyistä laboratorioista. Rekisteriin merkitään
hyväksytyn laboratorion nimi, yhteystiedot,
arvioinnin piirissä olevat määritysmenetelmät
ja laboratoriossa tutkimuksista vastaavan hen-
kilön nimi.

Henkilötietojen keräämisestä ja talletami-
sesta sekä rekisteriin tallennettujen tietojen
käytöstä säädetään *tietosuoja-
laissa* (1050/2018) ja viranomaisten toimin-
nan julkisuudesta annetussa
laissa (621/1999).

Laki vesihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vesihuoltolain (119/2001) 15 a §:n 3 momentti, 15 b §:n 2 momentti ja 20 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 15 a §:n 3 momentti ja 20 §:n 3 momentti laissa 681/2014 ja 15 b §:n 2 momentti laissa 290/2018,

muutetaan 3 §:n 3 kohta, 15 §, 16 §:n otsikko, 16 ja 20 d §,

sellaisina kuin ne ovat 3 §:n 3 kohta, 15 ja 20 d § laissa 681/2014, 16 §:n otsikko laissa 54/2005 ja 16 § laeissa 54/2005 ja 827/2019, sekä

lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 681/2014, uusi 4 ja 5 momentti, sekä lakiin uusi 16 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) vesihuoltolaitoksella laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella;

3) vesihuoltolaitoksella laitosta, joka *toimittaa verkostossa vettä talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelee vähintään 50 henkilöä, taikka vastaanottaa talousjätevettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai palvelee vähintään 50 henkilöä;*

4 §

4 §

Viranomaiset

Viranomaiset

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuvat tarvittaessa toimialoillaan terveydensuojelulaissa tarkoitettuun raakaveden riskienhallintaan tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen sekä riskienhallinnan toimenpiteiden tunnistamiseen.

Suomen ympäristökeskus vastaa ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/2184 edellyttämien tietokokonaisuuksien tuottamisesta toimialallaan ja vedenkäyttäjille verkossa tiedottamiseen liittyvien tietopalvelujen teknisestä toteuttamisesta.

15 §

15 §

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä sekä laitteistonsa kunnosta. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, laitteistonsa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen vesijohto- ja viemäriverkostoissa. Tiedot verkostojen sijainnista on saatettava sähköiseen muotoon.

Vesihuoltolaitos valitsee raakavedestä tarkkailtavat muuttujat terveydensuojelulla tarkoitettuna riskiperusteisen lähestymistavan ja raakaveden riskienhallinnan perusteella. Vesihuoltolaitos huolehtii siitä, että vedenottopisteillä toteutetun raakavesitarkkailun tulokset, sekä pohjavedenottopisteen sijainti- ja ominaisuustiedot, toimitetaan ympäristönsuojelulla tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Vesihuoltolaitoksen on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle 2 momentissa tarkoitetuissa raakavedestä tarkkailtavissa muuttujissa havaituista epätavallisista muutoksista.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvollisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä selvilläolo- ja tarkkailuvollisuudesta.

15 a §

15 a §

Vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaaminen häiriötilanteissa

Vesihuoltolaitoksen palvelujen turvaaminen häiriötilanteissa

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

(kumottu)

15 b §

15 b §

Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen

Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen

Mitä 1 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai ottaa vastaan jätevettä vesihuoltolaitokselta.

(kumottu)

16 §

Tiedottamisvelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydetäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. (28.1.2005/54)

Vesihuoltolaitoksen päätökseen tiedonsaantia asiakirjasta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. (5.7.2019/827)

16 §

Tiedottamisvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydetäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

Talousettä toimittavan vesihuoltolaitoksen on toimitettava asiakkaalle vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta.

Vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulee välittää 3 momentissa tarkoitetut tiedot talousveden loppukäyttäjälle.

(siirretty uuteen 16 a §:ään)

(siirretty uuteen 16 a §:ään)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitettuista talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden toimittamisesta ja eteenpäin välittämisestä.

16 a §

Asiakirjojen julkisuus

Tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sekä velvollisuuteen edistää tällaisten ympäristötietojen saantia, sovelletaan, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Vesihuoltolaitoksen päätökseen tiedonsaantia asiakirjasta koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.

20 §

Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa

20 §

Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä tai hulevesiä.

(kumottu)

20 d §

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen laske-
miseksi.

Mitä 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksista, koskee myös laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä.

Vesihuollon tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

20 d §

Vesihuollon tietojärjestelmä

Suomen ympäristökeskus ylläpitää vesihuollon tietojärjestelmää yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Vesihuoltolaitos toimittaa vähintään kerran vuodessa vesihuollon tietojärjestelmään vesihuoltopalvelujensa hinnat ja niiden määräytymisperusteet sekä tiedot, joita tarvitaan vesihuollon tehokkuuden, laadun ja kannattavuuden kuvaamiseksi.

Vesihuollon tietojärjestelmästä ja siihen toimitettavista tiedoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä lukuun ottamatta 14–16 §:ää sekä 3 a ja 4 lukua sovelletaan myös sellaisen muun kuin tämän lain 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettun talousvettä toimittavan tai talousjätevettä vastaanottavan laitoksen toiminta-alueella, joka on hyväksytty ennen tämän lain voimaantuloa.

Vesihuoltolaitoksen, jolla ei ole tämän lain voimaan tullessa kunnan hyväksymää toiminta-alueita, tulee saattaa tiedot verkostojen sijainnista sähköiseen muotoon 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla sekä laatia 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2025.

Laki ympäristönsuojelulain 222 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 222 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 906/2019 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

222 §

222 §

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä

Ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja varten on ympäristönsuojelun tietojärjestelmä. Sitä käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa ja merenkulun ympäristönsuojelulaissa sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä *konekielisenä* tiedonsiirtona teknisen *käyttöyhteyden* avulla.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ylläpitäjät ovat myös *henkilötietolain* mukaisia rekisterinpitäjiä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla ylläpitäjillä sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat *tarpeen*

Ympäristöä ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja varten on ympäristönsuojelun tietojärjestelmä. Sitä käytetään ympäristönsuojeluun liittyvien tietojen hallintaan ja käsittelyyn, ympäristölainsäädännön valvonnan toteuttamiseen, ympäristön tilan seurantaan sekä ympäristöön liittyvään tutkimukseen ja suunnitteluun.

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmä muodostuu tiedoista, jotka talletetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, aluehallintovirastojen, Ilmatieteen laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön ylläpitämiin tietojärjestelmiin, rekistereihin ja tiedostoihin. Tietojärjestelmään tallettavista tiedoista säädetään 223 §:ssä, jätelaissa, vesilaissa, merenkulun ympäristönsuojelulaissa, *vesihuoltolaissa (119/2001)* ja *vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa* sekä niiden nojalla. Tietojen tallettaminen voidaan tehdä tiedonsiirtona *teknisen rajapinnan* avulla *konekielisessä muodossa*.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ylläpitäjät ovat myös *luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä tietosuoja-asetus, ja tietosuojalain (1050/2018)* mukaisia rekisterinpitäjiä *tallettamiensa tietojen osalta*.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuilla ylläpitäjillä sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella ja kunnan terveydensuojeluviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada ympäristönsuojelun

Voimassa oleva laki

niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, voidaan tietojärjestelmän tietoja luovuttaa noudattaen, mitä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019) säädetään.

Ympäristöministeriö vastaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä yhteistyössä muiden 2 momentissa tarkoitettujen ylläpitäjien kanssa.

Ehdotus

tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat *välttämättömiä* niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista, asiakirjojen salassapidosta ja muista tietojen saantia koskevista rajoituksista säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Tietojen antamisesta teknisen rajapinnan ja katseleyhteyden avulla säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019).

Ympäristöministeriö vastaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmän sisällöllisestä ja toiminnallisesta kehittämisestä yhteistyössä muiden 2 momentissa tarkoitettujen ylläpitäjien kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §, sellaisena kuin se on laeissa 503/2018 ja 915/2021, seuraavasti:

1 §

Sovelletamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain

1 §

Sovelletamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain

(502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014) ja EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

(502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014) ja terveysuojelulain (763/1994) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*